

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
The Israeli Courts Research Division

מחקר מלווה לפרויקט שידור ישיר של דיונים מבית המשפט העליון

עו"ד דליה ארנטל וד"ר גלי אביב

אדר א' התשפ"ד
מרץ 2024

בית המשפט העליון
דרך השופט שמגר, ירושלים 9195001
www.gov.il/he/Departments/the_israeli_courts_research_division

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

תוכן העניינים

3	1. תקציר מנהלים	3
6	2. רקע לפרויקט הניסיוני	6
6	2.1 שידור דיונים בישראל	6
10	2.2 הפרויקט הניסיוני	10
12	2.3 המחקר המלווה את הפרויקט הניסיוני לשידור הדיונים	12
14	3. שיקולי מדיניות בשאלת שידור דיונים מבתי המשפט	14
14	3.1 יתרונות של העברת דיונים בשידור ישיר	14
16	3.2 חששות מפני העברת דיונים בשידור ישיר	16
18	4. סקירה משווה בנושא סיקור אודיו-ויזואלי מבתי המשפט	18
19	4.1 ארצות הברית	19
19	4.1.1 מערכת המשפט הפדרלית	19
22	4.1.2 מערכת המשפט המדינתית	22
24	4.2 אנגליה וויילס	24
26	4.3 סקוטלנד	26
27	4.4 גרמניה	27
28	4.5 צרפת	28
28	4.6 קנדה	28
30	4.7 ניו זילנד	30
31	4.8 אוסטרליה	31
32	4.9 דרום אפריקה	32
34	4.10 הודו	34
35	4.11 סיכום ביניים של הסקירה ההשוואתית	35
36	4.12 מחקרים על ניסויים בשידורים ישירים בעולם	36
40	5. מתודולוגיית המחקר המלווה לפרויקט הניסיוני	40
40	5.1 מטרת המחקר	40
40	5.2 שיטת המחקר	40
41	5.2.1 ההיערכות הפנימית לשידור הדיונים	41
41	5.2.2 תצפיות באולמות המשפט	41
44	5.2.3 ניתוח תוכן תקשורתי	44
44	5.3 מגבלות המחקר	44
46	6. ממצאי המחקר	46
46	6.1 ההיערכות הפנימית לשידורים הישירים	46
46	6.1.1 היערכות הדוברות לקראת שידור הדיונים	46
51	6.1.2 היערכות האבטחה	51
52	6.2 מידע כללי על הדיונים שהשתתפו במחקר	52
52	6.2.1 הדיונים ששודרו בשידור ישיר	52

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

52	בקשות שהוגשו לשידור ישיר של דיוני בית המשפט העליון	6.2.2
53	דיונים נוספים שנכללו במחקר	6.2.3
54	פניות הציבור בנוגע לפרויקט הניסיוני	6.2.4
55	תצפיות על הדיונים שהשתתפו במחקר	6.3
55	ממצאי התצפיות על הדיונים	6.3.1
56	אווירת הדיון והתנהגות השחקנים באולם	6.3.1.1
56	החשש מ"קרקס תקשורתי" – אמירות בולטות או חריגות	6.3.1.1.1
57	אמירות מבודחות או המעידות על אווירה מבודחת בדיון	6.3.1.1.1.1
60	סגנון עורך הדין	6.3.1.1.1.2
63	נושא העתירה והדיון	6.3.1.1.1.3
65	התנהגויות נוספות של עורכי הדין במהלך הדיונים	6.3.1.1.1.4
67	החשש מניצול הבמה	6.3.1.1.2
69	מודעות למצלמות והתייחסות לשידור הדיון	6.3.1.1.3
71	ניהול הדיון	6.3.1.2
71	משך הדיון	6.3.1.2.1
73	חריגה מזמני הטיעון	6.3.1.2.2
74	קטיעות של הטיעון המשפטי	6.3.1.2.3
76	היבטים נוספים של ניהול הדיון	6.3.1.2.4
78	תהליך של התרגלות	6.3.1.2.5
83	הסיקור התקשורתי של הדיונים שהשתתפו במחקר	6.4
83	נתוני צפייה	6.4.1
84	צפיות מישראל	6.4.1.1
86	צפיות בעולם	6.4.1.2
89	ניתוח תוכן תקשורתי	6.4.2
98	הערות נוספות בנוגע לסיקור התקשורתי של הדיונים המשודרים	6.4.3
101	סיכום ומסקנות	7
104	נספחים	8
104	נספח א' – רשימת הדיונים המשודרים במהלך הפרויקט הניסיוני	
107	נספח ב' – רשימת הבקשות לשידור ישיר שהוגשו לבית המשפט	
111	נספח ג' – דיונים שלא שודרו בשידור ישיר ונכללו במחקר	
117	נספח ד' – דף תצפית באולם הדיונים	
122	נספח ה' – פילוח צפיות בדיונים המשודרים ביוטיוב	

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

המחקר נמשך עד לחודש אוקטובר 2023. מסמך זה משלב את הממצאים והמסקנות שעלו במסגרת המחקר המלווה את פרויקט השידורים הישירים מתחילתו ועד סיומו.

בחלקו הראשון של מסמך זה סקרנו בהרחבה את הרקע לפרויקט הניסיוני, ואת החששות והיתרונות העיקריים שהועלו בנוגע לשאלת פתיחת בתי המשפט לסיקור אודיו ויזואלי. חלק זה כולל גם סקירה משווה ממספר מדינות מערביות על הכללים שיושמו לגבי אופן סיקור הדיונים, לרבות הערכאות וההליכים שנבחרו לסיקור, אמצעי הסיקור, הגבלות שונות שהוטלו על הסיקור, הקמת ארכיב שידורים ותנאי השימוש בו, הגשת בקשות לשידור והקריטריונים לבחינתן ועוד. כמו כן פירטנו בקצרה על פיילוטים שהתקיימו בנושא במדינות השונות ועל המחקרים שליוו אותם.

בהמשך מסמך המחקר פירטנו בהרחבה על המתודולוגיה שבה השתמשנו לצורך מחקר ייחודי זה. בהתאם למטרות המחקר שהוגדרו, ובהתאם למסקנות דוח ועדת בניש, הוחלט כי **שיטת המחקר**, ככל שהיא נוגעת לבחינת ההשפעות האפשריות של העברת שידור ישיר מבית המשפט העליון, תתבסס על **תצפיות** על הדיונים ששודרו בשידור ישיר. על מנת לנסות ולבודד את השפעות השידור הישיר על ההתנהלות הדיונית, ביצענו תצפיות דומות גם על דיוני בג"ץ או בית המשפט העליון בהרכב שופטים אשר התקיימו בתקופת הפרויקט הניסיוני ולא שודרו, כקבוצת ביקורת.

פרק הממצאים מתחיל בסקירת ההיערכות הפנימית לשידור הדיונים מצד הדוברות, אשר אחראית על ניהול שידור הדיונים במסגרת הפרויקט, כמו גם מצד משמר בתי המשפט. בפרק זה סקרנו את העולה מתוך הראיונות שקיימנו עם נציגי הדוברות והמשמר לגבי ההיערכות לפרויקט שידור הדיונים עם תחילתו ובמהלכו.

לאחר מכן, הצגנו את **ממצאי התצפיות**, לאחר ניתוח ועיבוד של דפי התצפית על כלל הדיונים שהשתתפו במחקר, והעלינו השערות ומסקנות שונות מן הממצאים שעלו. לצורך ניתוח התצפיות התמקדנו בהיבטים שמתכתבים עם החששות והיתרונות של שידור הדיונים, שפורטו בתחילת המחקר. במסגרת זו בדקנו אמירות בולטות או חריגות של השחקנים השונים באולם, המעידות על דרמה, פאתוס או תיאטרליות, או אמירות מבודחות או ציניות, אשר עלולות לייצר אווירה שאינה מכובדת בדיון. הגם שמצאנו כמות לא מועטה של אמירות מסוג זה בדיונים המשודרים אם כי לא בכלם, מצאנו אמירות דומות גם בחלק מהדיונים שלא שודרו. עוד מצאנו, כי קשה להפריד בין אמירות בולטות כאלו ובין זהות עורך הדין שהעלה אותן וסגנון הטיעון האישי שלו. בפרט מצאנו כי לא ניתן להפריד את האווירה בדיון מנושא העתירה, במיוחד בהתחשב בכך שהקריטריון לשידור הדיונים עמד על "עניין ציבורי מיוחד" כאמור. בנוסף בדקנו האם ניתן היה לזהות ניצול של הבמה לצורך אמירות שנועדו להעלות את קרנם של עורכי הדין, אמירות פופוליסטיות או רגשיות. גם כאן קשה היה לנתק את הממצאים מהדובר ומנושא הדיון. כמו כן בדקנו היבטים של ניהול הדיון וההתנהלות הדיונית, כמו הארכת יתר בטיעון המשפטי, קטיעות מצד השופטים במטרה למקד את הטיעון המשפטי או לקצר את זמני הטיעון, הערות ביניים ועוד. בהקשר זה לא מצאנו התנהלות דיונית חריגה, ובדיונים המשודרים, כמו גם בדיונים שלא שודרו, השופטים ניהלו באופן דומה את הדיון ואת קצב שמיעת הטיעונים. ככלל, לא מצאנו כי בדיונים המשודרים אירעו אירועים חריגים במיוחד אשר היה בהם כדי לגרום לזילות בית המשפט או אשר יש בהם כדי למנוע את המשך שידור הדיונים בשגרה.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

בהמשך מסמך המחקר עברנו **לסקירת התוכן התקשורתי** סביב שידור הדיונים. לצורך בחינת החשיפה הציבורית לשידורים הצגנו **נתוני צפייה** על כל אחד מהשידורים באתר בית המשפט העליון וביוטיוב (YouTube), וכן נתוני צפייה ממדינות שונות ברחבי העולם. לצורך בחינת השיח התקשורתי ביחס לשידורים ביצענו **ניתוח תוכן תקשורתי** אשר כלל ניתוח כתבות שהתפרסמו בעיתונות הכתובה והאינטרנטית סביב מועד כל דיון ששודר. גם כאן השוינו לקבוצת הביקורת של הדיונים שלא שודרו, ומצאנו כי השיח התקשורתי הנוגע לעצם שידור הדיונים ואשר התייחס לתועלות או לחששות הקשורים לשידור הדיונים עלה בעיקר לגבי הדיונים הראשונים ששודרו, כאשר ככל שהפרויקט התקדם, השיח התקשורתי עבר לעסוק בנושא הדיון ולא בעצם עובדת שידורו. בסיומו של פרק התוכן התקשורתי הבאנו **מסקנות מטעם הדוברות** לגבי הסיקור התקשורתי של פרויקט שידור הדיונים עד כה. **פרק הסיום** של מסמך המחקר כולל את **המסקנות** העיקריות שעלו מממצאי המחקר.

2. רקע לפרויקט הניסיוני

2.1. שידור דיונים בישראל

אחד מעקרונות היסוד של שיטת המשפט הישראלית, בהיותה שיטת משפט דמוקרטית, הוא עקרון פומביות הדיון. עיקרון זה מוצא את ביטויו בסעיף 3 לחוק יסוד: השפיטה, הקובע כי "בית משפט ידון בפומבי, זולת אם נקבע אחרת בחוק או אם בית המשפט הורה אחרת לפי חוק", ובסעיף 68(א) לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984 (להלן – חוק בתי המשפט), אשר קובע את הכלל שלפיו "בית משפט ידון בפומבי".

כהגשמת העיקרון של פומביות הדיון הלכה למעשה, מרבית הדיונים בבתי המשפט בישראל מתנהלים בדלתיים פתוחות, והציבור, לרבות אמצעי התקשורת, מוזמן להגיע לדיונים ולעקוב אחר המתרחש. למעט דיונים חסויים ומקרים שעליהם הוטל צו איסור פרסום, אמצעי התקשורת אינם מוגבלים בדיווח על המתרחש באולם הדיונים ופרסומם ברבים, בהסתייעות בכל אמצעי שאין בו כדי להפר את האיסור על שידור או הקלטה. בכך מוגשמים – גם אם לא במלואם – ערכים כדוגמת פומביות הדיון, חופש הביטוי העיתונאי וזכותו של הציבור לדעת.

עם זאת, לעקרון פומביות הדיון נקבעו שורה של סייגים, הנוגעים לעניינים הנדונים בדלתיים סגורות, למקרים שבהם ניתן להגביל את פומביות הדיון ואת מסירת המידע ממנו ולדרכי הדיווח וקבלת המידע על אודות הדיונים המשפטיים. בסעיף 68(ב) לחוק בתי המשפט מופיעה רשימה של מקרים שבהם בית המשפט רשאי לדון בדלתיים סגורות, ובכלל זה מקרים שבהם מעורבים שיקולים של שמירה על בטחון המדינה, הגנה על המוסר, הגנה על עניינם של קטינים, אנשים עם מוגבלות שכלית או נפשית, נפגעי עבירה או מתלוננים בעבירות מין או אלימות במשפחה, או מקרים שבהם הדיון הפומבי עלול להרתיע עד מלהעיד עדות חופשית או מלהעיד בכלל.

כמו כן, חוק בתי המשפט אוסר על צילום ופרסום תצלום מבית המשפט בנסיבות מסוימות. סעיף 70(ב) לחוק קובע כי: "לא יצלם אדם באולם בית משפט ולא יפרסם תצלום כזה אלא ברשות בית המשפט". בפועל, השימוש שנעשה בהיתרים כאמור לפרסום צילום מתוך דיון בבית המשפט, נדיר ביותר. כתוצאה מכך, מוגבל סיקור הדיונים המתקיימים בבתי המשפט לסיקור המתבצע מכלי שני, קרי כתבים של כלי התקשורת השונים מדווחים על שהתרחש בדיונים מבלי שהציבור נחשף לתמונות ולהקלטות של הדברים שנאמרו בהם. הגבלה זו נעוצה בשורה של שיקולים כבדי משקל, ובהם החשש כי סיקור אלקטרוני ישפיע לרעה על אופן התנהלות הדיונים, יכביד על ניהולם ויגרום לפגיעה בפרטיותם של בעלי הדין והעדים.

ואכן, ברבות השנים מעטים המקרים שבהם התבצע שידור באמצעי אלקטרוני מהנעשה בבית המשפט, וזאת גם בשל ההלכה הפסוקה שקבעה כי הקלטת דיון באולם בית המשפט כפופה להיתר מראש מבית המשפט, ולבית המשפט נתונה הסמכות לאסור שידורים והקלטות כדי לשמור ולפקח על תקינות ההליכים.³ השידורים הבודדים שכן התבצעו מדיוני בית המשפט בישראל שודרו בנסיבות מיוחדות, למשל משפטו של אדולף אייכמן, שם היה מדובר בהליך ייחודי שנדון בפני

³ בג"ץ 305/89 שמחה ניר נ' בית משפט השלום לתעבורה פ"ד מ"ה(3) 203, 214-215 (1991).

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

ערכאה מיוחדת והשידור אושר בשל הנסיבות החריגות של המקרה. מקרה דומה היה בעניין איוואן דמיאניוק, כאשר ההליכים בעניינו שודרו בטלוויזיה וברדיו, הן בערכאה הדיונית והן בערכאת הערעור. דוגמה נוספת היא ההיתר שניתן על ידי בית המשפט המחוזי לשידור הכרעת הדין בעניינו של אריה דרעי, אשר ניתן לאור הסערה הציבורית שעורר מקרה זה. אם כן, נראה שהמקרים החריגים שבהם הותר שידור דיוני בית המשפט, כולם או מקצתם, מעידים על הכלל כי בית המשפט לא מאפשר את הקלטת וצילום ההליכים והפצתם באמצעי התקשורת. עם זאת, במהלך השנים התפתח נוהג שלפיו בתי המשפט התירו לכלי התקשורת לצלם בתוך אולם בית המשפט את כניסת השופטים לאולם בטרם פתיחת הדיון. כמו כן, לעתים באי הכוח או הצדדים לדיון מתראיינים לתקשורת במסדרונות בתי המשפט, לפני הדיון או אחריו.

לצד האמור, על צילום והקלטה בבתי המשפט בישראל חל נוהל מספר 11-20 של מנהל בתי המשפט: "נוהל צילום והקלטה בבתי המשפט" (מיום 1.5.2011)⁴ הקובע שכל צילום או הקלטה באולמות בתי המשפט כפופים לאישור מראש של השופט היושב בדיון, וכל צילום אחר (בשטחים ציבוריים או באולם שלא נערך בו דיון) כפוף לאישור הנהלת בתי המשפט, אשר ניתן באמצעות מערך הדוברות של בתי המשפט.

ועדת ביניש

בשנת 2000 הוגשה הצעת חוק לתיקון ס' 70(ב) לחוק בתי המשפט, אשר הציעה היפוך של ברירת המחל, כך שהכלל יהיה כי הצילום בבתי המשפט מותר ובית המשפט יוכל לאסור אותו מהטעמים שפורטו בהצעת החוק.⁵ הצעת החוק עברה גלגולים שונים בהליך החקיקה, לרבות צמצומה על ידי ועדת חוקה, חוק ומשפט לדיוני בית המשפט העליון בשבתו כבג"ץ לתקופה מוגבלת בלבד. הצעת החוק לבסוף לא התקבלה, אך היא הובילה ליציאה לפיילוט שיתיר שידור דיונים באמצעות הוראת שעה. באותה שנה הקים שר המשפטים דאז, יוסי ביילין, ועדה בראשות השופטת (כתוארה אז) דורית ביניש, שתכליתה לבחון את סוגיית פתיחת בתי המשפט בישראל לתקשורת אלקטרונית, על שלל ההיבטים וההשלכות שעלולים לנבוע כתוצאה מכך. הוועדה כללה שנים-עשר חברים, ובהם נציגי השופטים, נציגי היועץ המשפטי לממשלה, נציגי פרקליטות המדינה, נציג לשכת עורכי הדין, אנשי אקדמיה מתחום המשפט והתקשורת ונציג ציבור (להלן – **ועדת ביניש**). בשנת 2004 הגישה הוועדה את מסקנותיה לשר המשפטים דאז, יוסף לפיד (להלן – **דו"ח ועדת ביניש**).⁶ ועדת ביניש הדגישה את חשיבותו של עקרון פומביות הדיון כעיקרון בעל מעמד חוקתי וכעיקרון יסוד מרכזי בכל שיטת משפט דמוקרטית. עוד קבעה הוועדה כך:

"עקרון פומביות הדיון אינו מתבטא רק בגישה פיזית של הציבור לאולמות הדיונים. במובנה הרחב, מושתתת פומביות הדיון גם על חופש הביטוי וכוללת את החירות לפרסם ולדווח ברבים על הליכי-משפט ועל דיונים המתנהלים באולמות בתי המשפט. זאת ועוד; ביסוד פומביות הדיון מונחת זכותו של הציבור לקבל מידע על דרך פעולתה של הרשות השופטת כרשות ציבורית. זכות

⁴ הוראות נוהל מנהל בתי המשפט 11-20 "נוהל צילום והקלטה בבתי המשפט" (1.5.2011) www.gov.il **נוהל צילום והקלטה בבתי המשפט**

⁵ הצעת חוק בתי-משפט (תיקון - צילום והקלטת הדיון), התש"ס-2000.

⁶ הרשות השופטת דוח הוועדה לבחינת הפתיחה של בתי המשפט בישראל לתקשורת אלקטרונית (2004).

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

זו נובעת מחובת הנאמנות שכל רשות ציבורית חבה לציבור. כן נובעת היא מהגשמתו של חופש הביטוי והעיתונות, שהרי בלא יכולת להפיץ ולקבל מידע, לא יתנהל שיח ציבורי אמתי וליבון גלוי של דעות והשקפות. אין ספק כי למימושה של זכות הציבור לדעת אודות הליכים המתנהלים בבתי-המשפט, חשיבות רבה לצורך קיומה של ביקורת ציבורית על פעולתם של בתי המשפט – ביקורת המהווה תנאי לאמון הציבור בהם" (עמוד 15 לדו"ח).

על תפקידם של כלי התקשורת בהגשמתו של עקרון פומביות הדיון קובעת ועדת ביניש כך :

"הכלל הרחב הוא כי כלי התקשורת חופשיים לדווח לציבור על הדיונים המתנהלים בבתי המשפט בישראל באופן המאפשר לקיים שיח וביקורת ציבוריים בנוגע למלאכתה של הרשות השופטת. אין חולק כי בעידן התקשורת בו אנו חיים משמשים כלי התקשורת כזרועו הארוכה של הציבור, לצורך איסוף מידע על הליכי-משפט ופרסומו ברבים... אין ספק, אפוא, כי לכלי התקשורת תפקיד מרכזי בהגשמתו הלכה למעשה של עקרון פומביות הדיון" (עמוד 16 לדו"ח).

דעת הרוב בוועדה נתנה משקל רב לבעיות האפשריות ולחששות מההשלכות של שידור דיוני בית המשפט באופן נרחב, ובסופו של דבר המליצה לפתוח את דיוני בית המשפט העליון בשבתו כבג"ץ בלבד לסיקור אלקטרוני במסגרת ניסיונית, בדמות פיילוט שיימשך כשנתיים, ואשר יכלול שידור דיונים שהתרת שידורם תיבחן פרטנית, וזאת רק במקרים שבהם השידור ישרת את האינטרס הציבורי והגדלת הידע הציבורי על עבודת בית המשפט. עמדת המיעוט בוועדה המליצה להרחיב את המסגרת הניסיונית גם לדיונים המתנהלים בבית המשפט המחוזי בשבתו כבית משפט לעניינים מנהליים.

יישום המלצות ועדת ביניש

במהלך השנים האחרונות, עם פיתוחן של מערכות טכנולוגיות מתקדמות והתרחבות מקומן של הרשתות החברתיות בשיח הציבורי, התאפשרו דרכים שונות לעקוף את איסור הצילום או ההקלטה של מהלך הדיון, כאשר כתבים ישבו בדיון והוציאו לכלי התקשורת בזמן אמת עדכונים על הנעשה באולם. כך אירע למשל בהקראת גזר דינו של ראש הממשלה לשעבר, אהוד אולמרט, כאשר כתבים הציגו תמלול בזמן אמת של דברי השופט. התפתחות הרשתות החברתיות באינטרנט הפכה דיווחים אלו למהירים וזמינים הרבה יותר. מצב זה הצריך חשיבה מחודשת על מסקנות דו"ח ועדת ביניש ועל ברירת המחדל הקבועה בסעיף 70(ב) לחוק בתי המשפט.

ביום 4.11.2013 הונחה על שולחן הכנסת לדיון מוקדם הצעת חוק של זהבה גלאון ויריב לוין כתיקון לחוק בתי המשפט בהוראת שעה, בנושא שקיפות הליכים משפטיים בעתירות בעניינים ציבוריים בבג"ץ ובבתי המשפט המחוזיים בשבתם כבתי משפט לעניינים מנהליים.⁷ הצעה זו לא עברה לשלבי דיון מתקדמים יותר בכנסת.

בדברי ההסבר להצעת החוק נומק הצורך בהתרת הסיקור האלקטרוני מדיוני בתי המשפט, כך :

⁷ הצעת חוק בתי המשפט (תיקון – שקיפות הליכים משפטיים בעתירות בעניינים ציבוריים) (הוראת שעה), התשע"ד-2013, ס"ח התשמ"ד 198.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

”... עם השנים הלך הסיקור האלקטרוני ותפס מקום מרכזי יותר במפת התקשורת והפך לאמצעי הראשון במעלה בהבאת מידע מלא ועדכני לציבור הרחב. אין חולק כי השידור המוקלט והמצולם, ובפרט זה המשודר בזמן אמת, מהווה כיום נדבך מרכזי ודומיננטי בתקשורת בכלל ובמימוש זכות הציבור לדעת בפרט. די אם נאמר, כי בעידן של היום לא ניתן להעלות על הדעת מדינה דמוקרטית אשר אינה מאפשרת סיקור מוקלט ומצולם בזמן אמת של האירועים החדשותיים המתרחשים בה, ואיש אינו מעלה בדעתו כי סיקור כאמור יכול להיות מוגבל באופן גורף לתקשורת כתובה או לדיווחים מכלי שני בלבד. במציאות זו, ההגבלה הגורפת הקיימת לעניין זה במשפטנו – אין לה כל הצדקה, ויש בה משום פגיעה קשה בזכויות ובעקרונות יסוד ובראשם בעקרון פומביות הדיון המעגן את זכות הציבור לדעת... דברים אלה נכונים במיוחד שעה שמדובר בעתירות בעלות אופי ציבורי, דוגמת עתירות לבג”ץ ועתירות לבתי המשפט המנהליים, העוסקות בעניינים ציבוריים בעלי חשיבות רבה ואשר לתוצאותיהן עשויה להיות השלכה על ציבורים רחבים ביותר. ראוי להדגיש, כי משעה שעתירות אלה נוגעות לעניינים ציבוריים במהותם, הרי שאין בסיקורן האלקטרוני כדי להעלות חשש לפגיעה בפרטיות. יתרה מכך, הדיונים המתקיימים בעתירות לבג”ץ אינם כוללים הליך של שמיעת עדויות, דבר אשר מייתר את החשש מפגיעה בהליך זה ומהשפעה על עדים או הרתעתם, הקיים בהליכים אחרים. מאידך, סיקור הדיונים והנגשתו לציבור באופן בלתי אמצעי יגבירו את השקיפות, יגבירו את אמון הציבור במערכת המשפט, יתרמו תרומה מכרעת להבנת הציבור את ההליך המשפטי ויאפשרו הבאת מידע אמין, ניטרלי ומאוזן יותר בפני הציבור ביחס למה שהתרחש באולמות המשפט. כל זאת, בצד מתן אפשרות טובה יותר לקיום ביקורת על ההליך עצמו ועל תוצאותיו, בדרך שתגשים את המטרה שביסוד עקרון פומביות הדיון ותחזק את מערכת המשפט ואת אמון הציבור בה...”

עוד ראוי להדגיש, כי בעידן התקשורת של ימינו, הסיקור התקשורתי, לרבות של דיונים משפטיים בעלי עניין לציבור, נעשה בזמן אמת ובשידור חי. המצב הקיים מביא לא אחת לכך שהדיווחים הניתנים לציבור מיד בסמוך להתרחשות האירועים באולם בית המשפט הינם בלתי מדויקים, תוך שהדבר גורם להטעיה ולהטיה של ההתייחסות הציבורית שקשה לתקן בדיעבד... הסיקור האלקטרוני יאפשר את מסירת המידע בדרך בלתי אמצעית בזמן אמת, וייתן ביטוי נאמן למתרחש באולם בית המשפט ובפרט לדבריהם ולפסיקותיהם של השופטים היושבים בדין...”

בהמשך דברי ההסבר להצעת החוק נעשתה השוואה להקמת ערוץ הכנסת, המשדר את דיוני המליאה בזמן אמת לכלל הציבור ומסקר את עבודת ועדות הכנסת וחברי הכנסת, וכן לשידורים בהיקף ניכר של דיוני ועדות הכנסת, המועברים לציבור באמצעות האינטרנט. בכך, לדברי המציעים, הגבירה הכנסת באופן ניכר את שקיפות ההליכים המתנהלים במסגרתה. חברי הכנסת הרחיבו בהמשך הדברים על ההשוואה לערוץ הכנסת, כך:

”מטבע הדברים, ייתכן ששינויים אלה הביאו בצדם גם תוצאות בלתי רצויות דוגמת התגברות ההתלהמות או מתן דגש רב מדי לנושאים שוליים בחשיבותם המושכים תשומת לב ציבורית, אולם, נדמה כי אין חולק שלא ראוי היה מטעמים אלה להגביל את הסיקור ולצמצם את השקיפות. הסיקור האלקטרוני הביא עמו שיפור ניכר בחשיפת עבודת הכנסת לציבור הרחב, על הצדדים החיוביים יותר והחיוביים פחות, הרחיב מאוד את הביקורת הציבורית על עבודת הכנסת ומביא בהכרח גם להטמעת שינויים חיוביים חשובים כתוצאה מביקורת זו. לעניין זה, דינן של עתירות

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

העוסקות בעניינים ציבוריים כדינם של דיוני הכנסת, משעה שההלכות הנקבעות בענייני משפיעות לא אחת על ציבורים רחבים והינן בעלות משמעות רחבה שאינה נופלת אף מזו של חקיקה חשובה המתקבלת בכנסת. להבדיל מהדיונים בכנסת המתקיימים בהשתתפות חברי הכנסת המייצגים ציבורים רחבים, ובהשתתפות נציגים של גורמים רבים הנוגעים לכל עניין (במסגרת דיוני הוועדות), הרי שבבית המשפט מוגבל הדיון לצדדים השותפים לו בלבד ולעדים המזומנים מטעמם. כל זאת, בשעה שלתוצאת הדיון ישנה לעיתים קרובות השפעה של ממש על ציבורים רחבים שאינם שותפים כלל להליך המשפטי. במצב זה, להגברת השקיפות והחשיפה של ההליכים המשפטיים נודעת חשיבות רבה במיוחד, העשויה אף לעלות על חשיבות שקיפותם של הדיונים המתקיימים בכנסת".

בשנת 2014, בהסכמה בין נשיא בית המשפט העליון דאז, השופט אשר גרוניס, לשרת המשפטים דאז, ציפי לבני, הוחלט על יציאה לפיילוט שבמסגרתו אושרו לשידור שני דיונים בבית המשפט העליון, אשר נערכו בפני הרכב מורחב של שבעה שופטים. הדיון הראשון התקיים בספטמבר 2014 ועסק בשאלת אחריותם הפלילית של נהגים במרוצי מכוניות מחתרתיים המתקיימים בישראל למותו של אחד המשתתפים. דיון זה אושר לשידור באמצעות אודיו בלבד, וכלי תקשורת המעוניינים בכך יכלו להתחבר למערכת השמע של אולם בית המשפט.⁸ הדיון השני נערך בנובמבר 2014 ועסק בחוק גיל הפרישה. דיון זה שודר על ידי בית המשפט באמצעות מצלמות והועבר בשידור חי.⁹ על אף הצלחתו של פיילוט זה, הדבר לא הפך לקבוע, ולא שודרו דיונים נוספים.

2.2. הפרויקט הניסיוני

ביום 20.2.2017, כחלק מניסיון חוזר ליישום מסקנות דו"ח ועדת ביניש, החליטה נשיאת בית המשפט העליון דאז, כב' השופטת מרים נאור, על הקמת ועדת היגוי לפרויקט השידורים הישירים, אשר תפעל "כגוף מקצועי מצומצם", בראשות המשנה לנשיאה דאז, כב' השופט חנן מלצר. מאז פרישתו של המשנה לנשיאה, כב' השופט מלצר, עומד בראש ועדת ההיגוי ממלא מקום נשיא בית המשפט העליון, השופט עוזי פוגלמן.

ביום 7.11.2019 נחתם הסכם בין הנהלת בית המשפט ולשכת העיתונות הממשלתית (להלן – לע"מ) להפעלה והעברת שידורים ישירים של 10-12 דיונים מבית המשפט העליון בהתאם למתווה שהוצע בדו"ח ועדת ביניש. ההסכם נחתם לתקופה בת 18 חודשים, עם אפשרות להארכה.

ביום 13.4.2020 פרסמה נשיאת בית המשפט העליון דאז, כב' השופטת אסתר חיות, את נוהל 1-20 המורה על ביצוע פרויקט ניסיוני להעברת שידורים ישירים של דיונים בבית המשפט העליון, בהתבסס על המלצות ועדת ביניש (פורסם באתר ביהמ"ש העליון; להלן – נוהל הנשיאה). מטרת הפרויקט הניסיוני הוגדרה בהתאם להמלצות ועדת ביניש, וכוללת, בין היתר, בחינה של "ההשפעה של הסיקור האלקטרוני על הזכות להליך הוגן, על טוהר ההליך השיפוטי, על זכויות המשתתפים

⁸ דנ"פ 404/13 פלוני נ' מדינת ישראל (החלטה מיום 3.9.2014).
⁹ בג"ץ 9134/12 גביש נ' הכנסת (החלטה מיום 16.11.2014).

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

בהליך ועל מעמדו של בית המשפט ואמון הציבור בו; כל זאת, על רקע שיטת המשפט ומציאות החיים בישראל" (עמ' 92 להמלצות הוועדה).

עוד נקבע בנוהל הנשיאה, כי הפרויקט הניסיוני יופעל באופן זמני ובמתכונת מצומצמת. כך, נקבע כי: "היקף הניסוי יצומצם בשלב הראשון להליכים נבחרים, בעלי עניין ציבורי מיוחד, המתקיימים בפני בית המשפט העליון בשבתו כבית המשפט הגבוה לצדק או בפני הרכב מורחב של שופטים... בהיקף של כעשרה שידורים ישירים מדי שנה."

נוהל הנשיאה הגדיר את תפקידה של ועדת ההיגוי של הפרויקט הניסיוני, בין היתר, לגבש המלצות לגבי רשימת הדיונים המתאימים להעברה בשידור ישיר. אמת המידה להכללתו של דיון ברשימה זו היא "קיומו של עניין ציבורי מיוחד בהעברתו של הדיון בשידור ישיר, וזאת בשים לב, בין היתר, להיקפו המצומצם של הפרויקט הניסיוני בשלב זה ולבקשות שיגיעו בהקשר זה. לצד זאת תבחן ועדת ההיגוי שיקולים נוספים, לרבות: טיבו ומהותו של ההליך וכן ההשלכות שיהיו להעברת הדיון בשידור ישיר ביחס לזכויותיהם של בעלי הדין ושל צדדים נוספים."

ביום 29.3.2022 תוקן נוהל הנשיאה. התיקון העיקרי נגע להארכת הפרויקט הניסיוני לשלב ב':

"הפרויקט הניסיוני החל לפעול בחודש אפריל 2020. לאחר סיום חלקו הראשון של הפרויקט הניסיוני, ובהמשך להמלצות ועדת ביניים, החליטה ועדת ההיגוי להמשיך את הניסוי במהלך השנה הנוכחית ועד לחודש יוני 2023 (כולל), תוך הרחבת היקפו כמפורט מטה... בחלקו הראשון של הפרויקט הניסיוני שודרו 12 דיונים בשידור ישיר, מרביתם בעתירות שהוגשו לבג"ץ ובהליכים בעלי חשיבות ציבורית. במהלך השנה הנוכחית ועד לחודש יוני 2023 (כולל) הוחלט על הרחבת היקפו של הפרויקט, ובלבד שהמספר הכולל של השידורים בשנים אלו לא יעלה על 24. בנוסף, הוחלט על הרחבת הפרויקט גם לשידור דיונים בתיקים אזרחיים ומנהליים, ובמקרים שבהם לדעת ההרכב שדן בתיק קיים עניין ציבורי מיוחד, ניתן יהיה להתיר גם שידורים בתיקים פליליים, והכל בכפוף להתקיימות התנאים המפורטים בנוהל זה."

ביום 4.7.2023 תוקן הנוהל שנית, כך שהפרויקט הוארך עד ליום 6.8.2023. לאחר מכן, ביום 9.8.2023 הוחלט על הארכת הפרויקט עד לסוף שנת 2023 (31.12.2023), ללא הגבלה על כמות הדיונים שישודרו במסגרת הפרויקט. ביום 17.12.2023 הוחלט על הארכה נוספת של הפרויקט הניסיוני, עד ליום 31.3.2024. עם תחילת מלחמת "חרבות ברזל" ביום 7.10.2023, הופסק זמנית שידור הדיונים במסגרת המצב המיוחד שהוכרז בבתי המשפט, ובכלל זאת בוטלו טקסי הפרישה של כב' הנשיאה חיות ושל כב' השופטת ברון, אשר היו אמורים לכלול גם שידור של הדיונים הרלוונטיים.

טרם סיום פרק זה חשוב לציין, כי במהלך תקופתו של הפרויקט הניסיוני, ביום 22.9.2020, הניחה חברת הכנסת מאי גולן על שולחן הכנסת לדיון מוקדם את הצעת חוק יסוד: השפיטה (תיקון –

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

תיעוד מצולם של דיוני בתי המשפט,¹⁰ ולאחר שהצעת חוק זו לא קודמה, הניחה הצעת חוק זהה על שולחן הכנסת ביום 18.5.2021.¹¹ בהצעת החוק נקבע כך:

”בחוק-יסוד השפיטה (להלן – החוק העיקרי), בסעיף 3 אחרי 'בית המשפט ידון בפומבי', יבוא ויאפשר תיעוד מצולם של הדיונים באולמות בתי המשפט תוך הנגשתם לצפייה במדיה דיגיטלית לכל אזרחי המדינה', ואחרי 'לפי חוק' יבוא 'או מטעמים שיירשמו'.

בדברי ההסבר להצעת החוק נכתב כך:

”כיום כל אזרח במדינת ישראל רשאי להיכנס לכלל הדיונים המתקיימים באולמות בתי המשפט מלבד דיונים בדלתיים סגורות. הצעת חוק זו באה להנגיש את הדיונים במדיה הטלוויזיונית והדיגיטלית, כדי לאפשר לכל אזרח לצפות בדיונים כדי שיוכל לעשות זאת מביתו שלו, מכיוון שהדבר דומה לנוכחותו בהם. ניתן לראות באישורה של כבוד נשיאת בית המשפט העליון אסתר חיות להעביר בשידור חי במדיה האינטרנטית את הדיונים שהתנהלו בבית משפט העליון בענייני הקמת הממשלה החדשה במשך יומיים רצופים כאבן הפינה לעניין זה. יש לציין כי גולשים רבים צפו בשידור החי, והתוצאה הישירה מהנגשת הדיונים היא הגברת שקיפות מערכת המשפט אשר הובילה לחיזוק אמון הציבור במערכת זו ולחיזוק הדמוקרטיה במדינת ישראל. בנוסף לכך, הצעת חוק זו מיטיבה עד מאוד גם עם אוכלוסיות בעלי מוגבלות פיזית כגון: נכים המרותקים לביתם שאין באפשרותם להגיע פיזית לאולמות בית המשפט וקבוצות אחרות של אנשים עם מוגבלות אשר יוכלו להקשיב וללמוד על התנהלות מערכת בתי המשפט.”

בדיון בכנסת מיום 28.7.2021 הוחלט שלא לקבל את הצעת החוק והיא הוסרה מסדר היום, אך ביום 19.12.2022 הונחה על שולחן הכנסת לדיון מוקדם הצעת חוק זהה. הצעת חוק זו טרם הועברה לדיון בקריאה ראשונה, ונכון למועד כתיבת מחקר זה, אף היא נמצאת בסטטוס של "הוסרה מסדר היום".

2.3. המחקר המלווה את הפרויקט הניסיוני לשידור הדיונים

בנוהל הנשיאה בנוסחו המקורי, הוחלט על ביצוע מחקר מלווה לפרויקט הניסיוני, על ידי מחלקת המחקר של הרשות השופטת. נקבע כי ועדת ההיגוי תנחה את מחלקת המחקר בכל הנוגע לקביעת אמצעי המחקר שיסייעו לבחינת תוצאות הניסוי, וכי עם תום תקופת הניסוי ובהתבסס על ניתוח תוצאותיו, תבחן ועדת ההיגוי אם היתרונות של פתיחת השידורים עולים על החששות הכרוכים בכך, ויוחלט באשר להמשך העברת שידורים ישירים מדיונים המתקיימים בבית המשפט העליון. המחקר ליווה את הפרויקט הניסיוני מתחילתו בחודש אפריל 2020. בחודש יולי 2021 הוגשו מסקנות ביניים של המחקר בכל הנוגע לדיונים ששודרו עד אז. לאחר מכן מחלקת המחקר המשיכה בביצוע המחקר ובליווי הפרויקט הניסיוני, עד שביום 1.11.2023 החליט כב' ממלא מקום הנשיא, השופט פוגלמן, לעצור את הליווי המחקרי של הפרויקט ולהתמקד בכתיבת המחקר.

¹⁰ הצעת חוק-יסוד: השפיטה (תיקון – תיעוד מצולם של דיוני בתי המשפט), פ/23/2115.
¹¹ הצעת חוק יסוד: השפיטה (תיקון - תיעוד מצולם של דיוני בתי המשפט), פ/24/817.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

מטרות המחקר, כפי שאושרו על ידי ועדת ההיגוי, היו לבחון את ההשפעות האפשריות הנובעות מהעברת שידור ישיר מבית המשפט העליון על ההתנהלות הדיונית והתנהגות הצדדים, את מידת החשיפה הציבורית לשידורים ואת השיח התקשורתי ביחס לשידורים אלו. תוצרי המחקר נועדו כאמור לסייע בהבנת ההשפעות של השידור הישיר על כל המשתתפים בדיון, אם ישנן כאלה, ולאפשר קרקע פורייה לדיון בטיבו של נוהל עתידי אשר יסדיר את השיקולים המנחים למתן היתר לסיקור. יוער, כי המחקר בחן את הדיונים ששודרו במסגרת הפרויקט הניסיוני בלבד, ועל כן לא נבדקו השלכות אפשריות על דיוני ערכאות אחרות, לרבות הליכים שבהם נשמעות עדויות.

3. שיקולי מדיניות בשאלת שידור דיונים מבתי המשפט

בישראל, כמו במדינות רבות אחרות, וכפי שפורט בהרחבה בפרק הקודם, קיים איסור על שימוש באמצעים אלקטרוניים באולמות בית המשפט לצורך הקלטה או לצורך לשידור, בכפוף לסמכות בית המשפט לאשר זאת. בחלק מהמדינות (כפי שניתן לקרוא בהרחבה בפרק 4 העוסק בסקירה משווה), גם כאשר נעשה שימוש במערכות הקלטה, הוא נעשה לרוב במערכות בבעלות ובתפעול של בתי המשפט ורק בערכאות הגבוהות. ההקלטה משמשת לרוב לצורכי תמלול ופרסום פרוטוקולים, ובמקרים שבהם ההקלטה מועמדת לרשות הציבור, הדבר נעשה לעתים לאחר השהיה מסוימת ובמגבלות שונות. הניסויים השונים בשידור דיונים שנערכו על ידי מערכות המשפט השונות בעולם מעידים על שינוי מגמה ביחס לאמצעי ההקלטה השונים, וכן על חשיבה מחודשת ושינוי מערך השיקולים בנושא, בין השאר לאור פיתוח תפיסות של שקיפות ונגישות למשפט, הגברת אמון הציבור במערכת המשפט, וכן פיתוח טכנולוגי מואץ.

הפרויקט הניסויי שהתקיים בישראל נועד, כאמור, לבחון את האפשרות להמשיך שידור הדיונים מבית המשפט העליון. טרם סקירת ממצאי המחקר לגבי השפעות הפרויקט על המערכת ועל השחקנים בה, ראוי להציג בקצרה את השיקולים השונים שעלו לטובת שידור דיונים מבתי המשפט באמצעים האלקטרוניים השונים, לצד החששות המועלים לגבי השפעות השידור.¹²

3.1. יתרונות של העברת דיונים בשידור ישיר

הנימוק הבסיסי לטובת שידור דיונים של בתי המשפט מבוסס על **עקרון פומביות הדיון וזכות הציבור לדעת**. פומביות הדיון הוא כאמור עיקרון בסיסי של השיטה המשפטית בישראל, כפי שניתן ללמוד מחוק יסוד: השפיטה ומחוק בתי המשפט. פומביות הדיון מהווה ערובה לתקינותו של ההליך המשפטי באמצעות שקיפות ופתיחות לביקורת ציבורית, ובכך מובילה גם לאמון הציבור.

הטענה הראשונה שעלתה בהקשר זה הייתה כי הגבלה על שידור דיונים משפטיים מהווה הגבלה על השקיפות ולמעשה **פגיעה בפומביות הדיון**. התשובה המסורתית לטענה זו היא כי די בפתיחת דלתות בית המשפט לנוכחות פיזית של צופים מהציבור ומכלי התקשורת בכדי לקיים את דרישת הפומביות. כנגד זה נטען שבשל בעיות של העדר פנאי, מרחק גיאוגרפי, קשיים פיזיים, חוסר במידע ועוד, בפועל רבים מהציבור לא מנצלים את זכותם להגיע לדיונים, ושידור הדיונים בטלוויזיה או באמצעי אחר יגשר על כשל זה.

הטענה השנייה שמה את הדגש על **זכות הציבור לדעת** ורואה בו ערך משמעותי שיש לעודד. יש צורך בשקיפות ובנגישות של רשויות הציבור לצורך פיקוח ציבורי על פעילות הרשויות והגברת האמון הציבורי בהן. בשנים האחרונות מתגבר השיח העוסק במידת האמון הציבורי ברשויות השלטון בכלל ובמערכת המשפט בפרט. בהקשר זה, הטענה היא כי שידור דיונים משפטיים יסייע **להגברת האמון הציבורי בבית המשפט** ויציא את בית המשפט כיושב בתוך עמו, שכן שידור הדיונים עשוי

¹² השיקולים השונים מבוססים בעיקרם על הנימוקים שעלו בדוח ועדת ביניש, בשילוב עם שקולים שעליהם למדנו ממקורות אחרים, כמו אלו שהועלו על ידי מערך הדוברות של בתי המשפט, ואלו המפורטים במאמרו של איתי רביד **סיקור אודיו-ויזואלי של בתי המשפט בישראל** (המכון הישראלי לדמוקרטיה, 2016); להלן – **מאמר איתי רביד**.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

להקרין החוצה את המקצועיות, הענייניות והאנושיות של השופטים. כמו כן, שידור הדיונים יאפשר לציבור להתרשם באופן ישיר ובלתי אמצעי מן השופטים כפרטים ומההליך המשפטי בכללותו. מעבר לשאלת האמון, יש הטוענים כי מתוקף היות הרשות השופטת זרוע שלטונית משמעותית ומרכזית, עליה להעביר דין וחשבון לציבור על פעילותה, אך זאת באיזון למול הזכות לפרטיות של גורמים פרטיים המתדיינים בפני בית המשפט. היו גם שטענו שהשידור נדרש לצורך ההשתתפות הציבורית בהליך המשפטי, דבר שתורם לאמון הציבור ולהגברת הלגיטימציה הציבורית לפסיקה המשפטית ולמשטר הדמוקרטי.

הטענה השלישית היא שהאיסור על שידור דיוני בית המשפט, בין אם במלואם או בחלקם, פוגע בחופש העיתונות. הפגיעה הנטענת באה לידי ביטוי בעצם האיסור על איסוף מידע תקשורתי והגשתו לציבור בזמן אמת, באופן המשפיע על זכות הציבור לדעת. כאן חשוב לציין כי ממילא התקשורת יכולה להגיע לדיונים, לצלם עד לתחילת הדיון ולנכוח באולם הדיונים במהלך הדיון. בהמשך לכך, הטענה היא כי עשויה להיווצר הפליה בין אמצעי תקשורת שונים, כאשר לעיתונות הכתובה ישנו חופש פעולה יחסי בעוד שהעיתונות המשודרת מוגבלת. היבט נוסף בעל חשיבות שניתן להעלות בהקשר זה נוגע לכך ששידור הדיונים עשוי לתרום להפרכת "פייק ניוז", הגברת המהימנות ודיוק הדיווח התקשורתי על הנעשה והנאמר בדיונים.

הטענה הרביעית נוגעת להיבט החינוכי שעשוי להיות טמון בשידור הדיונים. שידור הדיונים יאפשר חשיפה של הציבור לפעילותם של בתי המשפט, יאפשר הבנה טובה יותר של אופן ההתנהלות של בית המשפט והשופטים, ישקף את תהליך החשיבה ודרך ההגעה להכרעה של שופטים בתיק, ויסייע בהבנת ההליך המשפטי והתנהלות הצדדים להליך. כמו כן, שידור הדיונים עשוי לשמש כלי חינוכי עבור תיכונים ואקדמיה (ויוער, כי אכן מערך הדוברות של בתי המשפט מקבל פניות ממורים לאזרחות למשל וממרצים למשפטים שמבקשים לצפות בדיונים כדי לבנות מערכי שיעור). מנגד, ייתכן שבשל שיקולי רייטינג ישודרו רק הליכים בעלי חשיבות ציבורית שלא בהכרח מייצגים את ההתנהלות הרגילה של בתי המשפט, ובכך עלול הציבור לקבל תמונה מעוותת ומוטה של התנהלות בתי המשפט.

הטענה החמישית היא שנוכחות המצלמות באולם תשפיע על התנהלות השחקנים באולם באופן חיובי, כך שעורכי הדין יגיעו מוכנים יותר לדיונים, והדיון בבית המשפט יתנהל ביתר יעילות. עם זאת חשוב לומר, כפי שיפורט בהמשך, כי ככלל, מחקרים בעולם הראו שבפועל לא הייתה השפעה של המצלמות על השופטים או על עורכי הדין בהקשר זה.

ברובד הטכני נטען, כי שידור הדיונים יאפשר את הוצאתם של כלי התקשורת המצלמים את תחילת ההליך מהאולם ובכך תתאפשר התחלה מהירה וחלקה יותר של הדיון, וכן כי שידור הדיונים יפחית את ההפרעות הפיזיות לדיון הנגרמות מכניסה ויציאה של עיתונאים ומבקרים במהלך הדיון, גם אם לא מדובר בזמן רב מלכתחילה.

על האמור נוסף, כי טענה נוספת שניתן לזהות, היא כי המצב כיום משקף חוסר התאמה בין מערכת המשפט להתקדמות הטכנולוגית העצומה של השנים האחרונות, אשר התקדמה ביתר שאת בעקבות משבר הקורונה. כחלק מהאילוצים שכפתה עלינו תקופת הקורונה, והניסיון של המערכת להסתגל ולהמשיך לתפקד תחתיה, ניתן לראות למשל את השימוש הנרחב שנעשה בהיוועדות

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

חזותית בדיוני בתי המשפט במהלך תקופה זו. על כן ובהתאם לכך, שידור דיוני בתי המשפט יתרום להצגתה של הרשות השופטת ככזו הרוותמת את הטכנולוגיה לטובת הקדמה ומתאימה עצמה להתקדמות הטכנולוגית ולנעשה בעולם.

3.2. חששות מפני העברת דיונים בשידור ישיר

החשש הראשון והמרכזי שעולה לגבי שידור דיוני בית המשפט הוא **ההשפעה שעשויה להיות לשידור על האווירה ועל התנהלות השחקנים השונים באולם**, עד כדי פגיעה בטוהר ההליך, בזכות ההליך הוגן ובעצמאות בתי המשפט. בכלל זאת, מועלים חששות ספציפיים הנוגעים להשפעת השידור על השחקנים השונים בהליך השיפוטי:

- **השפעה על עדים ובעלי הדין** – החשש הוא לפגיעה בפרטיותם ובכבודם של המשתתפים בהליך השיפוטי. חשש זה עולה ביתר שאת בכל הנוגע לשידור דיונים שבהם נשמעות עדויות, באופן שבו השידור עלול להשפיע על העדויות עצמן, לגרום לעדים להימנע מלהעיד, ועלול גם להרתיע קורבנות עבירה מלהתלונן במשטרה ומלהעיד. שידור דיונים עלול אף להרתיע בעלי דין מלהגיש מלכתחילה תביעות לבית המשפט, ובכך עשויה להיפגע זכות הגישה לערכאות.
- **השפעה על עורכי הדין** – החשש הוא כי שידור הדיונים עלול להוות כלי בידי עורכי הדין לצורכי פרסום, דבר המתעצם לאור המגבלות האתיות החלות על עורכי דין לפרסם בשידורי טלוויזיה.¹³ במסגרת זו הם עלולים להאריך בדברים יתר על המידה כדי לזכות ב"זמן מסך", לסרב להצעות פשרה שעשויות לפעול לטובת הלקוח שלהם, וליצור ניגוד אינטרסים בינם ובין טובת לקוחותיהם.
- **השפעה על השופטים** – חשש נוסף שהועלה נגע להשפעת השידורים על השופטים. החשש העיקרי הוא מפני פגיעה בעצמאות הרשות השופטת ופגיעה בשיקול הדעת השיפוטי. כמו כן, בדומה לעורכי הדין, עולה חשש כי פסיקותיהם עשויות להיות מושפעות משיקולי רייטינג, דבר שעלול להביא לפגיעה בטוהר ההליך.¹⁴ אולם חשוב לדייק כי החששות הללו הועלו בעיקר לגבי שיטות משפט הכוללות מושבעים, או לשיטות שבהן השופטים נבחרים על ידי הציבור.

החשש העיקרי השני, אשר הועלה על ידי השופטים, הוא **זילות ההליך, פגיעה במעמד בית המשפט ובאמון הציבור בו**. החשש הוא כי התנהלות הצדדים בבית המשפט לאור נוכחות המצלמות, בשילוב עם דברי פרשנות טלוויזיוניים, התנהלות משיקולי רייטינג וכד', עלולים לפגוע בכבודו של בית המשפט, וליצור אווירה של "קרקס" המלווה בדברי פרשנות ופרסומות. כמו כן, הרושם הציבורי על אודות בית המשפט יהיה מצומצם ביחס לנקלט משידורי הדיונים בלבד, דרך הפריזמה של הפרשנות הטלוויזיונית, וחלקים משמעותיים כמו הכללים המשפטיים, הרקע המשפטי וכתבת פסקי הדין, ייעלמו מהשיח ומהמודעות הציבוריים. יתרה מזו, העברת שידורים באופן סלקטיבי וקטוע שמדגיש חלקים ספציפיים שיכולים להשפיע על רייטינג, עלולה להביא לכדי פגיעה משמעותית בכבודו של בית המשפט ובאמון הציבורי ביחס אליו, וכן שידור של דיונים

¹³ סעיף 3 לכללי לשכת עורכי הדין (פרסומות), התשס"א-2001.

¹⁴ ראו דו"ח ועדת בנייש, עמ' 81.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

מסוימים בלבד מעורר חשש מפני הצגת תמונה חלקית ולא מדויקת של מערכת המשפט לציבור. כמו כן, הועלה חשש כי שיקולי רייטינג הם שובילו למעשה את שיקולי השידור, חלף שיקולי החינוך הציבורי והחשיפה להליכי בית המשפט. במצב נתון זה, למעשה לא יהיה בשידורים בכדי לשרת את חינוך הציבור וחשיפתו לסוגיות משפטיות מרכזיות שעל סדר היום הציבורי. כמו כן, בשל העובדה שכלי תקשורת יעדיפו לסקר הליכים משמעותיים שמעוררים תהודה ציבורית, הנושאים שישודרו הם אלה שזוכים ממילא להתייחסות ציבורית ולא יהיה בשידורים תועלת להגדלת החשיפה הציבורית להליכים המשפטיים.

לצד החששות העיקריים שפירטנו לעיל, ניתן היה למצוא **חששות נוספים** מפני שידור מדיוני בת המשפט:

- חשש כי נוכחות המצלמות בדיון תגרום ל**סרבולו של ההליך ולעיכוב בהתנהלותו**. בכלל זאת, חשש כי השופטים יימנעו מלקטוע את הטיעונים או למקד אותם, מחשש מביקורת ציבורית, וכך עורכי הדין יאריכו בטיעון יתר על המידה כדי לנצל את הבמה;
- חשש כי הנוכחות של מצלמות באולם תגדיל את **עומס העבודה השיפוטי** המוטל ממילא על השופטים, בכך שהשופטים יאלצו להכריע בבקשות לשידור הדיונים ולפקח על כללי השידור במהלך ניהול הדיון;
- חשש מפני השפעה שלילית על **מערך האבטחה** בבתי המשפט והטלת עומס נוסף על המאבטחים;
- חשש כי שידור דיונים על ידי מערכת בתי המשפט עצמה עשוי להטיל עליה **עלויות תקציביות** משמעותיות, בשל הצורך להתאים את אולמות הדיונים לשידור מבחינה טכנולוגית.

מכל האמור עולה, כי הטיעונים העיקריים נגד השידורים מכירים במעלות החשובות של השידורים, כפי שעלו בסקירת הטיעונים בעד, אך מצביעים על כך שבאופן מעשי מעלות אלו עלולות שלא לבוא לידי ביטוי. במסגרת זו נטען, כי שיקולי רייטינג עלולים להשפיע באופן משמעותי על השידורים וכך לפגוע במעמדו ובכוחו של בית המשפט בעיני הציבור. חשוב לציין, כי המחקרים שנעשו בעולם לא מצאו השפעות ממשיות על אופן התנהלות ההליך או הצדדים לו בשל שידורו. מעבר לזאת, נראה כי קביעת נהלים מסודרים שיטילו מגבלות מסוימות על ההליכים והערכאות שישודרו, כמו גם על אופן השידור והשימוש שניתן לעשות בהקלטות, עשויים לתרום רבות להפחתת החששות מפני ההשפעות האפשריות של שידור הדיונים על ההליך השיפוטי, מה גם שכפי שיפורט בממצאי המחקר להלן, החששות העיקריים מפני שידור דיונים לא התממשו במהלך השידורים הישירים במסגרת הפרויקט הניסיוני מושא מחקר זה.

4. סקירה משווה בנושא סיקור אודיו-ויזואלי מבתי המשפט

הפרויקט הניסיוני הישראלי בעניין שידור דיוני בית המשפט העליון לא מהווה תקדים בינלאומי, אלא הוא מצטרף למגמה הולכת וגוברת בשנים האחרונות בעולם, של פתיחת בתי המשפט לשידורים באמצעים אלקטרוניים. פרק זה תכליתו הצגת סקירה משווה בנושא סיקור אודיו-ויזואלי בבתי המשפט במדינות שונות. סקירה זו נשענת על ממצאי ניסויים ומחקרים שבוצעו בנושא לאורך השנים במדינות שונות בעולם המערבי, ומצב הסיקור האודיו-ויזואלי כיום במדינות השונות. המדינות שנכללות בהשוואה הן: ארה"ב – מערכת המשפט הפדראלית והמדינתית, אנגליה וויילס, סקוטלנד, גרמניה, צרפת, קנדה, ניו זילנד, אוסטרליה, דרום-אפריקה והודו. בחינת ההסדרים שגיבשו מדינות אלו בסוגיית הסיקור התקשורתית בבתי המשפט מעלה מגוון רחב של גישות לעניין שידור הדיונים. בחינת ההסדרים הקיימים מעלה מגוון פרמטרים שיש לתת עליהם את הדעת, הן מהותיים והן פרוצדוראליים, טרם בחינת גיבושם של כללים מנחים בדבר שידור דיונים ממערכת המשפט הישראלית. בפרק שלהלן נסקור את ההסדרים הרלוונטיים שהתגבשו בכל מדינה בנוגע לנושאים הבאים:

כאשר מבקשים לקבוע כללים מנחים להתרת סיקור אודיו-ויזואלי מדיוני בתי המשפט, אחת השאלות הראשונות שיש לשאול היא **אילו הליכים ראוי לסקר ובאלו ערכאות**. במדינות השונות נעשו הבחנות שונות בין ההליכים והערכאות בהתרת הסיקור, כאשר ניתן לראות כי במרבית המקרים הייתה פתיחות לשידור דיונים בערכאות הגבוהות יותר. ההבחנה מבוססת על חשש משמעותי מפני השפעות הסיקור על חבר המושבעים, נפגעי עבירה ועדים, ועל עדויותיהם. בערכאות הדיוניות חשש זה כמובן ממשי יותר.¹⁵

בחלק מהמדינות יכולים בעלי דין להגיש לשופט הדן בהליך **בקשה לסיקור ההליך**. במדינות שונות יש **שיקול דעת לשופט** או לראש ההרכב שדן בהליך לגבי התרת הסיקור שלו, בהיקפים שונים. כמו כן, מדינות שונות קבעו **פרמטרים שונים להנחיית השופט בהפעלת שיקול הדעת שלו** בכל הנוגע למתן היתר לסיקור ההליך. לעיתים מפורטת רשימת שיקולים שמטרתה להבטיח כי השופט היושב בדיון ייתן דעתו למלוא מורכבותה של הסוגיה, ולעיתים מערכות המשפט במדינות השונות מסתפקות בקביעות נורמטיביות כלליות אשר לאמות המידה החשובות (דוגמת שמירה על כבוד ההליך השיפוטי והגנה על צדדים פגיעים). מעבר לזאת, מרבית המדינות מתייחסות לשיקול הדעת הרחב שבידי השופטים, אך לעיתים ניתן למצוא גם התחשבות בעמדת הצדדים בעניין הסיקור. במערך השיקולים, בית המשפט מאזן בין הזכות לפרטיות והנזק הפוטנציאלי שעשוי להיגרם לצד מסוים בעקבות הסיקור ובין היתרונות החברתיים הנובעים מהסיקור התקשורתית.

סוגיה נוספת שעולה בבחינת ההסדרים השונים שנקבעו במדינות השונות היא **בחירת הגוף המשדר** את הדיונים. בחלק מהמדינות ניתנה בלעדיות לסיקור ההליכים לגוף תקשורת מסוים, תוך חיובו

¹⁵ ראו מחקרים שבתנו את השפעות המצלמות על עדים:

Hoyt, James L., Courtroom Coverage: The Effects of Being Televised, Journal of Broadcasting, Vol. 21, Issue 4 (Fall 1977), pp. 487-496; Eugene Borgida, Kenneth G. DeBono and Lee A. Buckman, Cameras in the Courtroom: The Effects of Media Coverage on Witness Testimony and Juror Perceptions, Law and Human behavior (1990).

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

להעביר את המידע שנצבר אצלו לשאר גופי התקשורת, ובחלקן ניתן היתר לסיקור לכל גורם המבקש לעשות זאת. במדינות אחרות הותירו את השידור בידי בית המשפט עצמו, כאשר השידורים מתבצעים ב-live streaming באתר בית המשפט או בכל פלטפורמה אינטרנטית אחרת.

גם בסוגיית השידור ישיר לעומת שידור מושהה נקבעו הסדרים שונים במדינות השונות. מטרת ההשגחה היא לתת הזדמנות לשקילת האפשרות של מניעת שידור של קטעים הפוגעים בפרטיות, בסודיות או בכבוד בית המשפט (כגון התפרעויות מצד הקהל או התבטאויות המכוונות למצלמות).

בנוסף לאפשרות לצפות בדיונים, בתי משפט במדינות שונות מעלים מידע חיוני נוסף על הדיונים, כגון שמות הצדדים, מספר התיק, תקציר נושא התביעה ומילות מפתח, הזמן שהוקצה לכל בעל דין וסדר הטיעונים. נתונים אלו מופיעים גם עבור דיונים שמצויים בארכיב באתר שנקבע.

במדינות שבהן מועלות הקלטות של הדיונים לאתר, ניתן למצוא תנאי שימוש מוגדרים לאופן השימוש באותן הקלטות.

4.1. ארצות הברית

4.1.1. מערכת המשפט הפדרלית

(א) בית המשפט העליון

עוד משנת 1955 שומר בית המשפט העליון של ארה"ב קבצי אודיו של כל הדיונים שנערכים בו ומעבירים לארכיב הלאומי. החל משנת 2010, מועלות לאתר האינטרנט של בית המשפט בכל סוף שבוע קלטות אודיו של כלל הדיונים שהתקיימו באותו השבוע, יחד עם תמלול שלהם.¹⁶ עם זאת, הקריאות לאפשר צילום של הדיונים שמתקיימים בבית המשפט נדחו על הסף וכניסתם של אמצעי תקשורת אלקטרונית לאולמות בית המשפט אסורה.¹⁷

בחודש מאי 2020, בעקבות משבר הקורונה, נערכו לראשונה בבית המשפט העליון מספר דיונים באמצעות היוועדות חזותית, תוך שידור ישיר של השמע מהדיון.¹⁸ בשל מגבלות המגפה, נערכו דיונים נוספים באופן דומה לאורך השנה, כאשר בית המשפט אפשר שידור ישיר באמצעות מספר ערוצי תקשורת שונים.¹⁹

בחודש מרץ 2023, קבוצה דו-מפלגתית של סנאטורים אמריקאים החלה בניסיון להעביר הצעת חוק שתפתח את ההליכים של בית המשפט העליון של ארצות הברית למצלמות ולשידורים חיים.²⁰ "חוק

¹⁶ https://www.supremecourt.gov/oral_arguments/argument_audio/2010
<https://firstamendment.mtsu.edu/article/cameras-in-the-courtroom/>

Dennis Hetzel "Bill would open U.S. Supreme Court proceedings to live broadcasting" **THE FREE SPEECH CENTER** (20/03/2023)

¹⁷ ראו דו"ח ועדת ביניש, עמ' 33.

¹⁸ 'Oyez! Oyez! Oyez!' The Supreme Court is live on the air - CNNPolitics

<https://edition.cnn.com/2020/05/04/politics/supreme-court-live-audio-historic-trademark/index.html>

¹⁹ COVID-19 Announcements (supremecourt.gov)

<https://www.supremecourt.gov/announcements/COVID-19.aspx>

¹⁹ <https://www.supremecourt.gov/announcements/COVID-19.aspx>

²⁰ Dan Mangan "Senators relaunch bill seeking to force Supreme Court to televise sessions" **CNBC** (16/03/2023) <https://www.cnn.com/2023/03/16/senators-bill-would-force-supreme-court-to-televise->

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

המצלמות באולם בית המשפט²¹ נועד לחייב את בית המשפט העליון לשר את דיוניו בטלוויזיה, אלא אם לדעת השופטים הדבר יסכן את הזכות להליך הוגן של אחד מהצדדים.²²

ב) בתי המשפט הפדרליים

בדומה למדיניות המתנגדת לשידור דיונים של בית המשפט העליון בארצות הברית, גם בבתי המשפט הפדרליים ככלל אין צילום או שידור של דיונים מאולמות בתי המשפט. בתי המשפט הפדרליים הפעילו פיילוטס בלבד בעניין, אשר במסגרתם הותרה הכנסת מצלמות לדיון בהליכים אזרחיים בלבד, אך לא בהליכים פליליים, שלגביהם יש איסור צילום על פי החוק.²³

בשנת 1972 אסרה המועצה השיפוטית של ארה"ב (The Judicial Conference of the United States), הגוף הלאומי לקביעת המדיניות של בתי המשפט הפדרליים, על כל שידור, הקלטה או צילום באולם בית המשפט ובאזורים סמוכים לו. איסור זה, שחל הן על הליכים פליליים והן על הליכים אזרחיים, אף נכלל כחלק מקוד ההתנהגות שמיועד לשופטי בית המשפט בארצות הברית.²⁴

ב-1 ביולי 1991, פתחה המועצה השיפוטית בפיילוט שיאפשר באופן ניסיוני סיקור תקשורתי אלקטרוני לתקופה מוגבלת. הפיילוט פעל במספר בתי משפט פדרליים אזרחיים: 6 ערכאות פדרליות דיוניות ו-2 ערכאות פדרליות לערעורים.²⁵ כמו כן, בוטל האיסור שנכלל בקוד ההתנהגות שמיועד לשופטים ואומצה מדיניות חדשה בנושא המצלמות, שלפיה האפשרות לתעד הליך משפטי תלויה באישור השופט ובתנאי שתיעוד זה נועד לשם הצגת ראיות, תיעוד הפרוטוקול בהליכים, לצורכי ביטחון או בהתאם לתוכנית פיילוט שאושרה על ידי המועצה.

טרם סיום הפיילוט, בספטמבר 1994, הועלו בפני המועצה השיפוטית המלצות הן להרחבת כיסוי המצלמות בהליכים אזרחיים והן היתר להפעלת מצלמות בהליכים פליליים בתנאים שהמועצה עצמה תגדיר. הצעות אלו נדחו על הסף, למרות האהדה הכללית שלה זכה הפיילוט מצד עורכי דין, אמצעי תקשורת ושופטים פדרליים שהשתתפו בניסוי. הפיילוט הסתיים בסוף שנת 1994.²⁶

בחודש מרץ 1996 חל ריכוך מסוים בעמדתה של המועצה השיפוטית של ארצות הברית, והיא אישרה לכל בית משפט לערעורים להחליט עבור עצמו האם להתיר סיקור תקשורתי של הליכי ערעור אזרחיים בלבד. זאת, בכפוף להגבלות חוקיות, לכללים לאומיים ומקומיים ולהנחיות שהמועצה

<https://www.cnbc.com/2023/03/16/senators-bill-would-force-supreme-court-to-televisesessions.html>

²¹ <https://www.congress.gov/bill/117th-congress/senate-bill/807/all-actions?s=5&r=1>

²² <https://firstamendment.mtsu.edu/article/cameras-in-the-courtroom/>

Ruth Ann Strickland "Cameras in the Courtroom" THE FIRST AMENDMENT ENCYCLOPEDIA (March 2023)

²³ U.S.D 53 (2011) <https://www.law.cornell.edu/rules/frcrmp>

²⁴ Canon 3A(7) of the Code of Conduct for United States Judges

²⁵ הערכאות הדיוניות היו מהמחוזות הבאים: המחוז הדרומי של אינדיאנה, מחוז מסצ'וסטס, המחוז המזרחי של מישגן, המחוז הדרומי של ניו יורק, המחוז המזרחי של פנסילבניה והמחוז המערבי של וושינגטון. ערכאות הערעור היו מהמחוז השני והתשיעי, שהתנדבו להשתתף בניסוי.

²⁶ [History of Cameras, Broadcasting, and Remote Public Access in Courts | United States Courts \(uscourts.gov\)](https://www.uscourts.gov/history-of-cameras-broadcasting-and-remote-public-access-in-courts)

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

אימצה. לגבי סיקור תקשורתי בערכאות הפדרליות הדיוניות, דעתה של המועצה לא השתנה והיא המשיכה להתנגד לרעיון זה.²⁷

בהתאם להחלטה זו של המועצה השיפוטית, אימצו בתי המשפט הפדרליים לערעורים של המחוז השני והתשיעי הנחיות המאפשרות סיקור תקשורתי של הליכי ערעור **אזרחיים** בתחומם, בכפוף לסייגים ולמגבלות שונות. במחוז השני, למשל, נאסר סיקור תקשורתי בדיונים שבהם אחד מהצדדים אינו מיוצג. לעומת זאת, במחוז התשיעי נקבע כי כל ההליכים מותרים בסיקור אודיו ויזואלי, אלא אם הדבר אסור על פי דין.²⁸ מאוחר יותר, גם המחוז השלישי אימץ כללים שלפיהם יותר סיקור אודיו ויזואלי.²⁹ באשר להליכים הפליליים, בשנת 1996 נקבעו כללים מנחים שאסרו על סיקור ויזואלי של דיונים מסוג זה באופן מוחלט.³⁰

ב-18 ביוני 2011 החל **פיילוט נוסף** להערכת השפעתו של השידור מאולמות בתי המשפט.³¹ בפיילוט השתתפו 14 בתי משפט,³² והוא הוגבל **לערכאות פדרליות דיוניות בהליכים אזרחיים** בלבד. הפיילוט הסתיים ביום 18 ביולי 2015, אולם בעקבות בקשה מהמועצה השיפוטית של המחוז התשיעי, אושר לשלושה בתי משפט דיוניים פדרליים (קליפורניה צפון, מערב וושינגטון וגואם) להמשיך את הפיילוט ולאסוף נתונים ארוכי טווח. שידור דיוני הפיילוט בערכאות אלו זמין באתר בתי המשפט הפדרליים.³³

בחודש מרץ 2020, אישרה המועצה השיפוטית של ארה"ב (The Judicial Conference) ביצוע **פיילוט חדש** ב-33 בתי משפט דיוניים ברחבי ארה"ב, לתקופה בת שלוש שנים, עד ה-31 במרץ 2023. הפיילוט נוהל על ידי ועדת מינהל בתי המשפט וניהול תיקים (CACM) ומטרתו הייתה לבחון היתכנות של סטרימינג ישיר של הליכים שונים מבתי המשפט, תוך התייחסות לשיקולי מדיניות ולשיקולים טכניים, תפעוליים, תקציביים ומנהליים הקשורים בטכנולוגיה זו. המידע שנאסף במהלך הפיילוט נועד לשמש בעתיד את ה-CACM בבואו לשקול המלצה על תיקון מדיניות השימוש בסיקור תקשורתי, להחלטת המועצה השיפוטית (The Judicial Conference).³⁴ לפי **הקווים המנחים** שהוגדרו לפיילוט, ניתן היה לשדר בערוץ היוטיוב של מערכת המשפט שידור ישיר של **אודיו בלבד, של דיונים אזרחיים בעלי עניין ציבורי**, וזאת ככל שהן הצדדים והן ראש ההרכב אישרו זאת. עוד נקבע, כי דיונים שבהם נשמעות עדויות או מוצגות ראיות חסויות אינם מתאימים לשידור חי

²⁷ ראו מאמר איתי רביד, עמ' 46 ואילך.

²⁸ ראו מאמר איתי רביד, עמ' 50.

²⁹ [History of Cameras, Broadcasting, and Remote Public Access in Courts | United States Courts \(uscourts.gov\)](https://www.uscourts.gov/history-of-cameras-broadcasting-and-remote-public-access-in-courts)

³⁰ [Cameras.pdf \(uscourts.gov\) CAMERAS IN THE COURTROOM - SECOND CIRCUIT GUIDELINES](https://www.uscourts.gov/cameras-in-the-courtroom-second-circuit-guidelines)

³¹ History of Cameras, Broadcasting, and Remote Public Access in Courts [History of Cameras, Broadcasting, and Remote Public Access in Courts | United States Courts \(uscourts.gov\)](https://www.uscourts.gov/history-of-cameras-broadcasting-and-remote-public-access-in-courts)

³² בתי המשפט שהשתתפו בפיילוט היו אלו: המחוז התיכון של אלבמה; המחוז הצפוני של קליפורניה; המחוז הדרומי של פלורידה; מחוז גואם; המחוז הצפוני של אילינוי; המחוז הדרומי של איווה; מחוז קנזס; מחוז מסצ'וסטס; המחוז המזרחי של מיזורי; מחוז נברסקה; המחוז הצפוני של אוהיו; המחוז הדרומי של אוהיו; המחוז המערבי של טנסי; והמחוז המערבי של וושינגטון.

³³ Cameras in Courts / <https://www.uscourts.gov/about-federal-courts/judicial-administration/cameras-courts>

³⁴ "Audio Streaming Pilot" **United States Courts**

<https://www.uscourts.gov/about-federal-courts/judicial-administration/audio-streaming-pilot>

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

ולכן לא יוקלטו, לא ישודרו ולא ייכללו בפיילוט.³⁵ בסוף כל חודש, בתי המשפט המשתתפים התבקשו למלא שאלון לגבי כל ההליכים ששודרו בסטרימינג בתקופת זמן זו ולפרט על כל בעיה מנהלית, תפעולית או טכנית שעלתה.

בחודש ספטמבר 2023 החליטה המועצה השיפוטית לאמץ את המלצת ועדת ה-CACM ולתקן את מדיניות סיקור הדיונים בבתי המשפט, החל מיום 22 בספטמבר 2023. מדיניות חדשה זו קובעת כי השופט העומד בראש ההליך האזרחי רשאי, לפי שיקול דעתו, לאשר שידור חי של **שמע** בלבד לציבור הרחב, לכל חלק מההליך שאינו חלק מהעדויות.³⁶

4.1.2. מערכת המשפט המדינתית

בשנת 1981 קבע בית המשפט העליון האמריקאי שהמדינות יכולות לקבוע לעצמן כללים לגבי השימוש במצלמות בבתי המשפט. **נכון להיום, כל 50 בתי המשפט המדינתיים מתירים, בתנאים ובמגבלות מסוימים,³⁷ סיקור אודיו ויזואלי של הדיונים המתנהלים בהם, הן בדיוני ערכאה ראשונה והן בערעורים. אולם, לא תמיד כך היה. תחילת הדרך הייתה בשנות ה-60, אז מרבית המדינות בארצות הברית אסרו על סיקור אלקטרוני של הליכים בבתי המשפט. זאת, בעיקר בשל שתי פרשיות משפטיות (Estes v. Texas, Sheppard v. Maxwell), שבשתיהן בוטלו הרשעות פליליות על בסיס התנהגות תקשורתית משבשת באולם בית המשפט, ונקבע כי סיקור אודיו-ויזואלי פוגע בזכות להליך הוגן. מקרים אלו העלו ביקורות ציבוריות ושיפוטיות קשות כלפי סיקור אלקטרוני של הליכי משפט, וקידמו מדיניות מצמצמת של סיקור אודיו-ויזואלי במדינות רבות בארצות הברית. בשנת 1981 שונתה מדיניות זו בעקבות פרשת Chandler (Chandler v. Florida, 449 U.S. 560 (1981)) שבה דן בית המשפט בפיילוט שהשיקה מדינת פלורידה, שבמסגרתו הותר לתקשורת לשדר הליכים משפטיים מכל בתי המשפט במדינה. טענתם של גופי התקשורת הייתה שכעת המצלמות הן קטנות ולא מפריעות, ולכן השימוש בהן אינו פוגע בהוגנות ההליך. בית המשפט העליון של ארצות הברית לא מצא פגם חוקתי במדיניותה של פלורידה. בפסיקתו נקבע כאמור, כי כלל המדינות בארצות הברית רשאיות להתיר סיקור אלקטרוני של הליכי משפט בתחומן, אף כי לא מוטלת עליהן החובה לעשות כן. קביעה זו גרמה למדינות רבות ללכת בעקבות פלורידה (25 מדינות יצאו בתוכנית ניסיונית שהניבה מסקנות טובות בכולן למעט וירגיניה)³⁸ וגל זה הוליד את CourtTV ואינספור משפטים מתוקשרים. אחד מהם נודע כאירוע הטלוויזיוני הנצפה ביותר בהיסטוריה האמריקאית: פסק הדין במשפט הרצח של O.J Simpson, שהתנהל בשנת 1995 (להלן – **פרשת סימפסון**), אשר שודר בשידור חי לכל רחבי העולם, וזכה ל-150 מיליון צופים.³⁹ פרשת סימפסון חידשה את הדיון הציבורי בנוגע לסיכונים הכרוכים בשידורים של הליכי משפט לציבור,**

³⁵ "Audio Streaming Pilot" **United States Courts**

<https://www.uscourts.gov/about-federal-courts/judicial-administration/audio-streaming-pilot>

³⁶ [History of Cameras, Broadcasting, and Remote Public Access in Courts | United States Courts \(uscourts.gov\)](https://www.uscourts.gov/history-of-cameras-broadcasting-and-remote-public-access-in-courts)

³⁷ Debra Cassens Weiss, 50 State Supreme Courts Allow Cameras, But Not the US Supreme Court: Is it a "fragile flower"? ABA Journal (October 28, 2013).

³⁸ ראו דו"ח ועדת ביניש, עמ' 36 ואילך.

³⁹ Dan Novack and Mikey Osterreicher "Trump Is Going on Trial, But You Won't Be Able to Watch" **Intelligencer** (01/04/2023)

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

שיקול דעת רחב בנושא, והוא אף רשאי לקבוע דיון לצורך הכרעה בעניין זה, אך אין הוא מחויב בכך. התקנה חלה הן על הליכים אזרחיים והן על הליכים פליליים.⁴⁷ סעיף (e)(3) בתקנות אלו מפרט את השיקולים שראוי שהשופט הדן בסוגיה ישקול: החשיבות שבשמירה על אמון הציבור במערכת השיפוטית; החשיבות שבקידום פתיחת בתי המשפט לציבור; עמדת הצדדים בעניין; טיבו של ההליך; הזכות לפרטיות של הצדדים בהליך הנוכחי או בהליכים פוטנציאליים (כולל עדים, מושבעים וקורבנות); השפעות על קטינים; השפעות על פעילות רשויות החוק בהיבטים הקשורים לדיון; השפעת הסיקור על נכונותם של עדים לשתף פעולה עם ההליך; השפעה על עדים שנפסלו וייחשפו לעדות בעקבות השידור הטלוויזיוני; היקף השידור; ביטחון בית המשפט וכבודו; סוגיית הנטל המנהלי או הכלכלי על בית המשפט או על המשתתפים בהליך; הפרעה להליכים או לדיונים באולמות סמוכים; וכל היבט אחר שהשופט רואה בו חשיבות בהליך הנדון.

4.2. אנגליה וויילס

סעיף 41 לחוק סדר הדין הפלילי של הדין האנגלי משנת 1925⁴⁸ וסעיף 9 לחוק ביזיון בית המשפט משנת 1981⁴⁹ אוסרים ככלל על הכנסת מצלמות לבתי המשפט. עם זאת, בית הלורדים, ששימש בעבר כערכאה העליונה של מערכת המשפט באנגליה, הוחרג מאיסור זה שכן הוא נחשב בזמנו לחלק מהממשלה האנגלית. בשל החרגה זו, עוד בשנת 1989 צולמו כמה הליכים בבית הלורדים, שמספרם הלך וגדל עם השנים, ואלו שודרו בהיקף רחב יחסית.⁵⁰

בשנת 2009, בעקבות רפורמה חוקתית משנת 2005, החליף בית המשפט העליון האנגלי את בית הלורדים, והופרד מהממשלה באופן מוחלט, אך עדיין הוחרג מהדין האנגלי שאסר על סיקור אודיו ויזואלי מבתי המשפט. מאז הקמתו, כל הדיונים בבית המשפט העליון, אזרחיים ופליליים, משודרים בשידור ישיר. בית המשפט התיר לרשת Sky News לשדר את דיוניו בשידור ישיר וכך היא עושה מאז שנת 2011.⁵¹ כמו כן, באתר האינטרנט של בית המשפט (UKSC) ניתן לראות את פסקי הדין שמפורסמים כשבוע מראש, כמו גם שידור חי של הדיון עצמו.⁵² עוד ניתן למצוא באתר מידע נוסף על הדיונים, כגון: נושא התביעה, תקציר התיק, הצדדים, השופטים הדנים בתיק, תאריכי דיונים, הקלטות של הדיונים שצולמו ושודרו, ובתיקים שהסתיימו מוצגת גם ההחלטה השיפוטית ותקציר של התיק לתקשורת.⁵³ כל הדיונים ששודרו זמינים לצפייה גם בערוץ יוטיוב ייעודי של בית המשפט.⁵⁴

⁴⁷ [California Rules of Court: Title One Rules](#)

⁴⁸ <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/Geo5/15-16/86/section/41>

⁴⁹ <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1981/49>

⁵⁰ <https://www.idi.org.il/media/4143/%D7%A1%D7%99%D7%A7%D7%95%D7%A8-%D7%90%D7%95%D7%93%D7%99%D7%95-%D7%95%D7%99%D7%96%D7%95%D7%90%D7%9C%D7%99-%D7%A9%D7%9C-%D7%91%D7%AA%D7%99-%D7%94%D7%9E%D7%A9%D7%A4%D7%98-%D7%91%D7%99%D7%A9%D7%A8%D7%90%D7%9C.pdf>

⁵¹ *RAVID ARTICLE.pdf (stanford.edu)

⁵² Supreme Court Live (sky.com)

⁵³ The Supreme Court.

⁵⁴ UKSupremeCourt - YouTube.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

בשנת 2015 הוקם **ארכיב** שבו ניתן למצוא את כל דיוני בית המשפט העליון שהוקלטו.⁵⁵ **תנאי השימוש** בארכיב מאפשרים שימוש בצילומים בשידורי חדשות ואקטואליה ובתכניות דוקומנטריות, אך לא בתוכניות סאטירה, קומדיות, תכניות בידור או לצרכי פרסום, כפי שנהוג עם צילומי דיונים בפרלמנט. עוד מובהר בארכיב, כי הצילומים זמינים לצורך דיווח הוגן ומדויק על הליכים המתנהלים בבית המשפט העליון, ועל כן בעוד שניתן לצפות בהם, אין לעשות בהם שימוש חוזר, עריכה מחודשת או הפצה מחודשת של הדיונים או חלקים מהם.⁵⁶ שימוש שכזה נחשב הפרה של זכויות יוצרים או לשון הרע ובנסיבות מסוימות עלול לעלות כדי ביזיון בית משפט. ואכן בפברואר 2021 הוגשה תביעה נגד רשת BBC בגין שידור בן שש שניות של דיון שצולם בבית המשפט.⁵⁷

בבית המשפט האנגלי לערעורים הוחלט בשנת 2004 לערוך ניסוי לבחינת ההשפעה של הכנסת מצלמות לבתי המשפט. הניסוי נערך במחלקה הפלילית של בית המשפט לערעורים במסגרת מצומצמת מאד (לפירוט נוסף על הפיילוט ראו תת פרק 4.12 העוסק במחקרים שנערכו בעולם על פיילוט לשידור דיונים).⁵⁸

בשנת 2013 החליטה ממשלת אנגליה, ביוזמת משרד המשפטים, להתיר סיקור אודיו ויזואלי בבית המשפט האנגלי לערעורים, הן בהליכים אזרחיים והן בהליכים פליליים, של ההחלטות השיפוטיות ושל טיעוני באי כוח הצדדים בלבד, ללא שידור של עדויות או עדים, נפגעי עבירה, חבר מושבעים או נאשמים. עוד הוחלט על **השהיה** בשידור הדיונים לפרק זמן בן שבעים שניות.⁵⁹ נכון להיום מתקיימים שידורים ישירים של דיונים נבחרים ב-11 בתי משפט לערעורים, בתיקים אזרחיים בלבד. את רובם ניתן למצוא בעמוד היוטיוב של בית המשפט הרלוונטי.⁶⁰ הקלטות הדיונים ניתנות לצפייה בארכיון הווידאו של בית המשפט לערעורים.⁶¹ על פי ההסדר שגובש, האחריות לצילום מוטלת על נציג של גופי התקשורת המממנים את פרויקט הסיקור, הנתון למרות בית המשפט.⁶²

במרץ 2020, בהמשך להצלחת פיילוט השידור החי של הדיונים בתיקים אזרחיים, התקבל בפרלמנט תיקון לחוק, אשר מאפשר שידור של דיונים משמעותיים בענייני משפחה המגיעים לפתחו של בית המשפט לערעורים, בעיקר בענייני גירושין ומשמורת.⁶³ בעקבות זאת הוחלט על ביצוע פיילוט שיחל בהמשך אותה שנה. בתיקון לחוק הוסבר, כי ישנה מודעות לכך שגישה מלאה של הציבור לדיון בענייני משפחה אינה ראויה, ולכן מודגשת ההקפדה על ההגנה על פרטיות

⁵⁵ ["Decided Cases" The Supreme Court](#)

⁵⁶ [The Supreme Court terms and conditions - The Supreme Court](#)

⁵⁷ John Hyde "BBC fined £28,000 for broadcasting footage of remote hearing" *Gazette* (03.02.2021) <https://www.lawgazette.co.uk/law/bbc-fined-28000-for-broadcasting-footage-of-remote-hearing/5107273.article>

⁵⁸ https://law.stanford.edu/wp-content/uploads/2017/02/Tweeting_Justice-Ravid.pdf

⁵⁹ Joshua Rozenberg "Televising the Courts: The Time Has Come" *The Guardian* (October 23, 2013).

⁶⁰ "The Court of Appeal (Civil Division) – Live streaming of court hearings" *Courts and Tribunals Judiciary*

<https://www.judiciary.uk/the-court-of-appeal-civil-division-live-streaming-of-court-hearings/>

⁶¹ [Court of Appeal Civil Division live hearings Archive - Courts and Tribunals Judiciary](#)

⁶² Joshua Rozenberg "Televising the Courts: The Time Has Come" *The Guardian* (October 23, 2013).

⁶³ EXPLANATORY MEMORANDUM TO THE COURT OF APPEAL (RECORDING AND BROADCASTING) (AMENDMENT) ORDER 2020 2020 No. [XXXX] https://www.legislation.gov.uk/ukdsi/2020/9780111194195/pdfs/ukdsiem_9780111194195_en.pdf

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

המעורבים ועל צדדים מוחלשים, בדרך של פסיקה בעילום שם, או מניעת השידור במקרים המתאימים. נקבע כי הצדדים יעודכנו לפני הדיון אם הוא נבחר להשתתף בפיילוט, כדי לתת להם הזדמנות להתנגד לשידור הדיון. הדיונים שיאושרו לשידור יועברו בשידור חי באתר האינטרנט של מערכת המשפט, וכן ביוטיוב, בפייסבוק ובטוויטר.⁶⁴

בבתי המשפט של הכתר (ניתן להקבילם לבית המשפט המחוזיים בישראל, העוסקים בתיקים פליליים), בשנת 2016 הודיע משרד המשפטים האנגלי על תחילתו של פיילוט בן שלושה חודשים שיופעל בשמונה בתי משפט, שבמסגרתו יצולמו החלטות השופטים בעת מתן גזרי דין בלבד, אך לא יצולמו יתר הצדדים להליך.⁶⁵ בעקבות הפיילוט, בינואר 2020, החליט משרד המשפטים יחד עם הנחלת בתי המשפט האנגלית לאשר שידור מבתי משפט בעלי הפרופיל הגבוה ביותר ברחבי המדינה, ביניהם בית המשפט הפלילי המרכזי, הידוע יותר בשם אולד ביילי.⁶⁶ גם כאן הוחלט כי הצילומים יוגבלו להקראת גזר הדין בלבד, והצדדים האחרים לדיון, נפגעי העבירה, העדים, המושבעים ועובדי בית המשפט לא יצולמו,⁶⁷ על רקע החשש שצילום רחב יותר עלול לפגוע בראיות או לעורר סנסציוניות.⁶⁸ כמו כן, על פי הכללים החדשים, רק גורמי תקשורת מורשים (BBC, ITN, Sky, PA) Media) יכולים לבקש לצלם ולשדר את הקראת גזר הדין, כאשר השופט יחליט אם להיעתר לבקשה לצילום בכפוף להגבלות מסוימות ותוך שיהיו מסוים בשידור גזר הדין על מנת לעמוד בהגבלות אלו. גורמי התקשורת המורשים יכולים להנגיש את הצילומים שלהם לגורמי תקשורת אחרים.⁶⁹ כל גזר דין שיצולם יישמר ביוטיוב, כך שהצופים יוכלו לראות את הנימוקים המלאים של גזר הדין.⁷⁰ ההחלטה בעניין התקבלה כאמור כבר בשנת 2020, אך התפרצות מגפת הקורונה הביאה לעיכוב יישום המדיניות החדשה, והשידור הראשון של גזר דין היה רק ב-28 ביולי 2022.⁷¹

4.3. סקוטלנד

בשונה מאנגליה, בסקוטלנד אין חקיקה האוסרת על סיקור אודיו-ויזואלי בבתי המשפט. למרות זאת, עד שנת 1992 כניסה של תקשורת לבתי המשפט הייתה אסורה מכוח מדיניות שיפוטית. בשנת 1992 ולבקשתו של נשיא בתי המשפט בסקוטלנד דאז, הלורד הופ, נערך פיילוט לשידור דיונים מבתי המשפט לערעורים בלבד, הן בהליכים פליליים והן בהליכים אזרחיים.⁷² על פי הנחיות הפיילוט,

⁶⁴ (12 March 2020) "Court of Appeal to live-stream family cases" GOV.UK <https://www.gov.uk/government/news/court-of-appeal-to-live-stream-family-cases>

⁶⁵ (20 March 2016) "Crown Courts to pilot filming for the first time" GOV.UK <https://www.gov.uk/government/news/crown-courts-to-pilot-filming-for-the-first-time>

⁶⁶ Rachael Collins "Broadcasting from the Crown Court" Inside HMCTS (19 August 2022). <https://insidehmcts.blog.gov.uk/2022/08/19/broadcasting-from-the-crown-court/>

⁶⁷ Cameras to broadcast from the Crown Court for first time - GOV.UK (www.gov.uk) <https://www.gov.uk/government/news/cameras-to-broadcast-from-the-crown-court-for-first-time>

⁶⁸ Dominic Casciani "TV cameras to film in criminal courts for first time in major law change" BBC News (27 July 2022) <https://www.bbc.com/news/uk-62323453>

⁶⁹ <https://www.gov.uk/guidance/broadcasting-crown-court-sentencing#live-broadcasting>

⁷⁰ Dominic Casciani "TV cameras to film in criminal courts for first time in major law change" BBC News (27 July 2022) <https://www.bbc.com/news/uk-62323453>

⁷¹ Rachael Collins "Broadcasting from the Crown Court" Inside HMCTS (19 August 2022). <https://insidehmcts.blog.gov.uk/2022/08/19/broadcasting-from-the-crown-court/>

⁷² ראו דו"ח ועדת ביניים, עמ' 59.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

סיקור אודיו-ויזואלי של הליך הערעור מותנה בהסכמת הצדדים ועורכי דינם ובאישורו של השופט המנהל את הדיון.⁷³ כמו כן, לשופט המתיר את הסיקור הוענקו זכויות עריכה של ההקלטות, ועדים הורשו לבקש את השמטת עדותם מהשידור. הגבלות אלו הביאו לכך שבפועל שודרו מעט דיונים.

בשנת 2012 הודיע נשיא בתי המשפט הסקוטיים על הקפאת הסיקור האודיו-ויזואלי לצורך בחינה מחודשת, ולאחר 3 שנים, בשנת 2015, הוצאו המלצות עדכניות, שלפיהן יש להתיר סיקור אלקטרוני בערעורים אזרחיים ופליליים, וכן בדיונים אזרחיים בערכאה הראשונה, למעט הליכים הכוללים עדים. עוד לפי ההמלצות, לא יותר שידור של הליכים פליליים בערכאה הראשונה, אך בנסיבות מסוימות יתועדו משפטים פליליים לצרכים דוקומנטריים.⁷⁴

באתר האינטרנט של בתי המשפט בסקוטלנד ניתן למצוא את רשימת הדיונים האחרונים שהתקיימו, הניתנים לצפייה בכפוף למספר איסורים והגבלות. ביניהם, איסור על הקלטה, שידור או אחסון של הצילום ככל שלא התקבל אישור לכך מטעם נשיא בית המשפט, או ככל שהדבר לא עולה בקנה אחד עם הזכות להליך הוגן. כמו כן, ישנה אזהרה שלפיה צילום לא מאושר, עריכה או הפצה של הליך משפטי עלולה להיחשב כהפרת זכויות יוצרים או ביזיון בית המשפט.⁷⁵

4.4. גרמניה

החוק הקיים היום בגרמניה, שתוקן בשנת 1998 ועודכן לאחרונה בשנת 2019,⁷⁶ מתיר **לבית המשפט החוקתי בגרמניה** להקליט, לצלם ולשדר את פתיחת הדיונים עד לשלב ההודעה על נוכחותם של כל משתתפי ההליך. כמו כן, אמצעי התקשורת רשאים להקליט, לצלם ולשדר הקראות של פסקי דין. עם זאת, בית המשפט רשאי לאסור סיקור אודיו-ויזואלי כאמור, ככל שהדבר פוגע בזכויות המתדיינים, בצדדים שלישיים או בניהול התקין של ההליך בבית המשפט.⁷⁷

אשר **לערכאות האחרות**, עד שנת 2017 אסר הדין הגרמני באופן גורף על אפשרות לסיקור אודיו-ויזואלי. חוקתיות החוק נדונה בבית המשפט החוקתי הגרמני מספר פעמים. בשנת 2001 אישר בית המשפט החוקתי את החוק ולא מצא לנכון לשנות את ההסדר הנורמטיבי בעניין. נקבע, כי אין להתייחס להליכים בבתי המשפט כהליכים פתוחים לחלוטין, וכן נקבע כי בית המשפט, כרשות ציבורית, מוסמך להכריע לגבי האופן וההיקף שבו תותר חשיפתם.

בשנת 2017 העביר בית הנבחרים הגרמני (הן ה-Bundestag, הבית התחתון של הפרלמנט והן ה-Bundesrat, הבית העליון של הפרלמנט הגרמני) **תיקון** לחוקת בית המשפט, אשר חריג את האיסור על הסיקור למקרים חריגים וספציפיים.⁷⁸ לפי התיקון, בתי המשפט רשאים לאשר שידור **אודיו** ישיר של דיונים, באופן מלא או חלקי, בחדר נפרד שמיועד לתקשורת ובהליכים המעוררים עניין ציבורי. כמו כן, בתי המשפט הגבוהים בלבד (החוקתי או הפדרליים העליונים) רשאים לאשר

⁷³ James Cusick, *Scotland's Appeal Courts to Let in TV Cameras*, Independent (August 7, 1992).

⁷⁴ ראו מאמר איתי רביד, עמ' 56.

⁷⁵ [Court of Session livestream hearings \(scotcourts.gov.uk\)](https://www.scotcourts.gov.uk/court-of-session-livestream-hearings)

⁷⁶ [Act on the Federal Constitutional Court \(Bundesverfassungsgerichtsgesetz – BVerfGG\) \(gesetze-im-internet.de\)](https://www.gesetze-im-internet.de/bundesgesetz_117_2019/)

⁷⁷ ראו דו"ח ועדת ביניש, עמ' 60 ואילך.

⁷⁸ [Germany: New Law Allows Broadcasting and Recording of Court Proceedings | Library of Congress \(loc.gov\)](https://www.loc.gov/rr/congress/germany-new-law-allows-broadcasting-and-recording-of-court-proceedings/)

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

הקראת החלטות וגזרי דין, ובנוסף הם מוסמכים לאשר הקלטה של הליכים בעלי חשיבות יוצאת דופן מבחינה מדעית או היסטורית למדינה.⁷⁹ הקלטות אלו יועברו לארכיון הפדרלי הגרמני או לארכיון המדינה, שם יהיו נגישים לחוקרים, בכפוף לתנאים ולזמנים מסוימים.

4.5. צרפת

עד לא מזמן נחשבה צרפת לאחת המדינות המחמירות ביותר בעניין סיקור תקשורת, שכן אסרה לחלוטין על כל הקלטה או צילום באולמות הדיונים בכל בתי המשפט במדינה. במרוצת השנים תוקן החוק בעניין, ונקבעו בו שני חריגים לאיסור: הראשון, משנת 1981, הסמיך את נשיא בתי המשפט להתיר הקלטה, צילום או שידור של הליכי משפט פליליים, בתנאי שכל הצדדים הנוטלים חלק בהליך אישרו זאת. היתרים מסוג זה ניתנו בהיקף מצומצם ונגעו להליכים משפטיים שהיו בעלי עניין ציבורי גבוה; החריג השני, משנת 1985, התיר צילום של הליכי משפט בערכאות דיוניות למטרות תיעוד היסטורי, בכפוף להיתר מנשיא בית המשפט לערעורים ומנשיא בית המשפט העליון. שידור של הקלטות אלו היה אסור עד 20 שנים ממועד סיום ההליכים, ובכפוף לאישור מבית המשפט העליון, או לחלופין עד 50 שנים ממועד סיום ההליכים, ללא אישור מיוחד. הליכים שעניינם פשעים נגד האנושות נבדלו מחריג זה והותר שידורם מיד עם סיום ההליך.⁸⁰

מדיניות אוסרת זו עברה שינוי דרמטי החל מה-1 לאפריל 2022, בעקבות חוק חדש שנחקק ביוזמת שר המשפטים הצרפתי. הודות לחוק, מתאפשר כיום צילום של כל הדיונים בערכאות השונות, ככל שיש בהם אינטרס ציבורי רחב. אישור הצדדים לשידור ההליך אינו הכרחי, אך הם רשאים לבקש שלא להזדהות. כמו כן, היתרי הקלטה עשויים להינתן גם בדיונים שבדרך כלל סגורים לציבור, כמו הליכים שמתנהלים בבית משפט לנוער או בבית משפט לענייני משפחה, אולם כאן יידרש אישור של הצדדים להליך. שידור הקלטות אלו יתאפשר רק לאחר הכרעת הדין ועד מקסימום של חמש שנים ממועד זה.⁸¹

4.6. קנדה

סיקור אודיו-ויזואלי בבית המשפט העליון הקנדי נבחן לראשונה בשנת 1993 כחלק מתוכנית לביצוע פיילוט למשך שנתיים ימים. במהלך הפיילוט שידר בית המשפט העליון שלושה דיונים בעלי עניין ציבורי רחב.⁸² בעקבות הצלחת הפיילוט נחתם הסכם בין בית המשפט העליון הקנדי לערוץ הציבורי CPAC, שבמסגרתו נקבע כי דיונים, תחילה של הליכי ערעור בלבד, ישודרו לאחר בקשה של הערוץ ואישור בית המשפט, ולאחר קבלת עמדת הצדדים המתדיינים. ההסכם התיר לערוץ לשדר באופן בלעדי את הליך הערעור במלואו, בשפה האנגלית ובשפה הצרפתית, בלא דברי

⁷⁹ [GVG - Gerichtsverfassungsgesetz \(gesetze-im-internet.de\)](https://www.gvg.de)

⁸⁰ ראו דו"ח ועדת ביניש, עמ' 62 ואילך.

⁸¹ [France to allow TV cameras to film trials under draft law \(telegraph.co.uk\)](https://www.jurist.org/news/2021/04/france-minister-of-justice-proposes-law-to-allow-filming-of-trials)
<https://www.jurist.org/news/2021/04/france-minister-of-justice-proposes-law-to-allow-filming-of-trials>
[Filmed trials and court hearings in France | Weightmans](https://www.jurist.org/news/2021/04/france-minister-of-justice-proposes-law-to-allow-filming-of-trials)

⁸² Tom McFeat "Cameras in Court" [CBC News \(12.03.2010\)](https://www.cbc.ca/news/canada/cameras-in-the-courts-1.869497)
<https://www.google.com/search?q=https%3A%2F%2Fwww.cbc.ca%2Fnews%2Fcanada%2Fcameras-in-the-courts-1.869497>

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

פרשנות, במטרה למנוע הצגה מגמתית של דברי בית המשפט. בשנת 1997 התיר בית המשפט העליון לשדר גם מקטעים ותקצירים של הליכים.⁸³

החל משנת 2009 כל הליכי הערעור שמתנהלים בבית המשפט העליון הקנדי משודרים באתר האינטרנט של בית המשפט, ונשמרים כהקלטה בארכיון יחד עם מילות מפתח ותקציר של התיק.⁸⁴ ניתן להגיש בקשה לקבלת עותק של תמליל ההקלטה לשימוש אישי באמצעות יצירת קשר עם מרכז הרשומות.⁸⁵ רק מאוחר יותר משודרים הדיונים על ידי ערוץ CPAC,⁸⁶ שמפרסם את לוח הזמנים של השידורים באתר שלו.⁸⁷ עם זאת, ישנם מקרים שאינם מתאימים לשידור, למשל בשל איסור פרסום או כאשר יש שיקולי פרטיות המצדיקים שלא להתיר את השידור, אולם מקרים אלו הם החריג לכלל. ניתן למצוא גם מידע על דיונים שטרם התקיימו, כמו שמות הצדדים, הזמן שהוקצב לדיון והאם הדיון ישודר או שיש עליו איסור פרסום.⁸⁸

לבית המשפט העליון יש זכויות יוצרים על שידור הדיונים וסמכות החלטה מלאה באשר לשימוש בהקלטות.⁸⁹ לכן, אין לשדר או להעביר לציבור שידורים ויזואליים וקבצי שמע של הליכי בית המשפט העליון, באופן מלא או חלקי ובכל צורה שהיא, שלא בהתאם לחוק זכויות יוצרים או באישור בכתב של בית המשפט.⁹⁰

בתי המשפט הפדרליים בקנדה יצרו הבחנה מכוונת בין בתי משפט לערעורים לערכאות הדיוניות.⁹¹ הבחנה זו מבוססת על העובדה שמרבית ההליכים שמתנהלים בערכאות הערעור נעשים ללא נוכחות עדים ומבלי לבחון ראיות. לכן, ככלל, המדיניות בערכאות הערעור היא להעניק היתרים לסיקור מצולם. זאת, בעקבות פיילוט שנערך בין השנים 1995 עד 1997 והוגדר כמוצלח. עם זאת, בשנת 1998 נשמעו קולות המתנגדים לסיקור אודיו-ויזואלי וחלה ירידה בשידור דיונים מערכאות הערעור. עם הזמן קולות אלו הלכו ונחלשו כך שכיום המדיניות היא להתיר את הסיקור באופן רחב יחסית.⁹²

לצורך קבלת היתר לסיקור אודיו-ויזואלי יש להגיש בקשה בכתב לגבי הליך ספציפי תוך זמן סביר מראש. ההחלטה תינתן על ידי נשיא בית המשפט העליון, תוך התייעצות עם הרכב השופטים הדן בתיק הספציפי ועם באי כוח הצדדים. גם אם ניתן אישור כאמור, רשאי נשיא בית המשפט או הרכב השופטים הדן בהליך להגביל או לאסור כליל את הסיקור התקשורתי על מנת לשמור על זכויות הצדדים, לשמור על כבודו של בית המשפט, לוודא ניהול תקין של ההליך ולהבטיח את

⁸³ ראו מאמר איתי רביד, עמ' 58.

⁸⁴ [Supreme Court of Canada - Archived Webcasts \(scc-csc.ca\)](http://www.scc-csc.ca)

⁸⁵ [Supreme Court of Canada](http://www.scc-csc.ca)

⁸⁶ [בית המשפט העליון של קנדה - משאבים למדיה - גישה למסמכי בית המשפט, תצלומים והקלטות \(scc-csc.ca\)](http://www.scc-csc.ca)

⁸⁷ [Full Schedule | CPAC.ca](http://www.scc-csc.ca)

⁸⁸ [Supreme Court of Canada - Scheduled Hearings \(scc-csc.ca\)](http://www.scc-csc.ca)

⁸⁹ [Supreme Court of Canada](http://www.scc-csc.ca)

⁹⁰ [בית המשפט העליון של קנדה - משאבים למדיה - גישה למסמכי בית המשפט, תצלומים והקלטות \(scc-csc.ca\)](http://www.scc-csc.ca)

⁹¹ [Cameras in the courts | CBC News](http://www.cbc.ca)

⁹² ראו מאמר איתי רביד, עמ' 58.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

הגשמת הצדק. כמו כן, תיעוד ההליכים ייעשה רק על ידי ציוד שאינו מפיק קול או אור שעלול להסיח את הדעת.⁹³

בבתי המשפט של המחוזות, כל מחוז התווה קווים מנחים משלו לגבי סיקור תקשורת, עם אחוזי אישור נמוכים ואפשרויות סיקור מצומצמות. ככלל, **הסיקור יותר בהליכי ערעור בלבד ולא בערכאות הדיוניות**.⁹⁴ **בנובה סקוטיה** למשל, נקבעה חזקה הניתנת לסתירה לטובת סיקור אודיו-ויזואלי של הליכי ערעור. לעומת זאת, **בקולומביה הבריטית**, ישנה מדיניות מגבילה שמאפשרת שידור דיונים בהשהיה של שעתיים ממועד ההקלטה. זאת על מנת לאפשר לבית המשפט ולצדדים בהליך לשקול את ההשפעות האפשריות של שידור ההליך ואף למנוע את השידור בעת הצורך. מדיניות מגבילה עוד יותר ניתן למצוא **באונטריו**, הפרובינציה היחידה בקנדה שהעבירה חוק האוסר על שידור אודיו או וידיאו של הליכים משפטיים באופן גורף.⁹⁵ המקרים היחידים ששודרו באונטריו קיבלו היתר אד הוק מבית המשפט.⁹⁶

4.7. ניו זילנד

בשנת 1995 החל פיילוט שנמשך שלוש שנים, שבמהלכו סוקרו יותר מ-20 תיקים חשובים, הן בהליכים אזרחיים והן בהליכים פליליים, מערכאות ערעור ומערכאות דיוניות. מסקנתו העיקרית של הפיילוט הייתה, שלהרחבת הסיקור האודיו-ויזואלי יש השפעה מועטה על מושבעים, עדים ועורכי דין, אך לעומת זאת נוכחות המצלמות בבתי המשפט יוצרת עומס והפרעה בקרב השופטים, שנאלצים להתעסק בבקשות של אמצעי התקשורת לשידור הליכי משפט.⁹⁷

בתקופת הפיילוט הותוו **כללים בנוגע לאופן שבו ראוי לערוך סיקור תקשורת של הדיונים**. בין היתר נקבע כי אמצעי התקשורת מתחייבים לסיקור מדויק, מאוזן והוגן, בלי הערות עריכה ובאורך של שתי דקות לפחות (הכלל האחרון בוטל בשנת 2003 כחלק מבחינה מחודשת של הכללים). כמו כן, נקבע כי המידע שיתקבל בסיקור ישמש לצורך מהדורת חדשות או מאמרים חדשותיים בלבד, וכי כל שימוש אחר במידע יחייב אישור של בית המשפט.⁹⁸ כללים אלו אושרו בשנת 1999 ועל בסיסם הוחלט להסדיר דרך קבע את הסוגיה של פתיחת בתי המשפט לתקשורת אלקטרונית. אותם כללים הנוגעים לשידור הדיונים נבחנו ועודכנו מספר פעמים לאורך השנים, תוך בחינת השאלה האם יש בהם כדי להגן במידה מספקת על משתתפי ההליך המשפטי ועל החברה כולה, ותוך התאמתם ועדכונם להתפתחויות הטכנולוגיות.⁹⁹

⁹³ "Guidelines on Public and Media Access" **Federal Court of Appeal** https://www.fca-caf.gc.ca/fca-caf_eng/media_eng.html

⁹⁴ ראו מאמר איתי רביד, עמ' 59.

⁹⁵ Courts of justice act Ontario, סעיף 136

⁹⁶ [מצלמות בבתי המשפט - CBC | חדשות](#)

⁹⁷ דו"ח ועדת ביניש, עמ' 53.

⁹⁸ ראו מאמר איתי רביד, עמ' 60.

⁹⁹ "Report to Chief-Justice on In-Court : **ניו זילנד** : הרשות השופטת בניו זילנד : Media Coverage," Submitted by the Media Review Panel, updated July 20, 2015.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

הנהלים המעודכנים נכון לשנת 2016 מפורסמים באתר האינטרנט של הרשות השופטת.¹⁰⁰ כיום, מותר הצילום בכל הערכאות, כאשר מתן האפשרות לשידור הדיונים נתון לשיקול דעת בית המשפט שאליו מוגשת הבקשה. הכללים שנקבעו בהנחיות המפורסמות באתר בתי המשפט, כוללים התייחסות לאופן הטיפול **בבקשות להתרת סיקור** אודיו ויזואלי של הליכים משפטיים, במטרה להביא לדיון מהיר והוגן בהן. כמו כן קיים באתר טופס מקוון לבקשה להתיר סיקור אלקטרוני. על הצד שכנגד להגיב לבקשה תוך שלושה ימים. **לשופט שדן בהליך יש שיקול דעת רחב** בשאלה אם להתיר סיקור מצולם של הליך באולם המשפט. השופט מוסמך לקבל או לדחות את הבקשה, לקיים דיון בבקשה אם סבור שיש מקום לכך או להורות על התייצבות עורך הדין או הצדדים באופן אישי. בעת מתן החלטה בבקשה להתיר את הסיקור התקשורתי על השופט לאזן בין כמה **שיקולים**: הזכות למשפט הוגן; נראות הצדק – שקיפות ופומביות הדיון; דיווח על המתרחש באולמות המשפט; מחויבות בתי המשפט לקורבנות עבירה; האינטרסים, החששות והתפיסות של הצדדים להליכים, הקורבנות והעדים.

כמו כן, בכל הנוגע להליכים פליליים, הכללים מדגישים את זכות **העדים** להגנה, ומעניקים להם זכות שלא להתיר צילום בעת מתן העדות. הכללים כוללים הסדרים מפורטים אשר לעניינים שמחוץ להליך השיפוטי, ואיסור על צילום קטינים.

מעבר לאמור נקבע, כי שידור הדיונים ייעשה תוך **השהיה** בת עשר דקות.

לצורך בחינת היישום של הכללים והכרעה בסוגיות שמתעוררת בהן מחלוקת בין הצדדים בכל הנוגע לשידורים, הוקמה **ועדה משותפת** לנציגי המערכת השיפוטית ולאמצעי התקשורת.

בית המשפט העליון של ניו זילנד רשאי לקבוע כי דיונים מסוימים ישודרו בשידור חי באמצעות אתר האינטרנט של בתי המשפט של ניו זילנד. כמו כן, כאשר דיון מסוים שודר בשידור חי, רשאי בית המשפט לבצע הקלטה של הדיון ולפרסם אותו תחת "ספריית הווידאו" שנמצאת באתר האינטרנט של בית המשפט.¹⁰¹ הקלטה זו תהיה זמינה עבור הציבור הרחב ככל שהצופה יקבל תחילה את התנאים וההגבלות על הצפייה, ביניהם, איסור על צילום המסך (בווידאו, אודיו או תמונות) ואיסור על כל דיווח בנוגע לדיון בזמן שהוא בעיצומו (לרבות דיווח במדיה חברתית).¹⁰²

4.8. אוסטרליה

החל משנת 2013, ניתן לצפות בדיונים שהוקלטו באתר **בית המשפט העליון** של אוסטרליה. הדיונים מועלים לאתר מספר ימים לאחר הדיון.¹⁰³

¹⁰⁰ ראו ההנחיות באתר האינטרנט של הרשות השופטת בניו זילנד: In-Court Media Coverage Guidelines 2016 : <https://www.justice.govt.nz/about/news-and-media/media-centre/media-information/media-guide-for-reporting-the-courts-and-tribunals-edition-4-1/appendices/10-8-in-court-media-guidelines-2016>

¹⁰¹ "Video Streaming" Courts of New Zealand <https://www.courtsofnz.govt.nz/streaming/>
¹⁰² Protocol relating to live streaming of hearings by the Court issued 28 November 2023 — Courts of New Zealand ([courtsofnz.govt.nz](https://www.courtsofnz.govt.nz))

¹⁰³ "Recent AV recordings" High Court of Australia <https://www.hcourt.gov.au/cases/recent-av-recordings>

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

בתנאי השימוש בהקלטות הדיונים מבית המשפט העליון של אוסטרליה, מודגש כי יש צורך באישור בית המשפט לכל הקלטה, שכפול, פרסום, הפצה או עריכה מחדש של הקלטה או חלק ממנה. אולם, דרישה זו מחריגה בתי ספר ואוניברסיטאות, על מנת לאפשר להם להציג הליכים משפטיים למטרות חינוכיות. עוד נקבע, כי שידור הדיונים שהוקלטו, במיוחד בתחילת הדרך, ייעשה תוך **השהיה** של כמה ימי עסקים מיום הדיון, במטרה לאפשר בדיקה של ההקלטות ווידוא שאין בהן פרסום אסור, כמו פרטים חסויים.¹⁰⁴

בחלק מה**מדינות** באוסטרליה מותר שידור של דיונים בערכאות העליונות ובערכאות הערעור, ואלו זמינים לצפייה באתר בית המשפט. מדינת ויקטוריה היא דוגמה למדינה כזו.¹⁰⁵ במדינת ניו סאות' וויילס, בית המשפט העליון מאפשר לערוצי התקשורת להגיש בקשה לשידור הליכים פליליים והכרעות בהליכים אזרחיים, ואלו נתונות לשיקול דעתו של נשיא בית המשפט.¹⁰⁶

בית המשפט הפדרלי של אוסטרליה היה בית המשפט הראשון באוסטרליה ששידר בשידור חי תקציר של פסק דין דרך האינטרנט, באוגוסט 1999. מאז, בית המשפט הפדרלי העיד על עצמו שהוא שואף להמשיך בקו זה ולשפר את הגישה של הציבור לדיונים באמצעות שידורם בווידאו או אודיו בשידור חי. עם זאת, פסק הדין האחרון שהועלה לצפייה באתר הרשמי של בית המשפט היה בשנת 2013.¹⁰⁷

חוק בתי המשפט הפדרליים משנת 2011, שעודכן לאחרונה בינואר 2023, אוסר על כל שימוש במכשיר תקשורת או הקלטה שיש בו להפריע לדיון בית המשפט, לגרום לדאגה מצד אחד ממשתתפי הדיון או לאפשר למי שאינו נוכח בהליך לקבל מידע אודות ההליך, כשאין הוא זכאי לכך. עם זאת, סעיף 1.34 לחוק מאפשר לבית המשפט להתחשב בכל עניין רלוונטי או בקשה חריגה, כמו גם לוותר על עמידה בסעיף זה בכללותו.¹⁰⁸

4.9. דרום אפריקה

בהנחיות משנת 2001, שפרסם ארגון SANEF, פרום העורכים הלאומי של דרום אפריקה, נקבע שבבקשה לשדר הליך מבית המשפט על ידי גופי תקשורת יש לאזן בכל מקרה לגופו בין עקרונות הפומביות וחופש הביטוי, לרבות חופש העיתונות, ובין הזכות להליך הוגן, הזכות לפרטיות וזכויות חוקתיות אחרות. עוד נקבע, כי ככל שיתאפשר הסיקור התקשורתי, הוא יתנהל בדרך שאינה משבשת את ההליך. כך לדוגמה אין לעשות שימוש בפלאש.¹⁰⁹

¹⁰⁴ [MR-audio-visual-recordings-Oct13.pdf \(hcourt.gov.au\)](https://www.hcourt.gov.au/assets/attachments/other/MR-audio-visual-recordings-Oct13.pdf)

¹⁰⁵ "Trial Division: Judgments and Sentences" **Supreme Court of Victoria**
<https://www.supremecourt.vic.gov.au/about-the-court/multimedia-on-demand/trial-division>

¹⁰⁶ "Media Resources" **Supreme Court of New South Wales**
[Filming in court \(nsw.gov.au\)](https://www.scc.nsw.gov.au/mediaresources)

¹⁰⁷ "Videos" **Federal Court of Australia**
<https://www.fedcourt.gov.au/digital-law-library/videos>

¹⁰⁸ [Federal Court Rules 2011 \(legislation.gov.au\)](https://www.fedcourt.gov.au/digital-law-library/videos)

¹⁰⁹ "Guidelines Regarding Access Of Representatives Of The Media During Court Proceedings And Applications For Permission To Photograph, Film Or Record Such Proceedings" **SANEF(2001)**
<https://sanef.org.za/wp-content/uploads/2020/10/Guidelines-for-Media-Access-to-Courts-Magistrates-Commission-Sept-2020.pdf>

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

בשנת 2014 התנהל משפטו של אוסקר פיסטוריוס, שהיה המשפט הפלילי הראשון והיחיד ששודר בשידור חי לאורך ההיסטוריה המשפטית של דרום אפריקה. אוסקר נאשם ברצח בכוונה תחילה של בת זוגו, והתנגד נחרצות לשידור טלוויזיוני של משפטו בטענה שהשידור עלול לפגוע בזכותו החוקתית להליך הוגן ובעשיית הצדק בכללותו.¹¹⁰ התנגדותו של אוסקר נדחתה על ידי בית המשפט בטענה ששידור המשפט יאפשר לחלק גדול מהחברה הדרום אפריקאית נגישות ממקור ראשון למשפט, ובכך יפחית מהתפיסה השלילית שהציבור רוחש כלפי המערכת המשפטית.¹¹¹ למרות שמשפטו של אוסקר היה פורץ דרך ושינה באופן בלתי הפיך את מדיניות התקשורת בדרום אפריקה, הוא התנהל בערכאה נמוכה של בית המשפט.

שינוי דרמטי יותר היה במשפטו של אנרי ואן ברדה משנת 2017,¹¹² שהתנהל בבית המשפט לערעורים, והיווה אבן דרך משמעותית בנושא.¹¹³ בעניין זה נקבע כי השימוש במצלמות בבית המשפט מתחייב מכוחה של החוקה הדרום אפריקאית, במטרה להבטיח את עקרון פומביות הדיון ואת זכותו של הציבור לשמוע ולראות את המתרחש בבתי המשפט. עוד נקבע, כי מעתה שידור הדיונים הוא הכלל ולא היוצא מן הכלל, והתקשורת זכאית לשדר הליכי משפט בשלמותם כעניין של זכות חוקתית. במקרה שבו עולה התנגדות לשידור המשפט, מצד העדים או הנאשם, עליהם יהיה לשכנע את בית המשפט בצדקתם. גם במקרה שיינתן משקל להתנגדויות אלו, יש לשקול חלופות מחמירות פחות כגון שידור המשפט באיחור או שידור של אודיו בלבד ללא תמונה.¹¹⁴ את ההתנגדויות לשידור יבחן נשיא בית המשפט בקפידה תוך התייחסות לשאלה האם קיים סיכון ממשי כתוצאה מפרסום השידור.

בהמשך למשפט ואן ברדה, התיר בית המשפט העליון של דרום אפריקה שידור של הליכים משפטיים בעניינים פליליים, כהרחבה של הזכות לחופש הביטוי.¹¹⁵ היתר זה הורחב עוד יותר בפסק הדין בעניין *National Director of Public Prosecutions and Others v Fields of Green for ALL NPC and Others* שהתנהל בשנת 2019. בעניין זה נקבע כי הלכת ואן ברדה חלה גם לגבי תיקים אזרחיים ובקשות לשידור חי, ולא רק בעניינים פליליים.¹¹⁶

¹¹⁰ [View of South Africa's Debut into Broadcasting Criminal Trials – The Legal Arguments in Televising the Oscar Pistorius Trail | Potchefstroom Electronic Law Journal \(perjournal.co.za\)](https://www.perjournal.co.za/view-of-south-africa-s-debut-into-broadcasting-criminal-trials-the-legal-arguments-in-televising-the-oscar-pistorius-trial)

¹¹¹ [Oscar Pistorius trial can be broadcast live on TV, court rules | Oscar Pistorius | The Guardian](https://www.theguardian.com/world/2017/jun/27/oscar-pistorius-trial-can-be-broadcast-live-on-tv-court-rules)

¹¹² *Van Breda v Media 24 Limited and Others* [2017] ZASCA 97.

¹¹³ [South Africa: The right to broadcast court cases, Henri Van Breda, Visvanathan Ponnann and open justice – Dario Milo – Inform's Blog](https://www.inform.org/2017/06/27/south-africa-the-right-to-broadcast-court-cases-henri-van-breda-visvanathan-ponnan-and-open-justice-dario-milo)

¹¹⁴ "South Africa: The right to broadcast court cases, Henri Van Breda, Visvanathan Ponnann and open justice – Dario Milo" **INFORM'S BLOG** (JUNE 27, 2017)

<https://inform.org/2017/06/27/south-africa-the-right-to-broadcast-court-cases-henri-van-breda-visvanathan-ponnan-and-open-justice-dario-milo/>

; Dario Milo "The right to broadcast court cases" **News 24** (26 June, 2017)

<https://www.news24.com/news24/the-right-to-broadcast-court-cases-20170626>

¹¹⁵ Oneindia Staff "How do courts in other countries broadcast proceedings LIVE?" **ONE INDIA** (September 27, 2022)

<https://www.oneindia.com/india/how-do-courts-in-other-countries-broadcast-proceedings-live-3466977.html>

¹¹⁶ Mufamadi, Kgomotso, and Louis Koen. "Promoting access to justice through the broadcasting of legal proceedings." *Potchefstroom Electronic Law Journal/Potchefstroomse Elektroniese Regsblad* 25.1 (2022) http://www.scielo.org.za/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S1727-37812022000100020

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

החל משנת 2017 ערוץ היוטיוב של הרשות השופטת ומשרד המשפטים מעלה מידע על הליכים שונים,¹¹⁷ ומשנת 2020 ערוץ היוטיוב של בית המשפט החוקתי מעלה דיונים ששודרו.¹¹⁸

מטרת השינוי במדיניות הסיקור האודיו-ויזואלי בדרום אפריקה הייתה להנגיש את המשפט לכלל הציבור. למרות זאת, עדיין נותרו בעיות פתוחות בעניין השידורים החיים בדרום אפריקה. ראשית, עלתה ביקורת שלפיה הדיונים המשודרים הם תיקים בעלי פרופיל גבוה בלבד, כמו תיקי רצח או תיקים הקשורים לפעילות פסולה של הרשות המבצעת, וכי ספק אם שידור דווקא של הליכים מסוג זה ישפיע על הנגשת המשפט לאזרחים, מאחר שמדובר בסוגיות שלא נוגעות לרוב הציבור. שנית, עלו קשיים הנוגעים לנגישות אוכלוסיות חלשות לתשתית האינטרנט.¹¹⁹ קשיים אלה טרם באו על פתרונם.¹²⁰

4.10. הודו

בשנת 2018 עלתה לראשונה בקשה בפני בית המשפט העליון בהודו לשדר הליכים משפטיים בנושאים חוקתיים ולאומיים בשידור חי לציבור הרחב, במטרה לקדם את האינטרס הציבורי, להבטיח את עקרון פומביות הדיון ולהנגיש את ההליכים המשפטיים לציבור הרחב. בקשה זו הועברה ליועץ המשפטי לממשלה, אשר המליץ על ביצוע פיילוט בעניין בבית המשפט החוקתי העליון לצורך הסקת מסקנות. בהמלצתו התייחס היועץ המשפטי לממשלה גם למקרים שבהם לדעתו ראוי למנוע שידור של הליך משפטי, כמו עניינים הנוגעים לביטחון לאומי, תיקי עבירות מין, כאשר השידור עלול לפגוע בבטיחותו או פרטיותו של קטין וכדומה.¹²¹

כמעט 4 שנים לאחר מכן, ב-20 בספטמבר 2022, הורה בית המשפט העליון בהודו על תחילת שידורים חיים של תיקים חוקתיים חשובים שמתנהלים בו.¹²² תחילת השידורים החיים נקבעה לשבוע לאחר מכן, וכיום ניתן לצפות בהם בערוץ היוטיוב הרשמי של בית המשפט העליון.¹²³

בכל הנוגע לבתי המשפט המדינתיים, בית המשפט העליון במדינת גוג'ראט היה בית המשפט המדינתי הראשון בהודו שהחל בשידורים ישירים של ההליכים בו (החל מה-17.7.2021). מדיניות זו של מדינת גוג'ראט ממשיכה עד היום וסחפה אחריה מדינות נוספות בהודו, ביניהן ג'יהרקאנד, קרנטקה, מדהיה פראדש, אוריסה ופטנה.¹²⁴

¹¹⁷ [Judiciary RSA YouTube channel](#)

¹¹⁸ [The Constitutional Court of South Africa YouTube channel](#)

¹¹⁹ ראו ה"ש 96 לעיל.

¹²⁰ Ephraim Modise "South Africa's Constitutional Court rules against communications minister's digital migration deadline" **techcabel** (July 1, 2022) <https://techcabal.com/2022/07/01/sa-con-court-rules-against-digital-migration-deadline/>

¹²¹ "Live-Streaming of the Supreme Court's Proceedings" Daily updates (22 September 2022) <https://www.drishtias.com/daily-updates/daily-news-analysis/live-streaming-of-the-supreme-court-s-proceedings>

[Live streaming of Supreme Court proceedings: the rationale and the concerns | Explained News - The Indian Express](#)

¹²² "Live streaming of Supreme Court proceedings: the rationale and the concerns, The Indian express" **New Delhi** (September 24, 2022) <https://indianexpress.com/article/explained/live-streaming-of-sc-proceedings-the-rationale-and-the-concerns-8164955/>

¹²³ [Supreme Court of India - YouTube](#)

¹²⁴ [Live Streaming | Department of Justice | India \(doj.gov.in\)](#)

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

3. במרבית המדינות המאפשרות סיקור אלקטרוני של הליכי משפט, **התחילו ראשית ממסגרת ניסיונית כלשהי**, במתכונת מוגבלת ובהיקף חלקי. מטרת הניסויים הייתה לבחון הלכה למעשה את החששות והסיכונים הכרוכים בסיקור אלקטרוני של הליכי משפט, ואת מידת ההתאמה של ההסדר החדש לשיטת המשפט ולמציאות החיים של כל מדינה. כמו כן, ברוב המדינות הניסויים נערכו מכוחן של הנחיות שיפוטיות (בדומה לנוהל הנשיאה בישראל), ולא מכוחה של חקיקה ראשית. פירוט נוסף על הניסויים שנערכו ועל המחקרים שליוו אותם לצורך בחינת החששות והסיכונים, ניתן למצוא בתת הפרק הבא (4.12).
4. בכל המדינות המאפשרות סיקור אלקטרוני של הליכי משפט, הסיקור מותנה **בקבלת היתר מראש מהשופט** המנהל את הדיון ומכיר את התיק, אשר לו מוקנה שיקול הדעת להחליט האם להתיר או לאסור את הסיקור האלקטרוני בכל מקרה לגופו.

4.12 מחקרים על ניסויים בשידורים ישירים בעולם

במדינות רבות, להחלטה על פתיחת דיוני בתי המשפט לסיקור אודיו-ויזואלי ברמה זו או אחרת, קדם ניסוי. חלק מהניסויים שנערכו בעולם בשידור הדיונים לוו במחקרים, בדומה למחקר זה, שבהם נבחנו השפעות השידורים על השחקנים בבית המשפט ועל הציבור, והשלכות השידורים על ההליך. להלן נסקור בקצרה כמה מן הניסויים שנערכו בעניין במדינות השונות שנכללו בסקירה שלנו בתת הפרק הקודם, ואת המחקרים המלווים ניסויים האלה, תוך התמקדות במסגרת הניסוי ובכלי המחקר שנבחרו:¹²⁸

- **ארה"ב – בתי המשפט הפדרליים**: החל מחודש יולי 1991 ועד לחודש דצמבר 1994 נערך ניסוי **בבתי המשפט הפדרליים בארה"ב**, שבמסגרתו לא הוטלה הגבלה על כמות התיקים שניתן לשדר, אך ניתן לשופט שיקול דעת מוחלט שאינו ניתן לערעור להכריע האם להתיר את שידור הדיונים. **הדיונים שהשתתפו בניסוי היו בעניינים אזרחיים בלבד, והתנהלו הן בערכאות הדיוניות והן בערכאות הערעור**. על מנת להעריך את השפעות הניסוי, הופצו שאלונים לשופטים ולעורכי הדין שהשתתפו בדיונים המשודרים. כמו כן, נערכו ראיונות עם עשרים שופטים שניהלו דיונים משודרים, וכן עם נציגי רשתות התקשורת ששידרו את הדיונים, ובנוסף נערכו גם תצפיות על שידורי הדיונים. מרבית השופטים ועורכי הדין שהשתתפו בניסוי גילו עמדה חיובית כלפי התרת הסיקור בבתי המשפט האזרחיים, וציינו כי להכנסת המצלמות לאולם הייתה השפעה קטנה, אם בכלל, על המעורבים בהליך. שופטים ועורכי דין שחוו שידורי דיונים טרם עריכת הניסוי סברו כי קיימת השפעה מזערית של שידור הדיונים על המשתתפים בדיון והתנהלותם.¹²⁹

בשנים 2011-2015 נערך פיילוט נוסף ב-14 בתי משפט פדרליים, אשר בחן את ההשפעה של שידור דיונים אזרחיים בערכאות הפדרליות הדיוניות. במסגרת הניסוי, שידור הדיונים הותר

¹²⁸ סקירת הניסויים בשידור דיונים מהמדינות השונות והמחקרים שליוו אותם מבוססים בעיקרם על הסקירה המקיפה שניתנה בדוח ועדת ביניש. נציין, כי לחלק מהמקורות לא הייתה לנו גישה, ועל כן הפנינו למקורות עצמם (באתרי המדינות השונות) רק במקומות שבהם ניתן היה לעשות כן.

¹²⁹ Molly Treadway Johnson and Carol Krafka, *Electronic Media Coverage of Federal Civil Proceedings*, Federal Judicial Center (1994).

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

רק לאחר אישור השופט ויתר המשתתפים בהליך. שיזור הדיונים היה באחריות בתי המשפט שהשתתפו בפיילוט, בניגוד לניסויים קודמים שבהם השידורים בוצעו על ידי ערוצי התקשורת. בנוסף, לפי הנחיות הפיילוט, חל איסור על צילום חבר המושבעים, ולכל בית משפט ניתנה הסמכות להחליט לפי שיקול דעתו אלו דיונים ניתן לשדר. במסגרת המחקר שליווה פיילוט זה, הופצו שאלונים לשופטים ועורכי דין, וכן נערכו ראיונות עם השופטים ועם כוח אדם נוסף של בית המשפט. רוב השופטים ועורכי הדין סברו כי לשידורים של הדיונים השפעות מעטות על המשתתפים בדיון ולעומת זאת ציינו כי לדעתם יש השפעה חיובית לסיקור הדיונים והיא הגברת נגישות הציבור להליך וחשיפתו לאופן התנהלות הליכים משפטיים ולעניינים משפטיים בכלל. כשליש מן השופטים סברו כי לשידור הדיונים השפעה על התנהלות עורכי הדין, ובפרט על אופן הופעתם בבית המשפט והתנהלותם במהלך הדיון.¹³⁰

לאחרונה, בחודש מרץ 2023, הסתיים פיילוט נוסף בבתי המשפט הפדרליים בארה"ב, שנמשך כשלוש שנים (ראו הרחבה בסקירה הראשית תחת ארצות הברית). מטרתו של הפיילוט הייתה לבחון היתכנות של סטרימינג ישיר של הליכים שונים מבתי המשפט, תוך התייחסות לשיקולים שונים. במסגרת הפיילוט נאספו נתונים באמצעות העברת שאלון בסיומו של כל חודש לכלל בתי המשפט המשתתפים בפיילוט (33 בתי משפט). שאלון זה נגע לכל הדיונים ששודרו בסטרימינג בתקופת זמן זו, ודרש מבתי המשפט לפרט על כל בעיה מנהלית, תפעולית או טכנית שעלתה.

- **בתי המשפט המדינתיים:** במדינת ניו יורק נערך ניסוי אשר הוארך מספר פעמים ונמשך בסופו של דבר כעשר שנים, משנת 1987 ועד לשנת 1997. הניסוי לא הגביל את כמות התיקים לשידור, ונתן שיקול דעת לשופט להכריע בבקשה לשידור המשפט, כאשר נעשתה הבנייה של שיקול הדעת השיפוטי באמצעות חמישה פרמטרים: טיב ההליך; מניעת עיוות דין; השפעה על עדים; האפשרות לפגיעה באכיפת החוק; האם ההליך נושא אופי גס או שערורייתי. כמו כן ניתנה אפשרות ערעור על החלטת השופט בעניין השידור בפני שופט לעניינים מנהליים, אשר הכרעתו בעניין הייתה סופית. **הניסוי נערך הן לגבי דיונים אזרחיים והן פליליים, הן בערכאות דיוניות והן בערכאות ערעור.** לצורך הערכת הניסוי הופצו שאלונים לשופטים ולעורכי הדין בערכאות השונות, בין אם השתתפו בדיון משודר ובין אם לאו, וכן נעשתה פנייה לציבור להעביר לוועדה המעריכה הערות על השידורים. לצד זאת נערכו ראיונות עם שופטים, עורכי דין, נציגי תקשורת, קבוצות תמיכה בנפגעי עבירה ואנשי אקדמיה. מהממצאים עלה כי השופטים לא היו תמימי דעים בשאלת הסיקור האלקטרוני של הליכי משפט: כ-49% מהשופטים שהשתתפו בניסוי תמכו בהכנסת אמצעי תקשורת להליכים פליליים ואזרחיים, בעוד שכ-48% הביעו התנגדות לכניסתם להליכים פליליים בלבד, ו-43% הביעו התנגדות לכניסתם להליכים אזרחיים. השופטים נחלקו גם סביב נושאים נוספים, כגון תרומת שידור הדיון לציבור, השפעת השידור על קבלת ההחלטות של השופט בהליך וההשפעה על עדים. בהתאם, מסקר ציבורי שנערך עלה כי כ-61% מהמשיבים לא תמכו בשידור של דיונים מבתי המשפט.

¹³⁰ Molly Treadway Johnson, Carol Krafka and Donna Stienstra, *Video Recording Courtroom Proceedings in United States District Courts: Report on a Pilot Project*, Federal Judicial Center (2016).

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

- במדינת קליפורניה התבצעה הערכה לגבי השפעת שידור הדיונים פעמיים: הראשונה במסגרת ניסוי מקדים, והשנייה לאחר ביקורת ציבורית מספר שנים מאוחר יותר. בתקופת הניסוי הראשון התבצעה הערכה של שידור דיונים במהלך שנת 1981, שכללה חוות דעת של מומחה חיצוני למערכת בתי המשפט. המומחה קבע כי נוכחות המצלמות לא הפריעה לניהול הדיונים, לא השפיעה על התנהגות המשתתפים ולא פגעה בזכות להליך הוגן. בשנות ה-90 נערכה בדיקה מחודשת, בהשפעת משפטו של או.גיי. סימפסון שנערך בקליפורניה ושודר לציבור הרחב. במסגרת בדיקה זו הועברו שאלונים לעורכי דין ולשופטים, נערכו תצפיות שנועדו לבחון את התנהגות המושבעים וכן התקבלו הערות מצד הציבור. מרבית המשיבים לשאלונים, ביניהם סנגורים ציבוריים, לא תמכו בשידור הדיונים מחשש לפגיעה בצדדים ובהתנהלות מערכת המשפט. בנוסף, יותר ממחצית השופטים שהשיבו לשאלון סברו כי יש לאסור על כניסת אמצעי תקשורת לאולמות בתי המשפט. למרות זאת, המועצה השיפוטית (The Judicial Conference) קבעה כי יש להותיר בידי השופטים את שיקול הדעת בשאלת צילום או שידור של דיונים בבתי המשפט.
- **קנדה: בבתי המשפט הפדרליים של קנדה נערך ניסוי בין שנת 1995 לשנת 1998**, שבמסגרתו התאפשר שידור דיונים בערכאות הערעור בלבד, כשמי שמכריע בבקשת השידור הוא נשיא בית המשפט לערעורים, בהתייעצות עם חברי ההרכב שדן בתיק. במהלך הניסוי ניתנו לשופטים בערכאות אלה שאלונים לפני הדיון ולאחריו, לצורך הערכת השפעות הדיון ושינוי בעמדות בעקבות השידור. מתשובות השופטים עלה כי מרביתם גילו עמדה אוהדת כלפי שידור של הליכי ערעור, אך המשיכו להתנגד לסיקור אלקטרוני בהליכים שבהם מופיעים עדים. גם עורכי הדין הביעו את תמיכתם בשידור הדיונים. בפועל שודרו רק ארבעה דיונים, והניסוי הופסק בשל מיעוט השידורים וחוסר עניין מצד גופי התקשורת.
- **אנגליה וויילס: המחלקה לעניינים חוקתיים, שהוחלפה לימים במשרד המשפטים הבריטי, החליטה בשנת 2004 כי יש להיערך לשידור דיוני בתי המשפט. כחלק מההחלטה נערך מחקר הדמיה שהתמקד באופן הצילום וההצגה של הדיון בבית המשפט, ולא בהשלכות הצילום על עצם ההליך. במסגרת הניסוי הוצבו מצלמות באולמות המשפט של בכירי הערכאה השיפוטית העליונה, ונערכו הדגמות המציגות את אופן השימוש בצילומים, לצורך כתבות חדשותיות וכדומה. סרטוני הפילוט לא נועדו להפצה חיצונית אלא לשימוש פנימי בלבד ולהצגה בפני גורמים במערכת המשפט ובמחלקה לעניינים חוקתיים. השידור נתפס כהצלחה, והוחלט כי אין כל חשש בשידור הדיונים אלא כי השידור מקדם את הנגישות לצדק.**¹³¹
- **ניו זילנד: נערך ניסוי בשידור דיונים בין שנת 1995 לשנת 1998** בפיקוח של ועדה שהורכבה מנציגי השופטים, עורכי הדין, המשטרה וגופי התקשורת. הניסוי נערך גם בערכאות הדיונים וגם בערכאות הערעור. לשם הערכת הניסוי נעשה שימוש בשאלונים שהופצו לשופטים, עורכי דין, עדים, מושבעים ונאשמים, וכן נערכו ראיונות עם שופטים, עורכי דין, משפטנים, נציגי

¹³¹ Kyo Ho Youm, *Cameras in the Courtroom in the Twenty-First Century: The U.S. Supreme Court Learning from Abroad*, 6 BYU L. R., 1989, 2022–2023 (2012).

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

ארגוני תמיכה בקרבנות פשע, שוטרים ונציגי גופי תקשורת. כמו כן נערכו סקרי דעת קהל באמצעות שאלונים טלפוניים.

תוצאות הניסוי לא היו חד משמעיות. בעוד שמרבית המושבעים שנטלו חלק בניסוי צידדו בכניסת תקשורת אלקטרונית לאולמות בתי המשפט, רוב העדים הביעו התנגדות לכך. גם השופטים ועורכי הדין נחלקו בדעתם בשאלה זו, כאשר מחציתם תמכו בסיקור אלקטרוני של דיונים ומחציתם התנגדו לכך. אחת ממסקנות הניסוי הייתה כי כניסת אמצעי התקשורת האלקטרונית לאולמות בתי המשפט לא השפיעה באופן מהותי על התנהגותם של המושבעים, העדים או עורכי הדין. עם זאת, עומס העבודה המוטל על השופטים גבר נוכח הצורך לטפל בבקשות של אמצעי התקשורת לשידור דיונים. עוד נמצא, כי מספר הדיונים ששודרו במהלך הניסוי היה מועט, ושידורם לא תרם לידיעת הציבור על אודות המערכת השיפוטית.

5. מתודולוגיית המחקר המלווה לפרויקט הניסיוני

5.1. מטרת המחקר

כפי שפורט לעיל, הוחלט שהפרויקט הניסיוני של שידור דיונים נבחרים של בג"ץ ובית המשפט העליון בשבתו בהרכב ילווה במחקר, אשר תבצע מחלקת המחקר של הרשות השופטת. הוחלט כי המחקר יבחן את ההשפעות האפשריות הנובעות מהעברת שידור ישיר מבית המשפט העליון על ההתנהלות הדיונית והתנהגות הצדדים, את מידת החשיפה הציבורית לשידורים ואת השיח התקשורתי ביחס לשידורים אלו.

5.2. שיטת המחקר

כחלק מנוהל הנשיאה ובהתאם להמלצת ועדת ביניש, מחלקת המחקר התבקשה ללוות את הפרויקט הניסיוני במחקר, שיבחן את השפעת שידור הדיונים בשידור ישיר על התנהלות הדיון והשחקנים השונים באולם הדיונים. המחקר נועד להימשך לאורך תקופת הפרויקט הניסיוני ולספק ממצאים שהופקו על בסיס כלים אמפיריים, במטרה לסייע בגיבוש מסקנות לגבי המשך הפרויקט.

בפרק שהוקדש לסקירת השימוש בשידורים ישירים של דיוני בתי המשפט מהעולם, התמקדנו בתת פרק נפרד בסקירת המחקרים שליוו ניסויים דומים במדינות השונות (תת פרק 4.12). מסקירה זו, כמו גם מדוח ועדת ביניש, עולה כי בכל מדינה שבה הוחלט על קידום שידור דיונים מבתי המשפט, הדבר נעשה בשיטות שונות, בהיקפים שונים, בערכאות ובהליכים שונים, וכן המחקר שליווה את הניסויים הללו התבצע בשיטות מחקריות שונות. **לכל אחת מהשיטות המחקריות הללו יתרונות וחסרונות משלה.** כך, למשל, ניסוי ההדמיה שבו השתמשו באנגליה וויילס, שבמהלכו הציגו הדמיה כיצד יראה השידור בפועל וכיצד הוא ישפיע על הצדדים השונים, עשוי להיות בעייתי מכיוון שהוא לא יכול ליצור את התנאים הממשיים ואת האווירה האמתית שתשרור בבתי המשפט במהלך שידור הדיון. בכל הנוגע לשימוש שנעשה במדינות שונות בשאלונים שהועברו לשופטים, לעורכי דין ולגורמים אחרים, בדיונים משודרים ובכאלה שאינם, לפני הדיונים ולאחריהם, וכן הראיונות עם גורמים אלה, ניתן להעלות חיסרון בכך שהם מבוססים על דיווח עצמי, דבר המעורר ספקות לגבי מידת האובייקטיביות שלהם. כמו כן, ישנו קושי להשוות דיווחים לאחר מעשה המרוחקים בזמן מהדיונים עצמם, בין דיונים שצולמו לכאלה שלא, באופן אותנטי ומהימן. בכל הנוגע לשימוש בסקרי דעת קהל, דעת הקהל יכולה להיות מושפעת מאירוע נקודתי שיטה את ההתייחסות לשידורים ויצגי תוצאות לא אובייקטיביות. בכל הנוגע לצפייה בשידורי הדיונים (להבדיל מביצוע תצפית מתוך הדיון המשודר עצמו), הדבר עשוי להקשות על התמקדות בהשפעת הצילום על השחקנים בבית המשפט עצמו, וחלף זאת התמקדות באופן השידור ובחויית הצפייה בשידורים. באחד המחקרים, על מנת להתמודד עם חוסר האובייקטיביות של הכלים השונים, הוצע להשתמש במערכת לניטור תנועת עיניים שתתמקד בשחקנים השונים באולם בית המשפט.¹³² עם זאת נראה שכלי זה פולשני מדי, וכן השימוש בו דורש השקעה גבוהה של משאבים.

¹³² PAULA LAMBERT, TELEVISION COURTROOM BROADCASTING RESEARCH: THE PROBLEM, THE CHALLENGE AND EYE TRACKING (2013).

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

למרות האמור, וכפי שנכתב בדוח ועדת ביניש, אין דרך טובה לבדוק את השפעות הפרויקט הניסיוני, אלא תוך שימוש בכלים מחקרניים. על כן, עשינו שימוש במספר שיטות מחקר במטרה לגבש מסקנות לגבי השפעת השידורים הישירים על האווירה בדיון ועל ניהולו. כדי להימנע מהבעייתיות בשימוש בכלים המחקרניים אשר תוארו לעיל, ערכנו תצפיות על הדיונים ששודרו ועל דיונים שלא שודרו על מנת לאפשר השוואה והסקת מסקנות על ההשפעה של השידור על התנהלות השחקנים השונים באולם. לחיזוק ממצאי התצפיות ביצענו גם ניתוח של השידורים ועיינו בפרוטוקולים של הדיונים. בנוסף לתצפיות שערכנו באולמות הדיון, בוצע ניתוח תוכן תקשורתי וכן ראיונות עם גורמים פנימיים במערכת, ובהם בעיקר גורמים בדוברות בתי המשפט אשר מתפעלים באופן שוטף את שידור הדיונים, ובמערך האבטחה של בית המשפט העליון.

5.2.1. ההיערכות הפנימית לשידור הדיונים

כדי לתת מבט ראשוני על ההיערכות המערכתית הטכנית לקראת פרויקט שידור הדיונים מבית המשפט העליון, הן לפני תחילתו והן במהלכו, ולבחון את המתרחש מאחורי הקלעים בהקשר זה, ערכנו מספר ראיונות עם מר מוטי גולן ממערך הדוברות של בתי המשפט. מן הראיונות למדנו על ההיערכות מצד הדוברות לשידורים, על ההכנות הטכניות לשידור הדיונים ועל שינויים שנעשו עם התקדמות הפרויקט. בנוסף, שוחחנו עם מר אלי פרוז, קב"ט מחוז ירושלים ועם מר אלי זנו, ראש אגף ביטחון ותפקידים מיוחדים בהנהלת בתי המשפט, במטרה ללמוד האם ישנה היערכות מיוחדת מבחינת משמר בתי המשפט לקראת שידור הדיונים.

5.2.2. תצפיות באולמות המשפט

נפתח תת פרק זה בהסתייגות המתאימה, ונבהיר כי גם הכלי המחקרי של תצפיות אינו חף מחסרונות. תצפיות, וכן הניתוח שלהן, מטבע הדברים, עשויות ללקות בסובייקטיביות של עורך התצפית, ותלויות בנקודת המבט שלו ובפרשנות שלו את האמירות או האירועים. במיוחד הדברים אמורים במקום שבו התצפית נועדה לספק מידע על אודות "אווירה", דינמיקה או התנהגות והתנהלות של השחקנים באירוע שעליו מתצפתים, אשר פרשנותה אינה יכולה להיות חפה מסובייקטיביות. מעבר לזאת, מושא התצפיות במקרה זה הם דיונים משפטיים, אשר כדי למצוא לגביהם חריגה כלשהי בהתנהלות הצדדים שאותה ניתן יהיה לייחס לעצם שידור הדיון ולא לנושא הדיון, נדרשת היכרות מעמיקה עם הסוגיה הנדונה כמו גם היכרות מוקדמת עם הצדדים. על כן, יש לקרוא את הממצאים בזהירות המתאימה, ותחת הסתייגות זו.

מעבר לזאת, שקלנו את ההשפעה האפשרית של עצם הנוכחות של התצפיתנים באולם בית המשפט על התנהלות השחקנים באולם. אולם, כאשר מדובר על דיונים של בית המשפט העליון אשר מתקיימים באולמות גדולים ואשר יש בהם נוכחות של קהל רב, לרבות עיתונאים וסיורים שונים המתקיימים באולמות, לא סברנו שעשויה להיות השפעה של עצם נוכחותם של מתצפת אחד או שניים שלנו בדיון, וזאת להבדיל מתצפיות למשל על דיוני מעצרים בבתי משפט השלום אשר מתקיימים בנוכחות הצדדים בלבד ובאולמות קטנים ודחוסים.

כדי למזער את החסרונות הגלומים בשיטה המחקרית של תצפיות, בנינו דף תצפית מובנה (מצורף כנספח ד' למחקר זה), שאותו היה על עוזרי המחקר שביצעו את התצפיות למלא במהלך הצפייה

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

בדיון. במסגרת דף התצפית התייחסנו למשתתפים השונים: לעורכי הדין הטוענים, לשופטים, לקהל ולתקשורת באולם, לאווירה באולם, לאופן ניהול הדיון, לאמירות בולטות או חריגות שהועלו מצד מי מהצדדים ועוד. דף התצפית הורכב משלושה חלקים, אשר כללו שאלות פשוטות שהתשובה עליהם היא כן/לא, כמו גם שאלות פתוחות המאפשרות מגוון תשובות רחב יותר. בתחילת דף התצפית התבקשו עוזרי המחקר לתאר במלל חופשי את ההתרשמות הכללית שלהם מהאווירה בדיון, מאופן התנהלות הצדדים ומהדינמיקה ביניהם במהלך הדיון, ולנסות לזהות השפעה אפשרית כלשהי של המצלמות בדיון. בשילוב השאלות הסגורות והפתוחות, כמו גם המלל החופשי, ניסינו "לכסות" כל התנהגות בולטת שעשויה לעלות במהלך הדיונים. מעבר לזאת, התצפיות בוצעו על ידי עוזרי המחקר של המחלקה, שהם סטודנטים למשפטים באוניברסיטה העברית, כאשר לרוב התצפיות בוצעו בזוגות או בשלישיות, ובמקרים שבוצעו על ידי מתצפת יחיד, עוזר מחקר נוסף עבר על האמירות החריגות כדי לבסס הסכמה לגבי "חריגותן". בממצאי המחקר נתנו ביטוי רק להתנהגויות או אמירות בולטות שהוסכמו על עוזרי המחקר, וזאת במטרה לנסות ולנטרל את ההשפעה של הפרשנות הסובייקטיבית של כל אחד מהם על ממצאי התצפיות.

בתחילת הפרויקט נכנסנו, עוזרי המחקר ואנחנו, לתצפיות על דיונים שלא נכללו בפרויקט הניסיוני של שידור הדיונים, במטרה לתרגל את דף התצפית "בשטח" ואת אופן מילוי, כמו גם לשכלל אותו ולהתאים אותו לאופן ניהול הדיונים בבית המשפט העליון. לאחר מכן תדרכנו את עוזרי המחקר על אופן ביצוע התצפיות מתוך מחשבה על מטרות המחקר. בנוסף, עוזרי המחקר צפו בדיונים רגילים שהתקיימו בבית המשפט העליון, מבלי לערוך עליהם תצפית מסודרת, וזאת במטרה ללמוד ולקבל אמת מידה על אופן ניהול הדיונים בבית המשפט העליון.

יש לציין, כי בתחילת הפרויקט בנינו ושלחנו גם שאלונים מותאמים לשופטים שהשתתפו בהרכבים בדיונים המשודרים, לאחר הדיונים הראשונים ששודרו. עם זאת, לצערנו שיעור ההיענות למילוי שאלונים אלו היה נמוך מאד, ועל כן לא ניתן היה לבסס ממצאים כלשהם על השאלונים שכן מולאו. עוד יוער בהקשר זה, כי כמות שופטי העליון בכלל וכמות השופטים שהשתתפו בדיונים המשודרים בפרט - נמוכה, עובדה שמקשה על הסקת ממצאים סטטיסטיים מתשובות השופטים, ומקשה על שמירה על אנונימיות השופטים שהשיבו על השאלונים. על האמור יש להוסיף, כפי שעלה מסקירת שיטות המחקר שבהן השתמשו במחקרים אחרים דומים שנעשו בעולם וכפי שעלה גם מדוח ביניים, כי יש חסרונות ידועים לכלי מחקר שעושים שימוש בדיווח עצמי (של השופטים או של עורכי הדין). כל האמור לעיל הוביל אותנו להתמקד בשיטת המחקר של ביצוע תצפיות באולם על דיונים משודרים לעומת דיונים לא משודרים, לצד ניתוח תוכן תקשורתי, כפי שיפורט להלן.

התצפיות על דיוני בית המשפט העליון נועדו כאמור לאפשר התרשמות בלתי אמצעית ממהלך הדיון, מהאווירה בו, מהתנהלות השחקנים השונים בדיון ומהדינמיקה ביניהם. סך הכול בוצעו תצפיות על 118 דיונים שהתקיימו בבית המשפט העליון (25 תצפיות על דיונים בשלב א' של המחקר ו- 93 תצפיות בשלב ב' של המחקר). את הדיונים חילקנו לארבע קבוצות:

1. **קבוצת הדיונים ששודרו בשידור ישיר במסגרת הפרויקט הניסיוני:** קבוצה זו כללה, בשלב א' של הפרויקט, שבעה דיונים אשר שודרו בשידור ישיר עד חודש מאי 2021, ועוד דיון אחד

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

שהוקלט ושודר בדיעבד בהתאם להחלטה שיפוטית שניתנה לאחר הדיון.¹³³ בשלב ב' של הפרויקט קבוצה זו כללה 30 דיונים¹³⁴ ששודרו בשידור ישיר עד לסיום ביצוע התצפיות לצורך המחקר בסוף חודש ספטמבר 2023. ניתן למצוא את רשימת הדיונים המשודרים שעליהם תצפתנו בנספח א' למחקר.

2. **קבוצת הדיונים שלא שודרו אך הוגשה בקשה לשידורם** עובר לדיון, והבקשה נדחתה (ראו נספח ב' המפרט את רשימת הבקשות לשידור דיונים במסגרת הפרויקט, וכן ראו נספח ג' לרשימה המלאה של הדיונים שנכללו במחקר ואשר לא שודרו. ניתן לזהותם לפי העמודה האחרונה בטבלה "לאיזו קבוצת ביקורת משתייך"). בנוסף, מדובר בדיונים שהוגדרו על ידי הדוברות כבעלי עניין תקשורתי גבוה. קבוצה זו כללה, בשלב א' של הפרויקט, שלושה דיונים שהוגשה בקשה לשדרם, והבקשה נדחתה. בשלב ב' של הפרויקט קבוצה זו כללה שמונה דיונים שהתקיימו עד לסיום ביצוע התצפיות עבור המחקר בסוף חודש ספטמבר 2023. בנקודה זו חשוב להסביר, כי קבוצה זו נבחרה על ידנו כקבוצת ההשוואה הטובה ביותר לקבוצת הדיונים ששודרו, בהתחשב בנסיבות ובמגבלות שעמדו בפנינו, כדיונים בעלי עניין ציבורי (בהתייחס לקריטריון העניין הציבורי שנבחר לבחירת הדיונים ששודרו) אשר לא נכללו במסגרת הפרויקט הניסיוני. העובדה שהוגשה בקשה לשידורם של דיונים אלו על ידי מי מהצדדים מעידה על כך שלפחות לדעת המבקשים מדובר בדיון בעל עניין ציבורי, ותימוכין לכך ניתן למצוא גם בכך שהדוברות כאמור הגדירה דיונים אלו כבעלי עניין תקשורתי. מעבר לזאת, ניתן לשער כי לולא היה הפרויקט הניסיוני מצומצם בהיקפו, ייתכן שחלק מהדיונים הללו היו מאושרים לשידור.

3. **קבוצת הדיונים בעלי פרופיל תקשורתי גבוה, שלא שודרו:** קבוצה זו כללה, בשלב א' של הפרויקט, 11 דיונים שלא שודרו, ובשלב ב' של הפרויקט, 23 דיונים שהתקיימו עד לסיום ביצוע התצפיות עבור המחקר בסוף חודש ספטמבר 2023 (ראו נספח ג' לרשימה המלאה של הדיונים שנכללו במחקר ואשר לא שודרו. ניתן לזהותם לפי העמודה האחרונה בטבלה "לאיזו קבוצת ביקורת משתייך"). קבוצה זו כללה דיונים אשר נכללו בצפי השבועי של מערך הדוברות כדיונים בעלי פוטנציאל לעניין תקשורתי גבוה.

4. **קבוצת הדיונים "רגילים"** שהתקיימו בבית המשפט העליון בשבתו כבג"ץ: קבוצה זו כללה, בשלב א' של הפרויקט, שלושה דיונים אשר לא שודרו וגם לא הוגדרו על ידי הדוברות כבעלי עניין תקשורתי, ובכך נועדו לשמש קבוצת ביקורת שמטרתה לבחון האם ההשפעה על האווירה בדיון נובעת מנושא הדיון המעורר עניין תקשורתי או מעצם השידור. בשלב ב' של הפרויקט קבוצה זו כללה 32 דיונים שהתקיימו עד לסיום ביצוע התצפיות עבור המחקר בסוף חודש

¹³³ בכל הנוגע לדיון שהוקלט ושודר בדיעבד נסביר, כי אותו דיון הוקלט ושודר לאולם אחר בבית המשפט, בשל הקהל הרב שהגיע לצפות בדיון ומגבלות הקורונה. על כן, מתוך אפשרויות הסיווג, החלטנו שדיון זה דומה יותר במאפיינים הרלוונטיים למחקר זה לקבוצת הדיונים המשודרים.

¹³⁴ נסביר, כי בשלב ב' של המחקר ביצענו תצפיות כאמור על 30 דיונים משודרים, אולם עשויים להופיע בהמשך המחקר שינויים קלים במספר זה. הסיבה טמונה בכך שהדיון בעניין ישראל ביתנו (ע"פ 5405/21) התפרש על פני שני ימי שידור נפרדים, 26.6.2022 ו-27.6.2022 (ויום דיונים נוסף שלא שודר), וכן הדיונים בעניין ועדת הבחירות (ע"ב 6668/22 ובג"ץ 6568/22) הורכבו למעשה משני דיונים שונים ששודרו באותו יום. על כן, בהתאם לעניין, לעתים התייחסנו אליהם כדיון משודר אחד ולעתים כשניים.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

ספטמבר 2023 (ניתן למצוא גם אותם בנספח ג' לפי העמודה האחרונה בטבלה "לאיזו קבוצת ביקורת משתייך").

5.2.3. ניתוח תוכן תקשורתי

על מנת לבחון את תגובת התקשורת והציבור לשידור הדיונים, ערכנו ניתוח תוכן של הסיקור התקשורתי של כל הדיונים שנכללו במחקר, אלו ששודרו ואלו שלא שודרו. לצורך כך ביצענו שני סוגי בדיקות:

1. בחנו וניתחנו, בסיוע מערך הדוברות וההסברה של בתי המשפט, את **נתוני הצפייה** בשידורים הישירים של הדיונים שנכללו במסגרת הפרויקט הניסיוני, הן באתר בתי המשפט והן בעמוד הייעודי של הדוברות ביוטיוב, בארץ ובמדינות ברחבי העולם.
2. ערכנו **בדיקה וניתוח של הכתבות** שהתפרסמו בעיתונות הכתובה והאינטרנטית סביב הדיון. בדקנו את כל הכתבות שהופיעו בלקט הכתבות שהועבר על ידי חברת "יפעת" ביום הדיון וביום שלמחרת, והשלמנו את הבדיקה באמצעות חיפוש אינטרנטי של כתבות שפורסמו על הדיונים שנכללו במחקר באותם תאריכים.

5.3. מגבלות המחקר

ככל מחקר, גם מחקר זה נעשה תחת מגבלות אובייקטיביות שונות, אשר עם חלקן ניסינו להתמודד באמצעות התאמות מסוימות ובחירת כלי המחקר המתאימים, כמפורט לעיל, ואת חלקן חשוב לציין על מנת שניתן יהיה להתייחס לממצאי המחקר בפריזמה המתאימה:

- המחקר התמקד בדיונים שהוגדרו לצורך הפרויקט הניסיוני ואשר נשמעים בבית המשפט העליון בלבד: דיוני בג"ץ או ערעורים שנדונו בהרכב. כלומר, הדיונים ששודרו במסגרת הפרויקט הניסיוני מושא מחקר זה לא כללו שמיעת עדים או נפגעי עבירה, ולא כללו דיונים מהערכאות הדיוניות. על כן, מובן מאליה שהמחקר אינו כולל מסקנות לגבי השפעת השידורים על דיוני הוכחות ושמיעת עדים, על כלל הסוגיות הייחודיות שעשויות לעלות בהקשר זה, וכן אינו מתייחס להשפעות השידור על הליכים אחרים הנדונים בבית המשפט העליון.
- נוהל הנשיאה הגדיר את הקריטריון לבחירת הדיונים שישודרו במסגרת הפרויקט הניסיוני כדיונים בעלי עניין ציבורי מיוחד. משכך, וכפי שניתן יהיה לראות בממצאי המחקר, היה קשה להפריד בין עצם העניין הציבורי והתקשורתי שהעתירה והדיון מעוררים ובין ההשפעות של השידור עצמו על הדיונים. לו היה נבחן קריטריון אחר לשידור הדיונים, כמו למשל שידור של כל דיוני בית המשפט העליון ביום מסוים, ניתן היה להבחין טוב יותר בין נושא הדיון ובין השפעות השידור על השחקנים באולם ועל התנהלות הדיון עצמו.
- כמות הדיונים שנכללו במסגרת שלב א' של המחקר (עד יולי 2021, כאמור), הייתה מעטה. במסגרת שלב א' של הפרויקט שודרו שבעה דיונים בלבד (ועוד דיון אחד ששודר בדיעבד), והצלחנו לבצע תצפיות רק על שלושה דיונים שבהם הוגשה בקשה לשידור טרם הדיון והיא נדחתה, ונודע לנו עליה זמן מספיק לפני הדיון על מנת שנוכל להיערך לביצוע תצפית על אותו דיון. גם קבוצת הדיונים ה"רגילים" כללה שלושה דיונים בלבד. על כן, הוחלט במרבית

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

המקומות להציג את הנתונים על כלל הדיונים שהשתתפו במחקר. במקומות המתאימים הוספנו השוואות בין דיוני שלב א' לדיוני שלב ב', ויש לקחת בחשבון את הכמות הלא גדולה של הדיונים של חלק מקבוצות הביקורת בשלב א'.

6. ממצאי המחקר

6.1. ההיערכות הפנימית לשידורים הישירים

במטרה לתת מבט ראשוני על ההיערכות הפנים מערכתית לפרויקט שידור הדיונים, ערכנו ראיונות עם מר מוטי גולן, מנהל תחום במערך הדוברות, אשר מלווה את הפרויקט מתחילתו על כל היבטיו, לרבות ריכוז הקשר מול כלל הגורמים המעורבים בו, ואחראי על שידור הדיונים וניהולם מחדר הבקרה שהוקם מעל אולם ג' שממנו משודרים הדיונים במסגרת הפרויקט (להלן - **נציג הדוברות**). זאת במטרה לקבל את נקודת המבט של מערך הדוברות על הפרויקט והסברים על אופן ההיערכות לדיונים המשודרים. בנוסף, ערכנו ראיון עם מר אלי פרוז, קב"ט מחוז ירושלים של אבטחת בתי המשפט, וכן ביקשנו את עמדתו של מר אלי זנו, ראש אגף הביטחון ותפקידים מיוחדים בהנהלת בתי המשפט. זאת במטרה לקבל מבט קצר על השפעת שידור הדיונים מבית המשפט העליון על עבודת הביטחון.

6.1.1. היערכות הדוברות לקראת שידור הדיונים

ערכנו מספר ראיונות עם נציג הדוברות בכמה נקודות זמן במהלך הפרויקט: בתחילתו, לקראת סיום שלב א' ולאחר סיום שלב ב' של הפרויקט. מתוך ראיונות אלו למדנו על ההיערכות לשידור הדיונים בפן המהותי ובפן הטכני, וכן על סוגי התקלות שאירעו במהלך שידור הדיונים.

נציג הדוברות תיאר את **השלב הראשוני שקדמו לפרויקט**: ההתנסות הראשונה בשידור דיון מבתי המשפט הייתה במסגרת פיילוט שהתקיים ביום 9.9.2014, בדיון בתיק דנ"פ 404/13, שבו בוצעה העברת שידור ישיר (והקלטה) באמצעות ערוץ שמע (אודיו) של הדיון בלבד. בשעתו עדיין לא הוקם חדר השידורים והניסוי נערך באופן אימפרוביזורי. התנסות זו עברה בהצלחה ולאחריה, ביום 10.11.2014, התקיים ניסוי כלים אשר דימה שידור של דיון בבג"ץ, במטרה לתרגל את נוכחות המצלמות, ללמוד על ההיערכות הטכנית הנדרשת ולעמוד על בעיות שעלולות להתעורר ועל אופן הטיפול המיטבי בהן. בהמשך, ביום 18.11.2014, **הועבר שידור ראשון במסגרת בג"ץ 9134/12**, (בבוקר יום הדיון היה פיגוע קשה בירושלים ומטעמים מובנים העברת השידור הראשון זכתה לחשיפה מינורית). אחת המסקנות העיקריות שעלו מניסוי הכלים ומהשידור הראשון, הייתה שיש לעשות שימוש במצלמות רובוטיות במקום מצלמות שעומדות באולם על חצובות, ואשר נדרשות לתפעול על ידי צלמים הנוכחים באולם לאורך כל הדיון.

בהתאם למידע שמסר נציג הדוברות, **כהכנה לפרויקט הניסיוני**, נחתם ביום 7.11.2019 הסכם לתקופה בת 18 חודשים בין הנהלת בתי המשפט ולשכת העיתונות הממשלתית (לע"מ) להפעלה ולהעברת שידורים ישירים של 12 דיונים מבית המשפט העליון. תוקף ההסכם הוארך עד לסוף שנת 2021. מאז ההסכם מוארך מחדש בכל שנה. בשנת 2023 בוצע שדרוג של חלק מהרכיבים הטכניים של הציוד במסגרת ההתקשרות מול לע"מ: הוחלט להוסיף קו שידור נוסף לחדר התקשורת שהוקם, ונוספו מצלמות נשלטות המאפשרות זווית צילום רחבה יותר, כדי לספק סקירה מקיפה של הנעשה באולם. זאת בין היתר, בשל תקלה שעליה נרחיב בהמשך.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

לצורך יישום הפרויקט, הוקם מעל אולם ג' בבית המשפט העליון (האולם היחידי שממנו ניתן לשדר דיונים של בית המשפט העליון) חדר בקרה ושידור. בחדר הוצב ארון תקשורת עצמאי וכן שולחן בקרה הכולל פאנלים של שליטה, מסכי טלוויזיה ומערכת סאונד מתקדמת. מחדר הבקרה ניתן לשלוט מרחוק על צילום ושידור הדיון, באמצעות מצלמות רובוטיות שהותקנו באולם ג', אשר מצלמות את השידור החי. לדברי נציג הדוברות, הוקדשה מחשבה רבה למיקום המצלמות ולזווית הצילום שלהן, לרבות הפקת לקחים שבוצעה מדיון לדיון. כך למשל, לאורך תקופת הפרויקט הוחלט להתקין מצלמות רובוטיות נוספות באולם, אשר מאפשרות זוויות צילום נוספות, כמו מצלמה שמצלמת את עורכי הדין מלפנים ולא רק מהגב. כמו כן, במהלך תקופת הפרויקט נבנה בחדר התקשורת חדרון ייעודי עבור מתורגמן לשפת הסימנים הכולל מוניטור ורמקולים, וכן הותקנה מצלמה נוספת שתצלם ותעביר שידור של התרגום בזמן אמת. כלל המערכות המשמשות לצורך העברת השידור מגובות באמצעות UPS המאפשר המשך שידור גם במקרה של הפסקת חשמל.

טרם הדיון המשודר, נערך מערך הדוברות לשידור הדיון. יש שהחלטה על שידור דיון מתקבלת לאחר פנייה של אחד הצדדים בתיק או של כלי תקשורת, ויש שהיא מתקבלת בשל המלצה של מערך הדוברות. ההיערכות הראשונית לשידור הדיון מתחילה עם מתן החלטה כלשהי ביחס לשידור מאת ראש ההרכב. על פי רוב מדובר בהחלטה שבמסגרתה ראש ההרכב מבקש את עמדת הצדדים לאפשרות של שידור הדיון. הדוברות שולחת החלטה זו לכלל הגורמים הרלוונטיים, פנימיים וחיצוניים: גורמי פנים – רשמת בית המשפט העליון, המזכירה הראשית, משמר בתי המשפט, מחלקת המחקר, יחידת הקלדניות, אחראית מחלקת היומן (כדי לוודא פניות של אולם ג'), המחשוב והאחזקה; גורמי חוץ: לע"מ ושירות המתורגמים. לאחר קבלת עמדות הצדדים וככל שהוחלט לבסוף לאשר את שידור הדיון, ההחלטה נשלחת שוב לאותם גורמים, והיא גם מהווה אישור על שידור הדיון עבור לע"מ וצוות המתורגמים. בהמשך לכך מכין מערך הדוברות שקופיות מותאמות לדיון ומפרסם אותן באתר. השקופיות כוללות מידע על התיק והדיון, והן מאושרות על ידי לשכת ראש ההרכב. בנוסף, נפתח קישור לצפייה עם פרטי השידור בערוץ היוטיוב של דוברות הרשות השופטת, המוטמע גם בעמוד הצפייה הייעודי בעמוד הדוברות שבאתר הרשות השופטת. במקביל, מערך הדוברות מכין הודעה לעיתונות להפצה לכלי התקשורת. בערב שלפני השידור הדוברות מכינה את ה"סופרים": תגי השם הדיגיטליים לשופטים ולעורכי הדין הטוענים, ומבצעת בדיקת תקינות מול נציגי לע"מ של המערכות שבחדר השידור, במטרה לוודא ניהול תקין של השידור.

במהלך השידור עצמו נוכחים שני נציגים מטעם לע"מ: צלם ומפקח סאונד. נציגי לע"מ מגיעים לחדר השידור בבוקר הדיון ומבצעים בדיקה נוספת של הציוד מבחינה טכנית ומבחינה ויזואלית. בנוסף, מלווים את שידור הדיון מתורגמים וכן נציגי הדוברות אשר נערכים בעמדות שונות: בחדר השידור, באולם ובמבואה לפי הצורך. אחד מנציגי הדוברות מלווה את הרכב השופטים לקראת כניסתו לאולם, כדי לתזמן את כניסת השופטים לאולם עם התחלת העברת השידור.

במהלך הדיון ולפי צורך מתקיים קשר רציף בין נציגי הדוברות בחדר השידור ובין מזכיר ההרכב באולם, למשל לצורך העברת הודעות לגורמים באולם, בקשות לתזכר את עורכי הדין להדליק מיקרופונים ועוד. במהלך ההפסקות בדיון מוצגת שקופית המודיעה על ההפסקה, ובסיום הדיון מוצגת שקופית המודיעה שהדיון הסתיים.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

אשר לפלטפורמות השידור עצמו, הדיונים הראשונים ששודרו במהלך הפיילוט שודרו בעמוד נחיתה ייעודי של לע"מ, שאליו הייתה הפניה מאתר בית המשפט העליון ומאתר הרשות השופטת, וכן שודרו ברשת החברתית טוויטר (שלימים שינתה את שמה ל-X). בנוסף, הועבר שידור חי של הדיונים בערוצי התקשורת בפלטפורמות שונות (Ynet, וואלה, ישראל היום, כאן 11 ועוד), באמצעות אות השידור שיצא מלע"מ. כתבים רבים גם עשו "לייב טוויט" ברשת החברתית טוויטר לאורך כל הדיון המשודר. בשלב ב' של הפרויקט בוצעו מספר עדכונים שנגעו לאופן השידור: השידור הועבר באמצעות ערוץ היוטיוב של דוברות הרשות השופטת, ועל פלטפורמה זו הוטמע השידור באתר הרשות השופטת, המאפשר צפייה ללא צורך בעמוד נפרד. לע"מ העבירה את השידור לרשתות תקשורת נוספות. רשתות חברתיות שרצו לשדר את הדיונים יכלו לעשות זאת באמצעות הטמעה של קישור היוטיוב. יצוין כי בעקבות פנייה של חלק מהמאגרים המשפטיים לשדר את הדיונים אצלם, ניתנה אפשרות לכל המאגרים המשפטיים (נבו, תקדין וכו') לבצע שידור ישיר (באמצעות היוטיוב). היקף הצפיות בשידורים באמצעות היוטיוב היה גבוה מאד, אבל לא פגע בכמות הצפיות שנרשמו באמצעות האתר (כפי שיפורט בהרחבה בפרק 6.4.1 על נתוני הצפייה בדיונים המשודרים).

השידור המצולם נשמר באופן אוטומטי ביוטיוב מיד לאחר תום שידור הדיון כמעין ארכיב. בשני מקרים בלבד היה צורך להעלות את הקלטת הדיון ליוטיוב באופן יזום: המקרה הראשון היה בדיון בעניין עילת הסבירות שארך כ-13 שעות, ועל כן ככל הנראה חלקו האחרון לא נשמר כראוי באופן אוטומטי. משכך הדוברות ערכה את ההקלטה באופן שהוסרו ממנה זמני ההפסקות, וכך ניתן היה לשמור את הדיון במלואו, אולם ניתן היה לצפות בדיון בשלמותו רק כעבור יומיים. המקרה השני היה בתיק בעניין שירות נשים ביחידות קרביות, שבו נשמר הדיון השלם בערוץ היוטיוב לאחר תום הדיון שלא באופן אוטומטי, וזאת בשל תקלה שעליה נפרט בהמשך פרק זה.

בעמוד הדוברות באתר הרשות השופטת ניתן לצפות בכל הדיונים ששודרו במסגרת הפרויקט, שם הם שמורים בסדר כרונולוגי. כמו כן ניתן למצוא בעמוד הדוברות את **תנאי השימוש והפרסום**. בעמוד הראשון של אתר שידור הדיונים מופיע המשפט הבא: "שימו לב כי בכפוף לדיני זכויות יוצרים אסור למשתמש להעתיק, לפרסם, לבצע בפומבי, לשדר, להעמיד לרשות הציבור, לעשות יצירה נגזרת, או להשכיר חומר מוגן, ללא הסכמה מראש ובכתב מאת הרשות השופטת באמצעות פניה למערך הדוברות וההסברה", ובהמשך יש קישור לתנאי השימוש המורחבים:

- בהתאם לדיני זכויות היוצרים, אסור להעתיק, לשכפל, לערוך, לשנות, לשבש, להפיץ, לשדר, להציג בציבור או במקום ציבורי או בפני קהל, לבצע, לפרסם, להעניק רישיונות עבור צד ג', ליצור עבודות הנגזרות מתוך, או להעביר הלאה, באופן זמני או קבוע כל תוכן מהאתר לרבות כל קובצי קול ו/או וידאו ו/או אודיו, בכל צורה ואמצעי, לרבות אלקטרוני או טכני, ללא הסכמה מראש ובכתב מאת הרשות השופטת באמצעות מערך הדוברות וההסברה. ביצוע פעולות כאמור, עלול לפגוע בזכויות הרשות השופטת או בזכויות של צדדים שלישיים.
- אסור למשתמש לעשות בחומר המוגן כל סילוף, עיוות, פגימה או שינוי אחר, או כל פעולה שיש בה משום זילות או הפחתת ערך ביחס לחומר המוגן, העלולה לפגוע בכבודם או בשמם של המצולמים ושל בעל זכויות היוצרים בו.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

- המשתמש רשאי לעשות "שימוש הוגן" בחומר המוגן, לפי הכללים הקבועים בד"ן. שימוש הוגן - כולל ציטוט סביר מתוך החומר המוגן, וזאת לפי הכללים הקבועים בד"ן.
 - תקנון זה מוסיף על יתר התקנונים הפרטניים המופיעים באתרי המשנה של האתר המרכזי של המשד. במצב של סתירה בין תנאי תקנון זה לבין תנאי התקנונים הפרטניים האמורים - יגבר האמור בתקנונים הפרטניים על האמור בתקנון כללי זה בכל הקשור למתן שירות. בהמשך מופיע קישור נוסף לתנאי השימוש המלאים.
- בכל הנוגע להיערכות הטכנית לדיונים, ראינו כי ככלל, לכל אורך תקופתו של הפרויקט הניסיוני, שידור הדיונים התנהל ללא תקלות מהותיות, ותוך קשר רציף ותקין בין האולם לחדר הבקרה. עם זאת, במהלך תקופת הפרויקט אירעו **מספר תקלות** שעמן התמודדה ועדת ההיגוי של הפרויקט:
- ביום 25.3.2020 התקיים דיון בעניין יו"ר הכנסת (בג"ץ 2144/20). לא ניתנה החלטה על שידור דיון זה. עם זאת, בשל ריבוי הגורמים אשר הגיעו לבית המשפט לצפות בדיון, הוקרן הדיון בטלוויזיה במעגל סגור לאולם אחר בבית המשפט. יצוין כי שידור אשר מועבר בטלוויזיה במעגל סגור ככלל אינו מוקלט ולבטח אינו משודר בפלטפורמות חיצוניות. בדיעבד התברר כי במהלך הקרנת השידור במעגל סגור נשמרה הקלטה של השידור, ובנוסף נשמרו במערכת ניסיונות הקלטה שבוצעו טרם תחילת הפרויקט. בדיקה שבוצעה על ידי הדוברות בשיתוף אגף המחשוב ולע"מ, העלתה כי התקלה נבעה מהעדר היכרות מספקת של מערכת העברת השידורים, אשר ביצעה הקלטה אוטומטית שנשמרה בשידור מכל סוג שהוא, לרבות הקרנות שהתבצעו במעגל סגור ולא יועדו לפלטפורמות חיצוניות. משכך, בוטלה האפשרות של הקלטה אוטומטית בציד מערכת המחשוב ונמחקה היסטוריית ההקלטות. כמו כן, נרכש ציוד ייעודי להקרנה במעגל סגור במערכת סגורה שאינה מאפשרת הוצאת שידור חיצוני במקביל. יחד עם זאת, הואיל ולמעשה הדיון בעניין יו"ר הכנסת הוקלט, הגם שהדבר נעשה מבלי שניתנה החלטה מראש בעניין וללא ידיעת הגורמים הרלוונטיים, בית המשפט התיר באופן חריג את פרסום ההקלטה בדיעבד.
 - במהלך הדיון הראשון ששודר במסגרת הפרויקט, בעניין איכוני השב"כ (בג"ץ 2109/20; דיון מיום 16.4.2020), "נפל" אתר בית המשפט העליון. נפילת האתר לא גרמה לעצירת השידור, ולמעשה כל צופה שהצטרף לשידור לפני נפילתו יכול היה להמשיך לצפות כרגיל ולא היה מודע לנפילה. בנוסף, כל מי שצפה בשידור באתר הרשות השופטת או דרך נגן לע"מ ואתרי החדשות האחרים לא הבחין באירוע. על מנת שהתקלה לא תישנה, נשלחת הודעה מוקדמת על השידור הצפוי לאגף המחשוב ומבוצעות בדיקות טרם העברת שידור במטרה לוודא שכל המערכת התומכת תקינה.
 - תקלה במצלמות – בתום הדיון (השני) בעניין איכוני השב"כ (בג"ץ 3732/20; דיון מיום 17.1.2021), בעת כיבוי המערכת הפסיקה אחת המצלמות להגיב. המצלמה הוסרה והועברה ללע"מ לתיקון ובמקומה הוצבה מצלמה חלופית עד לסיום התיקון (ביום 2.2.2021).

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

- בדיון בעניין מינוי דרעי (בג"ץ 8948/22; דיון מיום 5.1.2023), אירעה תקלה בכבל חשמל במערכת ההגברה המשמשת את האולם, אשר ממנה עוברים אותות האודיו לחדר השידור. התקלה גרמה לניתוק המיקרופונים של עורכי הדין. על מנת שלא לפגוע בהמשך השידור, חוברו שני מיקרופונים משולחן השופטים, באמצעות כבל מאריך, לשימושם של עורכי הדין הטוענים. במהלך ההפסקה הוחלף הכבל התקול.

- בלילה שלפני הדיון המשודר בעניין שירות נשים ביחידות מובחרות בצה"ל (בג"ץ 3227/20; דיון מיום 27.6.2023), התקיימה בדיקת תקינות המערכות, אולם בשל הפסקת חשמל שאירעה במתקן בזק במהלך הלילה, בבוקר שלפני הדיון קו השידור (קו האינטרנט) לא עבד. על מנת לאפשר את השידור הובאה מלע"מ מערכת חלופית לשידור ישיר באמצעים אלחוטיים לווייניים, אולם עוד בטרם שזו הותקנה, חברת האינטרנט תיקנה את התקלה, כך שניתן היה להמשיך בשידור באופן רגיל. שידור הדיון התעכב כרבע שעה, אך הדיון הוקלט מתחילתו וההקלטה פורסמה במלואה לאחר הדיון. כלקח מאירוע זה, הותקן קו נוסף המאפשר להוציא שידור של חברת אינטרנט אחרת המשדרת ישירות ללע"מ. כיום השידורים מבוצעים בשני קווים מקבילים של שתי חברות. בדיונים מסוימים (ארוכים במיוחד) מתבצע גיבוי נוסף באמצעות המכשיר הלווייני, כך שלמעשה ישנם שלושה קווי שידור עצמאיים זמינים.

מעבר לאמור, מדי פעם קורה שעורכי הדין אינם מפעילים כראוי את המיקרופונים שלהם, ולעתים יש צורך להזכיר להם להפעיל אותם. אין מדובר בתקלה טכנית שכן המיקרופונים עובדים כראוי, אלא בתפעול לא נכון או חוסר תשומת לב מצד עורכי הדין.

לסיכום חלק זה, נראה כי באופן יחסי לפרויקט בסדר גודל כזה, שבמסגרתו התבצעו 38 שידורי דיונים, השידורים עברו כמעט ללא תקלות, כאשר גם לתקלות שאירעו ניתן מענה מידי והופקו לקחים בזמן אמת, באופן שאפשר את המשך שידור הדיונים הספציפיים ואת המשכו של הפרויקט כולו. כאן חשוב להדגיש, כי חלק מהמטרה של קביעת פרויקט ניסיוני הוא לזהות תקלות אפשריות, לדאוג לתיקונן ולהפיק לקחים מהן, טרם ההחלטה לגבי המשך הפרויקט.

לצד האמור, חשוב לשים לב להתמודדות מוצלחת בדיונים שלכאורה היו עלולים להתעורר בהם קשיים טכניים, אולם הם שודרו ללא תקלות, כמו דיונים שהתקיימו בהרכב מורחב של שופטים (כמו דיוני הסבירות והנבצרות) וכאלו שארכו משך מספר רב של שעות, אשר מעידה על היכולת לשדר דיונים מורכבים.

בנוסף, במהלך הדיונים מתרחשים עניינים טכניים לכאורה, אשר גם להם עשויה להיות השפעה על השידור, כמו תזמון התחלת השידור מיד עם כניסת השופטים לאולם, הפסקות בדיון אשר בשלהן יש להפסיק את השידור לצורך החלפת שקופיות, החלפת המתורגמן תוך כדי שידור, החלפת הקלדנית באולם במהלך הדיון ועוד. אלו הם לכאורה עניינים טכניים אך גם הם עלולים לשבש רציפות של דיון ושל שידור אם לא יבוצעו כהלכה. לשמחתנו ראינו כי הם לא גרמו לשיבושים או להפרעות למהלך התקין של שידור הדיונים.

טרם סיום תת פרק זה העוסק בהיערכות הדוברות לשידור הדיונים, נתייחס בקצרה ל**לפן התקציבי**. נזכיר, כי אחד החששות שעלו בנוגע לשידור הדיונים (כפי שפורט בפרק 3.2) נגע לעלויות הגבוהות

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

של שידור הדיונים. נראה כי העלות העיקרית הכרוכה בשידור הדיונים בבית המשפט העליון הייתה העלות הראשונית של הקמת הפרויקט הניסיוני של שידור הדיונים. במסגרת זו, כפי שפרטו הגורמים שעמם שוחחנו, מר גולן וכן מר חיים דרעי, מנהל אגף נכסים ולוגיסטיקה באגף הבינוי של הנהלת בתי המשפט, נכללת העלות הראשונית של הקמה ובינוי של חדר הבקרה (כ-300,000 ₪), רכישת הציוד המתאים והצבת המצלמות (כ-550,000 ₪ לרכישת הציוד לרבות 12 הפעלות ראשונות) ורכישת ציוד מחשב (כ-70,000 ₪). כלומר, קרוב למיליון שקלים כבר הוצאו במסגרת ההתארגנות הראשונית לשידור הדיונים. ההוצאות הנלוות להפעלה שוטפת של הציוד בהמשך השידורים הישירים זניחות בהשוואה להוצאה הראשונית, כאשר מדי כמה שנים נדרש ריענון של הציוד, במערכות ובמצלמות, אשר מחייב הוצאה כספית מעט גדולה יותר. לדוגמה, בשנת 2021 ההוצאה השנתית על שידור הדיונים עמדה על כמה עשרות אלפי שקלים (כולל כ-50,000 ₪ עבור ערוצי השידור, כ-22,000 ₪ עבור שירות ואחריות, ו-6,000 ₪ נוספים עבור כל שידור של דיון). בשנת 2023 לעומת זאת, נדרשה הוצאה נוספת של 100,000 ₪ עבור שדרוג של הציוד, כאשר בשנת 2024 הצפי להוצאות, ככל שיוחלט על המשך שידור הדיונים, אמור לעמוד על העלות של שני ערוצי השידור (בהתאם להחלטה לשדר במקביל בשני ערוצים, 48,000 ₪), שירות ואחזקה (112,200 ₪) וכ-5,000 ₪ עבור כל שידור. מהאמור ניתן להסיק, כי מאחר שהעלות הראשונית של הקמת חדר הבקרה ורכישת הציוד והשירות כבר הוצאה, והעלויות השוטפות מדי שנה קטנות בהרבה, לא נראה שיש בעלויות אלו כדי להצדיק הפסקה של שידור הדיונים, אלא להיפך, ייתכן שיש בכך תמריץ להמשיך בשידור הדיונים, כדי שלא לבזבז את הציוד שכבר קיים וחבל שלא להשתמש בו. למעשה, ככל שיעלו מספר השידורים בשנה העלות הקבועה תהיה נמוכה יותר עבור כל דיון משודר.

6.1.2. היערכות האבטחה

לשם השלמת תמונת ההיערכות הפנימית לדיונים המשודרים, ערכנו ראיון קצר עם מר אלי פרוז, קב"ט מחוז ירושלים, על ההיערכות לשידורים מבחינת הביטחון, וכן ביקשנו את עמדתו של מר אלי זנו, ראש אגף הביטחון ותפקידים מיוחדים בהנהלת בתי המשפט. שניהם הדגישו, כי מכיוון שמלכתחילה הדיונים המשודרים הם דיונים בעלי עניין תקשורתי וציבורי גבוה, ההיערכות אליהם מבחינת הביטחון אינה שונה במהותה מההיערכות לכל דיון תקשורתי אחר המתנהל בבית המשפט העליון, אך ניתנת שימת לב מיוחדת לעובדה שהדיון משודר. על כן, הייתה הנחייה להקפיד במיוחד על אירועים כמו הרמת קול או התפרצויות, אולם הדיונים המשודרים עד כה עברו ללא אירועים מיוחדים והתנהלו בסך הכול בצורה שקטה ומסודרת.

מר פרוז סיפר, כי בדיונים רגילים אין הכרח שתהיה נוכחות של מאבטח בתוך האולם במהלך הדיון, אולם בדיונים המשודרים, כמו בדיונים בעלי פרופיל תקשורתי גבוה אחרים, הם וידאו שיהיה מאבטח נוכח בכל דיון.

לסיכום, לדבריהם של נציגי אגף הביטחון, מערך האבטחה ערוך היטב להתמודדות עם השידורים הישירים, כמו עם כל דיון אחר המעורר עניין תקשורתי וציבורי, ושיקולי ביטחון אינם צריכים להשפיע על ההחלטה בשאלת המשך שידור הדיונים מבית המשפט העליון בשגרה.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

6.2. מידע כללי על הדיונים שהשתתפו במחקר

6.2.1. הדיונים ששודרו בשידור ישיר

בפרק זה נציג נתונים כלליים על אודות הדיונים ששודרו והבקשות שהוגשו לשידור ישיר של דיונים. הדיון הראשון ששודר בשידור ישיר כחלק מהפרויקט הניסיוני, שודר בחודש אפריל 2020. מאז ועד לתום תקופת הליווי המחקרי של הפרויקט הניסיוני (ספטמבר 2023), שודרו בסך הכול 37 דיונים של בית המשפט העליון. הדיונים ששודרו כללו בעיקר דיוני בג"ץ, לצד שבעה דיונים בערעורים בהליכים פליליים, מנהליים ואזרחיים. יש לציין, כי קודם לתחילת הפרויקט, בחודש מרץ 2020, פורסם בדיעבד, בהתאם להחלטה שיפוטית, דיון שהוקלט בטעות, ואף הוא נכלל במחקר זה. נציין, כי חלק מהדיונים שודרו בעקבות בקשה של הצדדים להליך, עיתונאים או גורמים אחרים, ולגבי חלקם האחר היוזמה לשידור הדיון הייתה של בית המשפט.

בטבלה שבנספח א' ניתן למצוא נתונים על אודות הדיונים ששודרו ואשר השתתפו בפרויקט. ניתן למצוא בטבלה את סוג התיק ומספרו, נושא הדיון, תאריך הדיון, הצדדים לתיק וחברי הרכב השופטים שישבו בדיון. כמו כן, ייחדנו עמודה לכינוי שבו נכנה את הדיון בהמשך מסמך זה, על מנת להקל על ההפניה ועל ההתמצאות. לצד זאת, ניתן למצוא בטבלה שבנספח א' נתונים על הצפייה בדיונים המשודרים באתר וביוטיוב. על נתוני הצפייה נרחיב בתת פרק 6.3.1.

6.2.2. בקשות שהוגשו לשידור ישיר של דיוני בית המשפט העליון

כפי שפורט לעיל, בהתאם להוראות נוהל הנשיאה ועל פי החלטת ועדת ההיגוי של הפרויקט, חלקו הראשון של הפרויקט הניסיוני כלל 12 שידורים ישירים, לגבי הליכים נבחרים שהתקיימו בפני בית המשפט העליון בשבתו כבית המשפט הגבוה לצדק או ערעורים בפני הרכב של שופטים. במסגרת חלקו השני של הפרויקט הוחלט להרחיב את היקף הפרויקט עד למקסימום של 24 דיונים משודרים, ובתיקון לנוהל מיום 9.8.2023 הוחלט כי ניתן יהיה להחליט על שידורו של כל דיון של בית המשפט העליון אשר יעמוד בתנאי הנוהל. אמת המידה המרכזית שנקבעה בנוהל להכללתו של דיון ברשימת הדיונים היא קיומו של עניין ציבורי מיוחד בהעברתו של הדיון בשידור ישיר, וזאת בשים לב, בין היתר, להיקפו המצומצם של הפרויקט הניסיוני. לצד זאת נקבעו בנוהל שיקולים נוספים: טיבו ומהותו של ההליך וכן ההשלכות שיהיו להעברת הדיון בשידור ישיר ביחס לזכויותיהם של בעלי הדיון ושל צדדים נוספים, ובהן הזכות לפרטיות והזכות לשם טוב.¹³⁵

¹³⁵ אשר לשיקולים לשידור דיון יוער, כי במהלך הפרויקט, היה תיק אחד בלבד שבו הועלתה הסתייגות מטעם מי מהצדדים לשידור הדיון מטעמי פרטיות, אולם הדיון שודר לבסוף והיה ההליך הפלילי היחיד ששודר בשידור ישיר. עוד יוער, כי היו מספר מקרים שבהם בית המשפט דחה בקשה לשידור הדיון, וזאת בין משיקולי חוסר בשלות של התיק ובין משום שהבקשה הוגשה זמן קצר מדי לפני הדיון, באופן שלא אפשר היערכות לשידור הדיון. הדבר נובע מן העצמאות השיפוטית של ההרכב שדן בתיקים בכל הנוגע לשידור הדיונים או לדחיית בקשות לשידור משיקולים שונים.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

עוד נקבע בנוהל, כי יו"ר ועדת ההיגוי של הפרויקט, בהסכמת נשיאת בית המשפט העליון, ימליץ על התאמה של דיון לשידור, וכי הודעה על המלצה כזו תועבר להרכב השופטים שאמור לדון באותו דיון. הרכב השופטים הצפויים לשבת בדין יחליט, בהתאם לסמכות הנתונה להם בסעיף 70(ב) לחוק בתי המשפט, האם יש הצדקה לשידור הדיון, וזאת בהתאם להמלצה מיו"ר ועדת ההיגוי, ביוזמת ההרכב, לבקשת הצדדים או לבקשת צד שלישי. ככל שההרכב ימצא לנכון לשדר את הדיון, תועבר החלטה בהתאם לצדדים לדיון ולבאי כוחם, שבה תינתן לצדדים הזדמנות להביע את עמדתם בנוגע לאפשרות שידור הדיון בטרם קבלת החלטה סופית בנדון. יוער, כי הוראות אלו בנוהל דומות להוראות שניתנו במדינות אחרות שבהן הותרו שידורים מדיוני בתי המשפט בהיקף זה או אחר, כפי שפורט בפרק הסקירה המשווה.

בכל הנוגע לבקשות שהוגשו לשידור דיונים, ביקשנו נתונים ממערך הדוברות, שאותם שילבנו עם הנתונים שאנחנו אספנו במסגרת התצפיות על הדיונים. מצאנו, כי מתוך 37 הדיונים ששודרו בתקופת הפרויקט הניסיוני, עד למועד שהוגדר לצורכי איסוף הנתונים עבור מחקר זה (סוף ספטמבר 2023), 15 מהדיונים שודרו ביוזמת בית המשפט, והשאר שודרו בעקבות בקשה לשידור שהגישו בדרך כלל עיתונאים, לעתים עמותות, ובמיעוט המקרים הצדדים לתיק (2 תיקים). בנוסף, הוגשו 43 בקשות לשידור דיונים שנדחו (כפי שניתן לראות בנספח ב'¹³⁶, אשר הטבלה בו מציגה את מספר התיק, נושא התיק, הצדדים והשופטים הדנים בתיק, תאריך הדיון וזהות המבקש את שידור הדיון). חלק מהבקשות הוגשו לגבי דיונים באותם תיקים שבהם התקיים דיון אחר שכן שודר. ניתן לראות כי לגבי 18 מהדיונים (כ-42%), הבקשות הוגשו על ידי עיתונאים או גופי תקשורת, ולגבי 21 מהדיונים (כ-49%), הבקשות הוגשו על ידי אחד הצדדים בתיק.

6.2.3. דיונים נוספים שנכללו במחקר

במטרה לנסות ולבודד השפעה אפשרית של שידור הדיון על התנהלות הדיון ועל האווירה בו, לקחנו כקבוצת ביקורת 80 דיונים אשר לא נכללו במסגרת הפרויקט הניסיוני ולא שודרו, אשר עליהם ביצענו תצפיות באותה מתכונת של התצפיות שערכנו על הדיונים ששודרו. קבוצת ביקורת זו מורכבת משלוש קבוצות, כפי שפורט בהרחבה בתת הפרק 5.2 שעסק בשיטת המחקר: הקבוצה הראשונה כללה סה"כ 11 דיונים (שלושה דיונים מהשלב הראשון ושמונה דיונים מהשלב השני) שהוגדרו כבעלי עניין תקשורתי, אשר לא שודרו אך הוגשה בקשה לשידורם עובר לדיון, והבקשה נדחתה; הקבוצה השנייה הייתה קבוצת דיונים בעלי פרופיל תקשורתי גבוה, שלא שודרו (ואף לא הוגשה בקשה לשדרם): קבוצה זו כוללת 34 דיוני בג"ץ או ביהמ"ש העליון בהרכב (11 דיונים מהשלב הראשון ו-23 דיונים מהשלב השני) אשר נכללו בצפי השבועי של מערך הדוברות כדיונים בעלי פוטנציאל לעניין תקשורתי גבוה, אך לא שודרו; הקבוצה השלישית הייתה קבוצת דיונים ה"רגילים" שהתקיימו בבית המשפט העליון בשבתו כבג"ץ, אשר כללה 35 דיונים (שלושה דיונים מהשלב הראשון ו-32 דיונים מהשלב השני) אשר לא שודרו ואף לא הוגדרו על ידי הדוברות כבעלי

¹³⁶ יוער, כי אלו הנתונים על הבקשות לשידור שנדחו כפי שקיבלנו כאמור ממערך הדוברות, בצירוף עם נתונים על הדיונים שעליהם ערכנו תצפיות. ייתכן שהיו בקשות נוספות לשידור שלא הובאו לידיעת הדוברות או לידיעתנו. בנוסף, לא תמיד ידענו על הבקשות לשידור לפני הדיון עצמו, ועל כן תצפתנו לבסוף רק על אותם דיונים שהובאו לידיעתנו לפני הדיון שהוגשה בקשה לשידורם והיא נדחתה.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

עניין תקשורתי (ולא הוגשה בקשה לשדרם), ובכך נועדו לשמש קבוצת ביקורת שמטרתה לבחון האם ההשפעה על האווירה בדיון נובעת מנושא הדיון המעורר עניין תקשורתי או מעצם השידור.

רשימה מלאה של הדיונים שלא שודרו ואשר נכללו במחקר ניתן לראות בנספח ג', כאשר את השיוך לאחת מהקבוצות המפורטות ניתן למצוא לפי העמודה השמאלית "לאיזו קבוצת ביקורת משתייך".

6.2.4. פניות הציבור בנוגע לפרויקט הניסיוני

מתחילת הפרויקט הניסיוני התקבלו במערכת פניות שונות מהציבור בנוגע אליו, המעידות על מידת העניין הציבורי בשידור הדיונים, ועל כן מצאנו לנכון לפרט עליהן בקצרה בתת פרק זה:

מערך הדוברות אספו מידע על אודות הפניות שהתקבלו מהציבור בנוגע לפרויקט השידורים הישירים והעבירו אותו אלינו. מהמידע שנאסף ניתן לחלק את הפניות שהתקבלו בנוגע לפרויקט לשלושה סוגים: פניות שהתקבלו אצל הממונה על חופש המידע במערכת; פניות שהתקבלו כשאלות רשמיות בכתב למערך הדוברות וההסברה; פניות ציבור נוספות.

במסגרת חוק חופש המידע הוגשו שש פניות: שלוש מהן היו דומות מאוד והן התקבלו האחת מאזרח פרטי והשתיים האחרות מעמותות, והן כללו בקשות לקבל פירוט על עלויות הפרויקט ואת כלל הפרוטוקולים של ועדת ההיגוי, ההנחיות והנהלים שקדמו להחלטה על שידור הדיונים במסגרת הפרויקט. פנייה נוספת מאזרח הייתה לקבל את פרטי כל הדיונים ששודרו ואת נתוני הצפייה בהם. שתי פניות נוספות שהוגשו לפי חופש המידע היו של עמותת "בקול" לכבדי שמיעה וחרשים אשר הודו על התרגום לשפת הסימנים וביקשו לבחון אפשרות של תוספת תמלול לדיונים המשודרים. פניות אלו מעידות על מידת העניין הציבורי בפרויקט.

במסגרת השאלות שהוגשו למערך הדוברות, היו שלוש פניות פורמליות. האחת נגעה לאופן קבלת ההחלטות המורות על שידור דיון, כיצד נקבע מהו דיון המתאים לשידור וכיצד ניתן להגיש בקשות לשידור; השנייה, פנייה של אזרח אשר ביקש לדעת מדוע הייתה תקלה בשידור של דיון מסוים ואף ביקש לסייע בתיקון התקלה, והשלישית הייתה פנייה שהוגשה בתחילה כבקשה בתיק, ולאחר מכן הועברה לוועדת ההיגוי, אשר ביקשה להטמיע תרגום לשפה הערבית בשידור הדיונים בזמן אמת.

אשר לפניות הנוספות, עולה כי לקראת ובמהלך שידור הדיונים הביעו כתבים רבים עניין בפרויקט. רבות מן הפניות שהתקבלו מהם נענו באופן טלפוני או בשיחות שבעל פה כחלק מעבודת הדוברות השוטפת, ועל כן אין להן תיעוד כתוב. פניות אלו עסקו בעיקר בבקשות לקבלת מידע על השידורים, להבין כיצד עובר השידור, עלויות השידור, לשמוע על חדר התקשורת, על היערכות של גורמים שונים בבית המשפט לדיון משודר, בקשות לשידור של דיון ספציפי שלדעת הפונה יש בו עניין ציבורי, או בקשות לקבלת הסבר כיצד ניתן לצפות בשידורים.

כל הבקשות הועברו לגורמים הרלוונטיים במערכת ונבחנו באופן ענייני ומקצועי בהתאם להוראות הדין והנהל, והן מהוות דוגמה לעניין שהציבור מגלה בפרויקט שידור הדיונים.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

6.3. תצפיות על הדיונים שהשתתפו במחקר

6.3.1. ממצאי התצפיות על הדיונים

בפרק זה נפרט את הממצאים העיקריים שעלו מהתצפיות שערכנו על הדיונים, בחלוקה לקבוצות, כפי שפורט לעיל: **הדיונים ששודרו** בשידור ישיר (לרבות הדיון בעניין יו"ר הכנסת אשר הוקלט ושודר בדיעבד); **הדיונים שהוגשה בקשה לשידורם** אך היא נדחתה; **הדיונים שהיו בעלי פרופיל תקשורתי גבוה** אך לא שודרו; **ודיונים רגילים** של בית המשפט העליון בשבתו כבג"ץ או במותב תלתא בערעורים.

את הממצאים ניתחנו בכמה אופנים:

ראשית, בחנו האם ניתן לראות **השפעה של שידור הדיון על האווירה בדיון ועל התנהגות הצדדים** לו. במסגרת זו ניסינו לבדוק האם החששות שהוצגו בפרק 3.2 לעיל התממשו בדיונים שבהם צפינו. בין היתר בחנו את החשש שעולה בנוגע לפגיעה במעמד בית המשפט ופגיעה באמון הציבור, באמצעות הפיכת הדיון ל"קרקס" או ל"הופעה" שמונעת משיקולי רייטינג. בחנו האם השחקנים המרכזיים שינו את התנהגותם באופן שניתן לקשרו לעצם שידור הדיון, ובהקשר זה האם ניתן להצביע על עלייה בשימוש בפאתוס בטיעונים, בתיאטרליות, בציניות, בהומור ובאמירות חריגות או בולטות אחרות. עוד בחנו האם ניתן לזהות ניצול של הבמה לצרכים שאינם נוגעים לסוגיה המשפטית הנדונה.

שנית, בחנו האם ניתן להצביע על **שינוי כלשהו באופן ניהול הדיון המשודר** בהשוואה לדיונים שאינם משודרים, הנובע מעצם שידור הדיון ולא מגורמים אחרים כדוגמת טיבה של הסוגיה, מורכבות משפטית או עובדתית, או מספר בעלי הדיון. אחד החששות שעלו בהקשר זה היו כי השידור יביא להתמשכות הדיון. לצורך בדיקת היבט זה בדקנו את משכי הדיונים המשודרים והלא משודרים, את העמידה בזמנים שהוקצבו לטיעוני הצדדים, ככל שהוקצבו זמנים כאלו, והאם ועד כמה השופטים קטעו או מיקדו את הצדדים בסוגיה הנדונה. לבסוף ניסינו לבחון האם ניתן לראות מגמה של "התרגלות" של השחקנים לשידור הדיון, על פני הדיון מתחילתו ועד סופו ובין הדיונים הראשונים ששודרו במסגרת שלב א' לדיוני שלב ב' של הפרויקט.

טרם שנעבור להצגת הממצאים נבהיר, כי בשל הבחירה בשיטה המתודולוגית של ביצוע תצפיות על דיונים, חלק גדול מהממצאים שעלו מהתצפיות מבוסס על ניתוח איכותני של התנהלות הדיון. על כן, בחרנו להביא מספר רב של דוגמאות לצורך הבהרה והעברת ה"אווירה" בדיון אל הכתב. עם זאת, מפאת ריבוי הדוגמאות ועל מנת שלא להעמיס יתר על המידה, העברנו חלק מהדוגמאות להערות שוליים.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

6.3.1.1. אווירת הדיון והתנהגות השחקנים באולם

6.3.1.1.1. החשש מ"קרקס תקשורתי" – אמירות בולטות או חריגות

במטרה לנסות ולבדוק האם נוכחות המצלמות באולם ושידור הדיון השפיעו על התנהגות הצדדים באולם ועל האווירה בדיון, התמקדנו באמירות בולטות או חריגות, שלא היינו מצפים למצוא במהלך דיון משפטי רגיל. במסגרת זו בדקנו אמירות שניתן לזהות בהן דרמה, פאתוס ותיאטרליות, שימוש ברגש, או שימוש בציניות והומור (להלן בהמשך פרק זה – **אמירות בולטות או אמירות חריגות**).

בחינה זו של אמירות בולטות אינה פשוטה, היות שהשימוש בהן עשוי להיות חלק מדרכו של עורך הדין לשטוח את טיעונו בפני בית המשפט, קל וחומר כאשר מדובר בדיון שמתקיים בפני בית המשפט העליון. כבר בתחילת ספרו "סודות הליטיגציה", עו"ד רוזובסקי מתאר את מקצוע הליטיגציה כ"הופעה", מעין מופע שמעלה השחקן, הלוא הוא הליטיגטור, לקהל הצופה בו: "העוסקים בליטיגציה הינם בעלי תאווה להופעה בפני קהל. סוג של שחקנים. לא בכדי אנחנו "מופיעים" בבית משפט. ביום של דיון יש לנו "הופעה". גם אם ההופעה היא בפני קהל קטן - השופט, הקלדנית, הלקוח, הצד השני, בא כוחו והצופים באולם - עדיין אנחנו "מופיעים" ומשחקים תפקיד, רוצים להרשים ולקבל תשואות ומחיאיות כפיים."¹³⁷

לאור דברים אלו, נקודת המוצא הייתה כי קיימת סבירות גבוהה לחזות בהתנהגות תיאטרלית או בליטיגטורים הטוענים ברגש רב, המציגים את דבריהם כבמעין "הופעה" לקהל בכל דיון שאותו נבחן, במטרה "להרשים ולקבל תשואות". הדברים אמורים ביתר שאת כאמור, בכל הנוגע לדיונים המתקיימים בבית המשפט העליון בפני הרכב של שופטים או בשבתו כבג"ץ, ובמיוחד כאלו אשר מתקיימים בנושא המעורר עניין ציבורי ותקשורתי, אשר לקראתם עורכי הדין מתכוננים בקפידה ושוטחים את טיעוניהם בשימת לב מרובה ומתוך ידיעה כי טיעוניהם עשויים לזכות לתהודה רחבה. זאת, בין אם הדיון משודר ובין אם לאו. במחקר זה ביקשנו לנסות ולבחון האם לעצם שידור הדיון הייתה השפעה על יצירת אווירה "קרקסית" באולם, קרי, האם עצם היות הדיון משודר גורם לחריגה ממתחם ה"פאתוס" או ה"תיאטרליות" הקיימת בכל דיון אחר המתקיים בפני בית המשפט העליון, ובכך לנסות ולהבין האם יש ממש בחשש שעלה בנוגע לשידור הדיונים בהקשר זה.

כדי לבדוק את השאלה האם ניתן להצביע על רמת פאתוס או תיאטרליות חריגה בדיונים המשודרים דווקא, ביצענו הן בדיקה איכותנית והן בדיקה כמותנית של האמירות הבולטות מתוך הדיונים שעליהם ביצענו את התצפיות.

עבור כל דיון שנכלל במחקר (הדיונים המשודרים וקבוצות הביקורת) ספרנו את מספר האמירות החריגות מצד עורכי הדין שהוגדרו ככאלה, כאמור, על ידי לפחות שני עוזרי המחקר שערכו את התצפיות. זאת, בניסיון לנטרל במידת מה את הסובייקטיביות שבהגדרת "אמירה בולטת" או "אמירה חריגה". את כמות האמירות החריגות לכל דיון חילקנו במשך הדיון (בשעות) על מנת לייצר מדד סטנדרטי בר השוואה בין הדיונים השונים, משודרים ולא משודרים, בעלי אורכים שונים ובעלי

¹³⁷ איל רוזובסקי סודות הליטיגציה 1 (רביב שלו עורך 2015).

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

כמות מתדיינים שונה. **טבלה 1** שלהלן מציגה את ממוצע האמירות החריגות עבור כל קבוצה של סוגי הדיונים, את ממוצע האמירות החריגות לשעה ואת סך האמירות המקסימליות לשעה בחלוקה לסוגי הדיונים השונים:

טבלה 1 – נתונים על אמירות חריגות של עורכי הדין

מקסימום אמירות חריגות	ממוצע אמירות חריגות לשעה (סטנדרטיזציה)	ממוצע אמירות חריגות לדיון	כמות דיונים	סוג דיון	שלב בפרויקט
9.7	3.2	12	39	משודר	כללי
9.7	3.1	10	37	משודר בלי נבצרות וסבירות ¹³⁸	
11.3	3.6	13	11	ביקשו לשדר	
9.1	1.1	2	34	תקשורת	
12.0	1.2	1	35	רגיל	
8.4	4.0	21	8	משודר	א'
11.3	6.4	35	3	ביקשו לשדר	
5.0	0.9	2	11	תקשורת	
0	0	0	3	רגיל	
9.7	2.9	9	31	משודר	ב'
9.7	2.8	7	29	משודר בלי נבצרות וסבירות	
8.4	2.6	5	8	ביקשו לשדר	
9.1	1.2	1	23	תקשורת	
12.0	1.3	1	32	רגיל	

כפי שעולה מן הטבלה, ממוצע האמירות החריגות לשעת טיעון הגבוה ביותר נמדד דווקא לגבי קבוצת הדיונים שהוגשה לגביהם בקשה לשידור אך לא שודרו, וזאת במיוחד בכל הנוגע לדיוני שלב א', בעוד שלגבי דיוני שלב ב' ניתן לראות ממוצע דומה בין הדיונים המשודרים לדיונים שביקשו לשדר. עוד ניתן לראות, כי לשתי קבוצות אלה ממוצע אמירות חריגות גבוה באופן משמעותי לעומת שתי הקטגוריות הנוספות, דיונים שהוגדרו כבעלי עניין תקשורתי שלא שודרו ודיונים "רגילים". יש לציין, כי בכל הקבוצות היו דיונים שלא נאמרו בהם אמירות חריגות כלל, לרבות בחלק מהדיונים המשודרים: מצאנו שמונה דיונים משודרים שבהם לא נאמרו כלל אמירות חריגות, אחד מתוכם משלב א' של הפרויקט ושבעה נוספים משלב ב' של הפרויקט. מנגד, מצאנו שבעה דיונים "רגילים" (משלב ב') שבהם נאמרו אמירות חריגות, כאשר מקסימום האמירות החריגות כאן הוא דווקא הגבוה ביותר לעומת שאר סוגי הדיונים.

6.3.1.1.1. אמירות מבדחות או המעידות על אווירה מבדחת בדיון

עוד פן שבחנו בהיבט של החשש להפיכת האווירה בדיון המשודר ל"קרקסית", הוא ההיבט של שימוש בהומור או בציניות בדיונים. יוער, כי אמירות אלו נכללו אף הן באמירות החריגות שנמדדו לעיל. ככלל עלה מהתצפיות, כי למעט מקרים חריגים, אמירות שנאמרו בהומור נאמרו באופן אשר

¹³⁸ מאחר שהדיונים המשודרים בעניין עילת הסבירות וחוק הנבצרות (הדיון השני בעניין) היו חריגים מבחינות רבות, בחרנו בחלק מהטבלאות להציג את נתוני הדיונים המשודרים גם בלעדיהם. בהמשך (בסוף תת פרק 6.2.1.2.3) נציג התייחסות ממוקדת לנתונים שעלו מתוך התצפיות על שני הדיונים ה"סוערים" הללו בהשוואה לדיונים המשודרים האחרים, וכן לקראת סיומו של פרק הסיקור התקשורתי (תת פרק 6.3.2).

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

אינו סוטה מן הדיון באופן דרסטי. כלומר, הדברים נאמרו בהקשר לסוגיות שעלו בדיון או באולם הדיונים. בהסתכלות רחבה על כל האמירות שנאמרו בהומור, ניתן לראות כי הן תופסות חלק זניח בשיח. מעבר לזאת, נראה כי בהיבט של השימוש בהומור יש גם פן חיובי, במיוחד ככל שהשימוש בהומור נעשה מצד השופטים, שכן הוא משקף את אנושיותם של השופטים ואת היותם "יושבים בקרב עמם". זהו אחד מהיתרונות שהועלו לגבי שידור הדיונים.

ניתן להצביע למשל על דיון משודר אחד ששררה בו אווירה יחסית "משוחררת", הדיון בעניין ההסכם הקואליציוני (בג"ץ 2592/20; דיון מיום 4.5.2020). בדיון זה נשמעו אמירות כגון: "אני בשוונג של הפיתה" ובתגובה נאמר "אחר הצהריים לא מדברים על אוכל". בתחילת אותו דיון אמר אחד מעורכי הדין: "יש לי ניסיון בזה שאתם זורקים אותנו", והשופטים הגיבו על כך בהנדת ראש מחויכת. בהמשך נאמרות אמירות נוספות בנימה של הלצה.¹³⁹ שיאה של אותה אווירה משוחררת נצפתה כשעתיים לאחר תחילתו של הדיון, אז השיח גלש להשוואה לתוכניות ריאליטי טלוויזיוניות. כך למשל אומרת הנשיאה: "זה כמו התכנית בטלוויזיה, קודם מתחננים ואח"כ מחזרים?" ועורך הדין בתגובה ממשיך בדימויים דומים של תכניות אחרות, דבר הגורר רעש וצחקוקים מהקהל. השיח ההומוריסטי מסתיים לאחר כדקה כאשר הנשיאה מורה להתמקד בשיח המשפטי.¹⁴⁰

דוגמה נוספת לשימוש בהומור במהלך הדיונים המשודרים ניתן להביא מהדיון בעניין חוק הלאום (בג"ץ 5555/18; דיון מיום 22.12.2020), שבו נשמעה אמירה מבודחת מפי אחת מעורכות הדין: "זה כמו שאני אומרת לילדים שלי, אסור יותר מחטיף אחד ביום והם שומעים שאפשר לאכול חטיף אחד ביום". למשמע הדברים השופטים מגיבים בצחוק, ואחד השופטים מגיב "זה מקרה קצה" (דקה 17:14 לשידור). עוד באותו דיון נאמר "חוץ מזה שהילדים שלי חושבים שלאימא אין זכות הצבעה ומותר לאכול ממתקים, בדקתי ושנמוך זה לא בשפה העברית" (דקה 38:15 לשידור). בהמשך הדיון אמר אחד השופטים "אני דווקא אוהב את הטענה הזו" ושופטת אחרת הגיבה על כך: "מזל שכולנו לא אוהבים אותו דבר". עוד אמרה הנשיאה בדיון זה "אני חושבת שחברתי תקבל זמן פציעות לאור העובדה שחבריי לא נותנים לה לדבר" (14:12).

בנוסף, דוגמה בולטת מדיון משודר עדכני יותר, הייתה בדיון בעניין ראש עיריית טבריה (בג"ץ 5119/23; דיון מיום 30.7.2023), שבו נשמע בתחילת הדיון בכי של תינוק באולם. הנשיאה חיות

¹³⁹ ראו למשל בדקות: 1:00, 1:27, 2:02, 2:19, 4:50, 5:33, 5:51, 8:51 לשידור.

¹⁴⁰ נביא כאן דוגמאות מייצגות נוספות לאמירות מבודחות שנשמעו בדיונים משודרים נוספים: בדיון בעניין ממשלת החילופים (בג"ץ 2905/20; דיון מיום 27.10.2020) אמר אחד מעורכי הדין "זה לא רוטציה – זה מוטציה" (דקה 5:40 לשידור), ועוד באותו דיון, אמר אחד מעורכי הדין "הרי מה אומר יחידי חבר הכנסת... השופטים מתקנים: "חבר כנסת?", ועורך הדין מתקן את עצמו, אך עורך דין אחד מוסיף בהלצה "הטיעון היה כל כך פוליטי..."; (4:56)

בדיון בעניין הרכבת ממשלה תחת כתב אישום (בג"ץ 2592/20; דיון מיום 3.5.2020) אמר אחד השופטים "זה נשמע כמו שבועת הצופה" (2:19);

בדיון בעניין פרמיית הביטוח (דנ"א 4960/18; דיון מיום 26.7.2020) אמר אחד השופטים לעורך דין שביקש להוסיף עוד כמה משפטים לטיעון "משפט אחד עם הרבה פסיקים";

בדיון בעניין ישראל ביתנו (בג"ץ 5405/21; דיון מיום 26.6.22) נאמרו מספר אמירות מבודחות. למשל: "פלקו בכלל נעלם זה פו הדוב לא? אפילו לא יודעים אם הוא בחיים אני הבנתי" (5:00:00). לאחר מכן אמר אחד השופטים: "זה מה שהחברה אומרים בשפה שלהם "זה אשכרה שוחד... סליחה על הביטוי". אחד מעורכי הדין אמר בתגובה: "זה אשכרה. אז אני אמשיך... מזכיר חומוס שלא אכלנו לצהריים". השופט: "לא הספקתם? אז זה לא טוב לא טוב..."; (5:55:30); בדיון בעניין תיקון פקודת המשטרה (בג"ץ 8987/22; דיון מיום 7.6.2023) אמר המשנה לנשיאה בפתח הדיון "מר ברט, דחקו את אדוני אחרת? לא תקין, ואני מקווה שזה לא מסמל משהו במישור הפרדת הרשויות" (1:30).

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

שאלה "טוב, יש פה תינוקות באולם?" (צחוק מהקהל), "תינוקות שנשבו?" (דקה 26: 7 לשידור). בהמשך הדיון נשמע שוב בכי של תינוק במהלך הטיעון של אחד מעורכי הדין. המשנה לנשיאה העיר: "התינוק מפריע לעורך דין... אני רואה שהוא מסתכל כל הזמן". אחת השופטות שאלה בצחוק: "אולי התינוק רוצה קפה?" לאחר מכן עורך הדין אמר: "אני לא יודע פה מי התינוק הבוכה בתיק שלנו, אבל אני חושב שזה קול הבוחרים למעשה שמשוועים וזועקים ורוצים לממש את זכותם לבחור ולהיבחר" (50: 32: 2).

יוער, כי דוגמאות נוספות לאמירות מבודחות הבאנו בתת הפרק שעסק בנושא המודעות למצלמות, שם הבאנו מספר ציטוטים של אמירות הומוריסטיות אשר התייחסו לעצם השידור של הדיון.

בהמשך לכך, שמענו גם אמירות מבודחות **בדיונים שלא שודרו**, כראיה לכך שלא ניתן לקשר את השימוש בהומור דווקא לשידור הדיון. למשל, בדיון בעניין הגבלת הפגנות בתקופת הקורונה (בג"ץ 5469/20; דיון מיום 12.1.2021) נאמר "אתה לא יודע מה זה אפליה של ג'ינג'ים" (לא בפרוטוקול). בדיון שעסק בפיצויים בגין נזקי גוף (דנ"א 19/1996; דיון מיום 3.1.2021), נאמרו האמירות הבאות: "השופטת... אמרה שלהגביל אותי בעמודים זאת סכנת נפשות"; "פלוני זה שם חביב בכל סוגי ההליכים האלה" (עמ' 12 לפרוטוקול), "כל עוד אני לא דופק על השעון הכול טוב". בדיון בעניין פתיחת עסקים בשבת (בג"ץ 18/3964; דיון מיום 22.6.2023) נאמר: "שאלת הביצה והתרנגולת במקרה הזה נפתרת כאן. לצורך העניין בוא נגדיר את השר כתרנגולת ולא כביצה, התרנגולת צריכה לבחון מה דעתה ואז, אני מקווה שלא העלבתי כאן מישהו... (עמוד 25 לפרוטוקול), ועוד.¹⁴¹

כפי שניתן לראות, בחינת ההערות שנאמרו בהומור, מעלה כי חלקן נאמרו על ידי השופטים וחלקן נאמרו על ידי עורכי הדין, אולם ככלל, האמירות המבודחות לא גוררות שיח ארוך שסוטה מן הדיון אלא נשארות בגדר הערות בלבד או שיח קצר אשר אינו יוצר "בלאגן" באולם, אלא רק מהווה אתגרתה בדיון. בנוסף, כאשר השופטים צוחקים מאמירות מבודחות של עורכי הדין או מעירים הערות מבודחות המתקשרות לטיעונים או למתרחש באולם, יש בכך כדי להביא לידי ביטוי את הפן האנושי של השופטים ואת היותם מעורים בתרבות הכללית. יתרון זה הוא כאמור אחד מהיתרונות שמועלים בהקשר של שידור הדיונים, וניתן לראות כי הוא אכן בא לידי ביטוי בדיונים ששודרו, כמו גם בדיונים שלא שודרו.

לסיכום חלק זה, ניתן להסיק כי הממצאים אינם מצביעים על כך שעצם השידור הוא שגורם ל"קרקס תקשורתי" אשר בא לידי ביטוי בשימוש מופרז באמירות בולטות, חריגות או מבודחות אשר אינן הכרחיות לעצם הדיון המשפטי, בהשוואה לדיונים שלא שודרו. ממצאים אלו הובילו

¹⁴¹ דוגמאות נוספות לשימוש בהומור בדיונים שלא שודרו: בדיון בעניין מתחמים מועדפים לדיור (דנ"מ 19/4750; דיון מיום 16.2.2021) אמר אחד מעורכי הדין: "בדיון הקודם, השופט... העיר לי שאני נשמע כמו איש מכירות של השכונה" (עמ' 22 לפרוטוקול); בדיון בעניין הצוללות (בג"ץ 20/3921; דיון מיום 25.1.2021) נאמר: "רק קוסמים יכולים להסביר את זה... שאחר כך החברה מתרסקת, בן אדם מקבל דיבידנד ומוכר מניות..." (עמ' 13 לפרוטוקול), "...גם ראש הממשלה החליפי – אולי סוף סוף יהיה לו תפקיד אמתי..." (עמ' 28 לפרוטוקול), "מאחר שנהייתי כבר חצי רב חובלי" (עמ' 9 לפרוטוקול); בדיון בעניין אלוביץ' (ע"פ 22/5955; דיון מיום 18.5.2023), השופט קוטע את טיעונו של אחד מעורכי הדין: "אנחנו חוזרים בפעם ה-45 לעקרון החוקיות, אדוני יסיים ב 3-4 דקות הקרובות... ואמרת את מה שאמרת כי עקבתי בדאגה אחרי מספר העמודים שאדוני מחזיק". עורך הדין בתגובה: "כשהופענו בזמנו מול השופט חנן מלצר בעבירות ביטוח, מידי פעם היה אומר אני דולג (לא יודע אם קיימת מילה כזאת)". השופט: "אדוני ידלג לחלקים החשובים". לאחר מכן אמר עורך הדין "אני דולג" (לא בפרוטוקול).

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

אותנו לחפש ולבדוק משתנים אחרים אשר עשויים להשפיע על כמות האמירות החריגות בדיונים, מעבר לעצם שידור הדיון: **האחד הוא סגנון הטיעון של עורך הדין, והשני עשוי להיות טמון בנושא העתירה והדיון:**

6.3.1.1.2. סגנון עורך הדין

השימוש בפאתוס, בתיאטרליות, בטיעונים מלאי רגש או בציניות ובהומור, מושפע במידה רבה מאופיו של הליטיגטור, מסגנונו ומצורת הטיעון שלו. אם נשוב לרגע לספרו של עו"ד רוזובסקי, נמצא בו את ההסבר הבא: "האופן שבו פועל ליטיגטור מושפע מאוד מאישיותו. אין ליטיגטור אחד דומה לרעהו. יש ליטיגטורים מעולים רבים בישראל... ולכל אחד מהם סגנון שונה הנובע מאישיותו ומכישורנותיו."¹⁴² ואכן, מהתצפיות על הדיונים השונים, המשודרים ואלו שלא שודרו, עלה כי בהחלט ניתן לזהות סגנונות טיעון שונים בקרב עורכי הדין, כאשר סגנון הטיעון של חלקם מתאפיין בדרמה, בשימוש רב בביטויים, במליצות ובאמירות בולטות, בעוד שאחרים טוענים בתמציתיות וללא פאתוס.

כדי לבחון האם ההשפעה על אופי הטיעונים נבעה מעצם היות הדיון משודר או מסגנון הטיעון האישי השונה של עורכי הדין, סכמנו עבור כל טוען במהלך הדיון את מספר האמירות החריגות שאמר במהלך הדיון וחילקנו אותו במספר הדקות שבהן אותו טוען דיבר.¹⁴³ כך ניסינו לבחון האם אכן היו יותר אמירות חריגות מצד דוברים ספציפיים, באופן עקבי, בהשוואה לדוברים אחרים. חשוב להבהיר, כי לא כללנו במסגרת הניתוחים שביצענו ביחס לאמירות החריגות, דוברים שלא היו עורכי דין שייצגו מי מהצדדים, כמו חברי כנסת או ראשי מועצות מקומיות שביקשו לדבר במהלך הדיון בעניינם, מאחר שברור כי דברים אלו לא יהיו משפטיים בלבד אלא יותר פוליטיים או רגשיים.

כדי לבחון בצורה הטובה ביותר את הרושם שעלה מהתצפיות כאמור, שלפיו סגנון הטיעון תלוי יותר בעורך הדין מאשר בעצם היות הדיון משודר, בחרנו לבחון עורכי דין שהופיעו הן בדיונים משודרים, והן בדיונים שלא שודרו והיו בעלי עניין תקשורתי או "רגילים". חשוב לציין כי לא מצאנו הרבה כאלו, ועל כן התעמקנו באלו שכן.

במסגרת התצפיות זיהינו כמה עורכי דין אשר הופיעו בכמה סוגי דיונים, גם כאלו שלא שודרו ולא היו בעלי עניין תקשורתי וגם בדיונים משודרים או בעלי התעניינות ציבורית רבה, וטענו משכי זמן משמעותיים, אך לא טענו בפאתוס ולא כללו אמירות חריגות בטיעוניהם בכלל, או שמעט מאד. בחרנו כדוגמה עורכת דין אחת כזו, אשר טענה משך זמן לא מבוטל גם בדיון משודר, וגם בדיונים שלא שודרו אך בעלי עניין תקשורתי או שביקשו לשדרם. בדיון המשודר בעניין מינוי בן גביר (בג"ץ 8910/22), אותה עורכת דין טענה 25 דקות, ללא אמירות חריגות כלל. לשם ההשוואה, טוען אחר

¹⁴² רוזובסקי, לעיל ה"ש 136, עמ' 2.

¹⁴³ כדי להציג את הממצאים ברמת עורך הדין באותה סקאלה שבה הצגנו את כמות האמירות החריגות בדיון, כלומר לפי שעת דיון, ביצענו אקסטרפולציה לכמות האמירות החריגות פר עורך דין לשעת טיעון. מאחר שמרבית הטיעונים של עורכי הדין אורכים פחות משעה, חישב מתמטי זה מעלה באופן מלאכותי, לגבי מרבית הטיעונים, את כמות האמירות כך שיוצגו ברזולוציה של שעה.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

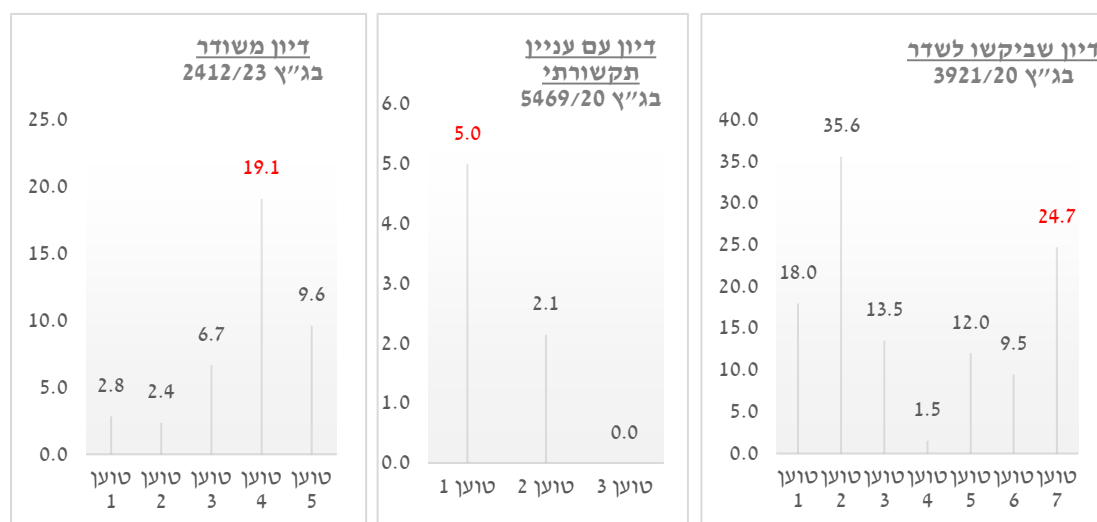
באותו דיון טען משך זמן דומה וכלל שתי אמירות חריגות, והטוענים האחרים, אשר טענו זמן ממושך יותר, כללו בין 3 ל-10 אמירות חריגות בטיעונם.

בדיון שביקשו לשדר אך לא שודר (בג"ץ 3921/20), אותה עורכת דין טענה זמן ממושך – 78 דקות, וכללה שתי אמירות חריגות בלבד. לעומת זאת, טוען אחר באותו דיון טען משך זמן דומה (80 דקות) וכלל בטיעונו לא פחות מ-24 אמירות חריגות. עורך דין נוסף שטען באותו דיון טען משך זמן קצר יותר, 27 דקות, וכלל בטיעונו 16 אמירות חריגות. ממוצע האמירות החריגות לאותו דיון עמד על 9.5.

כדוגמה נוספת נביא דיון שלא שודר אך היה בעל עניין תקשורתי (3823/22), שבו לאותה עורכת דין, למרות שטענה משך כעשרים דקות, לא היו אמירות חריגות כלל, בעוד שלעורך הדין השני (שטען 47 דקות) היו שלוש אמירות חריגות.

בהמשך לזאת, ניסינו לבחון גם את עורכי הדיון שהתאפיינו במספר גבוה של אמירות חריגות בדיונים. לצורך כך בחרנו להתעמק בסגנון הטיעון של עורך דין אשר הופיע גם בדיונים משודרים ובעלי עניין תקשורתי וגם בדיונים אחרים שלא שודרו ושעליהם ערכנו תצפיות, וניסינו להשוות את כמות האמירות החריגות של אותו עורך דין באופן כללי וביחס לעורכי הדין האחרים, בדיונים המשודרים לעומת דיונים שלא שודרו שבהם הופיע. כלומר, ניסינו לבדוק האם סגנון הטיעון של אותו עורך דין בולט מבחינת רמת הפאתוס והשימוש באמירות חריגות, מושפע מעצם היות הדיון שבו הופיע משודר לעומת דיונים שאינם משודרים. נציין שוב שלא מצאנו הרבה עורכי דין שהופיעו בסוגי הדיונים השונים וכמות האמירות החריגות שלהם בדיונים השונים הייתה גבוהה.

לצורך כך, נביא להלן דוגמה לאחד הטוענים בסוגי הדיונים השונים, ונשווה בתרשימים 1, 2 ו-3 שלהלן בין כמות האמירות הבולטות של אותו טוען לשאר עורכי הדין שטענו באותו דיון, ובהשוואה בין דיון משודר, דיון שביקשו לשדר אך לא שודר ודיון בעל עניין תקשורתי בלבד (יוער כי לא מצאנו לגבי אותו דובר דוגמה של דיון רגיל):

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

ניתן לראות, כי בין אם הדיון היה משודר ובין אם לאו, אותו עורך דין בולט באופן משמעותי בכמות האמירות החריגות לעומת הטוענים האחרים באותם דיונים (מסומן באדום). יוער, כי בדיון שביקשו לשדר, אמנם אותו עורך דין נמצא במקום השני מבחינת כמות האמירות החריגות, אולם זאת לאחר סטנדרטיזציה שביצענו ביחס לזמן הטיעון. אם בודקים את כמות האמירות החריגות לאותו דיון באופן כללי, עורך הדין שבחרנו להדגים נמצא במקום הראשון, עם 24 אמירות חריגות, לעומת עורך הדין השני שעמד על 16 אמירות חריגות לאותו דיון. בהמשך לכך, בדקנו מה קורה אם מורידים את האמירות החריגות של אותו עורך דין מהדיון. בדיון המשודר, שהיה דיון סוער והיה ניתן לצפות לכמות גדולה של אמירות חריגות מצד כל הטוענים, מצאנו כי ממוצע האמירות החריגות של כלל הטוענים עמד על 9, בעוד שכאשר הוצאנו את אותו עורך דין "חריג" מהחישוב, ממוצע האמירות ירד ל-6 בלבד. בדיון שביקשו לשדר, ממוצע האמירות החריגות של כלל הטוענים עומד על 9.5, וכאשר מוציאים מהחישוב את אותו עורך דין, ממוצע האמירות החריגות בדיון ירד ל-7.

לצורך ההמחשה, נביא כאן כמה דוגמאות משלושת הדיונים שאותם בחרנו להשוות לגבי אותו עורך דין: כך, למשל, בדיון ששודר ניתן היה למצוא את האמירות החריגות מפי אותו עורך דין: "כמו קאטו הזקן סנטו רומי שהיה מסיים באמירה 'היה צריך להרוס את קרתגו' כך אני עומד, 36 שנה כך אני מנסה להרוס את הסרטן הקיומי שנקרא שחיתות..." (שעה 10:07 לשידור), ולאחר מכן: "ג'ון דאוור כתב את השיר שלימים תורגם ל-"הכול בגלל מסמר קטן" ... חלק מאותו מכלול 150 חוקים ואותו מתאר שלם ולא רק כעץ בודד, הגם שהוא שחור משחור, אבקש שתסכלו על כל היער השחור כאירוע מאקרו ולא אירוע מיקרו"; בדיון שביקשו לשדר אך לא שודר ניתן היה למצוא את האמירות הבאות מפי אותו עורך דין: "...עם 2 המנועים האלה ברור למה נכנסים לחנות הזו שקונים את כל הבא ליד... מה שמניע את הקניות זה אותה מערכת יחסים משפחתית, ואותם 2 מנועי אינטרסים..." (עמוד 4 לפרוטוקול), ובהמשך (עמוד 7 לפרוטוקול) "רואים צעצוע, מכניסים לסל ונוסעים – זה סיפור מטורף"; בדיון שלא שודר אך היה בעל עניין תקשורתי, ניתן היה למצוא את האמירות הבאות: "בפרפרזה על דברי זלדה: לכל חוק יש שם..." (עמוד 50 לפרוטוקול), ואז: "...כשהתותחים רועמים, המוזות צריכות לצרוח".

כדוגמה נוספת לעורכי דין שטוענים בפאתוס באופן חריג לעומת עורכי הדין הטוענים האחרים באותו דיון, נביא את הדיון השני ששודר בעניין ישראל ביתנו (ע"פ 5405/21, דיון מיום 27.6.2022) שבו אחד מהטוענים, אשר טען במשך 126 דקות, אמר 13 אמירות חריגות, בעוד שאר עורכי הדין שטענו באותו דיון לא אמרו אמירות חריגות כלל, למעט עורך דין אחד שטען 50 דקות ואמר שתי אמירות חריגות בלבד. נביא כאן כמה דוגמאות לאמירות החריגות של אותו עו"ד: "הדבר שחסר הוא אבן הראשה ששומט את הגשר כולו... אנו לא עוברים את הגשר" (עמוד 7 לפרוטוקול); ובהמשך "המצב הקשה שלנו שגם קפיצה נחשונית לא תעביר את התביעה בחלק של הגדה לחלקה השני. הקפיצה גדולה מדי" (עמוד 8 לפרוטוקול); "יש מצבים שהתביעה מביאה פאזל של 1000 חלקים, לא צריך הרבה דמיון לשים על זה צבעי מים" (עמוד 10 לפרוטוקול); "יש גלגל ויש כמה קוביות מרוטות וחיברו ממשחק אחר כמה חלקים ואין מה לעשות, אי אפשר לייצר את הדוגמה היפה שמופיעה בטופס הנלווה בתוך קופסת משחקים, היא חסרה. אין בית ואוטו ולא דג ולא פרה בחצר.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

אין. אי אפשר לייצר את זה" (עמוד 24 לפרוטוקול); "את הבשר עור ועצמות, די באותה סדין עם חורים לעיניים" (עמוד 25 לפרוטוקול); "לפי הסיפור שלו לא היה כזה שמשון הגיבור" (עמוד 26 לפרוטוקול), ועוד. יוער, כי אותו עורך דין לא הופיע בדיונים אחרים שעליהם תצפתנו, ועל כן לא יכולנו להשוות את רמת הפאתוס שלו לדיונים אחרים, שלא שודרו.

מהאמור עולה, כי סגנון הטיעון הייחודי של עורכי הדין המופיעים בדיון משפיע יותר על רמת הפאתוס והתיאטרליות מאשר עצם שידור הדיון. עם זאת נסייג, כי מובן שלא ניתן לנתק לחלוטין בין נושא הדיון, ככל שהדיון עוסק בנושא יותר אקטואלי, ציבורי או חברתי, בעל פוטנציאל להתעניינות תקשורתית רחבה, ובין העובדה שדיון נבחר להשתתף בפרויקט הניסיוני ומשודר בשידור ישיר ובין זהות עורכי הדין המופיעים בו. על כן, נעבור לבדוק האם רמת הפאתוס והתיאטרליות בדיון מושפעת מנושא העתירה והדיון.

נושא העתירה והדיון 6.3.1.1.3

מעבר לסגנון הטיעון האישי של עורכי הדין, נראה כי הגורם העיקרי אשר עשוי להשפיע על כמות האמירות הבולטות בדיון ועל סגנון הטיעון הוא לאו דווקא עצם שידור הדיונים אלא **נושא העתירה** או הדיון. כך, למשל, בדיון בעניין חוק הלאום שהתקיים ביום 22.12.2020, ניתן לראות כי באופן גורף נטענו טיעונים בנימה יותר רגשית לעומת הדיונים האחרים: "הפכו אותנו לזרים במולדת שלנו" (16:40); "כי גרים הייתם בארץ מצרים" (17:20); "גזירת הגורל, ברית הדמים ארוכת השנים" (9:11); "אנחנו אלה שקיבלנו את הסכין הגדול בגב... אנחנו אלה שאיבדנו את ילדינו" (9:24); "ההורים שלכם הלכו עם טלאי צהוב" (9:30); "אתם המעוז האחרון שלנו. של אלו שמאמינים בישראל ושאוהבים את ישראל" ... "אומץ כבודכם, אומץ!" (16:20). כראיה לכך שגם השופטים תפסו את הטיעונים כבעלי אופי רגשי יותר ממשפטי ניתן לראות בבקשותיהם החוזרות להתמקד בטיעונים משפטיים: "הסערה של אדוני מובנת אך אנו נשמח לשמוע טיעון משפטי" (9:37); "עם כל הכבוד, אדוני נמצא בביהמ"ש והוא צריך להציג פוזיציה משפטית..." (11:27).

גם בדיונים המשודרים שהתקיימו בימים 3-4.5.2020 (בעניין הרכבת ממשלה תחת כתב אישום ובעניין ההסכם הקואליציוני) נטענו טיעונים שניתן לזהות אותם כבעלי נופך פוליטי, וכן טיעונים מלאים בפאתוס: "יש לי ניסיון בזה שאתם זורקים אותנו" (4:28); "ביהמ"ש בתוך מדינתנו הוא חי, אנו מצויים במצב של משבר שלטוני מתמשך... אנו לקראת מערכת בחירות רביעית... מצב לא רגיל... לפעמים מאלץ לנקוט בפעולות לא רגילות" (12:47); "הם... מהלכים אימים על בית המשפט" (8:26); "אכן הכרעה קשה... עליונות שלטון החוק... המשפט הבלתי תלוי הוא למעשה המבצר הבלתי תלוי... הדיפת הגל העכור... בנפול המבצר הזה... אין עוד מציל לאדם הנשחק בין אבני השררה... ביום גורלי זה" (3:54) ועוד.

גם כאן ניתן לראות בבירור כי השופטים ניסו למקד את הטיעון המשפטי והבחינו בטיעונים שנשאו אופי פוליטי: "גם אם לא נקבל את העמדה שלכם שום מבצר לא ייפול" (3:54); "עו"ד... אני לא מבינה לאן הטיעון הזה הולך, עם כל הכבוד" (5:49); "ההערה הזאת היא פשוט מיותרת" (1:00); "אדוני, אני מצטער לומר... ככה כבר איזה עשר דקות בלופ, שאני לא הצלחתי לגבש מזה משפט ברור מה אדוני אומר" (1:30); "כל הטיעון שלכם הוא טיעון ברמה הציבורית פוליטית, מוסרית,

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

חברתית... טיעון מאוד לגיטימי, יש בטח הרבה שמשכימים אתו... אבל מה בין זה לביקורת שיפוטית? אנחנו נמצאים באולם בית המשפט יש כללים לביקורת שיפוטית, גברתי נותנת לנו טיעונים שאין להם שום קשר לביקורת שיפוטית" (4: 05), ועוד.

גם בדיונים שלא שודרו ניתן להצביע על אמירות חריגות או בולטות, אשר הושפעו מעצם נושא העתירה והדיון, למשל, בדיון בעניין הצוללות (בג"ץ 3921/20) נאמר "הפרשה שנצבת בפניכם היום היא פרשת השחיתות הגדולה ביותר אי פעם במדינת ישראל" (עמ' 4 לפרוטוקול), ובהמשך "הפעם השחיתות חודרת לקודש הקודשים, ונוגעת לכלי הנשק של מדינת ישראל" (עמ' 4 לפרוטוקול).

נקודת השוואה מעניינת לבחינת הטענה שלפיה לשידור הדיון עשויה להיות השפעה על מידת התיאטרליות של הצדדים, היא הדיון המשודר הראשון שנערך (בעניין יו"ר הכנסת), אשר הוקלט ושודר בדיעבד. הדיון עסק בהתפטרות יו"ר הכנסת מתפקידו בניגוד לצו שנתן בית המשפט. בדיון זה ניתן לראות אמירות רבות שנאמרו באופן תיאטרלי, למרות שהדיון לא שודר בשידור ישיר, דהיינו, הצדדים התנהגו באופן תיאטרלי גם כאשר סברו כי הדיון לא ישודר. כך למשל ניתן למצוא שימוש בביטויים כגון: "פיגוע אסטרטגי", "האירוע הזה בלתי ניתן להכלה", "אי אפשר לספוג...", "ואמירות בולטות כגון: "זה רגע מכונן בחייה של הדמוקרטיה הזו", "אם בקודמת דיברנו על שברים חדשים, פה זה שבר טקטוני" (עמ' 21 לפרוטוקול), ועוד. כלומר, ניתן לראות כי גם אם קיימת השפעה על התנהגות הצדדים, ועל המידה שבה הם ישתמשו בתיאטרליות, שידור הדיון אינו מהווה את ההשפעה היחידה, שכן גם בדיון שמבחינת הצדדים לא ישודר ניתן למצוא שימוש בתיאטרליות. דיון זה אפשר לנו נקודת מבט ייחודית שכן בעזרתו הצלחנו לבודד את גורם "הדיון המשודר". בבחינת הדיון עצמו, הדיון עמד בקריטריונים של כל דיון משודר אחר: מדובר בסוגיה בעלת עניין ציבורי, ששודרה בתקופת הפרויקט הניסיוני והדיון התקיים בפני בית המשפט העליון בשבתו כבג"ץ.

כמובן, לא נוכל שלא להתייחס להבדל בכמות האמירות החריגות בין דיוני בג"ץ העוסקים בנושאים יותר אקטואליים ציבוריים וחברתיים, לעומת דיוני בית המשפט העליון בערעורים. למשל, בדיונים בעניין עילת הסבירות והנבצרות (הדיון השני), כמות האמירות החריגות הייתה גדולה (34 ו-45 בהתאמה, אך יש לזכור גם את משכי הזמן של אותם דיונים, שעמדו על כ-11.5 ו-7 שעות, בניכוי ההפסקות). לשם ההמחשה, בדיון בעניין הסבירות, למשל, ניתן היה למצוא את האמירות הבאות: "לזה קראתי כרעי תרנגולת ואפילו לול תרנגולות שלם... עכשיו אנחנו נכניס את כל המארז החוקתי, נכניס שם את הכול ביחד לקופסה... ונזרוק את המפתח לים, וזהו אי אפשר לפתוח את זה" (עמוד 48 לפרוטוקול); "אני הרגשתי צבע אדום, נחש צפע באולם" (עמוד 93 לפרוטוקול); "מדובר פה באימא ובת... מדובר פה ב-די.אן.איי באותו מטען גנטי שהוא זה שלמעשה מקיים את אותם שני גרעיניים, יש פה את הביצית ואת הזרע, ממנה נולדה הסמכות למכונן" (עמוד 119 לפרוטוקול); "מה זה סביר? אבי זכרונו לברכה, יש ביטוי באידיש שאבי נהג לומר כי אני אתרגם אותו כי אני לא יודע אם כולם פה מבינים אידיש... זה לא נשכב על השכל" (עמוד 159 לפרוטוקול), ועוד.

בדיון בעניין נבצרות רה"מ (הדיון השני), ניתן היה למצוא למשל את האמירות החריגות הבאות: "אני מדבר על מקרה שבו חבר כנסת יוצא לסיור בחירות בשוק מחנה יהודה ושומע שמחיר האננס

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

עלה... אם תשאל היסטוריון של חברי כנסת או תשאל מישהו שכותב את קורותיו של חבר כנסת, למה הוא החליט באותו בוקר לקדם הצעה לסבסוד של מחיר האננס? שהוא יגיד בגלל שהאיש המוכר אמר לי, שיש קושי בהיבט הזה. זה המניע" (עמוד 9 לפרוטוקול); "או החוק מבוטל לפי מה שחברי אומר, האם אימא של הפרסונליים בלשון העם" (עמוד 108 לפרוטוקול); "א' פרסונלי זה ביטוי באנגלית בואו נדבר עברית" (עמוד 60 לפרוטוקול), ובהמשך "תקשיבו, אי אפשר אנחנו לא במופע של טרומן, יש עובדות יש מציאות"; "הוא לוקח את החוקה של מדינת ישראל והופך אותה לפלסטלינה... כשאתה חושב שהגעת לקצה התהום ושאתה נמצא בתחתית החבית אתה פתאום שומע קולות מלמטה... פרסונאלית על סטרואידיים... יש פה ספידי גונזאלס יש פה מהירות שיא" (עמודים 90-91 לפרוטוקול), וכן הלאה.

לעומת זאת, בדיון המשודר בעניין פרמיית הביטוח (דנ"א 4960/18), שעסק בעניין אזרחי ביטוחי, לא מצאנו אמירות חריגות כלל, אלא טיעון משפטי ממוקד לנושא, וכך גם בדיון המשודר מיום 20.3.2022 בעניין מניעת כניסתם של אזרחי אוקראינה לישראל (בג"ץ 1765/22), כמו גם בדיונים משודרים נוספים. סה"כ מצאנו שמונה דיונים משודרים ללא אמירות חריגות כלל (כ-21% מהדיונים המשודרים, כלומר קצת יותר מחמישית), אחד משלב א' של הפרויקט והשבעה האחרים משלב ב'. מעצם העובדה שניתן למצוא דיונים משודרים שבהם לא הייתה כלל אווירה תיאטרלית ולא נמצאו אמירות בולטות, מבחינת רגש, אמירות פוליטיות או בעלות פאתוס, ניתן ללמוד כי ככל הנראה נושא הדיון משפיע על האווירה בדיון, יותר מאשר עצם שידור הדיון. במאמר מוסגר נציין, כי קשה להימנע מההקבלה הזו, שכן הקריטריון העיקרי לבחירת הדיונים המשודרים שישתתפו בפרויקט הניסיוני היה רמת העניין לציבור שבהם. למרות זאת ראינו שהיו דיונים ששודרו ובכל זאת עצם השידור וכן נושא הדיון לא גרמו לעלייה במידת התיאטרליות והפאתוס.

מנגד, ניתן היה למצוא כמות גדולה של אמירות חריגות גם בדיונים שלא שודרו, אך עסקו בנושאים ציבוריים- חברתיים אקטואליים. למשל, בדיון בעניין הסרט "גינין ג'ינין" (ע"א 1726/21, דיון מיום 16.5.2022) אשר לא שודר אך ביקשו לשדרו, שארך כשעה וחצי, נאמרו 13 אמירות חריגות, כאשר המדד לשעה (לאחר סטנדרטיזציה) עמד על 8.4 אמירות חריגות. למשל: "אז הוא הלך לשוק לקנות דגים, אז עטפו את הדג עם ההודעה המשמיצה שלו בעיתון?" (עמוד 3 לפרוטוקול); "אנו במשפט הישראלי אליו פרץ דכאון תום הלב כסערה" (עמוד 8 לפרוטוקול) ועוד. כך גם בדיון שביקשו לשדר אך לא שודר בנושא הצוללות שאותו כבר הזכרנו לעיל (3921/20, דיון מיום 25.1.2021), כמות האמירות החריגות עמדה על 66, והמדד לשעה עמד על 11.3.

6.3.1.1.4 התנהגויות נוספות של עורכי הדין במהלך הדיונים

לסיכום תת פרק זה, הנוגע לחשש מאווירה "קרקסית" במהלך הדיון המשודר, נציג להלן בטבלה 2 נתונים נוספים שעלו מממצאי התצפיות על התנהגות עורכי הדין במהלך הדיונים השונים, אשר נועדו לנסות ולזהות ולזהות השפעה כלשהי של שידור הדיונים על התנהלות עורכי הדין. אלו שאלות שלגביהן היה על המתצפתים לסמן האם היו עדים להתנהגויות אלו במהלך התצפית. מובן שגם כאן, ככל תצפית, מדובר בהתרשמות סובייקטיבית של המתצפתים:

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

טבלה 2 – התנהגויות נוספות שנצפו מצד עורכי הדין במהלך הדיון

סוג הדיון	כמות דיונים	עוה"ד הציגו את טיעוניהם בצורה מלאה ומאורגנת	עוה"ד התיעצו או הסתודדו עם עמיתיהם	עוה"ד התפרצו לדברי המשתתפים האחרים	עוה"ד העירו הערות ביניים במהלך הדיון	עוה"ד השתמשו בציטוטים רבים	עוה"ד דיברו בציניות	עוה"ד הפגינו סימני חרדה ועצבנות
משודרים משודרים ללא נבצרות וסבירות	39	82.1%	53.8%	74.4%	59.0%	69.2%	64.1%	12.8%
ביקשו לשדר עניין תקשורתי רגילים	37	83.8%	51.4%	73.0%	56.8%	67.6%	62.2%	13.5%
ביקשו לשדר עניין תקשורתי רגילים	12	81.8%	72.7%	63.6%	72.7%	72.7%	81.8%	36.4%
ביקשו לשדר עניין תקשורתי רגילים	34	75.8%	55.9%	32.4%	44.1%	32.4%	17.6%	5.9%
ביקשו לשדר עניין תקשורתי רגילים	35	77.1%	25.7%	37.1%	31.4%	8.6%	11.4%	5.7%

ניתן ללמוד מן הטבלה, כי במרבית הפרמטרים, האחוזים של הדיונים המשודרים ושל הדיונים שביקשו לשדר אך לא שודרו גבוהים יותר משמעותית לעומת הדיונים האחרים. עם זאת, ניתן לראות כי דווקא מבחינת הערות ביניים, התייעצות או הסתודדות, השימוש בפאתוס, בציניות והפגנת סימני חרדה ועצבנות (מעבר למה שניתן היה לצפות מבאי הכוח בכל דיון המתקיים בבית המשפט העליון) השיעורים הגבוהים יותר נמצאו בקרב הדיונים שביקשו לשדר לעומת הדיונים ששודרו. ממצאים אלו מחזקים את המסקנה שהעלינו לעיל, שלפיה התנהגויות אלו אינן תולדה דווקא של שידור הדיון, אלא נובעות ככל הנראה לא פחות מנושא העתירה עצמה וסגנון עורכי הדין. נזכיר כי דיונים בעלי עניין תקשורתי זוכים לתהודה תקשורתית כיום גם כאשר הדיון אינו משודר ועל כן הגיוני לראות שימוש ב"הופעה" שתוארה בתחילת הפרק, שימוש בפאתוס, תיאטרליות, ציניות ועוד בדיונים שידוע כי יגיעו לתקשורת ולדיון ציבורי.

אם נבחן התנהגויות נוספות אלו של עורכי בהבחנה בין דיוני שלב א' לדיוני שלב ב', נוכל לבחון האם חל שינוי בהתנהגויות אלו על פני הזמן:

טבלה 3 – התנהגויות נוספות של עורכי הדין בחלוקה בין דיוני שלב א' לב'

שלב	סוג הדיון	מספר דיונים	עוה"ד הציגו את טיעוניהם בצורה מלאה ומאורגנת	עוה"ד התיעצו או הסתודדו עם עמיתיהם	עוה"ד התפרצו לדברי המשתתפים האחרים	עוה"ד העירו הערות ביניים במהלך הדיון	עוה"ד השתמשו בציטוטים רבים	עוה"ד דיברו בציניות	עוה"ד הפגינו סימני חרדה ועצבנות
א'	דיונים משודרים	8	87.5%	25.0%	100%	100%	75.0%	50.0%	50.0%
	דיונים שביקשו לשדר	4	100%	66.7%	66.7%	100%	100%	100%	100%
	דיונים עם עניין תקשורתי	11	60.0%	36.4%	45.5%	45.5%	54.5%	9.1%	0%
	דיונים רגילים	3	66.7%	33.3%	0%	0%	0%	0%	0%
ב'	דיונים משודרים	31	80.6%	61.3%	67.7%	48.4%	67.7%	67.7%	3.2%
	דיונים שביקשו לשדר	8	75.0%	75.0%	62.5%	62.5%	62.5%	75.0%	12.5%
	דיונים עם עניין תקשורתי	23	82.6%	65.2%	26.1%	43.5%	21.7%	17.4%	4.3%
	דיונים רגילים	32	78.1%	25.0%	40.6%	34.4%	9.4%	3.1%	6.3%

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

ניתן לראות כי בכל הנוגע לדיונים המשודרים, חלה ירידה משמעותית באחוזים לגבי מרבית הפרמטרים בין דיוני שלב א' לשלב ב' (מלבד הפרמטרים של האם עוה"ד התייעצו או הסתודדו עם עמיתיהם והאם דיברו בציניות, שבהם נצפתה דווקא עלייה). כלומר, בדיונים המשודרים בשלב ב' עורכי הדין פחות העירו הערות ביניים, פחות התפרצו לדברי המשתתפים האחרים במהלך הדיון, דיברו בפחות פאתוס ופחות הפגינו סימני חרדה ועצבנות. ניתן להניח כי ממצאים אלו מעידים על התרגלות מסוימת של עורכי הדין לשידור הדיונים. בנוסף, ייתכן שמאחר שכמות הדיונים שעליהם תצפתו בשלב ב' של הפרויקט הייתה גדולה הרבה יותר לעומת דיוני שלב א', הממצאים לגבי שלב ב' של המחקר מהימנים יותר.

6.3.1.1.2. החשש מניצול הבמה

היבט נוסף בהתנהגות עורכי הדין שניסינו לבדוק במסגרת התצפיות היה שכיחות המקרים שבהם ניתן להתרשם מאמירות שיש בהן כדי "ניצול הבמה", כלומר שימוש בשידור הדיון לצורך אמירות שאינן הכרחיות לסוגיה המשפטית הנדונה. יוער, כי אמירות שלדעת המתצפתים נועדו לניצול הבמה נכללו גם במסגרת האמירות החריגות שעליהן פירטנו לעיל.

אחד החששות שהועלו בדוח ועדת ביניים היה כי עורכי דין ינצלו לרעה את הסיקור האלקטרוני של הליכי משפט כדי לזכות בפרסום אישי ומקצועי, תוך פגיעה בטובת הלקוח שאותו הם מייצגים. כך למשל, הובהר כי עורכי דין עלולים להאריך יתר על המידה בדבריהם ולהקצין את טיעוניהם בפני בית המשפט כדי לתפוס זמן מסך, או שהם עלולים לסרב להצעות פשרה או להסדרי טיעון שישרתו את טובת לקוחותיהם, ובלבד שיוסיפו להופיע בפני מצלמות הטלוויזיה. במצב כזה עלול להיווצר ניגוד אינטרסים מסוכן בין עורך הדין ללקוח, שייצוגו בפני בית המשפט עלול להיפגע. חשש זה התבסס בין היתר על לקחים שהופקו משידורי הטלוויזיה של ערוץ הכנסת, אשר היו שטענו כי הם גרמו לחברי הכנסת לשנות את התנהגותם ואת אופן טיעוניהם אל מול המצלמות באופן שפגע ברמת הדיונים בכנסת. ככלל לא ראינו דוגמאות רבות לאירועים מיוחדים או חריגים שאירעו במהלך שידור הדיונים בהקשר זה.

פן אחר של ניצול הבמה יכול לבוא לידי ביטוי בהשמעת עמדות פוליטיות, ציבוריות או חברתיות שלא לצורך הטיעון המשפטי. את כל אלו קשה לבדוק באופן מחקרי אובייקטיבי, אלא במידה שהדבר בא לידי ביטוי באמירות חריגות במיוחד שניתן היה לזהות מתוך התצפיות או מן הפרוטוקול או מהשידור עצמו, או מתוך תגובות השופטים לאותן אמירות.

במסגרת התצפיות בדיונים המשודרים לא מצאנו הרבה אמירות שניתן היה להצביע עליהן או לפרש אותן באופן חד משמעי כאמירות שנועדו לניצול הבמה. כאן חשוב לסייג, כי במסגרת הדיון על האמירות החריגות, בדקנו את עורכי הדין הטוענים בלבד, ולא צדדים או פוליטיקאים שביקשו לדבר באופן אישי, ובדומה לא כללנו במסגרת ניתוח הנתונים חברי כנסת למשל שביקשו לדבר (כמו בדיון בעניין עילת הסבירות או בעניין בן גביר), כאשר ניתן להניח כי במקרים אלו, הטיעון עצמו מתמקד פחות בפן המשפטי ויותר בנושא העתירה. בנוסף, ניתן כמובן לטעון כי האמירות החריגות בעלות הפן הציבורי חברתי שהבאנו בתת הפרק הקודם יכולות להיות מסווגות גם כאמירות שנועדו

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

לניצול הבמה, כמו למשל האמירות הרבות שהושמעו בדיון בעניין חוק הלאום. כמו כן, ניתן ברוב המקרים לקשר את האמירות הללו לנושא העתירה.

בכל זאת, מצאנו דוגמאות לאמירות שעליהן עורכי הדין האחרים או השופטים העירו כי הן לא מהוות טיעון משפטי אלא פופוליסטי. אחת הדוגמאות העיקריות הייתה בדיון המשודר בעניין הרכבת ממשלה תחת כתב אישום (בג"ץ 2592/20, דיון מיום 3.5.2020): עורך הדין טען כי בית המשפט קבע ש"מלוא כל הארץ משפט", והנשיאה הגיבה "בית המשפט לא קבע מעולם". לאחר כמה חילופי דברים בעניין זה אומרת הנשיאה "חבל, חבל על הטיעון הפופוליסטי הזה". עורך הדין הגיב "חס וחלילה אני לא מנסה להיות פופוליסטי, אני מנסה להביא את העמדה שלנו בצורה משפטית" (1: 27: 24). בהמשך אותו דיון אחת מעורכות הדין אומרת "בנפול המבצר הזה... המבצר של המשפט הוא המבצר האחרון של ימינו", והנשיאה הגיבה: "הטיעון הזה לא במקום. שום מבצר לא נופל אם לא נקבל את העמדה שלכם". לתשובת העותרים ש"זו תחושה" הנשיאה השיבה כך: "זה טיעון לא במקומו, זה פופוליסט. לא ייתכן שצד יעמוד ויגיד כאן שאם לא נקבל את עמדתו – המבצר נפל" (3: 42: 05).

גם בדיון ששודר ביום שלאחריו (4.5.2020), בעניין ההסכם הקואליציוני, מצאנו בקשות חוזרות ונשנות מצד השופטים להתמקד בטיעון המשפטי ולא לדבר באופן פופוליסטי. השופטים ציינו בדיון זה כי נשמעו דברי פוליטיקה במשך זמן ממושך ללא הפרעות. כך למשל: "...אנחנו מקשיבים לאדוני שעה ארוכה, כמעט בלי הפרעות, אבל באמת אדוני מדבר פוליטיקה הוא לא מדבר משפטים" (5: 47), ובמקום אחר אחד מעורכי הדין אמר: "אני מנסה למצוא דרך עדינה לומר זאת, איזה שהוא ניסיון להלך אימים על בית המשפט..." והנשיאה השיבה "אנו מבקשים תחסכו מאתנו את הטיעונים הפופוליסטיים הללו".

דוגמה נוספת ניתן למצוא בדיון המשודר בעניין ממשלת החילופים (בג"ץ 2905/20, דיון מיום 27.10.2020), שבו אמר אחד מעורכי הדין "הרי מה אומר ידידי חבר הכנסת..." השופטים מתקנים: "חבר כנסת?", ועורך הדין מתקן את עצמו, אך עורך דין אחד מוסיף בהלצה "הטיעון היה כל כך פוליטי..." (4: 56).

היבט נוסף של ניצול הבמה עשוי לבוא לידי ביטוי באמירות שמהן משתמעת זילות במעמד השופטים או בית המשפט. עם זאת, לא מצאנו דוגמאות רבות לכך בדיונים שבהם צפינו, משודרים או לא משודרים. דוגמה בולטת אחת שמצאנו הייתה בדיון המשודר מיום 3.5.2020 בעניין הרכבת ממשלה תחת כתב אישום, כאשר אחת מעורכות הדין השוותה את בית המשפט ל"פיקולו"¹⁴⁴ כביקורת על חששו של בית המשפט להתערב, לדעתה. כראיה לזילות שמשתמעת מאמירה זו, ניתן לראות את התגובה החריפה של בית המשפט להשוואה זו. הנשיאה, למשל, נזפה בעורכת הדין:

¹⁴⁴ פיקולו הוא כלי נגינה שנשמע חרישית, באופן אשר נבלע בשאר הקולות. אמירה זו ככל הנראה התייחסה לדבריו של כבי השופט חשין בבג"ץ 1730/96 סביח נ' מפקד כוחות צה"ל באזור יו"ש (1996): "גם בהרע שופרות המלחמה ישמיע שלטון החוק את קולו. אך נודה על האמת: באותם מחוזות קולו כקול הפיקולו, זך וטהור, אך ייבלע בהמולה".

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

"באמת יש גבול!" (נאמר פעמיים) והמשנה לנשיאה מלצר אמר "אנחנו לא רואים עצמינו כפיקולו גברתי, עם כל הכבוד".

6.3.1.1.3 מודעות למצלמות והתייחסות לשידור הדין

נושא נוסף שבדקנו, היה האם ניתנה התייחסות מפורשת לעצם שידור הדין מפי מי מהשחקנים באולם הדיונים, או שינוי באופן ניהול הדין מצד השופטים בשל שידור הדין. יוער, כי גם ניצול הבימה למטרות פרסום או למטרות פוליטיות ואחרות שעליו פירטנו בתת הפרק הקודם יכול להיחשב כמודעות למצלמות. בדומה לכך ניתן גם לטעון כי לפחות חלק מהאמירות הבלטות או החריגות שעליהן פירטנו לעיל נאמרו מתוך מודעות למצלמות ונועדו למעשה לקהל הצופים, אולם ראינו כי נאמרו אמירות חריגות גם בדיונים שלא שודרו.

מצאנו מספר דוגמאות להתייחסות מפורשת לעצם שידור הדין שנאמרו במהלך הטענות או בדברי השופטים. למשל, בדיון בעניין איכוני השב"כ (בג"ץ 2109/20; דיון מיום 16.4.2020) שהיה הדין הראשון ששודר, מצאנו התייחסות מעניינת לשידור הדין מצד אחד מעורכי הדין, אשר התייחס **באופן חיובי** להחלטה לשדר את הדין: "עניין הקורונה זה עניין שמצריך אמון הציבור, כדי לחזק אמון ציבור, שקיפות, אחד הדברים היפים שביהמ"ש העליון עשה היום – הוא השידור הישיר, דווקא בעידן הקורונה לא בגלל פומביות הדין אלא בגלל השקיפות ויש אנשים שלא נמצאים כאן אבל הוא דן בתיק הכי לא שקוף בהיסטוריה שלו שכל אזרח מאתנו יהיה תחת מעקב בלי לדעת מה האינפורמציה שנאספה בעניינינו" (15: 49: 1).

מצאנו דוגמה מעניינת נוספת, עדכנית יותר, בדיון המשודר הראשון בעניין חוק הנבצרות (בג"ץ 2412/23; דיון מיום 3.8.2023) שבו ניתנה התייחסות לעצם שידור הדין, כאשר אחד מעורכי הדין אמר כך: "מאחר שכל מדינת ישראל צופה כעת בדין, אנשים צריכים להבין מה קרה פה ואי אפשר לדבר על מבחנים בלי לדבר על תשתית עובדתית...". המשנה לנשיאה השיב לאמירה זו והבהיר כי **"בסופו של דבר, השידור לא אמור לשנות את מהות הדין"** (דקה 17: 10 לשידור).¹⁴⁵

¹⁴⁵ גם בדיונים משודרים אחרים מצאנו התייחסויות מפורשות של עורכי הדין והשופטים לעצם שידור הדין. למשל:

- בדיון בעניין הרכבת ממשלה תחת כתב אישום (בג"ץ 2592/20; דיון מיום 3.5.2020), אחד מעורכי הדין התייחס למצלמות במפורש באומרו: "וחשוב, גם בגלל שהדין הזה מצולם, שאנשים יבינו, גם שאלות משפטיות שיש להן השלכות פוליטיות הן עדיין שאלות משפטיות והכלים הם כלים משפטיים..." (שעה 4: 42: 20 לשידור);
- בדיון בעניין חוק הלאום (בג"ץ 5555/18; דיון מיום 22.12.2020) אחד מעורכי הדין התייחס מפורשות למצלמות: "אני אומר את זה בלב שלם ואני יודע שאני בשידור חי, וכל העולם רואה אותי..." (דקה 29: 54 לשידור);
- בדיון בעניין תיקון פקודת המשטרה (בג"ץ 8987/22; דיון מיום 7.6.2023) אמר אחד מעורכי הדין "הדוגמה היא מאוד קלה, אנחנו בדין משודר, אז צריכים בכל זאת לזכור שלא כולם משפטנים" (שעה 02: 35: 00 לשידור);
- בדיון המשודר בעניין קיצור תורנויות המתמחים (בג"ץ 2210/22; דיון מיום 13.4.2022) התקיים שיח הומוריסטי קצר, מחוץ לפרוטוקול, שכלל התייחסות לשידור. כאשר אחד מעורכי הדין ביקש לציין דבר מה נוסף, המשנה לנשיאה אמר לו: "אדוני ממש מתקשה להיפרד". עורך הדין: "זה שידור ישיר, אולי הילדים שלי יראו את זה". המשנה לנשיאה: "זו מערכת תמריצים שלילית אם ככה" (דקה 21: 25 לשידור);
- בדיון המשודר בעניין מינוי בן גביר (בג"ץ 8910/22; דיון מיום 3.4.2023) ניתנו מספר התייחסויות לשידור הדין, למשל: "קצת קשה לי עם זה שהמוני בן אדם צופים עכשיו בשידור החי ורואים איך מנסים להכניס את בית המשפט למגרש הפוליטי... בגלל שהדין משודר אני חייב להגיד את זה..." (דקה 1: 40: 20 לשידור). בהמשך אותו דיון התקיים מעין שיח הומוריסטי שכלל התייחסות נוספת לשידור הדין: "הטוען: "כשאתה נכנס לכנס אתה נהיה יותר עדין, אין מה לעשות ככה זה הדינמיקה... אחד השופטים: "יש משהו באוכל של המזנון של הכנסת". הטוען: "לא רוצה להגיד אנחנו בשידור". בהמשך אמר אחד השופטים: "אדוני הגיע לשיא העדינות או שיש עוד כבוד דרך?" הטוען: "אני מקווה שלא יותר מדך, זה כבר מתחיל להפחיד אחרי זה אני לא אוכל לחזור הביתה" (דקה 1: 53: 15 לשידור).

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

בהמשך לאמור, בדקנו גם האם ניכרה **מודעות לשידור הדיון מצד השופטים**. מעבר לאמירות המתייחסות לעתים בהומור לשידור הדיון כפי שהראינו לעיל, ראינו כי ראשי ההרכב נוהגים ברוב הדיונים המשודרים לפתוח את הדיון בהסבר קצר המיועד לקהל באולם ולקהל הצופה על עיקרי העתירה, פירוט של ההליך וסדר הדיון. בנוהג זה ניתן לראות ביטוי של יתרונות שידור הדיונים, ובהם הנגשת המשפט לציבור והערך החינוכי בשידור הדיונים. חשוב לציין כי ראינו גם בדיונים שלא שודרו מקרים שבהם ניתנו הסברים קצרים על העתירות בפתח הדיון (למשל בבג"ץ 3227/20 ובג"ץ 4476/20). היבט חיובי אחר של מודעות לשידור הדיון, הגשמת הערך החינוכי של השידור והנגשת הדיון לקהל הצופים יכול לבוא לידי ביטוי בשימוש בשפה פשוטה ומובנת על מנת שהציבור בבית יוכל להבין את מהלך הדיון.

כדי לנסות ולמדוד את ההשפעה של מודעות השופטים למצלמות, ניתחנו מתוך ממצאי התצפיות את הנתונים הכמותיים הבאים, כפי שניתן לראות ב**טבלה 4**:

טבלה 4 – מודעות השופטים למצלמות והנגשת הדיון

סוג הדיון	כמות דיונים	השופטים הציגו את עיקרי העתירה בפתח הדיון	השופטים השתמשו בשפה פשוטה ומובנת לציבור
דיונים משודרים	39	82.1%	89.7%
דיונים שביקשו לשדר	11	36.4%	100%
דיונים עם עניין תקשורתי	34	14.7%	97.1%
דיונים רגילים	35	5.7%	88.6%

ניתן לראות כי מבחינת הצגת הסברים ופירוט עיקרי העתירה בתחילת הדיון, אכן הדבר קרה באחוזים גבוהים משמעותית בדיונים המשודרים, והדבר מובן בשל הצורך להסביר לציבור על הדיון שבו הם עומדים לצפות. עם זאת ניתן לראות כי הצגת עיקרי העתירה בפתח הדיון מתרחשת גם בדיונים שאינם משודרים. מבחינת השימוש שעשו השופטים בשפה פשוטה ומובנת לציבור, האחוזים דומים בין סוגי הדיונים השונים, כאשר האחוז הגבוה יותר הוא דווקא בקרב דיונים שהוגשה בקשה לשידורם אך היא נדחתה, ולאחר מכן בקרב הדיונים בעלי עניין תקשורתי. ניתן לראות כי במרביתם המכרעת של הדיונים מכל הסוגים השופטים השתמשו בשפה פשוטה ומובנת.

ב**טבלה 5** ניתן לראות נתונים אלו בחלוקה בין דיוני שלב א' של המחקר לדיוני שלב ב':

טבלה 5 – מודעות השופטים למצלמות וניהול הדיון בחלוקה בין שלב א' לב'

שלב במחקר	סוג הדיון	כמות דיונים	השופטים הציגו את עיקרי העתירה בפתח הדיון	השופטים השתמשו בשפה פשוטה ומובנת
א'	דיונים משודרים	8	100%	100%
	דיונים שביקשו לשדר	3	33.3%	100%
	דיונים עם עניין תקשורתי	11	18.2%	90.9%
	דיונים רגילים	3	33.3%	100%
ב'	דיונים משודרים	31	77.4%	87.1%
	דיונים שביקשו לשדר	8	37.5%	100%
	דיונים עם עניין תקשורתי	23	13.0%	100%
	דיונים רגילים	32	3.1%	87.5%

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

ניתן לראות ירידה קלה באחוזים בין דיוני שלב א' לדיוני שלב ב', הן מבחינת הצגת עיקרי העתירה בתחילת הדיון והן בכל הנוגע לשימוש בשפה פשוטה ומובנת. מבחינת הדיונים המשודרים, ייתכן שאפשר לשייך זאת לתהליך מסוים של התרגלות לשידור הדיון. יוער כי לעמדתנו, כדאי להקפיד על מתן הסברים אלו בפתח הדיון גם בהמשך שידור הדיונים, לשם הנגשת הדיון לציבור.

נציין, כי מצאנו דוגמה למודעות לעניין הציבורי-תקשורתי שנושא הדיון מעלה גם בדיון שלא שודר, בעניין הסרט "גינין גינין" (ע"א 1726/21; דיון מיום 16.5.2022), כאשר השופט עמית פתח את הדיון כך: "אנחנו יודעים שהתיק הזה גורם לסערת רוחות, סערת רגשות, אך ייתכן שהדיון היום יהיה הרבה יותר משעמם. הדיון היום משפטי ונתמקד בבעיה מאוד משעממת". בהמשך, בעקבות ויכוח שהתעורר בקהל, השופט עמית אמר "מה לעשות התיק הזה תקשורתי. אנו לא מושפעים. נדון בקריטריונים המשפטיים למרות שהתיק כל כך סוער" (עמוד 12 שורה 7 בפרוטוקול).

לסיום נושא זה נעיר, כי לא ניתן באמת לדעת או למדוד אילו אמירות נאמרו ובעיקר אילו אמירות לא נאמרו מתוך מודעות לעובדה שהדיון משודר, כפי שלא ניתן למדוד אילו אמירות נאמרו או לא נאמרו בדיונים אחרים שבהם נוכחים בדיון קהל וכלי תקשורת.

6.3.1.2. ניהול הדיון

אחד החששות שהועלו משידור דיונים נגע להשפעות אפשריות על ניהול הדיון. בכלל זאת, הועלה חשש מפני התארכות הדיון המשודר מסיבות שונות, ובהן כי עורכי הדין יאריכו בדיבור מעבר לנדרש כדי לקבל יותר "זמן במה" או כדי להכניס עמדות אישיות או פוליטיות שלהם; ומנגד חשש כי השופטים יימנעו מלקטוע ולמקד את עורכי הדין לטיעון המשפטי ולעמוד על לוחות הזמנים שהוקצבו לדיון באותה מידה שבה הם עושים זאת בדיון שאינו משודר, או דווקא ההפך, ינהלו את הדיון ביתר חומרה.

כדי לבדוק האם ניתן לזהות השפעה כלשהי של שידור הדיונים על אופן ניהול הדיון, התמקדנו בשלושה היבטים: אורך הדיונים; קציבת זמני טיעון ועמידה בהם; כמות הקטיעות של השופטים את הטיעון של עורכי הדין, או הערות מצדם שנועדו למקד את הטיעון המשפטי או לקצר את זמני הטיעון. בשלושת היבטים הללו השווינו את הדיונים המשודרים לקבוצות הביקורת האחרות שנכללו במחקר, ובכך ניסינו לבדוד את השפעת שידור הדיון על היבטים אלו.

6.3.1.2.1. משך הדיון

משך הדיון עשוי להיות תלוי בגורמים רבים, וביניהם נושא העתירה והדיון, כמות העתירות הנדונות, כמות המתדיינים, כמות עורכי הדין הטוענים ועוד. לכן, לא בהכרח ניתן להסתכל על משך הדיון באופן כללי כמדד להתארכות הדיון שנובע דווקא משידור הדיון. כפי שנאמר לעיל, הדיונים שנבחרו לשידור היו דיונים בעלי עניין ציבורי גבוה, ועל כן ייתכן שההשפעה על התמשכות ההליך נובעת מכובד הסוגיה שנדונה בדיון ומחשיבותה הציבורית, כמו גם מכמות העתירות והטוענים, ולא דווקא כתוצאה מעצם שידור הדיון.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

בכל זאת, ניסינו למדוד האם ניתן לראות הבדלים משמעותיים באורכי הדיונים לגבי הדיונים המשודרים בהשוואה לקבוצות הביקורת שבהן בחרנו. לצורך כך לקחנו בחשבון גם את כמות העתירות בדיון ואת כמות הטוענים. **בטבלה 6** שלהלן מוצגים נתונים הנוגעים למשכי הדיונים הממוצעים (בניכוי זמני ההפסקות), כמות העתירות שנדונו בכל דיון, כמות הטוענים וזמני הטיעון, בפילוח לפי סוג הדיון (משודר, בעל עניין תקשורתי וכו'):

טבלה 6 – משכי הדיונים וזמן טיעון ממוצע לדובר

זמן טיעון ממוצע	כמות טיעונים ממוצעת (כמות טוענים ממוצעת) ¹⁴⁶	ממוצע עתירות פר דיון	משך דיון מקסימלי (בניכוי הפסקות)	משך ממוצע של הדיון (בניכוי הפסקות)	כמות דיונים	סוג דיון	שלב בפרויקט
00:26	8.7 (6)	3.1	11:22	03:40	39	משודר	
00:25	8.3 (6)	2.9	07:47	03:22	37	משודר (ללא נבצרות וסבירות)	כללי
00:25	6.3 (4)	1.5	05:50	02:37	11	שביקשו לשדר עניין תקשורתי	
00:17	4.3 (4)	1.4	05:32	01:21	34	רגיל	
00:12	2.8 (2)	1.1	02:33	00:33	35	רגיל	
00:27	13.6 (9)	5.8	07:47	05:02	8	משודר	
00:35	10.0 (5)	2.0	05:50	04:20	3	שביקשו לשדר עניין תקשורתי	א'
00:22	5.9 (5)	2.0	05:32	02:16	11	רגיל	
00:12	2.7 (2)	1.0	01:01	00:34	3	רגיל	
00:26	7.4 (5)	2.3	11:22	03:19	31	משודר	
00:24	6.9 (5)	2.1	07:25	02:54	29	משודר (ללא נבצרות וסבירות)	ב'
00:21	4.5 (4)	1.3	03:56	01:58	8	שביקשו לשדר עניין תקשורתי	
00:15	3.7 (3)	1.1	04:00	00:54	23	רגיל	
00:12	2.8 (2)	1.1	02:33	00:33	32	רגיל	

ניתן לראות מן הטבלה, כי משכי הדיונים המשודרים ארוכים יותר בממוצע לעומת יתר קטגוריות סוגי הדיונים שנבחנו. כך, משך הדיון הממוצע בדיונים המשודרים עמד על כשלוש שעות וארבעים דקות, בעוד שזמן הדיון הממוצע לדיון שלא שודר אולם הוגשה בקשה לשדרו עמד על קצת יותר משעתיים וחצי. זמן הדיון הממוצע לדיונים בעלי עניין תקשורתי אשר לא שודרו עמד על כשליש מזמן הדיון של הדיונים ששודרו, כשעה ועשרים, וזמן הדיון הממוצע של הדיונים שלא הוגדרו כבעלי עניין תקשורתי מיוחד היה קצר משמעותית, ועמד על קצת מעל מחצית השעה. גם מבחינת זמן מקסימלי לדיון, ניתן לראות את אורכי הדיון הגבוהים ביותר בדיונים המשודרים, כאשר האורכים המקסימליים של הדיונים שביקשו לשדר והדיונים בעלי עניין תקשורתי דומים.

אולם, כפי שעולה עוד מן הטבלה, בדיונים המשודרים יש כמות גבוהה יותר של עתירות שנדונות יחד באותו הדיון (ממוצע של שש עתירות לעומת ארבע עתירות בדיונים שביקשו לשדר ובדיונים בעלי עניין תקשורתי) ובמקביל ניתן לראות כמות גבוהה יותר של טוענים וטיעונים בדיונים המשודרים. על כן, כאשר בודקים את זמן הטיעון הממוצע לדובר, אשר מחושב על ידי חלוקת משך

¹⁴⁶ בעמודה זו הצגנו את כמות הטוענים הממוצעת בדיון בסוגריים, ומחוץ לסוגריים הצגנו את כמות הטיעונים, כלומר, במקרה למשל שעורך דין טען בתחילת הדיון, ובסוף הדיון טען שוב (טיעוני תשובה) ספרנו זאת כפעמיים.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

הדיון בכמות הטיעונים (כולל טיעוני תשובה), ניתן לראות שזמן הטיעון הממוצע לדובר דומה בדיונים המשודרים ובדיונים שביקשו לשדר (26 דקות לעומת 25 דקות בהתאמה). מהאמור ניתן להסיק, כי לא ניתן לקבוע כי עצם השידור דווקא הוא שהביא להארכת הדיון באופן משמעותי.

שוב ונציין, כי לא ניתן לנתק נושא זה מנושאי העתירות והדיונים, כאשר דיונים שנושאים עניין ציבורי מיוחד הם אלו שנבחרו לשידור והם גם אלו אשר שידורם התבקש. עוד נסיף ונסייג, כי לא ניתן לדעת לגבי כל דיון ששודר, האם היה מתקצר לולא היה משודר.

6.3.1.2.2. חריגה מזמני הטיעון

אינדיקציה נוספת לבדיקת התארכות הדיון בשל השידור הוא בחינה של **עמידה בזמנים שהוקצבו** לדיון על ידי השופטים. קציבה זו מהווה אינדיקציה למשך הדיון שנחשב מספק בעיני השופטים מבעוד מועד להצגת הטיעונים המרכזיים לצורך קבלת החלטה בעתירה. כמובן שזמנים אלו נתונים לשינוי לפי שיקול דעת השופטים בזמן אמת.

חשוב להסביר, כי ניתן לראות קציבת זמנים לטיעון על ידי השופטים בעיקר בדיונים המשודרים, וזאת במטרה לשמור על מסגרת זמנים ועל ניהול מסודר של הדיון כאשר הוא משודר, ובהתחשב בריבוי העתירות והטוענים בדיונים המשודרים, כפי שפורט לעיל. על כן, את הפערים ניתן היה לבדוק רק לגבי אותם דיונים שלגביהם ניתנה החלטה שיפוטית, עובר למועד הדיון או בפתח הדיון עצמו, המפרטת את זמני הטיעון המוקצבים לכל צד. אין זה אומר שלא הייתה חריגה מזמני הטיעון הסבירים בנסיבות העניין גם בדיונים האחרים, אלא שלא ניתן היה למדוד זאת.

על כן, בדקנו האם הייתה חריגה מזמני הטיעון שהוקצבו בדיונים שבהם ניתנה הקצבה כזו, והאם יש בכך כדי להעיד על מימוש החשש מפני התארכות הדיון שלא לצורך בשל שידורו. חשוב להסביר כי את החריגה מזמני הטיעון בדקנו לגבי הדיון בכללותו, כלומר בדקנו את זמני הטיעון הכוללים שנקצבו בכל דיון ביחס לזמני הטיעון בפועל, כך שככל שטוען אחד חרג מזמני הטיעון בעוד שדובר אחר השתמש בפחות מהזמן שהוקצב לו, זמן זה קוזז מול זמני הטיעון האחרים.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

טבלה 7 – כמות דיונים שבהם נקצבו זמני טיעון והחריגה מהזמנים

ממוצע סטייה כוללת בדיון מקציבת זמנים (בדקות)	בכמה דיונים הייתה סטייה מקציבת הזמנים (אחוז)	בכמה דיונים קצבו זמנים (אחוז)	זמן דיון בלי הפסקות	כמות דיונים	סוג דיון	שלב בפרויקט
104	8 (66.7%)	12 (30.7%)	03:40	39	משודר	כללי
64	7 (63.6%)	11 (29.7%)	03:22	37	משודר (ללא נבצרות וסבירות)	
58	3 (100%)	3 (27.2%)	02:37	11	ביקשו לשדר	
40	1 (50%)	2 (5.9%)	01:21	34	עניין תקשורתי	
אין	0 (0.0%)	0 (0.0%)	00:33	35	רגיל	
55	4 (100%)	4 (50%)	05:02	8	משודר	א'
26.5	2 (100%)	2 (66.6%)	04:20	3	ביקשו לשדר	
40	1 (50%)	2 (18.1%)	02:16	11	עניין תקשורתי	
אין	0 (0.0%)	0 (0.0%)	00:34	3	רגיל	
152	4 (50%)	8 (25.8%)	03:19	31	משודר	ב'
76.5	3 (42.8%)	7 (24.1%)	02:54	29	משודר (ללא נבצרות וסבירות)	
81	1 (100%)	1 (12.5%)	01:58	8	ביקשו לשדר	
אין	0 (0.0%)	0 (0.0%)	00:54	23	עניין תקשורתי	
אין	0 (0.0%)	0 (0.0%)	00:33	32	רגיל	

מהטבלה עולה, כי אכן קציבת זמני הטיעון התרחשה בעיקר בדיונים המשודרים. זאת, ככל הנראה גם בזיקה לכמות העתירות ולכמות הדוברים בדיונים המשודרים. מהתצפיות ראינו, כי דווקא בדיון המשודר הראשון לא הוקצבו זמני טיעון מוגדרים לצדדים, ואכן החוויה של עוזרי המחקר אשר תצפתו על הדיון הייתה כי הצדדים התבטאו בחופשיות יחסית וזמן הטיעון היה ארוך. גם החריגה בזמני הטיעון, כאשר אלו נקצבו, הייתה ארוכה הרבה יותר בדיונים המשודרים, וארוכה משמעותית יותר בדיונים המשודרים של שלב ב', אם כי כאשר מורידים את הדיון בעניין עילת הסבירות שבו הייתה חריגה גבוהה מזמני הטיעון המוקצבים (חריגה בת 304 דקות סה"כ), זמני החריגה הממוצעים דומים לזמני החריגה בזמני הטיעון המוקצבים שנמצאו בדיונים שביקשו לשדר. עוד נתון שחשוב לציין הוא כי כבמחצית מהדיונים משודרים משלב ב' של הפרויקט שבהם נקצבו זמני טיעון, לא הייתה חריגה מהזמנים שנקצבו. נתון מעניין נוסף שניתן לראות, הוא ירידה באחוז התיקים שבהם נקצבים זמני הטיעון בין דיוני שלב א' ל-ב' ככלל, ובדיונים המשודרים בפרט.¹⁴⁷

6.3.1.2.3. קטיעות של הטיעון המשפטי

קטיעת טיעון שהתמשך יתר על המידה או אשר סטה מנושא הדיון עשויה להוות אמצעי בידי השופטים לוודא ניהול יעיל של הדיון, תוך מיקוד הטיעון לנושאים המשפטיים הרלוונטיים לעתירה הנדונה. על מנת לבחון את החשש כי בדיונים המשודרים השופטים יימנעו מלקטוע את הצדדים ובכך יאפשרו הימשכות הדיון יתר על המידה, סכמנו עבור כל דיון, את כמות הקטיעות מצד השופטים שנועדו לזרז את הדוברים או למקד את הטיעון המשפטי, והשווינו אותם בין סוגי

¹⁴⁷ יש לשים לב שקבוצת המדגם כאן היא מאד קטנה, בעיקר לגבי דיוני שלב א', ולקרוא את הממצאים הנוגעים אליה בזהירות המתאימה.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

הדיונים. גם כאן, לא ניתן לבחון את כמות הקטיעות כשלעצמה, מאחר שלא ניתן להפריד בין כמות הקטיעות למשך הדיון. על כן, **בטבלה 8** הצגנו, לצד מספר הקטיעות במוצע לכל סוג דיון, גם את מספר הקטיעות לשעה (לאחר סטנדרטיזציה), נתון שמאפשר השוואה בין דיונים באורכים שונים:

טבלה 8 – כמות הקטיעות של הטיעון המשפטי

שלב בפרויקט	סוג דיון	כמות דיונים	מספר ממוצע של קטיעות מצד השופטים	מספר קטיעות ממוצע (סטנדרטיזציה לשעה)
כללי	משודר	39	70.1	19.7
	משודר (לא נבצרות וסבירות)	37	49.6	18.2
	ביקשו לשדר	11	24.6	13.5
	עניין תקשורתי	34	13.3	14.6
	רגיל	35	10.7	18.6
א'	משודר	8	29.3	5.4
	ביקשו לשדר	3	12.3	3.5
	עניין תקשורתי	11	5.5	2.1
	רגיל	3	0.7	0.7
ב'	משודר	31	81.0	23.3
	משודר (לא נבצרות וסבירות)	29	55.0	21.7
	ביקשו לשדר	8	29.3	17.3
	עניין תקשורתי	23	17.1	20.6
	רגיל	32	11.6	20.3

ניתן לראות כי ממוצע הקטיעות בדיונים המשודרים גבוה לעומת שאר סוגי הדיונים, וזאת גם לאחר הסטנדרטיזציה. כלומר, יש בכך כדי להפריך את החשש כי השופטים יימנעו מלקטוע את הצדדים בשל השידור. עם זאת, ניתן לראות כי כאשר מורידים את דיוני הנבצרות והסבירות שבהם היו קטיעות רבות מצד השופטים, ממוצע הקטיעות לשעה מתקרב לזה של הדיונים בעלי עניין תקשורתי והדיונים הרגילים. עוד ניתן לראות, כי ממוצע הקטיעות גבוה יותר משמעותית בדיונים המשודרים משלב ב' לעומת דיוני שלב א', אך ניתן לראות עלייה ביחס דומה גם בשאר סוגי הדיונים שבהם צפינו.

לאחר כל האמור לעיל, חשוב להסתייג ולהזכיר שמספר הקטיעות בדיון עשוי להיות תלוי במגוון של גורמים, כמו סגנון עורכי הדין (עורכי דין מסוימים נוטים להאריך בדברים ולחרוג מהזמן יותר מהאחרים, מה שעלול להשפיע על מספר הקטיעות של השופטים), נושא הדיון (דיונים בנושאים חוקתיים, לאומיים או חברתיים עלולים לעורר יותר חריגה מהנושא מצד המתדיינים ובהתאם יותר קטיעות מצד השופטים), כמות הטוענים, משך הזמן הכולל שהוקצה לדיון ועוד. כך, למשל, הדיון בעניין פרמיית הביטוח (דנ"א 4960/18) עסק בעניין אזרחי ביטוחי, וייתכן שעצם הנושא המשפטי הממוקד גרם לצדדים פחות "להתפזר" בטיעון המשפטי ובהתאם נצפו פחות קטיעות מצד השופטים: הדיון נמשך קרוב לארבע שעות, אך במהלכו נצפתה קטיעה אחת בלבד מצד השופטים. לעומת זאת, אם נתמקד בדיוני הסבירות והנבצרות (השני) שהיו דיונים סוערים, נראה זמני דיון ארוכים במיוחד, זמני טיעון ארוכים וכמויות טוענים גדולות, ובהתאם לכך נראה גם כמות קטיעות גדולה מאד מצד השופטים (כפי שתיים יותר קטיעות לשעה לעומת הדיונים המשודרים האחרים):

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

טבלה 9 – נתונים על דיוני הסבירות והנבצרות ביחס לכמות הקטיעות

הדיון	משך דיון בשעות (בלי הפסקות)	סה"כ אמירות חריגות של עוה"ד	מדד אמירות חריגות לשעה	זמן טיעון ממוצע לטוען בדקות	מספר קטיעות של שופטים	מספר קטיעות (סטנדרטיזציה לשעה)
סבירות	11:22	34	3.0	35:54	8	48.9
נבצרות (השני)	07:07	45	6.3	53:23	2	45.5

לשם ההשוואה ניקח דיון משודר אחר, בעניין חיפוש בטלפונים במעמד צד אחד (דנ"פ 4072/21; דיון מיום 27.7.2021), שבו זמן הדיון עמד על קרוב לשבע וחצי שעות, נאמרו בו 11 אמירות חריגות מצד עורכי הדין, שמונה טוענים, שתי עתירות בדיון וכמות הקטיעות מצד השופטים עמדה על 11 בלבד, כאשר לאחר סטנדרטיזציה לשעה מספר זה עומד על 1.5 קטיעות. אם ניקח דוגמה אחרת, הדיון המשודר בעל כמות הקטיעות הנמוכה ביותר, היה הדיון בעניין פרמיית הביטוח שכבר הזכרנו כמה פעמים לעיל (דנ"א 4960/18; דיון מיום 26.7.2020). הדיון נמשך קרוב לארבע שעות, לא נאמרו בו אמירות חריגות כלל, ונעשתה בו רק קטיעה אחת מצד השופטים.

6.3.1.2.4. היבטים נוספים של ניהול הדיון

מעבר להיבטים שבחנו לעיל במטרה לבדוק השפעה כלשהי של שידור הדיונים על אופן ניהול הדיון (אורך הדיונים, קציבת זמני טיעון וקטיעות מצד השופטים), בחנו פרמטרים נוספים הקשורים לאופן ניהול הדיון על ידי השופטים, במטרה לבחון האם ניתן לראות בהם ייחודיות כלשהי לדיונים המשודרים, ובכך לנסות ולזהות השפעה אפשרית של שידור הדיון על ניהולו.

טבלה 10 – היבטים נוספים של ניהול הדיון

סוג הדיון	מספר דיונים	השופטים העירו הערות ביניים	אפשרו לצדדים להעיר הערות ביניים	השופטים הציעו לצדדים פשרה	ראש ההרכב ניהל את הדיון באופן בלעדי	השופטים העירו על התנהגות הקהל באולם
משודר	39	100.0%	64.1%	5.1%	23.1%	25.6%
משודר ללא נבצרות וסבירות	37	100.0%	64.9%	5.4%	24.3%	21.6%
ביקשו לשדר	11	63.6%	60.0%	18.2%	0.0%	27.3%
עניין תקשורת	34	88.2%	54.2%	8.8%	23.5%	11.8%
רגיל	35	65.7%	59.1%	28.6%	14.3%	11.4%

ניתן לראות כי בדיונים המשודרים אכן השופטים עצמם העירו יותר הערות ביניים לעומת דיונים אחרים, וכן כי השופטים אפשרו לצדדים להעיר יותר הערות ביניים. ניתן לייחס זאת לאו דווקא לעצם השידור של הדיון אלא גם ובעיקר לנושא הדיון, שכן כאמור הדיונים המשודרים הם אלו שהם בעלי עניין לציבור ולרוב אלו דיונים בנושאים סוערים. עוד ניתן לראות, כי בדיונים המשודרים

¹⁴⁸ כולל טיעוני תשובה.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

השופטים כמעט שלא הציעו לצדדים פשרות, לעומת אחוזים גבוהים יותר של הצעות לפשרה בדיונים מהסוגים האחרים, עד לכדי קרוב לשליש מהדיונים הרגילים. כאן ניתן לשער כי נושא העתירה הוא שמשפיע על ההיתכנות לפשרות.

אשר להתייחסות השופטים להתנהגות הקהל באולם, ראינו במהלך הדיונים המשודרים, וגם אלו שלא שודרו (כפי שניתן לראות גם בטבלה), "זריקת" הערות מהקהל או הפרעות מסוימות לדיון אשר נקטעו על ידי השופטים. למשל, בדיון בעניין סבסוד המעונות (דיון מיום 10.11.2021) שבו חלק מהקהל עמד והמשנה לנשיאה ביקש מהם לשבת והעיר כי "זה לא מקובל". בדיון בעניין עילת הסבירות (דיון מיום 12.9.2023) חברת כנסת החלה לדבר במהלך הדיון, והנשיאה העירה לה: "היות וגם היא עורכת דין אז היא יודעת שלא יתפרצו בספסלי הצופים" (3: 26: 07), ובדיון השני בעניין הנבצרות (דיון מיום 28.9.2023) חברת כנסת אחרת התפרצה והנשיאה נזפה בה "פה לא מדברים בלי לקבל רשות דיבור" (2: 35: 30).

מצאנו דוגמאות גם בדיונים שלא שודרו. למשל, בדיון בעניין הסרט "גינין גינין" (דיון מיום 16.5.2022) היו כמה הפרעות מהקהל. בזמן שאחד מעורכי הדין טען נשמע רעש הדומה לצליל של חליל. אחד השופטים העיר "מישהו בקהל מחלל, אם יש חליל רועים". ובהמשך אותו שופט העיר בעקבות רעש ועימות שעלה מהקהל, כך: "אני מבקש מהקהל לשמור על השקט גם אם אנחנו משעממים", ולקראת יציאה להפסקה השופט ביקש "יש לי בקשה מכל הנוכחים באולם... אנחנו מקווים שכל הקהל ייצא מהאולם נשמור על קור רוח ושלא יהיו תקריות בחוץ" (עמוד 14 שורה 12 בפרוטוקול).

קעת נשווה את ההיבטים הנוספים של ניהול הדיון בין דיוני שלב א' של הפרויקט לדיוני שלב ב' :

טבלה 11 – היבטים נוספים של ניהול הדיון בחלוקה בין שלב א' ושלב ב'

שלב ב' בפרויקט	סוג הדיון	מספר דיונים	השופטים העירו ביניים	השופטים אפשרו לצדדים להעיר הערות ביניים	השופטים הציעו לצדדים פשרה	ראש ההרכב ניהל את הדיון באופן בלעדי	השופטים העירו על התנהגות הקהל באולם
א'	משודר	8	100.0%	87.5%	0.0%	62.5%	12.5%
	ביקשו לשדר	3	100.0%	100.0%	0.0%	0.0%	0.0%
	עניין תקשורתי	11	63.6%	55.6%	18.2%	36.4%	18.2%
	רגיל	3	33.3%	33.3%	0.0%	66.7%	33.3%
ב'	משודר	31	100.0%	58.1%	6.5%	12.9%	29.0%
	משודר ללא נבצרות וסבירות	29	100.0%	58.6%	6.9%	13.8%	24.1%
	ביקשו לשדר	8	50.0%	42.9%	25.0%	0.0%	37.5%
	עניין תקשורתי	23	100.0%	53.3%	4.3%	17.4%	8.7%
רגיל	32	68.8%	65.0%	25.0%	9.4%	9.4%	

ניתן לראות בחלק מהפרמטרים שינויים משמעותיים בין דיוני שלב א' לשלב ב' של הפרויקט. למשל ניתן לראות ירידה משמעותית באפשרות או בסובלנות שגילו השופטים בדיונים המשודרים כלפי הערת הערות ביניים מצד עורכי הדין במהלך הדיון (נתון שמקביל לירידה בכמות הערות הביניים שעורכי הדין העירו, כפי שהראינו בפרק 6.2.1.1.1.2. בעניין סגנון עורך הדיון), אך גם בדיונים

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

שביקשו לשדר ובדיונים בעלי עניין תקשורתי, לעומת עלייה בדיונים הרגילים. אפשר לראות יותר הצעות פשרה בדיונים המשודרים משלב ב' לעומת דיונים משודרים משלב א' שבהם לא הוצעו הצעות פשרה כלל. ניתן לראות התייחסות מרובה יותר לקהל באולם בדיונים המשודרים של שלב ב' לעומת שלב א', גם כאן ייתכן שבשל נושאי העתירה וזהות המשתתפים בדיונים. עוד ממצא מעניין הוא הירידה המשמעותית בניהול הדיון על ידי ראש ההרכב באופן בלעדי בדיונים המשודרים בשלב ב' לעומת שלב א'. גם כאן ניתן לשער כי היה תהליך של התרגלות לשידור הדיון כך שהדיונים התנהלו באופן חופשי יותר בין חברי ההרכב. עוד על תהליך ההתרגלות לשידור הדיונים נפרט בתת הפרק הבא.

6.3.1.2.5 תהליך של התרגלות

בהקשר זה של ניהול הדיון ומשך הדיון, אחת מההשערות הנפוצות העולות כמענה מסוים לחששות מפני השפעות השידורים הישירים על השחקנים באולם הדיונים, נוגעת לתהליך של "התרגלות" של עורכי הדין והשופטים לנוכחות המצלמות. כלומר, ההשערה היא כי גם אם תהיה השפעה מסוימת של המצלמות על האווירה בדיון ועל התנהגותם של עורכי הדין והשופטים, היא תהיה בולטת יותר בתחילת הדיון ותלך ותדעך עם התקדמות הדיון. לצד זאת, ניתן להניח כי תהיה השפעה ברורה יותר של המצלמות על השחקנים באולם בדיונים הראשונים שישודרו, וככל שישודרו יותר דיונים השחקנים השונים יתרגלו לשידור וההשפעה שלו תהיה ניכרת פחות ופחות עם הזמן. זאת, במיוחד לגבי השופטים היושבים בדין ועורכי הדין המהווים "שחקנים חוזרים" בדיונים המשודרים.

עוד יש לציין, כי מכיוון שכל הדיונים ששודרו היו דיונים של בית המשפט העליון, ניתן לצפות כי עורכי הדין המופיעים, במיוחד בתיקים המסוקרים ובעלי ההשפעה הציבורית הרחבה יותר, יפגינו התרגלות מסוימת בתחילת הדיון, אשר עשויה כשלעצמה להוביל לתופעות שעליהן פירטנו לעיל, כמו דיבור בפאתוס, התנהגות תיאטרלית, שימוש בציניות או בהומור, הארכת יתר בדיבור ועוד. כך נאמר למשל בספרו של רוזובסקי "כמעט כל כניסה לאולם המשפט מלווה בהתרגלות ובמתח. זה קורה לכולם - גם לליטיגטור ותיק ומנוסה".¹⁴⁹ וכאמור, קל וחומר כאשר הדיון מתקיים בפני בית המשפט העליון.

במקביל, ניתן לראות מהתצפיות שערכנו כי השופטים, אשר אמונים ומנוסים בניהול הדיונים, גם בתיקים המתוקשרים ובעלי העניין הציבורי, אכן מנהלים את הדיון באופן "הדוק" גם בדיונים המשודרים, כמו בדיונים אחרים, וגם אם בתחילת הדיון הם מאפשרים לעורכי הדין להתבטא בחופשיות יחסית, ככל שהדיון מתקדם והטענות מוצו, הם אוכפים את סדרי הזמנים וממקדים את הדיון ביעילות. בנקודה זו יוער, כי גם ללא קשר להשפעות אפשריות של שידור הדיון, באופן טבעי שופטים נוטים לעמוד יותר על מגבלות זמנים ככל שהדיון מתקדם, בפרט כאשר עורכי הדין מתחילים לחזור על טיעונים שכבר נשמעו.

היבט ה"התרגלות" יכול כאמור לבוא לידי ביטוי גם במהלך התנהלותו של אותו דיון. ניקח כדוגמה את הדיון בעניין ממשלת החילופים (דיון מיום 27.10.2020). במהלך כל הדיון השופטים עמדו על

¹⁴⁹ רוזובסקי, לעיל ה"ש 136, בעמ' 2.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

מגבלת הזמנים, אולם ניתן לראות עמידה תקיפה יותר על מגבלות הזמנים ככל שהדיון התקדם. כך, בעוד שבתחילת הדיון, עורכי הדין מתבקשים בצורה עדינה יותר לשמור על מגבלת הזמנים: "גברתי חוזרת על מה שאמרה, אולי נתקדם" (2: 49), בהמשך, וככל שעובר הזמן, הבקשות שלא לחרוג מהזמנים הולכות ונעשות תקיפות יותר. כך למשל במהלך טיעונו של אחד מב"כ העותרים, השופטים ביקשו ממנו מספר פעמים לסיים לטעון. כאשר אותו עו"ד קבל על הזמן הקצר שניתן לו לדעתו, השופטים מסבירים כי "לאדוני ניתן זמן, הוא בחר בתוך קצובת הזמן הזו למיין את הטענות שלו" (5: 38).

דוגמה נוספת ניתן לראות בדיון בעניין חוק הלאום (דיון מיום 22.12.2020). הדיון הזה היה ייחודי לעומת הדיונים המשודרים האחרים עד אליו מבחינת האווירה ששררה באולם, ככל הנראה בשל נסיבות העתירה ונושא הדיון. הרבה מהטיעונים נטענו ברמה הרגשית, נאמרו בפאתוס, הרבה מהעותרים דיברו ממקום אישי של כאב, בשפה ציורית. העותרים טענו בצורה שמתאימה יותר לנאום מול קהל ולא לטיעון משפטי, ושילבו בדבריהם ניסוחים היסטוריים, על זמניים. שיח זה בא לידי ביטוי לכל אורך הדיון. באופן חריג, אחת לכמה זמן נעשתה פנייה ישירה לשופטים בניסיון לקבל אמפטיה. דוגמאות וציטוטים בנושא זה ניתנו בפרק שעסק בחשש מפני קרקס תקשורתי.

השופטים בהתאם אפשרו את השיח הארוך, ושאלו שאלות בשלב הראשון של הדיון במשורה. גם כאשר השופטים קטעו את הנאמר, הם עשו זאת באופן סבלני ומכבד. כבי' הנשיאה, למשל, מנסה להרגיע את עורך הדין ומבקשת ממנו להוריד את הטון, אך הדברים נעשים ברגישות והנשיאה אף אומרת כי היא מודעת למצבו הרגשי: "אנחנו מבינים שאדוני נסער" (09: 25). לאחר שעורך הדין שוב מרים קולו הוא מתנצל באומרו "אני קצת נרגש, כבוד הנשיאה, זה קשה ליי" (09: 26). בטיעונו של עורך הדין השני שטוען, הנשיאה כבר מבקשת להתמקד בטיעון המשפטי ואומרת לו "הסערה של אדוני מובנת אבל אנחנו נשמח לשמוע טיעון משפטי" (09: 37), ובהמשך אומרת גם אחת השופטות "אדוני טוען פה בצורה מאוד גורפת" (09: 52). ככל שהדיון נמשך נראה שהשופטים מנסים למקד את הצדדים בהיבט המשפטי בצורה מעט יותר תקיפה. כך למשל הנשיאה מבקשת מעורך הדין השביעי שטוען "אדוני נמצא בבית משפט ואדוני בכל הכבוד צריך להציג בפנינו פוזיציה משפטית..." (עמ' 26 לפרוטוקול). בהמשך אנו רואים כי הסבלנות הולכת ופוחתת, ולעורכת הדין ה-12 שטוענת נאמר "אנחנו מציעים שבעשר הדקות הקרובות שנותרו לגברתי היא תחבר את הטיעון שלה לנושא" (13: 16). כאשר מתחיל סבב התשובה נראית עמידה יותר דווקנית על מגבלת הזמן. רוב עורכי הדין עומדים במגבלת הזמן לאחר הפצרות השופטים מהם לסיים. נראים רק שני חריגים לכך ואלו מקבלים בהתאם הערות די חריגות הדורשות מהם לסיים. כך למשל: "אדוני צריך לסיים. אדוני לוקח את הזמן שלו כאילו אין אחרים, יש החלטה שקוצבת זמן" (16: 58). וגם "גברתי כבר טוענת כאילו נתנו סבב דיון נוסף" (17: 59). עם זאת, קשה לייחס את הדברים לשידור הדיונים, אלא יש להניח שבכל דיון שבו מדברים עורכי דין רבים מכל צד וכאשר הטענות חוזרות על עצמן, השופטים מבקשים לשמור על מסגרת הדיון, לעמוד בזמנים ולהתמקד בטיעון המשפטי.

כלומר נראה, כפי שניתן להתרשם מהפירוט לעיל, כי בדיון זה השופטים מנסים לאכוף את מגבלת הזמן לכל אורך הדיון. בשלב הראשוני השופטים אוכפים את מגבלת הזמן, במעין רמיזות לסיים על ידי חזרתה של כבי' הנשיאה מספר פעמים על המילה "טוב" (09: 28). עורכי הדין מבינים את הרמיזות ומשיבים בהתאם, כך למשל עונה עורך הדין הראשון שטוען "אני מבקש להמשיך, יש לי

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

עוד 3 דקות" (שם). לאחר כשעה מתחילת הדיון, נראה כי הדרישה לעמוד במגבלת הזמנים הולכת ונעשית יותר נוקבת: "אדוני בוחר איך לבנות את הטיעון שלו, אני רק מזכירה לו את מסגרת הזמן" (10:04). "אדוני עד כאן... אדוני חרג ברבע שעה מהזמן שלו. עד כאן" (10:07). "אדוני מיצה את הזמן שלו, אדוני ביקש להתמקד בסעיף 7 וכך עשה" (11:18).¹⁵⁰

כדוגמה לכך שהשופטים נוטים להיות סבלניים יותר ולאפשר טיעון נרחב יותר בתחילת הדיון לעומת סופו לאו דווקא בדיונים משודרים, ניקח דיון שלא שודר אולם היה בעל פרופיל תקשורתי גבוה: בג"ץ 5469/20 אחריות לאומית נ' ממשלת ישראל (דיון מיום 12.1.2021), שעסק בסמכות הממשלה להגביל הפגנות באמצעות חוק הסמכויות המיוחדות להתמודדות עם נגיף הקורונה. בדיון זה נראה היה כי השופטים נקטו בסבלנות ובאיפוק יחסיים בתחילת הדיון ונמנעו מלקטוע את הצדדים או להעיר הערות. אולם, עם התמשכות הדיון, השופטים בחרו למקד את הצדדים והיו מוכנים לקטוע אותם לשם כך. דוגמה אחת מיני רבות בדיון זה הייתה קטיעתה של כב' הנשיאה בדברים הבאים: "אדוני לוקח את הזמן כאילו אין לו הגבלה, אדוני סיים את הזמן שלו. לאדוני אין אקסטרו. עם כל הכבוד אדוני יגיע ויסיים" (שם, עמ' 56 לפרוטוקול).

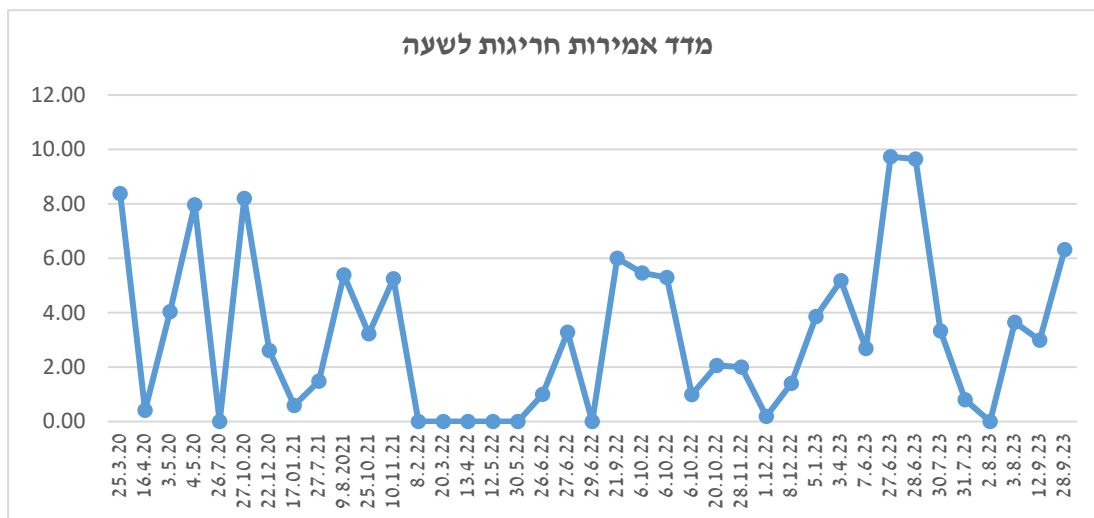
כלומר, ניתן לראות תופעות דומות גם בדיונים שלא שודרו, ומכאן נראה שהחשש כי השופטים יימנעו מלקטוע את הצדדים ולמקד אותם בטיעון המשפטי, לא עומד במבחן המציאות. נראה כי הממצאים מעידים דווקא על ניהול רגיל למדי של הדיונים, שבהם ניתן לצפות כי השופטים יאפשרו לבאי הכוח לטעון באופן חופשי יותר בתחילת הדיון, ויעמדו יותר על מגבלות הזמנים ככל שהדיון מתקדם והטענות מתחילות לחזור על עצמן.

אשר להשערה שלפיה נראה התרגלות של השחקנים השונים באולם לשידור הדיונים מדיון משודר אחד לבא אחריו לאורך הזמן, נסביר, כי בדיקה של ההתרגלות לשידור הדיונים בין כל דיון משודר אחד למשנהו על ציר הזמן איננה בדיקה פשוטה, מאחר שהתנהלות השחקנים השונים בדיון תלויה מאד בנושא הדיון ובסגנון עורכי הדין הטוענים. על כן, לא ניתן לבדוק חלק גדול מהקריטריונים מדיון לדיון. למשל, בדיקה של מדד האמירות החריגות לשעה לאורך הדיונים המשודרים לא מצביעה דווקא על מגמה כלשהי, אלא מראה עליות וירידות בהתאם לנושא הדיון הספציפי, כפי שניתן לראות בתרשים הבא:

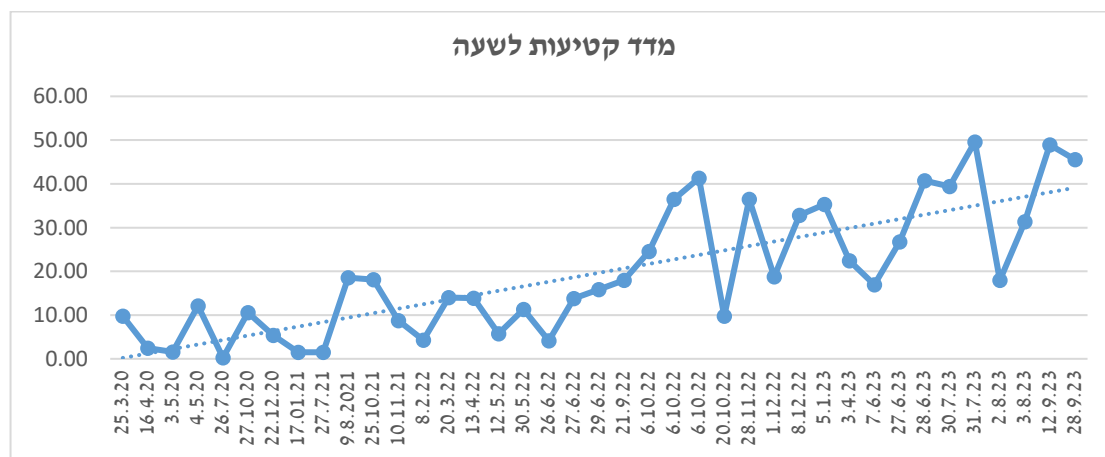
¹⁵⁰ דוגמה נוספת ניתן לראות בדיון המשודר בעניין ראש עיריית טבריה (בג"ץ 5119/23, דיון מיום 30.7.2023) גם פה בתחילת הדיון הנשיאה חוזרת מדי פעם על המילה "טוב" כדרך לזרז את הטיעון. לאחר טיעון ארוך, אומרת לו הנשיאה "טוב תודה רבה...". עוה"ד שטען אומר, כנראה בצחוק: "לסכם או לא?". ולאחר צחוק מהקהל הנשיאה אומרת לו: "בבקשה, יסכם יסכם". גם לטוענת השנייה באותו דיון הנשיאה חוזרת מדי פעם על המילה "טוב" כדרך לזרז את הטיעון, ולאחר כמה זמן של טיעון הנשיאה אומרת לה "גברתי תואיל לסיים". משפט דומה אומרת הנשיאה גם לטוענת השלישית באותו דיון "עם כל הכבוד, גברתי תואיל לסיים", ואומרת לה שוב לאחר כמה משפטים "גברתי צריכה לסיים". לגבי הטוען הרביעי, רק לאחר מספר דקות ארוך של טיעון, אומרת לו הנשיאה "אדוני יואיל להתקדם או לסיים". ושוב לאחר מספר דקות "אדוני יסיים". לגבי הטוענת החמישית, לאחר ההפסקה, הנשיאה ביקשה ממנה מספר פעמים להתקדם ולהתמקד בטיעון המשפטי, וכן העירה לה שהיא חוזרת על עצמה "זה גברתי כבר אמרה", ולאחר מכן "גברתי צריכה לסיים". בהמשך שופטת אחרת קוטעת אותה ואומרת "גברתי חוזרת היא טענה קודם... לא צריך לחזור". לגבי הטוען השישי, הוא פותח מיוזמתו בתחילת דבריו ואומר כנראה בצחוק, "שלב שגברתי אומרת לי לקצר ולא לחזור על דברים שנאמרו", והנשיאה משיבה לו "לא אמרתי שום דבר...". המשנה לנשיאה מעיר "בסדר אדוני הבין את זה אבל", ובהמשך אומרת שופטת אחרת "אבל זה בסדר אם אדוני יקצר". לאחר מספר דקות של טיעון אומר לו המשנה לנשיאה "לא צריך לחזור על כל הטיעון, כי הבנו אותו". בהמשך ניתנה הזדמנות לעוה"ד להשיב בקצרה מאד, כאשר בשלב זה כבר הקפידו מאד שלא יחזרו על הדברים ולא יאריכו. כלומר, אף שהשופטים עמדו על מסגרת זמני הדיון והטיעון כבר מתחילת הדיון, ניכרת, באופן טבעי, עמידה הדוקה יותר על העמידה בזמנים לקראת סופו של הדיון.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

מעבר לזאת נציין, כי קשה למדוד התרגלות על ציר הזמן כאשר מדובר בשחקנים חד פעמיים ומתחלפים כמו עורכי הדין, כפי שניתן לראות מהתרשים. לעומת זאת, כאשר בחנו פרמטרים הקשורים לבית המשפט עצמו, שהוא גורם קבוע בדיונים (אמנם ההרכבים משתנים מדיון לדיון, אולם כמות השופטים מצומצמת), מצאנו מדדים שכן ניתן להשתמש בהם כדי ללמוד על התרגלות והסתגלות לשידור הדיונים. פרמטר עיקרי שבו מצאנו מגמה לאורך הדיונים המשודרים, היה נושא הקטיעות מצד השופטים במהלך הטיעון של עורכי הדין.¹⁵¹ כאן ראינו מגמה של עלייה בכמות הקטיעות לאורך הזמן על פני הדיונים המשודרים, כסממן של התרגלות מסוימת לשידור הדיונים כאמור (אם כי גם כאן ניתן לראות את ההבדלים הבאים לידי ביטוי בעליות וירידות בין הדיונים בהתאם לנושא הדיון):

מאחר שכאמור הבדיקה בין כל דיון לדיון הבא אחריו בחלק מהפרמטרים היא בלתי אפשרית ובחלקה מעידה על תלות בנושא הדיון, בדקנו התרגלות לשידור הדיונים בין קבוצת הדיונים בשלב א' של הפרויקט לדיוני שלב ב'. ואכן, הראינו בממצאים השונים שהצגנו בפרקים הקודמים לעיל

¹⁵¹ נסביר עוד, כי ישנם פרמטרים נוספים שניתן היה לבחון התרגלות לגביהם, אולם לא ניתן לבחון לגביהם מגמה על פני ציר הזמן, מאחר שהתשובות עליהם אינן כמותיות, כמו למשל האם הייתה חריגה מזמני הטיעון, או האם העירו הערות ביניים וכדומה, שהתשובות עליהם הן כן/לא. על כן הצגנו אותם רק בהשוואה בין דיוני שלב א' לשלב ב'.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

שינויים באופן ניהול הדיון בין דיוני שלב א' לשלב ב'. למשל מצאנו כי השופטים היו פחות סלחניים כלפי הערות ביניים מצד עורכי הדין במהלך הדיון בדיוני שלב ב' לעומת דיוני שלב א', זאת מחד, ומאידך ראשי ההרכב פחות ניהלו באופן בלעדי את הדיון אלא הייתה השתתפות פעילה יותר של חברי ההרכב האחרים. עוד ראינו פחות הקפדה על שימוש בשפה פשוטה ומובנת לציבור, פחות עמידה על הצגת עיקרי העתירה בתחילת הדיון, פחות קציבה מראש של זמני הטיעון וחריגות ארוכות יותר בזמני הטיעון כאשר אלו נקצבו, יותר קטיעות של טיעון עורכי הדין, יותר התייחסות להתנהגות הקהל באולם במהלך הדיון ועוד. ייתכן שמכאן ניתן להסיק כי בדיונים הראשונים ששודרו, ניהול הדיון נעשה באופן קפדני יותר, כאשר בהמשך הפרויקט השופטים התרגלו לשידור הדיון וניהלו את הדיונים באופן דומה יותר לדיונים אחרים.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

6.4. הסיקור התקשורתי של הדיונים שהשתתפו במחקר

6.4.1. נתוני צפייה

בתת פרק זה נציג נתונים כלליים על כמות הצפיות בדיונים ששודרו עד כה במסגרת הפרויקט הניסיוני, בישראל ובעולם. כפי שפירטנו בפרק שעסק בהיערכות הדוברות לפרויקט שידור הדיונים, הדיונים משודרים בעמוד ייעודי שהקימה לע"מ, שאליו ניתן להגיע באמצעות אתרי בית המשפט העליון והרשות השופטת¹⁵² וגם דרך הטוויטר, שכאמור הפך ל-X. לאחר המעבר לשלב ב' של הפרויקט התווסף ערוץ שידור ישיר דרך היוטיוב, אשר ייעל את אפשרות הצפייה באופן ישיר באמצעות אתר הרשות השופטת. בנוסף, הדיונים שהשתתפו בפרויקט הניסיוני שודרו גם באמצעים אחרים, כגון: ערוצי טלוויזיה, אתרי אינטרנט, שידורי רדיו, רשתות חברתיות של גופים אחרים ועוד, אך אין לנו מידע על כמויות ופילוח הצפיות באמצעים אלו.

בטבלה שבנספח א' מוצגים נתונים על אודות כלל הדיונים ששודרו במסגרת הפרויקט הניסיוני של שידור הדיונים, משלב א' ומשלב ב'. בנוסף למידע הכללי על הדיונים המשודרים (כמו סוג הדיון, נושא הדיון, תאריך הדיון, הצדדים והשופטים שדנו בתיק), ניתן למצוא בטבלה נתונים על כמות הצפיות בשידור הדיון שנעשו דרך אתר הרשות השופטת וכמות הצפיות על הדיונים ששודרו בשידור חי בערוץ הדוברות ביוטיוב ב-24 השעות הראשונות.¹⁵³

השידור הישיר באמצעות ערוץ הדוברות ביוטיוב נכנס לשימוש במהלך שלב ב' של הפרויקט הניסיוני, ועל כן ניתן למצוא בו שידורים ישירים של הדיונים רק החל מחודש מאי 2022, אולם ניתן למצוא סרטוני וידאו של כלל הדיונים שהשתתפו בפרויקט מתחילתו. בדקנו את ההתעניינות הציבורית בדיונים המשודרים באמצעות פילוחים שונים שאתר היוטיוב מאפשר. בטבלה המצורפת בנספח ה', הצגנו את הנתונים הבאים: נתונים הנוגעים לכמות הודעות הצ'אט שנשלחו בזמן השידור הישיר (אשר מופיעות רק לגבי דיונים ששודרו בשידור חי באמצעות היוטיוב, כלומר כאמור רק החל מאמצע חודש מאי 2022); נתונים על כמויות התגובות על הסרטון; נתונים על כמות הצפיות ב-24 שעות הראשונות מהשידור לגבי הדיונים ששודרו ממאי 2022 ואילך (נתונים אלו מופיעים גם בטבלה שבנספח א' לצורך השוואה מול כמות הצפיות בשידור הדיון באתר בתייהמ"ש); משך צפייה ממוצע ב-24 שעות הראשונות; האחוז הממוצע מתוך השידור שנצפה ב-24 שעות הראשונות; כמות הצפיות בסרטון מאז ההעלאה לערוץ היוטיוב; משך צפייה ממוצע מאז ההעלאה והאחוז הממוצע מתוך השידור שנצפה מאז העלאת הסרטון.

יוער, כי למרות שהשידור ביוטיוב החל רק בשלב ב' של הפרויקט, היו צפיות לא מעטות בסרטונים של הדיונים ששודרו בשלב א' של הפרויקט (כפי שניתן לראות בנספח ה'). עובדה זו יכולה להעיד על מידת ההתעניינות של הציבור בשידורים שהועלו ליוטיוב ולא שודרו בשידור ישיר ממרחק הזמן.

¹⁵² דיונים של בית המשפט העליון שהועברו בשידור ישיר | הרשות השופטת (www.gov.il)
¹⁵³ סרטונים בשידור חי של דיונים משודרים ניתן למצוא בערוץ היוטיוב של דוברות הרשות השופטת רק החל מאמצע חודש מאי 2022. הסרטונים של הדיונים ששודרו לפני תאריך זה הועלו בדיעבד. על כן את הנתונים הנוגעים לצפיות ב-24 שעות הראשונות הצגנו רק לגבי הדיונים מאמצע חודש מאי 2022 ואילך, שהם 22 דיונים מתוך 38 שידורי דיונים.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

6.4.1.1. צפיות מישראל

מצאנו כי מידת ההתעניינות הציבורית כפי שהיא באה לידי ביטוי בכמות הצפיות בשידור הדיון, אינה אחידה, וכי יש הבדלים ניכרים בין כמות הצפיות מדיון לדיון, כפי שניתן לראות בנספח א' (בשתי העמודות השמאליות). ניתן לראות למשל, כי בדיון הראשון ששודר במסגרת הפרויקט, ביום 16.4.2020 בעניין איכוני השב"כ (הראשון), כמות הצפיות באתר עמדה על 2,350 בלבד, בעוד שבדיון הבא, אשר התפרש על שני ימי שידור רצופים ביום 3.5.2020 וביום 4.5.2020 (בעניין הרכבת ממשלה תחת כתב אישום ובעניין ההסכם הקואליציוני), מספר הצפיות ביום הראשון עמד על מספר שיא של 109,565 וביום השני עמד על 72,180 צפיות. בהתאם, בכתבה שהתפרסמה ביום 5.5.2020 באתר "גלובס" לאחר שני ימי שידור אלו, הובאה הערכת ראש לע"מ, שלפיה צפו בדיונים לא פחות ממיליון איש בכל אמצעי התקשורת, בארץ ובעולם.¹⁵⁴ כלומר, ניתן להתרשם מהתעניינות ציבורית עצומה בשידור דיונים אלו. גם הדיון בעניין חוק הלאום גרף התעניינות רבה, ועמד על 20,440 צפיות.

גם בשלב ב' ניתן היה לראות בבירור כי הדיונים בנושאים האקטואליים יותר גרפו תשומת לב רבה הרבה יותר. הדוגמה הטובה ביותר לכך היא הדיון בעניין עילת הסבירות מיום 12.9.2023, אשר גרף נתוני צפייה חריגים: על פי נתוני לע"מ, במהלך 13 שעות הדיון נרשמו 90 טרה-בייט של תעבורה (כלומר מעבר נתונים ברשת). לפי הסבר שקיבלנו מהדוברות, מדובר על תעבורה שגדולה בהרבה לעומת התעבורה של חלק מערוצי החדשות המוכרים ביום שידורים מלא. בחישוב גס, אם ניקח בחשבון חצי שעת צפייה רצופה, נגיע לכ-40 מיליון צפיות בשידור הדיון בארץ ובעולם, בכל פלטפורמות השידור. במסגרת האתר דיון זה גרף 47,741 צפיות, וביוטיוב נרשמו 12,479 צפיות ב-24 שעות הראשונות (161,877 צפיות מאז העלאת הסרטון, כפי שניתן לראות בנספח ה' שעליו נרחיב בהמשך פרק זה).

דוגמה נוספות הן הדיון בעניין נבצרות רה"מ (השני) מיום 28.9.2023 אשר גרף 10,797 צפיות באתר ו-2,861 צפיות ב-24 שעות הראשונות ביוטיוב (42,699 צפיות מאז העלאת הסרטון), והדיון בעניין מינוי דרעי מיום 5.1.2023, אשר גרף 40,472 צפיות באתר ו-6,583 צפיות ב-24 שעות הראשונות ביוטיוב (39,908 צפיות מאז העלאת הסרטון). כמו כן, הדיונים בעניין ועדת הבחירות (בל"ד, סילמן ושיקלי) עמדו על 27,046 צפיות באתר ו-3,135 צפיות ב-24 שעות הראשונות ביוטיוב (24,363 צפיות מאז העלאת הסרטון).

לעומת זאת, הדיונים בנושאים חברתיים או משפטיים יותר, גרפו הרבה פחות צפיות, כאשר למשל הדיון בעניין הבית הפתוח מיום 28.6.2023 עמד על 83 צפיות בלבד באתר ו-154 צפיות בלבד ב-24 שעות הראשונות ביוטיוב (1,351 צפיות מאז העלאת הסרטון), והדיון בעניין מתן תרופות לאסירים מיום 31.7.2023 עמד על 255 צפיות באתר בלבד, ו-117 צפיות בלבד ב-24 שעות הראשונות ביוטיוב (1,254 צפיות מאז העלאת הסרטון).

כפי שפירטנו לעיל, היוטיוב מאפשר לקבל נתונים מעניינים נוספים על שידורי הדיונים. נספח ה' מציג את הפילוחים הנוספים שביצענו על נתוני ערוץ היוטיוב: לגבי הודעות הצ'אט, ניתן לראות גם פה הלימה בין נושא הדיון ששודר ובין כמות ההודעות, כאשר דיוני הסבירות והנבצרות גרפו את

¹⁵⁴ אבישי גרינצייג "פצצת רייטינג: מיליון צפיות בשידור הדיון בבית המשפט העליון אתמול" גלובס (5.5.2020).

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

הכמות הגדולה ביותר של הודעות צ'אט: הדיון בעניין עילת הסבירות גרף את כמות ההודעות הגדולה ביותר - 18,874 הודעות, ולאחריו הדיון בעניין הנבצרות גרף 4,471 הודעות. לעומת זאת, היו שני דיונים משודרים שלא היו בהם הודעות צ'אט כלל: הדיון בעניין שירות הלוחמות בצה"ל מיום 8.12.2022 והדיון בעניין פרסום ישיבות הקורונה מיום 30.5.2022. כמו כן היו דיונים עם הודעות צ'אט בודדות, כמו הדיונים בפרשת "ישראל ביתנו" (ארבע הודעות צ'אט לגבי הדיון הראשון ושתי הודעות צ'אט בלבד לגבי הדיון השני), והדיון בעניין מחירי הקוטג' מיום 28.11.2022 שהיו בעניינו ארבע הודעות צ'אט בלבד.

עוד בדקנו את כמות הצפיות בשידור החי ב-24 השעות הראשונות (כפי שפירטנו לעיל), את משך הצפייה הממוצע ב-24 השעות הראשונות ואת האחוז הממוצע שנצפה מתוך השידור. משך הצפייה הממוצע עבור כל הדיונים ששודרו בשידור חי באמצעות היוטיוב (22 דיונים כאמור) עמד על קרוב ל-15 דקות (56:14), והאחוז הממוצע שנצפה מתוך הדיון עמד על כעשרה אחוזים. כלומר, **מרבית הצופים בשידורי הדיונים צופים רק בקטעים מתוך השידור ולא צופים בדיון כולו**. גם פה, מצאנו כי משך הצפייה הממוצע הגבוה ביותר היה בדיון בעניין הנבצרות (מעל חצי שעה – 32:42 דקות) ולאחריו בעניין הסבירות (קצת פחות מחצי שעה – 27:03 דקות). משך הצפייה הממוצע הנמוך ביותר נמצא לגבי הדיון בעניין פרסום ישיבות הקורונה מיום 30.5.2022, שעמד על 4:23 דקות בלבד.

בהמשך בדקנו את אותם נתונים אך לגבי הצפייה בסרטונים ממועד העלאתם ליוטיוב ועד יום הבדיקה (סוף דצמבר 2023): גם פה דיוני הסבירות והנבצרות (השני) גרפו את המקומות הראשונים כפי שפירטנו לעיל (וזאת למרות שסרטונים אלו היו האחרונים ששודרו), ולאחריהם הדיון בעניין מינוי דרעי מיום 5.1.2023 עם 39,908 צפיות, ודיון הנבצרות הראשון מיום 3.8.2023 עם 39,200 צפיות. מספר הצפיות הנמוך ביותר היה בדיון בעניין הארכת סמכות השב"כ למעקב אחר חולי קורונה מיום 17.1.2021, עם 181 צפיות בלבד מאז העלאת הסרטון, ולאחריו הדיון בעניין קיצור תורנויות הרופאים המתמחים מיום 13.4.2022 עם 240 צפיות בלבד.

משך הצפייה הממוצע מאז העלאת הסרטונים עמד על 12:38 דקות בלבד, כאשר האחוז שנצפה מתוך הסרטון עמד על 8.2% בלבד. כלומר, מעט נמוך יותר ממשך ואחוזי הצפייה ב-24 השעות הראשונות.

בדיקה נוספת שערכנו לגבי הצפיות ביוטיוב הייתה לגבי סוג המכשיר שממנו צפו בסרטון. בדיקה זו התאפשרה רק לגבי הצפיות מאז העלאת הסרטון לאתר. כפי שניתן לראות **בטבלה 11** שלהלן, מצאנו כי לרוב הצפייה נעשתה באמצעות הטלפון הנייד (ב-28 דיונים מתוך 38 מרבית הצופים צפו באמצעות הטלפון הנייד). לאחר מכן, מרבית הצופים צפו בסרטונים באמצעות המחשב (בחמישה דיונים מתוך 38 רוב הצופים צפו באמצעות המחשב). אחוזים בודדים של צופים צפו באמצעות הטלוויזיה (טלוויזיה חכמה) או באמצעות טאבלט. עם זאת, מצאנו כי משך הצפייה הארוך ביותר נרשם לגבי הצופים שצפו באמצעות הטלוויזיה (כאן מצאנו גם צפיות של מעל שעה ואף קרוב לשעתיים, בדיון בעניין הארכת סמכות השב"כ למעקב אחר חולי קורונה מיום 17.1.2021), ולאחר מכן באמצעות המחשב, כאשר משך הצפייה הממוצע הנמוך ביותר נמצא לגבי הצופים שצפו דרך

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

הטלפון הנייד (משך הצפייה הנמוך ביותר היה פחות מארבע דקות, בדיון בעניין קיצור תורנויות הרופאים המתמחים מיום 13.4.2022):

טבלה 12 – פילוח הצפיות ביוטיוב בדיונים המשודרים לפי סוג המכשיר

מכשיר הצפייה	אחוזי צפייה	משך צפייה ממוצע
טלפון נייד	54.7%	9: 22
מחשב	38.4%	13: 37
טלויזיה	4.8%	23: 07
טאבלט	2.1%	11: 25

6.4.1.2. צפיות בעולם

מגמה דומה למגמה שראינו לעיל, של התעניינות ציבורית גדולה יותר באופן משמעותי בדיונים בנושאים חוקתיים ואקטואליים, ניתן לראות גם כאשר בוחנים את **נתוני הצפייה בשידורי הדיונים ממדינות ברחבי העולם**. קיבלנו מהדוברות פילוחים של סטטיסטיקות הצפייה ממדינות זרות בשידור הרשמי באתר הרשות השופטת, בעיקר על דיונים משודרים משלב ב' של הפרויקט (30 מהדיונים המשודרים, שלושה מתוכם משלב א' של הפרויקט. את נתוני הצפייה לגבי שאר הדיונים לא ניתן היה לאתר).

על מנת להקל על הצגת הנתונים, קיבצנו את הנתונים מהמדינות השונות לפי אזורים בעולם. כפי שניתן לראות ב**טבלה 13** שלהלן, ההתעניינות הגדולה ביותר בדיונים המשודרים הגיעה ממדינות מערב אירופה, צפון אמריקה והרשות הפלסטינית,¹⁵⁵ כאשר הדיונים שנצפו הכי הרבה היו דיונים בנושאים אקטואליים יותר: הדיון בעניין עילת הסבירות, הדיון בעניין מינוי דרעי, הדיון בעניין ועדת הבחירות והדיון הראשון בעניין חוק הנבצרות. יש לציין כי מדובר במגמה דומה לנתוני הצפייה מישראל, שגם בהם כמפורט לעיל נרשמה התעניינות רבה ביותר בדיונים אלו. עוד מעניין לראות, כי בעוד שמגמה זו נצפתה לגבי כל האזורים שבהם צפו בדיונים המשודרים, נתוני הצפייה מהרשות הפלסטינית מלמדים כי הדיון שנצפה אצלם הכי הרבה היה דווקא הדיון בעניין הריסת בית המחבל שביצע את הפיגוע בבני ברק, ולאחריו הדיון בעניין חוק האזרחות:

¹⁵⁵ יוער, כי אין לנו מידע האם יו-טיוב מבצעים הבחנה בספירת כמות הצפיות בין תושבי ישראל לתושבי הרשות הפלסטינית בשטחי איו"ש.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

טבלה 13 – פילוח נתוני הצפייה דרך אתר הרשות השופטת לפי אזורים בעולם

הדיונים שנצפו הכי הרבה	מדינות שצפו הכי הרבה	סה"כ צפיות	כמות מדינות	אזור
סבירות - 46,325	בריטניה - 2,033	5,523	23	מערב אירופה
מינוי דרעי - 39,483	גרמניה - 807			
ועדת הבחירות - 25,603	צרפת - 553			
חוק הלאום - 23,580	בלגיה - 335			
סבירות - 894	ארה"ב - 3,522	3,792	2	צפון אמריקה
מינוי דרעי - 658	קנדה - 270			
ועדת הבחירות - 507	מינוי בן גביר - 386			
הריסת בית מחבל - 722	הרשות הפלסטינית - 1,049	1,234	11	מדינות ערב
חוק האזרחות - 285	איחוד האמירויות - 51			
ועדת הבחירות - 52	טורקיה - 36			
מינוי דרעי - 100	פולין - 99	507	23	מזרח אירופה
סבירות - 95	גאורגיה - 53			
חוק הנבצרות 1 - 52	רוסיה והונגריה - 51 (כל אחת)			
חוק הלאום - 48	רומניה - 49			
מינוי דרעי - 82	תאילנד - 138	377	14	המזרח הרחוק
סבירות - 77	הפיליפינים - 48			
ועדת הבחירות - 65	סינגפור - 41			
סבירות - 53	אוסטרליה - 189	220	6	אוסטרליה והאזור
מינוי דרעי - 34	ניו זילנד - 21			
ועדת הבחירות, חוק הנבצרות 1 - 31 (כל אחד)	מקסיקו - 70	227	12	דרום אמריקה
מינוי דרעי - 51	ברזיל - 58			
ועדת הבחירות - 35	ארגנטינה - 54			
חוק הלאום - 34	דרום אפריקה - 57			
סבירות - 29	קניה - 6	86	11	אפריקה
חוק הלאום - 18	גרנדה - 5			
סבירות, מינוי דרעי - 17 (כל אחד)	ארובה - 4	11	4	קריביים
ועדת הבחירות - 10	ארובה - 4			
סבירות - 2,798	ארה"ב - 3,522	¹⁵⁶ 11,977	106	כללי
מינוי דרעי - 2,234	בריטניה - 2,033			
ועדת הבחירות - 1,169	הרשות הפלסטינית - 1,049			
חוק הנבצרות 1 - 1,066	גרמניה - 807			

עוד מעניין לציין נתונים המעידים על צפיות בשידורים הישירים, אף כי בודדות, ממקומות אקזוטיים ובלתי צפויים ברחבי העולם, כמו פואה ניו גינאה, קלדוניה החדשה, האי מאן, ונואטו ועוד.

¹⁵⁶ ועוד 464 צפיות ממקור לא ידוע.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

גם כאן, בדקנו צפיות מהעולם בדיונים ששודרו בערוץ היוטיוב של דוברות הרשות השופטת. חשוב להסביר כאן, כי ערוץ היוטיוב לא מספק נתונים על הצפייה במדינות שונות בעולם לגבי כל הדיונים, ומצאנו נתונים כאלו רק לגבי 16 מהדיונים ששודרו. מצאנו, כי בכל הדיונים שיש לגביהם נתונים על צפיות מהעולם, מרבית הצפיות היו מארה"ב (בממוצע 666 צפיות), כאשר הדיון הנצפה ביותר היה הדיון בעניין עילת הסבירות (4,829 צפיות), ולאחריו בשני הדיונים בעניין הנבצרות (1,250 צפיות בדיון השני ו-1,123 צפיות בדיון הראשון). גם משך הצפייה בדיון הסבירות היה הגבוה ביותר (37: 33). גם במדינות העיקריות האחרות שבהן צפו בדיונים המשודרים לפי נתוני היוטיוב, הדיון הנצפה ביותר היה הדיון בעניין עילת הסבירות, עם משך הצפייה הארוך ביותר, כפי שניתן לראות בטבלה 14 להלן:

טבלה 14 – פילוח נתוני הצפייה ביוטיוב ממדינות עיקריות בעולם

מדינה	ממוצע צפיות	משך צפייה ממוצע (בדקות)	כמות דיונים משודרים שנצפו	כמות צפיות בדיון על עילת הסבירות	משך צפייה בדיון על עילת הסבירות
ארה"ב	666	17: 13	16	4,829	33: 37
בריטניה	252	24: 38	11	1,439	33: 19
גרמניה	239	21: 42	9	1,354	31: 01
קנדה	140	24: 32	7	584	29: 43
צרפת	128	17: 51	9	554	32: 00

מצאנו צפיות בכמויות נמוכות יותר גם ממדינות אחרות. ביניהן נציין את יוון, עם 159 צפיות בדיון בעניין הנבצרות (השני), את קמבודיה עם 11 צפיות בדיון בעניין תיקון פקודת המשטרה מיום 7.6.2023 אך משך צפייה נמוך של פחות מדקה, את הרשות הפלסטינית עם 13 צפיות בדיון בפרשת "ישראל ביתנו" מיום 26.6.2022 ומשך צפייה ארוך יחסית (21: 47 דקות), את תאילנד עם 25 צפיות בדיון העניין השתתפותם של ח"כ סילמן ושיקלי בבחירות מיום 6.10.2022, ואת תימן עם 34 צפיות בדיון בעניין ההסכם הימי עם לבנון מיום 20.10.2022 ו-12 צפיות בדיון בעניין השתתפותה של בל"ד בבחירות מיום 6.10.2022 (אך זמני צפייה ממוצעים נמוכים בני פחות מחצי דקה). כלומר גם בנתוני הצפייה ביוטיוב ניתן לראות תופעה של התעניינות ממדינות פחות צפויות בסוגי דיונים אחרים, בדומה לזו שהראינו לגבי הצפיות באתר בתי המשפט.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

6.4.2. ניתוח תוכן תקשורתי

בחלק זה של המחקר ערכנו ניתוח של תוכן הסיקור התקשורתי על הדיונים המשודרים לעומת הדיונים שלא שודרו מקבוצות הביקורת האחרות ואשר השתתפו במחקר זה. מטרת הניתוח הייתה לבחון את היקף השיח הציבורי ואת תוכנו, כפי שהוא משתקף בתקשורת הכתובה והמשודרת, ביחס לעצם השידור של הדיונים המשודרים לעומת הסיקור התקשורתי של הדיונים שלא שודרו. חשוב לסייג, כי מדובר בניתוח תקשורתי ממוקד וספציפי לפי ההגדרות שבחרנו, שנועד לתת טעימה "על קצה המזלג" מהלך הרוח התקשורתי סביב הדיונים ששודרו והדיונים האחרים שנכללו במחקר. ככל שיש עניין בביצוע ניתוח תוכן מעמיק ורחב יותר, אשר יכלול למשל גם בדיקה ברשתות החברתיות, יש לשקול פנייה לאחת החברות המתמחות בניתוחים מסוג זה.

לצורך בחינת הסיקור התקשורתי, **בדקנו כתבות שהתפרסמו בעיתונות הכתובה ובאינטרנט**. במסגרת זו נבדקו כתבות שהתפרסמו ביום הדיון וביום שלאחריו, לרבות כתבות בעיתוני סוף השבוע. נבחנו כתבות שנשלחו לדוברות על ידי חברת "יפעת" במסגרת לקט הכתבות היומי שהיא שולחת, ובנוסף נעשה חיפוש "גוגל" למציאת כתבות נוספות על כל דיון שהתפרסמו ביום הדיון או ביום שלאחריו. לגבי הכתבות שמצאנו בדקנו את הסנטימנט שעולה מהכתבות: האם כותרת הכתבה והכתבה עצמה היא בנימה חיובית, שלילית או ניטרלית (אינפורמטיבית בלבד); האם ההתייחסות בכתבה היא לעצם השידור או לנושא הדיון המשפטי, ואם ההתייחסות היא לעצם השידור – מהי נימת ההתייחסות (חיובית או שלילית); האם ניתנה התייחסות או אף ציטוט של אמירות בולטות או חריגות של המשתתפים בדיון ועוד. סנטימנט שלילי הוגדר לצורך מחקר זה כנימה או אמירה שיש בה כדי ביזוי של מעמד בית המשפט העליון, זילות בו, יצירת אווירה שמדמה את הדיון ל"קרקס" או "הצגה" וכיו"ב. כמו כן, בדקנו האם ניתן להצביע על שינוי בנימת הכתבות לאורך הזמן, והאם ההתייחסות עברה להיות מהתייחסות לעצם השידור להתייחסות לדיון עצמו.

כפי שצוין לעיל, סקרנו כתבות שהתפרסמו בעיתונות הכתובה והאינטרנטית בסביבות מועד הדיון עבור כל אחד מ-118 הדיונים שנותחו במחקר זה.

מצאנו כי בממוצע התפרסמו 5.1 כתבות פר דיון, כאשר הטווח נע בין 0 ל-81 כתבות לדיון. מרביתם המכרעת של הכתבות (81.6%) היו אינפורמטיביות בלבד, וסיקרו את הדיון או את שידור הדיון באופן ענייני וללא סנטימנט חיובי או שלילי. קרוב ל-7% מן הכתבות היו בעלות סנטימנט חיובי, ומעט פחות מכך, קרוב ל-6%, היו בעלות סנטימנט שלילי. יתר הכתבות (קרוב ל-6%) היו בעלות סנטימנט מעורב (כלומר חיובי ושלילי יחד באותה כתבה).

טבלה 15 שלהלן מפלחת את הממצאים שמצאנו לגבי הכתבות לפי ארבעת סוגי הדיונים השונים:

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

טבלה 15 – פילוח ממצאי ניתוח תוכן תקשורת בחלוקה לסוגי הדיונים

ממוצע התייחסות לאמירות חריגות	דיונים שלא נמצאו לגביהם כתבות	ממוצע כתבות מעורבות	ממוצע כתבות אינפורמטיביות	ממוצע כתבות שליליות	ממוצע כתבות חיוביות	מקס' כתבות	ממוצע כתבות	כמות דיונים	סוג הדיון
46.6%	0	5.9%	79.0%	8.1%	7.1%	81	13.4	38	דיונים משודרים
47.0%	0	5.3%	80.2%	6.1%	8.4%	33	10.5	36	דיונים משודרים (ללא נבצרות וסבירות)
25.0%	1	2.1%	93.8%	2.1%	2.1%	13	4.4	11	דיונים שביקשו לשדר
30.0%	18	7.5%	85.0%	5.0%	2.5%	11	1.2	33	דיונים עם עניין תקשורתי
-	36	-	-	-	-	-	0	36	דיונים רגילים
43.4%	55	5.8%	81.6%	5.8%	6.8%	81	5.1	118	כללי

מהטבלה שלעיל ניתן לראות בבירור התעניינות תקשורתית גדולה יותר בדיונים המשודרים. במסגרת זאת ניתן לראות כמות גדולה יותר באופן משמעותי של כתבות על הדיונים המשודרים, כאשר הכתבות התאפיינו באחוזים גבוהים יותר של סנטימנט חיובי, שלילי או מעורב לעומת הדיונים האחרים, ובהתאמה אחוז נמוך יותר של כתבות אינפורמטיביות בלבד. כמו כן, לא מצאנו כלל דיונים משודרים שלא סוקרו תקשורתית. גם מבחינת התייחסות לאמירות חריגות שנאמרו במהלך הדיון מצד עורכי הדין, השופטים או משתתפים אחרים, מצאנו אחוזים גבוהים יותר משמעותית בכתבות על הדיונים המשודרים לעומת שאר סוגי הדיונים, לרבות ציטוטים של אותן אמירות והתייחסות הכתבים אליהן.

נמשיך ונבחן האם ניתן לזהות שינויים בהתעניינות התקשורתית בסוגי הדיונים השונים בין הדיונים בשלב א' של הפרויקט לדיוני שלב ב' :

טבלה 16 - פילוח ממצאי ניתוח תוכן תקשורת בחלוקה לשלבים בפרויקט

התייחסות לאמירות חריגות	כתבות מעורבות	כתבות אינפורמטיביות	כתבות שליליות	כתבות חיוביות	דיונים ללא כתבות	מקס' כתבות	ממוצע כתבות	כמות דיונים	סוג הדיון	שלב בפרויקט
62.1%	1.1%	64.4%	9.2%	25.3%	0	24	10.9	8	דיונים משודרים	
0%	0%	100%	0%	0%	0	10	4.7	3	דיונים שביקשו לשדר	
47.8%	0.0%	87.0%	8.7%	4.3%	4	11	2.1	11	דיונים עם עניין תקשורתי	שלב א'
-	-	-	-	-	3	-	0	3	דיונים רגילים	
52.4%	0.8%	72.6%	8.1%	18.5%	7	24	5.0	25	כללי - שלב א'	

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

43.4%	6.9%	82.0%	7.8%	3.3%	0	81	14.1	30	דיונים משודרים	
42.5%	6.5%	84.9%	5.1%	3.4%	0	33	10.4	28	דיונים משודרים ללא סבירות ונבצרות	
35.3%	2.9%	91.2%	2.9%	2.9%	1	13	4.3	8	דיונים שביקשו לשדר	שלב ב'
25.6%	7.0%	90.7%	2.3%	0.0%	14	13	0.8	22	דיונים עם עניין תקשורתי	
-	-	-	-	-	33	-	0	33	דיונים רגילים	
41.4%	7.0%	82.7%	7.2%	3.2%	48	81	5.1	93	כללי – שלב ב'	

מהטבלה עולה, כי ממוצע הכתבות שהתפרסמו סביב הדיונים המשודרים היה גבוה באופן משמעותי לעומת הדיונים האחרים: על הדיונים המשודרים משלב א' התפרסמו בממוצע כפי שניים כתבות לעומת הממוצע הכללי וממוצע הדיונים שביקשו לשדר, וכפי שלושה בדיוני שלב ב' לעומת הממוצע הכללי וממוצע הדיונים שביקשו לשדר. לצד זאת ניתן לראות ירידה בכמות הכתבות החיוביות וגם השליליות, ועלייה בכמות הכתבות האינפורמטיביות, הן לגבי הכתבות שפורסמו על הדיונים המשודרים והן בכלל. עוד ניתן לראות ירידה בהתייחסות לאמירות חריגות שנאמרו במהלך הדיון בין דיוני שלב א' לב', גם בדיונים המשודרים וגם בדיונים בעלי עניין תקשורתי והדיונים הרגילים, לצד עלייה בהתייחסות לאמירות חריגות בדיונים שביקשו לשדר. ממצא מעניין נוסף שניתן ללמוד עליו מן הטבלה הוא כי גם בשלב א' וגם בשלב ב' לא נמצאו כלל כתבות על דיונים רגילים, בעוד שעל כל הדיונים המשודרים נמצאו כתבות.

לגבי הכתבות החיוביות חשוב להסביר, כי שיעור הכתבות החיוביות הגבוה במיוחד על הדיונים המשודרים נובע בעיקר מהתייחסויות חיוביות לעצם החידוש שבכניסת המצלמות לדיוני בית המשפט העליון, לסיקור פרויקט השידורים הישירים ולערכים החיוביים של שידור הדיונים, כמו הגברת השקיפות, אמון הציבור, שילוב הטכנולוגיה בבתי המשפט ועוד. במקביל, בכל הנוגע לכתבות השליליות נסביר, כי הנימה השלילית שעלתה מהן לא עסקה בהתייחסות שלילית לעצם השידור, כלומר באף אחת מהכתבות שמצאנו לא עלתה הטענה כי אין מקום לשדר דיונים מבתי המשפט, אלא היו מספר כתבות שהעירו על משך הזמן שלקח ליישם את הפיילוט, או כי הדיון לא "סיפק" את רמת הדרמה שצופתה, וכן היו כתבות שעסקו בביקורת הקשורה לנושא העתירה או למקומו של בג"ץ לדון בה, או לעצם העובדה שמשודרים מעט דיונים נבחרים בלבד.

בהמשך לכך, בדקנו בתוכן התקשורתי האם ניתנה בכתבות שמצאנו התייחסות כלשהי לעצם שידור הדיון. לגבי מרביתם המכרעת של הדיונים ששודרו מצאנו כתבות אשר התייחסו לעצם העובדה שהדיון שודר בשידור ישיר. רק לגבי ארבעה מהדיונים ששודרו בשלב ב' של הפרויקט לא מצאנו כלל התייחסות תקשורתית לעצם שידור הדיון. עוד מצאנו, כי לגבי כל דיון משודר, ממוצע שיעור הכתבות שהתייחסו לעצם שידור הדיון עמד על 43.2%. עם זאת, ראינו ירידה משמעותית

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

בהתייחסות לעצם שידור הדיון בין דיוני שלב א' של הפרויקט, בייחוד הראשונים שבהם, ובין הדיונים ששודרו בשלב ב' של הפרויקט (ממוצע של כ-60% של כתבות שהתייחסו לעצם השידור בשלב א' לכ-38% בלבד לגבי דיוני שלב ב'). ירידה זו מובנת, שכן בדיונים הראשונים ששודרו ניתן היה לצפות לעיסוק תקשורתי נרחב בעצם החידוש שבשידור דיונים מבית המשפט העליון, משמעות פתיחת הדיונים לשידור ועוד, בעוד שבהמשך ניתן לראות גם כאן תהליך של התרגלות לעצם השידור ומעבר לעיסוק יותר בתוכן הדיון מאשר בעצם היותו משודר.

מניתוח הכתבות שהתייחסו לעצם השידור של הדיונים, ניתן היה לזהות אמירות שדנות ב**יתרונות** שהועלו לגבי שידור דיונים מבתי המשפט, רובן התייחסויות חיוביות. במסגרת זו ניתן היה לראות התייחסויות לנושאים של שקיפות הדיון, נגישות לצדק, אמון הציבור, הצטרפות לקדמה הטכנולוגית, הערך החינוכי שבשידור דיונים ואנושיות השופטים. רובן של התייחסויות אלו היו חיוביות, אך לא כולן. לצד זאת ניתן היה לזהות גם התייחסות **לחששות** מפני שידור דיונים, בעיקר לחשש מפני קרקס תקשורתי. חשוב להקדים ולציין כי מרבית הדוגמאות שמצאנו נכתבו על הדיונים המשודרים הראשונים, ולאחר מכן כמעט שלא ראינו התייחסויות לתמות אלו.

אשר לחשש מפני הפיכת הדיון המשודר ל"קרקס תקשורתי" או להתייחסות לשידור הדיון כאל **הצגה או מופע בידור**, ההתייחסות לנושאים אלו מופיעה במספר לא מבוטל של כתבות, בחלקן כהתייחסות חיובית (לעצם השידור להבדיל מנושא הדיון), בחלקן מעורבת ובחלקן שלילית. להלן נביא מספר דוגמאות לכך:

בכתבות על הדיון הראשון ששודר במסגרת הפרויקט, בעניין איכוני השב"כ (הראשון) מיום 16.4.2020, מצאנו כתבה מעיתון "הארץ" אשר כותרתה הייתה "השופטים כבני אדם", שבה צוין כי "במקום 'אווירת קרקס', השידור מבג"ץ הזכיר את ערוץ הכנסת רק בלי הפרפורמנס והדרמה". בכתבות שהתפרסמו על הדיונים מיום 3.5.2020 ומיום 4.5.2020 בעניין הרכבת ממשלה תחת כתב אישום ובעניין ההסכם הקואליציוני, מצאנו לא מעט התייחסויות לנושא. למשל, כתבה שהתפרסמה ב"גלובס" שכותרתה הייתה "בית המשפט יורד אל העם וזו ההצגה הכי טובה בעיר" נאמר כי שידור הדיון היה יותר מעניין ממרבית משדרי הספורט והחדשות, או כתבה שהתפרסמה בעיתון "ישראל היום" שכותרתה "ערוץ הביגוף משיק לוח משדרים מנצח", שבה נכתב בין היתר כך: "מדוע רק כשנגמר עוצר הקורונה משיקה מערכת בתי המשפט את תכנית הריאליטי הכי טובה בטלוויזיה? חודשיים מול נטפליקס ודווקא עכשיו מגיע הדבר האמיתי... אהבתי את האריזה הייחודית - מודיעים מראש את הנושאים... ומי השחקנים... אך כשהמסך עולה מעל חבר השופטים מתגלה הבעיה הראשונה: בישראל 2020 לא יודעים לעשות ריאליטי". בכתבה אחרת באותו עיתון שכותרתה "נשיאת העליון חיות צודקת: טיעוני העותרים פופוליים", נאמר כי "בג"ץ אחראי במידה רבה למחזה תיאטרון האבסורד שהתרחש אתמול בין כתליו", אך במקום אחר בכתבה נאמר כי "הנשיאה חיות עצרה את שטף הדברים באמרה שמדובר בפופוליזם. בית המשפט העליון אינו מבצר. אמירה נכונה וחשובה וטוב שנאמרה".¹⁵⁷

¹⁵⁷ דוגמאות נוספות להתייחסות לדיון כאל "הצגה": בעיתון "הארץ" התפרסמה כתבה שכותרתה הייתה "הבטיחו משדר דרמטי קיבלנו דיון בחוק הנורבגי", ובה נכתב כך: "המופע ששודר מירושלים שווק כחורף גורלות אך התברר כבירוקרטי ואפרורי", וכן: "צופי הטלוויזיה יכולים להרגיש מרומים... מה שצופי הטלוויזיה קיבלו במקום משדר

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

בדיונים המאוחרים יותר של הפרויקט מצאנו פחות עיסוק בכתבות בעצם שידור הדיונים, למעט ציון עצם העובדה שהדיון היה משודר. בכל זאת מצאנו למשל כתבה בעיתון "הארץ" שעסקה בדיון השני בעניין חוק הנבצרות מיום 28.9.2023 (בג"ץ 2412/23), שכותרתה הייתה "סדרת מתח", ובה נכתב "איזו סדרה קיסרית סידרו לנו פה".

בכל הנוגע להתייחסות ליתרונות של שידור הדיונים, נפרט להלן דוגמאות שמצאנו בכתבות על הדיונים המשודרים ליתרונות השונים:

לעניין הערך החינוכי בשידור הדיונים, בכתבה שהתפרסמה ב"ידיעות אחרונות" על הדיון מיום 3.5.2020 בעניין הרכבת ממשלה תחת כתב אישום, שכותרתה "מתמרנים בשדה מוקשים", נאמר כי "שידור ישיר של דיון בדילמה תקדימית, מהחשובות בתולדות המדינה, הוא מסר חינוכי וערכי לכל אזרח, לא כל שכן לבני הנוער הרבים שנמצאים בבית בגלל הקורונה." בכתבה שהתפרסמה באתר "וואלה" לקראת צמד הדיונים המשודרים מיום 3.5.2020 ו-4.5.2020 בעניין הרכבת ממשלה תחת כתב אישום ובעניין ההסכם הקואליציוני, שכותרתה "מול המצלמות, בג"ץ יכריע את גורלה של הדמוקרטיה הישראלית", צוין כי שידור הדיון הוא חלק מתהליך חשוב: "אף שהכול יתגמד לבסוף לעומת התוצאה, חשוב מאוד גם התהליך, והוא ייחשף, בשקיפות חדשה ומלאה, ביום הלימודים הארוך, הכפול. שיעור מרוכז באזרחות".

כמו כן, מצאנו מספר כתבות שהתייחסו לערכים של שקיפות הדיון, אמון הציבור והנגשת המשפט. למשל, בכתבה שהתפרסמה ב"ידיעות אחרונות" על הדיון המשודר הראשון מיום 16.4.2020 בעניין איכוני השב"כ, שכותרתה "הציבור ישפוט", נכללה התייחסות לעצם שידור הדיון, ונאמר כי "הבחירה בדיון על פרטיות כדיון השקוף הראשון היא משמעותית, לא משנה אם מאחוריה עומדת כוונת מכוון או שיש כאן החלטה שרירותית לחלוטין". עוד נאמר כי "כבר שנים מדברים על חשיבות השקיפות בהיכלי הצדק בנושאים שבהם יש עניין לציבור, ואפילו היה איזה מיני-פיילוט אי אז בשנת 2014, אבל עכשיו בלון הניסוי הופרח לאוויר בשנית... שידורים מבית המשפט הם בשורה טובה ומנחמת. נוכל להתבונן מקרוב במערכת הצדק...". עם זאת, באותה כתבה ניתן היה למצוא התייחסות פחות חיובית לתוכן השידור (בשונה מעצם השידור). למשל "הצפייה עצמה, לעומת זאת, לא סיפקה יותר מדי קתרזיס", "בבית המשפט שלנו כולם פחות יפים ויותר מנומנמים".

בכתבה נוספת שהתייחסה לנושא, שהוזכרה לעיל, שכותרתה "השופטים כבני אדם", נאמר כי "צמד המילים 'דיונים נבחרים' צריך להדליק נורת אזהרה. עקרון הפומביות המעוגן בחוק יסוד מחייב שקיפות וזה עוול שחיכו עד עכשיו. כדי לנקוט את הצעד. דיוני העליון אמנם פתוחים לציבור, אבל למי יש זמן ומשאבים להגיע פיזית לאולם. השופטים יודעים היטב שזה המצב, ולכן דחו את הקץ

דרמטי חורף גורלות, זה דיון ביורוקרטי-קונסטיטוציוני על מהותו של החוק הנורווגי המדלג". בהמשך אותה כתבה עלה נושא ה"שואו" של עורכי הדין, וצוטטו אמירות חריגות שונות כמו התייחסות לתכניות "חתונה ממבט ראשון" או "הישרדות" ואמירות מבודחות נוספות שנאמרו במהלך הדיון. בעיתון "ידיעות אחרונות" התפרסמה כתבה שכותרתה הייתה "בג"ץ מציג: שידורי המהפכה", פורט על ההכנות לשידור הדיונים ולפיילוט, ונכתב "זה לא רק שופטי בג"ץ כמו שמעולם לא ראינו אותם, זה שופטי בג"ץ כמו שהם מעולם לא ראו את עצמם". וכן "מי שנראתה כאילו התכוננה בשקדנות לקראת האירוע, שלא לומר לקחה שיעורים אצל אסי עזר ורותם סלע, היא הנשיאה חיות." בהמשך נכתב: "עו"ד... חטף כשהשתמש במילה "יצור" כדי לתאר את מעמד ראש הממשלה. הסצנה הזאת הוכיחה את השפעת המצלמות: בלעדיון, הנשיאה אולי לא הייתה מתעקשת שהמילה תוחלף. איתן אין מקום לטעויות".

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

עד הקורונה. "הוועדה צדקה בתובנה שהמצלמה משנה התנהגות. השופטים... חשבו פעמיים לפני שדיברו, אך היו גם שינויים מבורכים. הנשיאה הסבירה את עבודתם לצופים בבית, ואפילו התעכבה כדי לבטא במילים פשוטות את מהות העתירות ואת כובד משקלן."

בכתבה שכתרתה "בית המשפט יורד אל העם וזו ההצגה הכי טובה בעיר" שהוזכרה אף היא, נאמר כי השידור "חשוב ציבורית, כי חשוב שהציבור יראה כיצד הצדק נעשה, כיצד הוא נראה, כיצד הוא פועל את פעולתו. כיצד, לעזאזל נראה דיון חוקתי היסטורי בבית המשפט העליון של ישראל? ככה. והאמת? מעטים ידעו שזה כך... ומה שעושה השידור הזה - ובגלל זה הוא חשוב - הוא מסיר קיר זכוכית גבוה שעומד בין הציבור לבין המוסד המשפטי הכי חשוב בישראל. המוסד הזה, שאחת מחולשותיו היא תחושת הניתוק והניכור שהוא משדר לציבור, הוא מוסד שמאפשר את פתיחת דלתותיו למצלמות ולמשדרים חיים רק באירועים לאומיים ממש... אבל מה שהחברים לא מבינים הוא שהגיע הזמן לפתוח את בית המשפט העליון. ובלשון יותר מודרנית: להנגיש אותו. הגיע הזמן להתחיל לתווך לאזרחי ישראל את הנראות של המוסד הזה ואת הנראות של המתחולל בתוכו, כי הוא חשוב מדי להישאר נחלתה של גילדה מצומצמת ויודעי ח"ן שמדברים, כמו ביניהם, בלשון משפטית, מרוחקת.¹⁵⁸

אם נעבור לדוגמאות מכתבות שהתפרסמו על **דיונים עדכניים יותר**, משלב ב' של הפרויקט, נמצא למשל כתבה שהתפרסמה ב"גלובס-אונליין" ביום 26.6.2022 על הדיון המשודר הראשון בעניין ישראל ביתנו (ע"פ 5405/21) שכתרתה הייתה "פאינה קירשנבאום כן, משפט נתניהו לא: איך מחליטים על שידור דיונים בבית המשפט?". בכתבה זו ניתנה התייחסות רבה לפרויקט שידור הדיונים. בין היתר נכתב כך: "שידור זה מהווה תקדים במסגרת הפיילוט שמבצעת הרשות השופטת, כך שלראשונה שודר דיון בערעור פלילי על גזר דין, וטענות הצדדים נשמעו בשידור חי. עד היום שודרו רק דיונים בבג"ץ נגד המדינה, או הקראה של החלטות. פיילוט השידורים החל באפריל 2020 ומאז שודרו 19 דיונים. מרביתם דיונים בבג"ץ ומיעוטם בערכאות הדיוניות. הכלל שקבעה הנהלת בתי משפט לשידור הוא שיהיה בדיון "עניין ציבורי". אלא שבפועל, נקבע כי הפיילוט יוגבל ל-24 דיונים לטווח של שנה וחצי, כך שגם דיונים בעלי חשיבות ציבורית לא משודרים". בהמשך, תחת כותרת המשנה "מגבירים את השקיפות" נכתב כך: "שידורי הדיונים נעשים כחלק מהמגמה שהנהיגה הנשיאה אסתר חיות להגברת השקיפות".

בכתבה שהתפרסמה על הדיון בעניין עילת הסבירות (בג"ץ 5658/23 ועוד, 12.9.2023) באתר "זמן ישראל" שכתרתה הייתה "האיומים... לא הפחידו את שופטי העליון", נכתב כך: "טוב עשתה נשיאת בית המשפט העליון אסתר חיות כשהעניקה את מתנת השידור החי מדיוני בית המשפט, כדי שהציבור ייחשף באופן לא אמצעי לעוצמת הדיון...".

חשוב לציין כי מצאנו גם דוגמאות להתייחסות פחות חיובית לערך השקיפות המתגלם בשידור הדיונים. למשל, בכתבה שהתפרסמה בעיתון "הארץ" על הדיון המשודר הראשון מיום 16.4.2020

¹⁵⁸ דוגמה נוספת להתייחסות לערך השקיפות בשידור הדיונים: בפרסום שנעשה בטלגרם על הדיון ששודר בדיעבד בעניין יו"ר הכנסת מיום 25.3.2020, שכתרתו "הסרטון נמחק אך בהמשך הותר שידורו" נכתב כך: "הנחתי את ידי על הדיון המצולם בבג"ץ... דיון מרתק הרבה יותר מכפי שהשתקף בפרוטוקול, והזדמנות נדירה מאוד לראות איך עושים את הנקיפות". בדומה, בכתבה שצוינה לעיל שכתרתה "מול המצלמות בג"ץ יכריע את גורלה של הדמוקרטיה הישראלית", נאמר כך: "אף שהכול יתגמד לבסוף לעומת התוצאה, חשוב מאוד גם התהליך, והוא ייחשף, בשקיפות חדשה ומלאה, ביום הלימודים הארוך, הכפול".

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

בעניין איכוני השב"כ (הראשון), ניתן היה לראות את הנימה הפחות חיובית ניתן לראות כבר בכותרת הכתבה "השידור החי מבג"ץ היה חשוב לדמוקרטיה ואסון לטלוויזיה". בכתבה פורט אמנם כי מדובר בסוגיה מרתקת, אך הועלתה ביקורת על משך הזמן שקדם לפיילוט מאז שהוחלט בשנת 2004 על שידור חי "טחנות הצדק אטיות להדהים", ובהמשך נכתב כי "אחרי ארבע שעות של שידור הבכורה היום, ברור שדי ברדיו כדי למלא אחר דרישות השקיפות וזכות הציבור לדעת" ובהתייחס לעובדה כי צפויים להיכלל בפיילוט עשרה דיונים נכתב "מבחינתי נשמע ברדיו". באופן דומה, בכתבה שצוינה לעיל "הציבור ישפוט" נאמר כי "כבר שנים מדברים על חשיבות השקיפות... אבל עכשיו בלון הניסוי הופרח לאוויר שנית." ולאחר מכן נאמר "שידורים מבית המשפט זו בשורה טובה. כמעט מנחמת. אם נרצה להיות אזרחים טובים נוכל להכין פופקורן ולהתבונן מקרוב במערכת הצדק. זה הכי קרוב לשקיפות שנזכה לה בחודשים הקרובים".

התייחסות להתאמת מערכת המשפט להתקדמות הטכנולוגית ניתן היה למצוא בשתי כתבות: בכתבה שהתפרסמה בעיתון מעריב על הדיון מיום 16.4.2020 בעניין איכוני השב"כ (הראשון), שכותרתה "משפט בכל בית", נכתב כי "לראשונה בישראל צולם והועבר בשידור חי דיון בין כותלי בית המשפט העליון. אזרחי ישראל יכלו לראות במכשירי הטלוויזיה שלהם את המתרחש באולם", וכן צוטטה הנשיאה באומרה כי "הפרויקט הניסיוני להעברת שידורים ישירים של דיוני בית המשפט העליון רותם את הקדמה הטכנולוגית להגשמת עקרון פומביות הדיון", ובכתבה שהתפרסמה בעיתון "גלובס" על אותו הדיון, נכתב בכותרת כי "השימוש של מערכת המשפט בטכנולוגיה לא צריך להיעצר בשידור דיוני בג"ץ".

בכל הנוגע לשיקוף אנושיותם של השופטים באמצעות שידור הדיונים, מצאנו לדוגמה את הכתבה שכותרתה "השופטים כבני אדם" שצוינה לעיל, שבה נכתב כי "אין לשופטים את הכריזמה של פוליטיקאים ממולחים, אך בשידור החי הם נחשפו באנושיותם. השופטים והעותרים התגלו כרהוטים, מנומקים ומקצועיים, גם כשלא מסכימים עם עמדתם". בהמשך אותה כתבה נעשתה התייחסות לכך שהשופטים שלא מתראיינים יכולים להיחשף באמצעות שידור הדיונים כדמויות אנושיות באופן שיתרום לחיזוק האמון בבית המשפט: "התובנה שיש לשדר את כל הדיונים ולא רק "נבחרים" אינה רק עניין של שקיפות. הצגת הפן האנושי של השופטים - שלא מתראיינים ולכן קל לציירם כדמויות חד ממדיות מפלצתיות - עשויה לתרום לאמון במערכת המשפט לא פחות מעקרון הפומביות", ובהמשך: "המצלמה הפכה אותם לבני אדם... ולא רק תמונה לצד ציטוט פסק דין".

וכן בכתבה שצוינה לעיל שכותרתה "בג"ץ מציג: שידורי המהפכה", נכתב "העיסוק הנרחב בדיונים, הצגת רגעי השיא בכל המהדורות... כביכול, ניצחון תודעתי לבג"ץ: הוא ירד מהאולימפוס והתגלה כענייני וערני ומנגד לא רובוטי, אטום או נטול חן".

גם כאן נחתום בדוגמה עדכנית יותר, כתבה שהתפרסמה ב-Ynet על הדיון בעניין עילת הסבירות מיום 12.9.2023 שכותרתה הייתה "המחשב שקרס ו'החשש' לזכויות גייג'ים", נכתב כך: "השופטים 'שברו את הקרח' בדיון הגורלי בבג"ץ עם הלצות, אחד מהם תהה כשמחשב הקלדנית קרס: 'מי הפיל אותו?' נציג הממשלה עקץ כשנדרש לסיים: 'מגבלת הזמן לא סבירה', הנשיאה חיות השיבה: 'לא-מידתית, סבירות אסור'".

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

נושא נוסף שראינו שעלה ממספר כתבות היה ההתייחסות לשידור הדיונים כמענה לביקורת הציבורית על מוסד בית המשפט העליון ועל שופטיו. למשל, בכתבה שהתפרסמה בעיתון "ידיעות אחרונות" על הדיון מיום 4.5.2020 בעניין ההסכם הקואליציוני, שכותרתה "ממלכת החיות", נאמר כך: "מבעד לגלימה ומאחורי המסכה... יצאו שופטי בג"ץ לקרב מכונן על הלגיטימציה שלהם". בכתבה אחרת שהזכרנו לעיל שהתפרסמה באותו עיתון ולגבי אותו דיון שכותרתה "מתמרנים בשדה מוקשים", נאמר כי מדובר ב"חגיגה אמתית לדמוקרטיה אלמלא העליון היה מאוים כל כך", ובכתבה מעיתון "הארץ" על אותו דיון, שכותרתה "בין ריאליטי לדרמה", נכתב כי "שידור לציבור של שני ימי הדיונים היה נחוץ באווירה הנוכחית".

לא נוכל לסיים פרק זה של ניתוח התוכן התקשורתי מבלי להתייחס לשני הדיונים המשודרים שעמדו במוקד של התעניינות ציבורית רבה מחודש ספטמבר האחרון: הדיון בעניין עילת הסבירות (בג"ץ 5658/23 ועוד, דיון מיום 12.9.2023) והדיון השני שהתקיים בעניין חוק הנבצרות (בג"ץ 2412/23 ועוד, דיון מיום 28.9.2023). שני הדיונים הללו היו חריגים גם מבחינת ההתעניינות התקשורתית בהם, ועל כן בחלק מהטבלאות שבהן הצגנו את ממצאי הניתוח התקשורתי לעיל, ביצענו ניתוח של הדיונים המשודרים עם ובלי שני דיונים אלו, מאחר שהם "משכו" את הממוצעים של הדיונים המשודרים כלפי מעלה. על כן, נציג כאן בנפרד כמה ממצאים שמצאנו הנוגעים לשני דיונים אלו בלבד, ובהשוואה לדיונים המשודרים האחרים:

טבלה 17 – השוואת תוכן תקשורתי: דיוני הסבירות והנבצרות מול דיונים משודרים אחרים

התייחסות לאמירות חריגות	כתבות מעורבות	כתבות אינפורמטיביות	כתבות שליליות	כתבות חיוביות	כמות כתבות	הדיון
12.2%	12.2%	77.6%	8.2%	2.0%	49	עילת הסבירות
11.1%	4.9%	74.1%	17.3%	3.7%	81	חוק הנבצרות (הדיון השני)
47.8%	5.3%	79.6%	6.1%	8.4%	10.4 בממוצע (מקסי' 33 כתבות)	כל הדיונים המשודרים - ללא נבצרות וסבירות
65.9%	1.2%	63.4%	8.5%	24.4%	10.9 בממוצע (מקסי' 24 כתבות)	משודרים - שלב א'
42.5%	6.5%	84.9%	5.1%	3.4%	10.4 בממוצע (מקסי' 33 כתבות)	משודרים - שלב ב' (ללא נבצרות וסבירות)

ניתן לראות את הכמות הגדולה של הכתבות על דיוני הסבירות והנבצרות לעומת הדיונים המשודרים האחרים, כפי חמישה עד פי שמונה יותר. ניתן לראות אחוז נמוך יותר של כתבות חיוביות ואחוז גבוה יותר של כתבות שליליות לעומת שאר הדיונים המשודרים. עם זאת ניתן לראות ממצא מעניין שלפיו היו פחות התייחסות בכתבות לאמירות חריגות שנאמרו במהלך הדיון. עוד נציין, כי בכתבות שמצאנו על דיוני הסבירות והנבצרות לא היו כלל התייחסויות לעצם העובדה שהדיונים היו משודרים. כלומר, היה עיסוק רב יותר בכתבות על שני דיונים אלו בנושא הדיון ופחות במהלך הדיון או בעצם שידורו.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

נחתום פרק זה בהתייחסות למלחמת "חרבות ברזל", אשר בעטיה לא שודרו שני טקסי פרישה, של כב' הנשיאה חיות וכב' השופטת ברון, והחל מתחילת המלחמה, מיום 7.10.2023, לא שודרו כלל דיונים, במסגרת המצב המיוחד שהוכרז בבתי המשפט. למרות שטקסי הפרישה לא שודרו, מצאנו כמה כתבות אשר התייחסו לפרויקט שידור הדיונים מבית המשפט העליון, ולערכים שהוא קידם, בהקשר של פרישת הנשיאה חיות. למשל, במאמר שהתפרסם ביום 16.10.2023 ("הארץ", דינה זילבר), נכתב כך: "לצדם של פסקי הדין הרבים מספור שכתבה לאורך שנותיה במערכת, כדאי לזכור גם כיצד קידמה הנשיאה הפורשת את הנגשת העשייה השיפוטית במגוון דרכים, שכולן נועדו להגביר את אמון הציבור. כך, חיות חתומה על הרחבת פתיחתם של דיונים בתיקי מפתח לשידורים חיים פומביים...".

בכתבה שהתפרסמה ביום 15.10.2023 ("ידה מרקר", עידו באום), נכתב כך: "אחת ההחלטות החשובות ביותר של הנשיאה חיות לא הייתה החלטה שיפוטית בכלל. באפריל 2020 החליטה חיות לפתוח בניסוי של שידורים ישירים מבית המשפט העליון. מאז שודרו יותר מ-20 דיונים שונים של בית המשפט העליון בשידור חי, והם זמינים לצפייה חוזרת של הציבור באתר בית המשפט. הציבור קיבל לראשונה תמונה אמיתית של האופן הרציני והשקול שבו מתקיימים הדיונים בערכאה השיפוטית החשובה ביותר. ניתן לראות את הגיוון האנושי והאידיאולוגי של השופטים. הנגשת תהליך עשיית הצדק, העמידה על שלטון החוק וההגנה על האינטרס הציבורי ועל זכויות האדם – הם אירוע מכונן". בהמשך הכתבה מתייחס הכותב לדמותה של חיות כפי שהשתקפה בשידורים, לרבות היכולת "לאוורר את כובד הסוגיות" ונתן דוגמה לדיון שבו הקהל פרץ בצחוק "שתרומתו לחיזוק האמון של הציבור בשופטיו אמנם אינה ניתנת למדידה – אבל היא חשובה מאין כמוה".

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

6.4.3. הערות נוספות בנוגע לסיקור התקשורת של הדיונים המשודרים

מהשיחות והראיונות שערכנו עם מערך הדוברות, עלו מספר מסקנות של צוות המערך מניחול פרויקט השידורים הישירים עד כה. חלק מהתובנות הללו עולות בקנה אחד עם הממצאים שפירטנו בפרק זה. אלו עיקרי הדברים:

- ניתן לראות כי קיימת הלימה בין היקף רחב יותר של דברור הדיון (כלומר האם הדיון מופיע בצפי הדיונים בעלי עניין תקשורתי או משודר בשידור ישיר) ובין היקף רחב יותר של הסיקור התקשורתי. ראינו התעניינות תקשורתית רבה יותר בדיונים שהופיעו בצפי השבועי של הדוברות, וכמובן התעניינות תקשורתית רבה מאד בדיונים המשודרים. כמו כן, ככל שדיון מדובר בהיקף רחב יותר אזי יש התייחסות רחבה יותר בסיקור התקשורתי הן למהות הדיון והן לאמירות השופטים והצדדים במסגרתו. בנוסף, ראינו כי חלק גדול מהבקשות לשידור הדיון מגיעות מהתקשורת (מעל 40% מהבקשות לשידור שלא התקבלו, כפי שניתן לראות בנספח ב', וכן חלק גדול מהבקשות לשידור שכן התקבלו והדיון שודר). גם לכך יש השפעה ישירה על היקף הדברור ועל היקף הסיקור התקשורתי. כאשר יש ריבוי של פניות לשידור דיון בתיק מסוים, בעיקר פניות של מספר כלי תקשורת, הדבר עשוי ללמד על עניין ציבורי ממשי ורחב בדיון;
- ככלל, עצם השידור של הדיונים (להבדיל מנושא העתירה והדיון) זכה לסיקור תקשורתי חיובי. הדיונים הראשונים ששודרו זכו לסיקור תקשורתי נרחב מאוד לגבי עצם השידור, בעוד שהכתבות לגבי הדיונים ששודרו בהמשך, עסקו פחות בשידור הדיון והתמקדו יותר במהות הסוגיה שנדונה ובתוכן הדיון. גם הדיונים שהופיעו בצפי כבעלי עניין תקשורתי ולא שודרו, זכו לסיקור תקשורתי שעסק בעיקרו בפן המשפטי על מהות הדיון, ונראה בדיעבד כי לו היו משודרים בשידור ישיר היו זוכים לסיקור בהיקף רחב יותר. לעומת זאת, הדיונים ה"רגילים", אשר לא הופיעו בצפי הדיונים בעלי עניין תקשורתי שמפיצה הדוברות, אכן לא סוקרו כלל (בסמוך למועד הדיון);
- בשידורים של הדיונים בעניין הסבירות והנבצרות (השני), למשל, היו ברשתות התקשורת פאנלים של פרשנים שהציעו פרשנות בזמן אמת של המתרחש בדיון. זאת, לעומת השידור הישיר שמעבירה דוברות הרשות השופטת בפלטפורמות היוטיוב או האתר שהוא ניטרלי ומאפשר צפייה "נקייה" ללא פרשנות. זה מדגים את היתרון של השידור דרך היוטיוב. לשם ההמחשה, בטוויטר ניתן היה לראות קריאות לצפות בשידור הישיר באמצעות היוטיוב, כדי שניתן יהיה להתרשם באופן בלתי אמצעי וללא פרשנות ממהלך הדיון;
- בדיונים ששודרו בשידור ישיר זכו אמירות בולטות של השופטים והצדדים, לסיקור בהיקף נרחב, לרבות ציטוטים;
- שידור הדיונים מאפשר "ויזואליה" של התנהלות הדיונים בבית המשפט העליון, כלומר מאפשר להבין איך הדיון נראה כאשר השופטים נכנסים לאולם, איך הם יושבים, איך הם מנהלים את הדיון, איך מתנהלים הצדדים במהלך הדיון ועוד, מה שלא מתאפשר בצילום סטילס. ניתן היה לראות, כי בדיונים הראשונים ששודרו בשידור ישיר ההתייחסות בסיקור התקשורתי נגעה

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

בחלקה לניואנסים של התנהגות ולא רק לאמירות, כגון: מי חובש מסכה, העברת פתקים, הערות של השופטים, עיצוב ההיכל; כמו כן, הסיקור התקשורתי של הדיונים ששודרו מצייר גם את האווירה החיצונית שנוצרה סביב הדיון, כמו הפגנות או התבטאויות של פוליטיקאים. כיום, בעקבות פרויקט השידורים הישירים, קיימים צילומי ויזואליה ווידאו של דיונים של בית המשפט, אשר משמשים למטרות נוספות, בין באופן פנים ארגוני ובין לשימושם של גורמי התקשורת, גורמים חינוכיים ועוד;

- חלק מהכתבים סיכמו תוך כדי הדיונים המשודרים חלקים מסוימים מתוכם באופן מדויק, לרבות ציטוטים של גורמים שהשתתפו בדיון. על אף שמדובר בפרשנות של גורם חיצוני למערכת, ניכר היה כי הדברים הוצגו באופן מדויק אשר משקף את הנעשה באולם, מה שמחזק את חשיבות השידור לצורך הבאת הדברים כהווייתם.

- מן הסיקור התקשורתי של הדיונים ששודרו עלה ערך חינוכי ערכי, מעין שיעור באזרחות בשידור חי, אשר מסייע לצופה להבין את תפקיד בית המשפט במשולש הרשויות. בין היתר, היו פקולטות למשפטים שהכינו מערכי שיעור בהתבסס על הדיונים המשודרים, איך מופיעים בפני בית המשפט, איך בונים טיעון, איך מציגים וכו'. וכך גם בשיעורי אזרחות בתיכונים;

- הסיקור התקשורתי של השידורים הישירים מדגיש את השוני הרב בין עיון בפרוטוקול דיון לעומת צפייה בשידור, האזנה לדברים הנאמרים בעת הדיון בקול ובאינטונציה של הדובר, והחשיבות של העברת המסר בדרך זו לצופה ולמאזין;

- מבחינת השפעת שידור הדיון על התנהלותו, ההתרשמות של הדוברות הייתה כי למעט הודעת ראש ההרכב בפתח הדיון על השידור הישיר ומתן סיכום קצר של העתירות העומדות לדיון, לא הייתה השפעה כלשהי על התנהלות הדיון. ההתרשמות הייתה כי לאחר פרק זמן לא ארוך לתוך הדיון, נראה היה שהמשתתפים שכחו מקיומן של המצלמות לחלוטין;

- משך זמן הדיון המשודר לא בהכרח משפיע על היקפי הצפייה בשידור. כך למשל בדיון בעניין יו"ר הוועדה למינויים בכירים (מיום 21.9.2022) נרשמו 96 צפיות בלבד באתר (עם זאת, כמות צפיות גדולה יותר נעשתה באמצעות היוטיוב), והוא ארך שעה ועשרים דקות. לעומת זאת, בדיונים שזמן השידור שלהם היה דומה, נרשמו מעל אלף צפיות: בדיון בעניין סבסוד המעונות (מיום 10.11.2021) נרשמו 4,944 צפיות, בדיון בעניין אזרחי אוקראינה (מיום 20.3.2022) נרשמו 2,247 צפיות, ובדיון בעניין הריסת בית המחבל (מיום 12.5.2022) נרשמו 1,434 צפיות. נתונים אלו מלמדים כי היקפי הצפייה מושפעים בעיקר מנושא הדיון.

- הצפייה בשידור הדיון מתאפשרת כאמור במגוון רחב של פלטפורמות, הן של הרשות השופטת והן של גורמים מחוצה לה. בנוסף לשידור הדיונים באמצעות האתר והיוטיוב, הדוברות מעבירה את הקישור לדיון לכלי התקשורת אשר מקבלים קוד הטמעה מלע"מ, וכך הם יכולים להטמיע את הקישור של שידור הדיון בפלטפורמות שלהם ולשדר את הדיון. בנוסף, לע"מ מעבירה את הקוד לשידור הדיונים לכל מי שפונה (לאו דווקא כלי תקשורת) בבקשה לשדר אצלו בפלטפורמה את הדיון. מגוון רחב זה של פלטפורמות שבהן מועבר שידור הדיון מגדיל מאד את

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

החשיפה של הציבור לדיון, מנגיש את הדיון למספר צופים פוטנציאלי רב יותר, ומאפשר לכל צופה להיחשף ולצפות בדיון בפלטפורמה המועדפת עליו.

7. סיכום ומסקנות

הדיון סביב סוגיית פתיחתם של בתי המשפט לסיקור אודיו ויזואלי העלה עם השנים יתרונות ברורים, לצד חששות מפני ההשפעה שעלולה להיות לסיקור זה על ההתנהלות הדיונית והתנהגות השחקנים השונים באולמות הדיונים. בפרק 3 של מחקר זה פירטנו על היתרונות הרבים הגלומים בפתיחת בית המשפט לסיקור תקשורתי, ובהם הגשמת עיקרון פומביות הדיון, מימוש זכות הציבור לדעת, הנגשת הליכי בית המשפט לציבור, חופש העיתונות, שקיפות הדיון והגברת האמון הציבורי בבתי המשפט, ערך חינוכי לימודי, השפעה חיובית על התנהגות הצדדים באולם, והתאמה לעידן הטכנולוגי שבו אנו נמצאים. מנגד, בהמשך הפרק, פירטנו בהרחבה על החששות שעולים בהקשר של פתיחת בתי המשפט לסיקור אודיו ויזואלי, ובהם בעיקר חשש משינוי התנהגות של השחקנים השונים באולם הדיונים, בשל נוכחות המצלמות. בהמשך לכך, עלה החשש מפני זילות בית המשפט, ופגיעה במעמד בית המשפט. לנוכח דיון זה, והחלטה על ביצוע הפרויקט הניסיוני של שידור דיוני בית המשפט העליון, מטרת המחקר הייתה לבחון האם וכיצד משפיע השידור הישיר של דיוני בית המשפט העליון על ההתנהלות הדיונית ועל התנהגות השחקנים השונים באולם.

המסקנה העיקרית שעולה מממצאי מחקר זה, היא כי ככלל, **היתרונות הגלומים בפתיחת דיוני בית המשפט העליון לשידורים ישירים, עלו על החששות מפני שידור הדיונים**. לא מצאנו כי פתיחת דיוני בית המשפט העליון לסיקור אודיו ויזואלי הובילה לפגיעה במעמדו של בית המשפט ואמון הציבור בו; בהתאם, לא זיהינו "קרקס תקשורתי" סביב שידור הדיונים, ולא מצאנו התנהגויות מאד חריגות מצד עורכי הדין או הקהל באולם שהיה בהן כדי להוות פקטור משמעותי בהחלטה על שידור דיונים בעתיד בשגרה. לעומת זאת, ניתן היה לראות את היתרונות בפתיחת דיוני בית המשפט העליון לשידור לקהל הרחב, בעיקר מבחינת הסיקור התקשורתי ושיפור תדמית המערכת.

אמנם, כפי שפורט בפרק הממצאים, **כן ניתן היה לזהות הבדלים מסוימים בין הדיונים המשודרים לדיונים האחרים**, בין היתר מבחינת אורך הדיון, כמות האמירות הבולטות והדרמטיות וניצול הבמה לאמירות פוליטיות. עם זאת, לא מצאנו תופעות חריגות במיוחד בהקשר זה שעלו עד כדי ביזוי בית המשפט או יצירת אווירה של קרקס, וכן ניתן היה לראות כי השופטים זיהו התנהגויות אלו ועמדו על ניהול הדיון באופן מסודר, ממוקד משפטית וראוי. כמו כן, תופעות אלו לא הופיעו בכל הדיונים המשודרים, כאשר חלקם התנהלו באופן דומה לכל דיון בג"ץ אחר, ובדיונים המשודרים שבהם תופעות אלו הופיעו, **לא ניתן לנתק את הקישור לסגנון הטיעון האישי של באי הכוח שטענו בדיון, ובעיקר לנושא הדיון**, כמו גם לכמות העתירות בכל דיון ולאורכו של הדיון. מעבר לזאת, ראינו גם דיונים שלא שודרו ולא נכללו בפרויקט הניסיוני, שבהם זיהינו תופעות והתנהגויות דומות, בעיקר בדיונים שביקשו לשדר אותם או בעלי עניין תקשורתי, בשל העניין הציבורי הגלום בהם. מבחינת התנהגות עורכי הדין, ראינו הבדלים בעיקר בין הדיונים ששודרו והדיונים שביקשו לשדר אך לא שודרו, לעומת הדיונים בעלי עניין תקשורתי והדיונים ה"רגילים", אולם בחלק מן הפרמטרים ניתן היה לראות דווקא אחוזים גבוהים יותר בדיונים שביקשו לשדרם אך לא שודרו, כמו בכמויות האמירות החריגות ושימוש בפאתוס או בציניות, הערות ביניים והפגנת סימני חרדה ועצבנות במהלך הדיון. ממצאים אלו מחזקים את המסקנה, שהתנהגויות אלו אינן מעידות דווקא על השפעתו של עצם שידור הדיון, אלא נובעות ככל הנראה לא פחות מנושא העתירה עצמה ומסגנון

מחלקת המחקר של הרשות השופטת Israeli Courts Research Division

הטיעון של עורכי הדין. על כן נראה כי עצם קביעת הקריטריון של "עניין ציבורי מיוחד" בשקילת שידור דיונים הוא שמשפיע על ההתנהלות הדיונית, יותר מאשר עצם שידורו של הדיון.

כאן חשוב לסייג, כי אף שראינו כי ככלל החששות המרכזיים לא התקיימו בדיונים ששודרו עד כה, חלק מהחששות שהועלו לגבי שידור דיונים נגעו לדיוני הערכאות הדיוניות שבהם מופיעים עדים. כמובן שהיבטים אלו לא נבדקו במסגרת מחקר זה אשר עסק בשידורי דיוני בית המשפט העליון בלבד.

אשר לסיקור התקשורתי, ראינו כי בשלב א' של הפרויקט, כמות הכתבות אשר התייחסו באופן חיובי לשידור הדיונים הייתה גבוהה משמעותית מכמות הכתבות השליליות, וברבות מהן צוינו הערכים החיוביים ששידור הדיונים מקדם, כמו הגברת אמון הציבור, השקיפות, הערך החינוכי של שידור הדיונים, התייחסות לכך ששידור הדיונים מראה את השופטים כבני אדם ועוד, ומנגד, באף אחת מן הכתבות לא עלה כי הדיון התנהל באופן בלתי מכובד או שהוא הפך ל"קרקס". דווקא עלה מכתבות רבות, כי הכתבים זיהו שגם כאשר היו אמירות חריגות, השופטים ניהלו את הדיון בצורה עניינית ולא נתנו לאמירות לגלוש לפופוליזם או ליצור אווירה של "קרקס" באולם, ולא נתנו לעורכי הדין לנצל את הבמה לצרכים שאינם ממוקדים בדיון המשפטי. עם התקדמות הפרויקט, ניתן היה לראות כי הכתבות עברו לעסוק יותר בנושא הדיון והעתירה, ופחות בעצם שידורו של הדיון.

עוד מניתוח התוכן התקשורתי ניתן היה להתרשם, כי כלי התקשורת לא שידרו ולא דיווחו על הדיונים המשודרים באופן שהיה בו כדי ביזוי או הגחכת בית המשפט (בפן של שידור הדיונים, כאמור, להבדיל מהפן של נושא העתירה), לא הוציאו דברים מהקשרם, לא שידרו חלקים מהדיון באופן שעשוי לפגוע במי מהשחקנים ולא השתמשו בשידורים למטרות בידוריות או סאטיריות.

מבחינת פילוח נתוני הצפייה בשידורים הישירים, ראינו התעניינות ציבורית רחבה בדיונים המשודרים, בעיקר בכל הנוגע לדיונים שעסקו בנושאים אקטואליים יותר, וכן ראינו צפיות רבות ממדינות שונות בעולם, לרבות ממקומות אקזוטיים יותר וצפויים פחות.

מסקנה נוספת של המחקר, היא כי ניתן להצביע על תהליך מסוים של התרגלות לשידור הדיונים. תהליך זה בא לידי ביטוי במספר אופנים. ראשית, הראינו כי ניתן לזהות מגמה של התרגלות במהלך הדיון המשודר עצמו, כאשר השופטים אפשרו שיח חופשי יותר בתחילת הדיון, ועמדו ביתר דווקנות על לוחות הזמנים ועל מיקוד הטיעון המשפטי ככל שהדיון התמשך. כמו כן, מבחינת התנהגות הצדדים ניתן היה לזהות מודעות גבוהה יותר למצלמות בתחילת הדיון לעומת סופו; שנית, זיהינו תהליך של התרגלות עם התקדמות שידור הדיונים במסגרת הפרויקט. למשל, מצאנו שינויים מבחינת אופן התנהלות הדיון בין דיוני שלב א' לשלב ב' של הפרויקט, וזאת הן מצד השופטים והן מצד עורכי הדין. אצל השופטים מצאנו כי בדיונים הראשונים ששודרו, ניהול הדיון נעשה באופן קפדני יותר, כאשר בהמשך הפרויקט השופטים התרגלו לשידור הדיון וניהלו את הדיונים באופן דומה יותר לדיונים אחרים. גם מבחינת עורכי הדין ראינו התרגלות מסוימת, אשר באה לידי ביטוי למשל בהפחתת השימוש באמירות חריגות או בדיבור בסגנון מלא פאתוס, פחות התפרצויות לדברי חבריהם וזריקת הערות ביניים והפגנה פחותה של סימני חרדה ועצבנות במהלך הדיון; שלישית, ניתן היה לזהות תהליך של התרגלות באופן די מובהק מבחינת הסיקור התקשורתי. ראינו כי על

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

הדיונים הראשוניים ששודרו התפרסמו כתבות רבות שעסקו בעצם שידור הדיונים, והתעניינות תקשורתית פחותה בהרבה לגבי עצם השידור בדיונים המשודרים הבאים.

מבחינת ההיערכות לשידור הדיונים, ראינו כי היו מעט מאוד תקלות טכניות בהתחשב בסדר הגודל של שידור הדיונים, ומכל תקלה הופקו לקחים ושופרה ההיערכות לשידור. גם מן הפן התקציבי הראינו, כי ההוצאה העיקרית על ההיערכות לשידור הדיונים (בניית חדר הבקרה, רכישת המצלמות והציוד הטכני וכו') נעשתה בתחילת הדרך, כאשר מדי שנה יש הוצאות שוטפות פחותות בהרבה לעומת ההוצאה הראשונית, וכי כל כמה שנים יש צורך לעדכן ולחדש את הציוד, כאשר גם כאן ההוצאה פחותה בהרבה מן ההוצאה הראשונית. מכאן עולה המסקנה, כי הפן התקציבי אינו מהווה שיקול שלא להמשיך בשידור הדיונים, שכן כל התשתית כבר קיימת ופועלת.

מכל האמור נראה, כי שידור הדיונים נשא היבטים חיוביים יותר מאשר שליליים, וכי החששות המרכזיים מפני שידור הדיונים לא התממשו. נוכח כל האמור, וככל שיוחלט להמשיך את הפרויקט, יש מקום לבחון את הנוהל הקיים ולהתאימו לפרויקט של קבע וכן לשקול את הצורך בעדכונו מעת לעת.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

8. נספחים

נספח א' – רשימת הדיונים המשודרים במהלך הפרויקט הניסיוני

כמות צפיות ביוטיוב 24 שעות ראשונות	כמות צפיות באתר ביהמ"ש	כינוי הדיון לצורך המחקר	תאריך הדיון	השופטים	הצדדים	נושא הדיון	מספר התיק	שלב בפרויקט	
-	שודר בדיעבד	עניין יו"ר הכנסת	25.3.20	חיות, מלצר, הנדל, פוגלמן, עמית	יו"ר הכנסת בפועל	התנועה לאיכות השלטון	בג"ץ 2144/20 (שודר בדיעבד)	שלב א'	1
-	2,350	עניין איכוני השב"כ (1)	16.4.20	חיות, מלצר, סולברג	ראש הממשלה	שחר בן מאיר	בג"ץ 2109/20		2
-	109,565	עניין הרכבת ממשלה תחת כתב אישום	3.5.20	חיות, מלצר, הנדל, פוגלמן, עמית, סולברג, ברק-ארז, מזוז, ברון, קרא, מינץ	היועץ המשפטי לממשלה	התנועה לאיכות השלטון	בג"ץ 2592/20		3
-	72,180	עניין ההסכם הקואליציוני	4.5.20	חיות, מלצר, הנדל, פוגלמן, עמית, סולברג, ברק-ארז, מזוז, ברון, קרא, מינץ	היועץ המשפטי לממשלה	התנועה לאיכות השלטון	בג"ץ 2592/20		4
-	2,498	עניין פרמיית הביטוח	26.7.20	מלצר, הנדל, פוגלמן, סולברג, ברק-ארז, מינץ, וילנר	הפניקס חברה לביטוח	שולמית זליגמן	דני"א 4960/18		5
-	10,063	עניין ממשלת החילופים	27.10.20	חיות, מלצר, הנדל	הכנסת	התנועה לאיכות השלטון	בג"ץ 2905/20		6
-	20,440	עניין חוק הלאום	22.12.20	חיות, מלצר, הנדל, פוגלמן, עמית, סולברג, ברק-ארז, מזוז, ברון, קרא, מינץ	הכנסת	ח"כ אכרם חסון	בג"ץ 5555/18 5624/18 ועוד		7
-	1,456	עניין איכוני השב"כ (2)	17.1.21	חיות, מלצר, הנדל, עמית, סולברג, ברק-ארז, ברון	הכנסת	האגודה לזכויות האזרח	בג"ץ 6732/20		8
-	3,605	עניין חיפוש בטלפונים ניידים	27.7.21	חיות, הנדל, פוגלמן, עמית, סולברג, ברק-ארז, ברון, קרא, אלרון	מדינת ישראל	יואל יולי שמעון	דני"פ 1062/21 4072/21	שלב ב'	9
-	1,600	עניין דוד ביטן	9.8.21	חיות, הנדל, פוגלמן	הכנסת	דוד ביטן	בג"ץ 5258/21		10
-	731	עניין ניתוקי חשמל	25.10.21	עמית, ברק-ארז, מינץ	הרשות לשירותים ציבוריים (חשמל)	סיגלית רוזנצוויג מויסה	בג"ץ 4988/19		11
-	4,944	עניין סבסוד מעונות	10.11.21	פוגלמן, גרוסקופף, שטיין	שר האוצר	לאה זילבר	בג"ץ 5782/21		12
-	1,162	עניין שלילת אזרחות	8.2.22	חיות, הנדל, פוגלמן, עמית, סולברג, ברק-ארז, ברון	שר הפנים	עלאא זיוד	עע"מ 8277/17		13
-	2,247	עניין אזרחי אוקראינה	20.3.22	חיות, פוגלמן, עמית	שרת הפנים	משרד עו"ד תומר ורשה	בג"ץ 1765/22		14

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

כמות צפיות ביוטיוב 24 שעות ראשונות	כמות צפיות באתר ביהמ"ש	כינוי הדיון לצורך המחקר	תאריך הדיון	השופטים	הצדדים		נושא הדיון	מספר התיק	שלב בפרויקט	
					שירותי בריאות כללית	שרת הכלכלה והתעשייה				
-	164	עניין קיצור תורנויות מתמחים	13.4.22	פוגלמן, עמית, סולברג	שרת הכלכלה והתעשייה	שירותי בריאות כללית	הסדר קיצור תורנויות של רופאים מתמחים בבתי החולים בפריפריה	בג"ץ 2210/22	שלב ב'	15
-	1,434	עניין הריסת בית מחבל	12.5.22	חיות, פוגלמן, עמית	המפקד הצבאי לאזור הגדה המערבית	חמארשה	הריסת בית המחבל שביצע פיגוע בבני-ברק	בג"ץ 2770/22		16
171	1,563	עניין פרסום ישיבות בעניין הקורונה	30.5.22	חיות, פוגלמן, עמית	משרד ראש הממשלה	התנועה לחופש המידע	פרסום תמלילים של ישיבות הממשלה וועדות השרים הנוגעות לניהול משבר הקורונה	בג"ץ 614/21		17
465	2,860	עניין ישראל ביתנו (שידור 1)	26.6.22	עמית, ברון, שטיין	מדינת ישראל	רמי כהן	ערעורים בעניינם של פאינה קירשנבאום ורמי כהן	ע"פ 5405/21 5829/21 6049/21		18
88	2,121	עניין ישראל ביתנו (שידור 2)	27.6.22	עמית, ברון, שטיין	מדינת ישראל	רמי כהן	ערעורים בעניינם של פאינה קירשנבאום ורמי כהן	ע"פ 5405/21 5829/21 6049/21		19
278	754	עניין מצעד הגאווה במצפה רמון	29.6.22	פוגלמן, ברק-ארו, רוני	משרת ישראל	מיכל רומי ואח'	שינוי תוואי מצעד הגאווה במצפה רמון	בג"ץ 4335/22		20
1,161	96	עניין יו"ר הוועדה למינויים בכירים	21.9.22	סולברג, וילנר, רוני	ראש הממשלה	לביא, זכויות אזרח, מינהל תקין ועידוד ההתיישבות	מינוי יו"ר הוועדה המייעצת למינויים לתפקידים בכירים	בג"ץ 5403/22		21
496	27,046	עניין ועדת הבחירות - בל"ד	6.10.22	חיות, פוגלמן, סולברג, ברק-ארו, ברון, מינץ, אלרון, וילנר, גרוסקופף	ועדת הבחירות	בל"ד - מפלגה לאומית דמוקרטית	פסילת רשימת בל"ד מהתמודדות בבחירות לכנסת ה-25	ע"ב 6668/22		22
2,639		ועדת הבחירות - סילמן ושיקלי			ועדת הבחירות	ח"כ גבי לסקי-שוץ ואח' / התנועה למען איכות השלטון בישראל	אישור הכללתה של עידית סילמן ברשימת הליכוד; פסילת מועמדותו של עמיחי שיקלי מהתמודדות ברשימת הליכוד בבחירות לכנסת ה-25	בג"ץ 6568/22 6600/22		
2,061	12,974	עניין ההסכם עם לבנון	20.10.22	חיות, פוגלמן, סולברג	ראש הממשלה ואח'	פורום קהלת, ארגון לביא ואח'	החתימה על הסכם מדיני עם לבנון	בג"ץ 6654/22 6664/22 ועוד		23
347	1,098	עניין חוק האזרחות	1.12.22	חיות, פוגלמן, עמית	שרת הפנים	עדאלה	חוק האזרחות והכניסה לישראל (הוראת שעה), התשפ"ב-2022. בעניין מתן מעמד לבן/בת זוג ערבי/ה פלסטינית/תושבת/ הגדה המערבית, הנשואים לבן או בת זוג שהם אזרחי ישראל	בג"ץ 1777/22 ועוד	24	

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

כמות צפיות ביוטיוב 24 שעות ראשונות	כמות צפיות באתר ביהמ"ש	כינוי הדין לצורך המחקר	תאריך הדין	השופטים	הצדדים		נושא הדין	מספר התיק	שלב בפרויקט	
					עו"ד אופיר נאור	תנובה מרכז שיתופי לשיווק תוצרת חקלאית בישראל				
251	4,721	עניין הקוטגי	28.11.22	וילנר, שטיין, רוני	עו"ד אופיר נאור	תנובה מרכז שיתופי לשיווק תוצרת חקלאית בישראל	"תביעת הקוטגי" שאושרה כתובענה ייצוגית. תנובה נדרשה להשיב לקבוצה את הרווח הבלתי הוגן שהרוויחה בגין מכירת גבינת הקוטגי	ע"א 4120/20 5036/20	שלב ב'	25
229	471	עניין שירות נשים בצה"ל 1	8.12.22	חיות, ברון, רוני	שר הביטחון	מיקה קליגר	שירות העותרות כלוחמות ביחידות מובחרות בצה"ל	בג"ץ 3227/20 6522/20 1356/21		26
6,583	40,472	עניין מינוי דרעי	5.1.23	חיות, פוגלמן, עמית, ברק-ארז, ברון, מינץ, אלרון, וילנר, גרוסקופף, שטיין, כבוב	הכנסת	אילן שיינפלד ואח'	מינוי ח"כ אריה דרעי לתפקיד שר	בג"ץ 8948/22 8949/22 8982/22		27
7,195	13,233	עניין מינוי בן גביר	3.4.23	עמית, מינץ, כשר	בנימין נתניהו	אורני פטרושקה	מינוי ח"כ איתמר בן גביר לתפקיד שר לביטחון לאומי	בג"ץ 8910/22		28
868	2,382	עניין תיקון פקודת המשטרה	7.6.23	פוגלמן, עמית, כשר	הכנסת	התנועה לאיכות השלטון	תיקון מס' 37 לפקודת המשטרה (סמכויות), התשפ"ג-2022	בג"ץ 8987/22		29
582	548	עניין שירות נשים בצה"ל 2	27.6.23	חיות, ברון, רוני	שר הביטחון	מיקה קליגר	שירות העותרות כלוחמות ביחידות מובחרות בצה"ל	בג"ץ 3227/20		30
154	83	עניין הבית הפתוח	28.6.23	פוגלמן, סולברג, גרוסקופף	עיריית ירושלים	הבית הפתוח בירושלים לגאווה ולסובלנות	תמיכה במוסדות ציבור	עע"מ 1930/22		31
2,236	7,518	עניין ראש עיריית טבריה	30.7.23	חיות, פוגלמן, עמית, סולברג, ברק-ארז, ברון, מינץ, וילנר, שטיין	הכנסת	התנועה לטוהר המידות	תיקון מס' 53 לחוק הרשויות המקומיות (בחירות) תשכ"ה-1965 (הבחירות לרשויות המקומיות)	בג"ץ 5119/23 5120/23 5434/23		32
117	255	עניין מתן לאסירים תרופות	31.7.23	חיות, עמית, כבוב	שירות בתי הסוהר	רופאים לזכויות אדם	מחויבות שירות בתי הסוהר ליתן לכלואים את כל הטיפולים, האבזורים והתרופות הכלולים בסל שירותי הבריאות	בג"ץ 8121/22		33
340	1,027	עניין אימוץ להטיב	2.8.23	פוגלמן, שטיין, כנפי, שטייניץ	שר הרווחה	שי גורטלר ואח'	אפשרותם של בני זוג מאותו המין לאמץ לפי חוק אימוץ ילדים	בג"ץ 5158/21		34
7,303	17,202	עניין חוק הנבצרות 1	3.8.23	חיות, פוגלמן, עמית	הכנסת	התנועה לאיכות השלטון	תיקון מס' 12 לחוק יסוד הממשלה, שעניינו בהסדר נבצרות ראש ממשלה	בג"ץ 2412/23		35
12,479	47,741	עניין עילת הסבירות	12.9.23	כולם	הכנסת	התנועה לאיכות השלטון	תיקון חוק יסוד: השפיטה	בג"ץ 5658/23		36
2,861	10,797	עניין חוק הנבצרות 2	28.9.23	חיות, פוגלמן, עמית, סולברג, ברק-ארז, ברון, מינץ, אלרון, וילנר, גרוסקופף, שטיין	הכנסת	התנועה לאיכות השלטון	תיקון מס' 12 לחוק יסוד הממשלה, שעניינו בהסדר נבצרות ראש ממשלה	בג"ץ 2412/23		37

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

נספח ב' - רשימת הבקשות לשידור ישיר שהוגשו לבית המשפט

מספר תיק	נושא	צדדים	שם שופט/ הרכב	תאריך הדין	מבקש
בג"ץ 1182/20	להקים ועדת בדיקה ממשלתית אשר נועדה לבחון את התנהלות המחלקה לחקירות שוטרים בפרקליטות המדינה- החלטת ממשלת המעבר	משמר הדמוקרטיה הישראלית ואח'	שר המשפטים ואח'	השופט ח' מלצר	עיתונאים
בג"ץ 2144/20	עתירה בעניין ח"כ יולי אדלשטיין בתפקיד יו"ר הכנסת	התנועה למען איכות השלטון בישראל	יושב ראש הכנסת בפועל	הרכב 5: חיות, מלצר, הנדל, פוגלמן ועמית	עיתונאים, נדחה ופורסם בדיעבד
בג"ץ 2234/20	מדוע לא ינקטו באופן מיידי הצעדים הדרושים והמתחייבים לשמירת חייהם ולהבטחת בריאותם של קבוצות הסיכון	לשכת עורכי הדין בישראל	השר לביטחון פנים ואח'	השופט נ' הנדל	עיתונאים
בג"ץ 2705/20	סגירת בתי העלמין הצבאיים ביום הזיכרון	נתן (נתי) סמדר	ראש הממשלה ואח'	הרכב 3: עמית, וילנר, גרוסקופף	עיתונאים
בג"ץ 2399/20	עתירה נגד התקנת תקנות שעת חרום בהתמודדות עם הקורונה	עדאלה- המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל ואח'	ראש הממשלה ואח'	הרכב 5: חיות, מלצר, הנדל, פוגלמן ועמית	עיתונאים
בג"ץ 1589/19	עניינה של עתירה זו, "מדיניות ההפלה של צרכני קנאביס"	אורן ליבוביץ	כנסת ישראל ואח'	הרכב 3: ברק ארז, גרוסקופף, שטיין	עותרים
בג"ץ 2414/20	מדוע לא יאפשרו עיון בכל התמלילים והפרוטוקולים של ישיבות הממשלה העוסקים והנוגעים להתמודדות עם משבר הקורונה	עיתון הארץ ואח'	ממשלת ישראל ואח'	הרכב 3: פוגלמן, מזוז, שטיין	עיתונאים
עע"מ 8277/17	ביטול אזרחות המערער נוכח פיגוע דריסה ודקירה שביצע- לדין הבא הוגשה בקשה נוספת שהתקבלה	עלאא זיוד	שר הפנים	הרכב 7: חיות, מלצר, הנדל, פוגלמן, עמית, סולברג, ברק ארז	עיתונאים, ואז קשורים בתיק
בג"ץ 2382/20	הימנעות הממשלה להתקין תקנות לשעת חירום בדבר זכאות לדמי אבטלה לעצמאיים	לשכת יועצי המס בישראל	ראש הממשלה ואח'	הרכב 3: הנדל, מינץ, אלרון	עותרים
בג"ץ 8010/16	קבלת תלמידות למסלולים אקדמאיים המותאמים למגזר החרדי	מלכה ברזון ואח'	מדינת ישראל ואח'	הרכב 5: מלצר, הנדל, פוגלמן, ברון, אלרון	עיתונאים
בג"ץ 4956/20	למנות את המשיבים אסנת מארק וצבי האוזר כנציגי הכנסת בוועדה לבחירת שופטים	התנועה למען איכות השלטון בישראל	כנסת ישראל ואח'	השופט י' עמית	עיתונאים
בש"פ 5105/20	בקשות שונות פלילי	יואל יולי שמעון	מדינת ישראל	הרכב 3: הנדל, ברון, אלרון	עותרים
בג"ץ 3917/20	פתיחה בחקירה פלילית בעניין "הדלפות ותדרכים" הנוגעים לפרשה המכונה "פרשה 4000, שבמסגרתה נאשמים העותרים	שאול ואיריס אלוביץ	היועץ המשפטי לממשלה	הרכב 3: חיות, סולברג, קרא	עיתונאים

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

מספר תיק	נושא	צדדים		שם שופט/ הרכב	תאריך הדין	מבקש
		נגד	היועץ המשפטי לממשלה ואח'			
בג"ץ 3056/20	מגבלות בקשר למילוי תפקידו של המשיב 2, ראש הממשלה נתניהו, בעניינים הנוגעים למערכת אכיפת החוק	נגד	התנועה לאיכות השלטון בישראל ואח'	הרכב 3: חיות, מלצר, הנדל	12/11/2020	עותרים
בג"ץ 5920/20	מינויים בשירות המדינה. מגבלות בקשר למילוי תפקידו של המשיב 2, רה"מ נתניהו, בעניינים הנוגעים למערכת אכיפת החוק	נגד	התנועה למען איכות השלטון ואח'	הרכב 3: חיות, מלצר, הנדל	12/11/2020	עותרים
בג"ץ 6312/20	חוק סמכויות מיוחדות להתמודדות עם נגיף הקורונה החדש (הוראת שעה), התש"ף-2020	נגד	אחריות לאומית - ישראל הבית שלי בע"מ (חל"צ) ואח'	הרכב 9: חיות, מלצר, הנדל, פוגלמן, עמית, סולברג, ברק-ארו, מזוז, ברון	12/01/2021	קשור בתיק
בג"ץ 6335/20	צו איסור יציאה מן הארץ	נגד	מרדכי ואנונו	הרכב 3: ברק-ארו, ברון, מינץ	14/01/2021	עותרים
בג"ץ 158/21	חיסון אסירים בקבוצת סיכון	נגד	רופאים לזכויות אדם ואח'	הרכב 3: סולברג, ברק ארו, מזוז	19/01/2021	עיתונאים
בג"ץ 3921/20	מדוע לא יורו על פתיחה בחקירה פלילית כוללת של פרשת הפלדות/ אחזקת המניות בחברת סידריפט על ידי רה"מ בנימין נתניהו, פרשת הצוללות	נגד	התנועה למען איכות השלטון בישראל ואח'	הרכב 3: הנדל, עמית, סולברג	25/01/2021	עותרים
בג"ץ 2905/20	מדוע לא יבוטלו סעיפים 13א1, 13א1(ה), 143ד, 143ח' לתיקון חוק יסוד הממשלה (תיקון מס' 8 והוראת שעה) - לדין הקודם הוגשה בקשה שהתקבלה	נגד	התנועה למען איכות השלטון בישראל	הרכב 9: חיות, מלצר, הנדל, עמית, סולברג, ברק-ארו, ברון, קרא, מינץ	02/02/2021	עותרים
בג"ץ 5969/20	הוראת שעה אשר דחתה את מועד חקיקת חוק התקציב השנתי לשנת 2020.	נגד	סתיו שפיר ואח'	הרכב 9: חיות, הנדל, עמית, סולברג, ברק ארו, ברון, קרא, מינץ, אלרון	02/02/2021	עותרים
דג"ץ 5120/18	עתירה זו, לאסור על העותרות להפעיל את המרכז ללידה טבעית שבבעלותן "בית יולדות", שבו נשים יולדות בלידה טבעית בתנאי לידת בית ללא התערבות רפואית	נגד	נשים קוראות ללדת- למען חופש בחירה בלידה	הרכב 9: חיות, הנדל, עמית, סולברג, ברק-ארו, אלרון, גרוסקופף	09/02/2021	עותרים
א"ב 1156/21	ערעור על החלטת ועדת הבחירות	נגד	עוצמה יהודית - חזית יהודית לאומית, רשימת הציונות הדתית	הרכב 9: חיות, הנדל, עמית, סולברג, ברק ארו, מזוז, ברון, קרא, מינץ	24/02/2021	עותרים
בג"ץ 995/21	הגבלת היציאה מישראל והכניסה אליה, באמצעות הגבלת טיסות לישראל	נגד	אביתר בן סופר ואח'	הרכב 3: חיות, הנדל, עמית	04/03/2021	עותרים

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

מספר תיק	נושא	צדדים		שם שופט/ הרכב	תאריך הדיון	מבקש
		נגד	נגד			
בג"ץ 2109/20	איסוף, עיבוד ושימוש ב"מידע טכנולוגי" הנוגע לחולים מאומתים בנגיף הקורונה החדש ע"י השב"כ- לדיון הבא הוגשה בקשה נוספת שהתקבלה	שחר בן מאיר	נגד	ראש הממשלה	19/03/2021	עיתונאים
בג"ץ 5558/18	תמ"א 14/ב- אתרי כרייה "שדה בריר, ו"זוהר דרום" שבקרבת העיר ערד והישוב כסיפה ועל שטח הישוב אל-פורעה וישובים נוספים	עיריית ערד ואח'	נגד	המועצה הארצית לתכנון ולבנייה ואח'	11/06/2021	עותרים
בג"ץ 5322/21	בטלותם של תקנות סמכויות מיוחדות להתמודדות עם נגיף הקורונה החדש (הוראת שעה) (הגבלת פעילות של מקום ציבורי או עסק), התשפ"ט - 2021 (להלן תקנות התו הירוק)	מתי כספי	נגד	ממשלת ישראל	02/09/2021	עותרים
בג"ץ 2335/19	עניינה של עתירה זו ביישום החלטת הממשלה המתווה את ההסדרה בשוק הקנאביס הרפואי	עמותת הקנאביס הרפואי	נגד	משרד הבריאות- שר הבריאות	19/09/2021	עותרים
דג"ץ 5591/20	עתירה של זוג נשים המתלוונות על הליך הרישום ההורי לילד שנולד מתרומת זרע לאחת מהן	צור וייסלברג	נגד	מנהל האוכלוסין במשרד הפנים	04/11/2021	המבקשים בתיק
בג"ץ 3072/21	עניינה של עתירה זו מניעת פגיעה בסביבה הימית והחופית, ובתיירות ובכללה של אילת	החברה להגנת הטבע	נגד	ממשלת ישראל	23/12/2021	עותרים
בג"ץ 8710/21	הגבלות נסיעה בשל האומיקרון	התאחדות משרדי הנסיעות ויועצי התיירות בישראל	נגד	ראש הממשלה	04/01/2022	עיתונאים
בג"ץ 1024/22	עניינה של עתירה זו, נוכח משבר הקורונה, על מתן תוספות תקציביות למוסדות הסיעודיים ולתשושי הנפש, תשלום רטרואקטיבי מחודש יוני 2021 ועד למועד בו ייפסק משבר הקורונה אשר החל בחודש ינואר 2020	אגוד בתי אבות בישראל ואח'	נגד	ממשלת ישראל	15/03/2022	הדוברות
ע"א 1726/21	ערעור על פסק דין בגדרו התקבלה באופן חלקי תביעה לפיצוי ולצווי עשה בגין לשון הרע בעקבות הפצת הסרט "גינין גינין"	מוחמד בכרי	נגד	ניסים מגנאגי	16/05/2022	עותרים
ע"א 815/20	דחיית בקשה לאישור תובענה ייצוגית שעניינה עמלת ערוץ ישיר שגבו הבנקים בגין פעולה בכרטיס חיוב ברכישות המבוצעות מבתי עסק בחו"ל	יובל לפינר ואח'	נגד	בנק הפועלים ואח'	06/06/2022	עמותת בהצלחה
בג"ץ 3205/21	עניינה של עתירה זו, קביעת שטח מחיה הולם למאושפז פסיכיאטרי	ההסתדרות הרפואית בישראל - איגוד הפסיכיאטריה בישראל	נגד	שר הבריאות ואח'	14/11/2022	עיתונאים

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

מספר תיק	נושא	צדדים	שם שופט/ הרכב	תאריך הדין	מבקש
ע"פ 2637/21	ערעור פלילי בעניינו של אמיר ברמלי	נגד אמיר ברמלי	הרכב 3: אלרון, שטיין, כשר	30/11/2022	עיתונאים
עע"מ 2236/22	סילוק בקשת המערערים לאישור ניהול תובענה ייצוגית נגד המשיבה, וזאת משום שהמשיבה אינה בגדר "רשות" לעניין חוק תובענות ייצוגיות	נגד גיל פשס ואח'	הסתדרות העובדים הכללית החדשה	16/01/2023	עיתונאים
בג"ץ 8948/22	הקראת פס"ד בעתירות שעניינן תיקון חוק יסוד: הממשלה ומינויו של ח"כ אריה דרעי לשר בממשלה ה-37	נגד התנועה למען איכות השלטון	הרכב 11: חיות, פוגלמן, עמית, ברק-ארז, ברון, מינץ, אלרון, וילנר, גרוסקופף, שטיין, כבוב	אין תאריך מתן החלטה	העותר בתיק
בג"ץ 8958/21	עניינה של עתירה זו, בסעיף 38(1) לחוק התכנית הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום המדיניות הכלכלית לשנות התקציב 2021 ו-2022, התשפ"ב 2021, תיקון לחוק פינוי ובינוי (עידוד מיזמי פינוי ובינוי) התשס"ו 2006	נגד המכון לרפורמות מבניות בע"מ ואח'	כנסת ישראל ואח'	16/03/2023	אחר
בג"ץ 1363/23	עניינה של עתירה זו, ייצוג הולם לנשים במשרות מנכ"ל ומשרות מוקבלי מנכ"ל	נגד שדולת הנשים	מדינת ישראל	28/06/2023	העותרות
בג"ץ 6371/22	חלוקת תלושי מזון	נגד התנועה למען איכות השלטון	ממשלת ישראל ואח'	13/09/2023	עיתונאים
בג"ץ 5474/23	פיטורי יו"ר דירקטוריון הדואר	נגד דואר ישראל בע"מ	שר התקשורת	07/09/2023	עיתונאים
בג"ץ 5404/22	מדוע לא תושלם בחינת כשירותן של המשיבות ללא דיחוי נוסף על ידי הועדה לבחינת מינויים שליד רשות החברות הממשלתיות	נגד הצלחה	שר התקשורת ואח'	27/09/2023	העותר

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

נספח ג' - דיונים שלא שודרו בשידור ישיר ונכללו במחקר

שלב בפרויקט	סוג תיק	מספר תיק	נושא	צדדים	תאריך	לאיזו קבוצת ביקורת משתייך
שלב א'	בג"ץ	3227/20	שירות נשים כלוחמות ביחידות מובחרות בצה"ל	מיקה קליגר נ' שר הביטחון	9/11/2020	בעל עניין תקשורתי
	בג"ץ	5920/20 3056/20	מגבלות בקשר למילוי תפקידו של רה"מ נתניהו בעניינים הנוגעים למערכת אכיפת החוק ומינויים	התנועה למען איכות השלטון נ' היועץ המשפטי לממשלה	12/11/2020	לא שודר אך ביקשו לשדר
	בג"ץ	5969/20	הוראת שעה אשר דחתה את מועד חקיקת חוק התקציב השנתי לשנת 2020	סתיו שפיר נ' כנסת ישראל	24/11/2020	בעל עניין תקשורתי
	בג"ץ	7550/20	עתירה נגד צו מעצר מנהלי	באסם מוחמד אל מאסלמה נ' שופט צבאי משפטי	24/11/2020	רגיל
	בג"ץ	7750/19	אספקת כוח שמירה לחברה מטעם הצבא	UNION CONSTRUCTION AND INVESTMENT נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית	26/11/2020	בעל עניין תקשורתי
	בג"ץ	8001/19	בקשה לבטל את סעיף 12 ל"ניהול היתר כללי לעיון בתיקי בית המשפט"	טריגר נ' מנהל בתי המשפט	30/11/2020	בעל עניין תקשורתי
	בג"ץ	914/20	הפסקה מוחלטת של טקסי חניכה (זובור) משפילים ומזיקים הנכפים בכוח יחסי מרות ותרבות ארגונית קלוקלת על חיילים וחיילות	פלוגי נ' שר הביטחון	30/11/2020	בעל עניין תקשורתי
	בג"ץ	6013/18	תפילת יהודים בהר הבית	מוקד - המרכז הישראלי לקידום הדמוקרטיה נ' משרתת ישראל	20/12/2020	בעל עניין תקשורתי
	בג"ץ	5918/16	פרסום תמצית הזכויות הנובעות מקרן דמי המחלה לעובדים פלסטינים המועסקים בישראל ואת אופן מימוש הזכויות באתר רשות האוכלוסין וההגירה בשפה הערבית	עמותת קו לעובד נ' ממשלת ישראל	20/12/2020	בעל עניין תקשורתי
	בג"ץ	5369/15	אישור שהיה בארץ של מגוריות בחו"ל במרחק לא מספק מקהילה יהודית	אווה מזה רנגיפו נ' שר הפנים	20/12/2020	רגיל
	דני"א	1996/19	דיון נוסף על ע"א 10217/16 שבו בימ"ש העליון שינה את הלכת ידידיה לפיה פיצויים בגין נזקי גוף שמקבל פושט רגל אינם מהווים "נכס" כמשמעו בסעיף 121(1) לפקודת הנזיקין, ולפיכך שייכים לפושט הרגל ואינם מוקנים לנאמן	בני קוגן נ' ב.ת.ב. - בנייני תעשייה באר-שבע בע"מ	3/1/2021	בעל עניין תקשורתי
	בג"ץ	6939/20	תקנות סמכויות מיוחדות להתמודדות עם נגיף הקורונה החדש (הוראת שעה) (הגבלת השהייה במרחב הציבורי והגבלת פעילות) התש"פ. צמצום התקהלויות ומגעים חברתיים	עידן מרכז דימונה בע"מ נ' ממשלת ישראל	4/1/2021	בעל עניין תקשורתי
	בג"ץ	5469/20	סמכות הממשלה להגביל את ההפגנות ע"י חוק הסמכויות המיוחדות להתמודדות עם נגיף הקורונה	אחריות לאומית - ישראל הבית שלי בע"מ נ' ממשלת ישראל	12/1/2021	בעל עניין תקשורתי

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

שלב בפרויקט	סוג תיק	מספר תיק	נושא	צדדים	תאריך	לאיזו קבוצת ביקורת משתייך
שלב א'	בג"ץ	3921/20 7970/20 8124/20	פרשת הצוללות והמניות של רה"מ נתניהו	משמר הדמוקרטיה הישראלית, אורני פטרושקה נ' היועץ המשפטי לממשלה	25/1/2021	לא שודר אך ביקשו לשדר
	דנ"ץ	5120/18	עתירתן של נשים המבקשות ללדת במרכזי לידה טבעיים	נשים קוראות ללדת למען חופש בחירה בלידה נ' מדינת ישראל	9/2/2021	לא שודר אך ביקשו לשדר
	בג"ץ	1702/21	דיון הפקעה	מוחמד עבד אל לטיף מיאלה נ' שירות הביטחון הכללי	11/2/2021	רגיל
	דנ"מ	4750/19	ארבע בקשות לדיון נוסף על עע"מ 9403/17 הוועדה לתכנון מתחמים מועדפים לדיון נ' כרמלי שבו התקבל ערעור על הכרעת בית המשפט המחוזי, ונקבע אין מקום להורות על ביטול החלטת הוועדה הארצית לתכנון ובניה לגבי מתחמים מועדפים	הוועדה לתכנון מתחמים מועדפים לדיון	16/2/2021	בעל עניין תקשורתי
שלב ב'	בג"ץ	911/21	הארכת כהונה של מפכ"ל המשטרה	התנועה למען איכות השלטון נ' ממשלת ישראל	21/10/2021	בעל עניין תקשורתי
	בג"ץ	1078/21	ממצא ארכאולוגי שנלקח מתקוע	עיריית תקוע נ' המנהל האזרחי ליהודה ושומרון	21/10/2021	רגיל
	דנ"ץ	5591/20	עתירה של זוג נשים המתלוננות על הליך הרישום ההורי לילד שנולד מתרומת זרע לאחת מהן	צור וייסלברג נ' מנהל האוכלוסין במשרד הפנים	4/11/2021	לא שודר אך ביקשו לשדר
	בג"ץ	7102/21	בקשה לקיצור הארכת מעצר של העותר.	מוחמד עבד אלחמיד מסאלמה נ' שופט צבאי משפטי	18/11/2021	רגיל
	בג"ץ	2700/18	מעמד הישוב וחכירת האדמות	כפר אמנים אגודה שיתופית להתיישבות בעין הוד בע"מ נ' רשות מקרקעי ישראל	18/11/2021	רגיל
	בג"ץ	5833/08	בקשת העותרים להעביר לאישור ועדות הכנסת נוסח תקנות שעליהם להתקין בהתאם לחוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות.	עמותת נגישות ישראל נ' שר התחבורה	22/11/2021	בעל עניין תקשורתי
	בג"ץ	1464/20	מדוע לא יבוטלו הוראות סעיף 254 ט(ד) לחוק התו"ב, תיקון 116 לחוק המוכר כ- "חוק קימיניץ": עיכוב ביצוע צו הריסה נוגדת את התכנית החלה על המקרקעין אליהם מתייחס צו הריסה.	קאהרה ג'בארין נ' ממשלת ישראל	22/11/2021	בעל עניין תקשורתי
	בג"ץ	5783/20	עתירה בעניין חשיפת תיקי משרד ראש הממשלה- יועץ מדיני, חשיפת סטנוגרמות מוועדות שרים	Center for Taub Israel Studies at New York Univers נ' ארכיון המדינה	29/11/2021	בעל עניין תקשורתי

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

שלב בפרויקט	סוג תיק	מספר תיק	נושא	צדדים	תאריך	לאיזו קבוצת ביקורת משתייך
שלב ב'	בג"ץ	8196/21	עתירה כנגד השימוש באיכוני שב"כ לצורך המעקב אחר נדבקי הזן החדש של הקורונה - "אומיקרון"	האגודה לזכויות האזרח נ' הממשלה	1/12/2021	בעל עניין תקשורתי
	בג"ץ	3072/21	עתירה של ארגוני איכות סביבה נגד הסכם קצא"א	החברה להגנת הטבע נ' ממשלת ישראל	23/12/2021	לא שודר אך ביקשו לשדר
	בג"ץ	8710/21	הגבלות נסיעה בשל האומיקרון	התאחדות משרדי הנסיעות ויועצי התיירות בישראל נ' ראש הממשלה	4/1/2022	לא שודר אך ביקשו לשדר
	בג"ץ	5833/21	עתירה נגד רשות המיסים בעניין תעריפים.	התאחדות המלונות בישראל נ' הרשות הממשלתית למיס ולביוב	10/3/2022	רגיל
	בג"ץ	3552/21	עתירה בעניין תניית שיפוט זרה וסמכותו של ביה"ד הארצי לעבודה	TECNICA OFICINA DE COOPERACION JERUSALEN-AECI נ' רימה שהוואן	10/3/2022	בעל עניין תקשורתי
	בג"ץ	1024/22	עניינה של עתירה זו, נוכח משבר הקורונה, על מתן תוספות תקציביות למוסדות הסיעודיים ולתשושי הנפש, תשלום רטרואקטיבי מחודש יוני 2021 ועד למועד בו ייפסק משבר הקורונה אשר החל בחודש ינואר 2020.	אגוד בתי אבות בישראל ואחי נ' ממשלת ישראל	15/3/2022	לא שודר אך ביקשו לשדר
	בג"ץ	8891/21	עניינה של עתירה זו, בהחלטת ממשלה מס' 716 מיום 28/11/2021, מדיניות ההגירה של ישראל, עלייתם של יהודי שארית הפליטה של ביתא ישראל לארץ ישראל	איתן - מדיניות הגירה ישראלית נ' ממשלת ישראל	15/3/2022	בעל עניין תקשורתי
	בג"ץ	1904/21	עתירה נגד התקנות סד"א החדשות, ספציפית על מגבלת העמודים בכתב תביעה של תובענה ייצוגית (מוגבל ל-5 עמודים)	יוסף חי אבו עזיז נ' שר המשפטים	24/3/2022	רגיל
	בג"ץ	466/22	הריסת בית ספר יסודי המשמש את הקהילות הבדואיות באזור עין סאמיה	טארק מוחמד אחמד בעיראת נ' שר הבטחון	13/4/2022	בעל עניין תקשורתי
	בג"ץ	8451-18	עניינה של עתירה זו, נגישות כללי ירייה אזרחיים ונוכחותם במרחב הציבורי	האקדח על שולחן המטבח-אישה לאישה מרכז פמיניסטי חי נ' השר לבטחון פנים	13/4/2022	בעל עניין תקשורתי
ע"א	1726/21	ערעור על פסק דין בגדרו התקבלה באופן חלקי תביעה לפיצוי ולצווי עשה בגין לשון הרע בעקבות הפצת הסרט "גינן גינן"	מוחמד בכרי נ' ניסים מגנאגי	16/5/2022	לא שודר אך ביקשו לשדר	
בג"ץ	3137/22	עתירה זו, הריסת דירת המפגע בעיר גינן שבגדה המערבית (אירוע ביטחוני מיום 7/4/22 שכתוצאה ממנו נהרגו אזרחים ישראלים, ברחוב דיזינגוף תל אביב)	שורוק ג'ראד ואחי נ' המפקד הצבאי לאזור הגדה המערבית	25/5/2022	בעל עניין תקשורתי	
עע"מ	489/23	בקשה לגישה לסקר שנערך בעיריית קריית אתא	יעקב פרץ ראש עיריית קריית אתא נ' הילה רובין שלם	25/6/2022	רגיל	

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

שלב בפרויקט	סוג תיק	מספר תיק	נושא	צדדים	תאריך	לאיזו קבוצת ביקורת משתייך
שלב ב'	ע"פ	5405/21 5829/21 6049/21	פרשת "ישראל ביתנו"	רמי כהן נ' מדינת ישראל	30/6/2022	לא שודר אך ביקשו לשדר
	בג"ץ	6510/21	עניינה של עתירה זו, בפסלות מינויו של משיב 1 את ג'יסו משיב 4-כבי הרב רלבי"ג לכהונה של ארבע שנים כאב"ד תוך ניגוד עניינים מובהק.	בתיה כהנא דרור נ' נשיא בית הדין הרבני הגדול, הררר דוד לאו	29/6/2022	בעל עניין תקשורתי
	בג"ץ	6733/21	עניינה של עתירה זו, זכויותיו של ציבור גדול הזכאי וזקוק לטיפול נפשי הנכלל במסגרת סל הבריאות.	עמותת "צדק לילדים" נ' שר הבריאות	29/6/2022	בעל עניין תקשורתי
	בג"ץ	5585/21	הפקעת קרקעות בשביל תשתיות מים	ג'מיל חסין חמדאן אבו סרחאן ואחי נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית, המנהל האזרחי בגדה המערבית	29/6/2022	רגיל
	בג"ץ	2941/22	בקשה לבטל סגירה של מרכזי לידה טבעית (שאינם מרפאה)	ג'אהרה דולה (חבצלת השרון) נ' שר הבריאות	29/9/2022	רגיל
	בג"ץ	590/22	בקשה לשינוי מבחני תמיכה לאגודות שיתופיות	ברית הקואופרטיבים לצדק חברתי, כלכלי וסביבתי נ. היועמ"ש	8/11/2022	רגיל
	ע"פ	640/22	ערעור על גזר דין בתיק של הלבנת הון	ראובן פרלמן נ' מדינת ישראל	27/12/2022	רגיל
	ע"א	4354/22	הדיון נסוב סביב השאלה האם חלה התיישנות באשר לזיהום שנגרם על ידי רותם אמפרט נגב בע"מ לשמורת עין בוקק והאם לקבל את העתירה לגופה	פרופ' אלון טל נ' רותם אמפרט נגב בע"מ	2/1/2023	רגיל
	בג"ץ	6798/22	הדיון נסוב סביב בקשה של חייל הנכנס 3 פעמים לכלא שלא להסתפר מטעמי מגדר ורצון שהדין יהיה דין אחיד בצבא לכולם גברים ונשים כאחד. החייל מבקש להשאיר את שיערו הארוך	אלון פרינטה כהן נ' צבא ההגנה לישראל	2/1/2023	רגיל
	בגץ	7583/22	עתירה זו, ייצוג הולם לנשים באסיפה הבוחרת את הרבנים הראשיים ומועצת הרבנות הראשית מכוח חוק הרבנות הראשית	המרכז לקידום מעמד האישה נ' הרבנים הראשיים לישראל	13/3/2023	בעל עניין תקשורתי
	בגץ	8440/22	עתירה זו, סגירת מפעל עבודה שיקומי דבוריה והעברת החניכים למסגרות יומיות שנמצאות ברשויות מקומיות בסביבת כפר דבוריה ובדבר אי חידוש התקצוב המגיע למפעל עבודה שיקומי לרבות עבור מימון ההסעות לחניכים	מועצה אזורית דבוריה נ' מדינת ישראל	15/3/2023	בעל עניין תקשורתי
	ע"פ	1925/23	עבירות טרור במבצע "שומר החומות"	מדינת ישראל נ' חמזה אבו הדוואן	22/3/2023	רגיל
	ע"א	1412/22 + 967/22	אחריות המשיבים בגין הרעלת המנוחה בעקבות הדברה	עזבון מנוחה אביגיל פסיה גרוס נ' יוסף צבי ברקן	28/3/2023	רגיל
	בג"ץ	2279/23	מעצר מנהלי	אבו אלהיגאא נ' מפקד כוחות צהל באיו"ש	29/3/2023	רגיל
	בג"ץ	2335/23	מעצר מנהלי	מוחמד שתייה נ' מפקד כוחות צהל באיו"ש	29/3/2023	רגיל

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

שלב בפרויקט	סוג תיק	מספר תיק	נושא	צדדים	תאריך	לאיזו קבוצת ביקורת משתייך
שלב ב'	בג"ץ	4875/22	קביעת קריטריונים למונח 'גדול בתורה' כתנאי להתמודד לרבנות הראשית	פורטל הדף היומי נ' מועצת הרבנות הראשית לישראל	2/4/2023	בעל עניין תקשורתי
	בג"ץ	3823/22	הדלפת חומרי חקירה	בנימין נתניהו נ' היועצת המשפטית לממשלה	8/5/2023	בעל עניין תקשורתי
	בג"ץ	3388/23	מעצר מנהלי	מגיד אחמד חמדאן צאלח נ' מפקד כוחות צה"ל באיו"ש	8/5/2023	רגיל
	בג"ץ	3393/23	מעצר מנהלי	ווליד מוסא סלימאן נ' כוחות צה"ל באיו"ש	8/5/2023	רגיל
	ע"פ	3801/22	ערעור על גזר דין	עזרא מזרחי רווח נ' מדינת ישראל	8/5/2023	רגיל
	ע"פ	5955/22	מחיקת סעיפי אישום במעמד ההקראה במחוזי	מדינת ישראל נ' אלוביץ'	18/5/2023	בעל עניין תקשורתי
	ע"א	4176/20	קבוצת רכישה נגד קבלן שביטל איתם את החוזה בגין הפרה יסודית	כהן נ' גולן בע"מ	23/5/2023	רגיל
	ע"פ	3867/23	ערעור על מחוזי תל אביב-יפו פ-043697-09-22, אישום בגין תקיפה בדקירות	מדינת ישראל נ' אביאל שנקור	11/6/2023	רגיל
	ע"פ	3666/23	עבירת סמים, ערעור על מחוזי באר שבע פ-042156-05-22	זיאד אלחרומי נ' מדינת ישראל	11/6/2023	רגיל
	עע"מ	7906/22	דחיית עתירה לשינוי מדיניות רישום ושיבוץ של תלמידים במוסדות חינוך בעיר תל אביב-יפו	יוסף מחמוד בראון ואח' נ' ראש עיריית תל אביב יפו	11/6/2023	בעל עניין תקשורתי
	ע"פ	88/23	ערעור על עונש מאסר	מוטי סבג נ' מדינת ישראל	13/6/2023	רגיל
	ע"פ	3851/23	ערעור על עונש מאסר	בוהדנה נ' מדינת ישראל	13/6/2023	רגיל
	ע"פ	2339/23	ערעור על עונש מאסר	פלוגי נ' מדינת ישראל	13/6/2023	רגיל
	בג"צ	2820/21	עניינה של עתירה זו, בקשת העותרת להכרה בה כגוף מוכר לעניין יבוא מזון כשר לישראל	צהר פיקוח מזון בע"מ נ' הרבנות הראשית לישראל	21/6/2023	בעל עניין תקשורתי
	בר"מ	4447/22	ערעור על החלטה מנהלית של ועדה הומניטרית	פלוגי נ' רשות האוכלוסין וההגירה	22/6/2023	רגיל
	בג"צ	3964/18, 4973/18, 5012/18, 6294/18	בקשה להורות על פרסום התיקון לחוק העזר (פתיחת עסקים וסגירתם) ושעניינו בהסדרת פתיחת עסקים בשבתות ובימי מנוחה	עיריית ראשון, חולון, מודיעין וגבעתיים נ' שר הפנים	22/6/2023	בעל עניין תקשורתי
	ע"פ	3412/23	ערעור על גזר דין	אלכסנדר נמץ נ' מדינת ישראל	22/6/2023	בעל עניין תקשורתי
	ע"א	8699/21	ערעור אזרחי וערעור שכנגד על פסק דין מחוזי	מעון הורים "סיני" נ' עיריית חיפה	22/6/2023	רגיל
	בג"צ	3926/23	ערעור על החלטת השארה במעצר מנהלי מטעמי בריאות	עבד אלסאסט מוחמד מעטאן נ' מפקד כוחות צה"ל באיו"ש	22/6/2023	רגיל
	בג"צ	3910/23	ערעור על החלטת השארה במעצר מנהלי מטעמי בריאות	ראאפת ראסם ברגותי נ' שופט צבאי משפטי	22/6/2023	רגיל
ע"א	2998/22	ערעור וערעור שכנגד על פסק דינו של בית המשפט המחוזי ירושלים	הסתדרות מדיצינית הדסה נ' פלונית	22/6/2023	רגיל	

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

שלב בפרויקט	סוג תיק	מספר תיק	נושא	צדדים	תאריך	לאיזו קבוצת ביקורת משתייך
שלב ב'	עע"מ	1614/23	ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בבאר שבע בשבתו כבית משפט לעניינים מינהליים	חברת מובילי אבי בר לב בע"מ נ' המועצה המקומית תל שבע (רשות מקומית) ואח'י	22/6/2023	רגיל
	ע"פ	3335/23	ערעור על גזר דין שניתן בבית המשפט המחוזי בירושלים	מדינת ישראל נ' אנדריי בורי	22/6/2023	בעל עניין תקשורתי
	ע"א	5539/22	אי רישום חשבוניות על לידים של חברת ביטוח	נטו משווקים פיננסים סוכנות לביטוח פנסיוני בע"מ נ' פקיד שומה חיפה	25/6/2023	רגיל
	בג"ץ	8950/22	עניינה של עתירה זו, פרסום הנחיות לגבי אופן השימוש, האחסנה, האחזקה והסילוק של מוצרים מבוססי תרכובות PFAS. מכוח סמכותה בחוק חומרים מסוכנים	אדם טבע ודין נ' השר להגנת הסביבה	28/6/2023	בעל עניין תקשורתי
	בג"ץ	1363/23	עניינה של עתירה זו, ייצוג הולם לנשים במשרות מנכ"ל ומשרות מוקבלי מנכ"ל, ממשלה ה-37	שדולת הנשים נ' מדינת ישראל	28/6/2023	לא שודר אך ביקשו לשדר
	בג"ץ	5474/23	פיטורי יו"ר דירקטוריון הדואר	דואר ישראל בע"מ נ' שר התקשורת	7/9/2023	לא שודר אך ביקשו לשדר

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

חלק ב' – שאלות נקודתיות על הדיון בו צפית

השופטים

1. האם השופטים/ות קצבו לצדדים זמן להצגת טיעוניהם? כן/לא
2. האם השופטים/ות קצבו לצדדים זמן שווה להציג את טענותיהם? כן/לא.
3. **אם לא**, לאיזה צד הוקצב זמן ארוך יותר להצגת טענותיו? עותרים/משיבים, ומה ההסבר שניתן לכך?
4. כמה זמן ניתן לכל עותר/ת/ מערער/ת ולכל משיב/ה לטעון את טענותיהם בסיבוב הראשון:

משיבים			עותרים/מערערים			
שעת הטיעון	שעת תחילת הטיעון	משיב	שעת הטיעון	שעת תחילת הטיעון	עותר/ת/ מערער/ת	סיום

5. כמה זמן ניתן לכל עותר/ת / מערער/ ת/ משיב/ה לטעון את טענותיהם בסיבוב השני:

משיבים			עותרים/מערערים			
שעת הטיעון	שעת תחילת הטיעון	משיב	שעת הטיעון	שעת תחילת הטיעון	עותר/ת/ מערער/ת	סיום

6. האם השופטים/ות **דיברו בשפה פשוטה ומובנת לציבור**? כן/לא
7. האם השופטים/ות או ראש/ת ההרכב **הציגו את עיקרי העתירה בפתח הדיון**? כן/לא
8. האם השופטים/ות או ראש/ת ההרכב **הציגו את סדר הדיון**? כן/לא
9. האם השופטים/ות **העירו הערות ביניים** במהלך הדיון? כן/לא.
10. האם השופטים/ות **אפשרו לצדדים להעיר הערות ביניים**? כן/לא/הצדדים לא ניסו.
11. האם השופטים/ות **הציעו לצדדים פשרה**? כן/לא
12. האם **ראש/ת ההרכב ניהל/ה את הדיון באופן בלעדי**? כן/לא

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

עורכי הדין/צדדים

1. האם עורכי/ות הדין/הצדדים הציגו את טיעוניהם בצורה מלאה, מסודרת ומאורגנת? כן/לא
2. האם עורכי הדין התייעצו/הסתודדו עם עמיתיהם/ן / לקוחותיהם/ן? כן/לא
- האם עורכי הדין/הצדדים התפרצו לדברי המשתתפים האחרים בדיון? כן/לא. אם כן, מי? אנא תארו/י.

3. האם עורכי הדין/הצדדים העירו הערות ביניים במהלך הדיון? כן/לא. אם כן, מי? אנא תארו/י.

4. האם עורכי הדין דיברו בפאתוס? כן/לא. אם כן, מי? אנא תארו/י (לרשום ציטוטים ככל הניתן).

- האם עורכי הדין השתמשו בציטוטים רבים במהלך טיעוניהם? כן/לא. אם כן, מי? אנא תארו/י.

5. האם עורכי הדין דיברו בציניות? כן/לא. אם כן, מי? אנא תארו/י.

6. האם מי מעורכי הדין/הצדדים הפגין סימני חרדה ועצבנות? כן/לא. אם כן, מי? אנא תארו/י את הסיטואציה (לרשום ציטוטים).

הקהל

1. כמה אנשים היו בקהל? _____
2. האם הייתה התייחסות כלשהי של השופטים/ות להתנהגות הקהל במהלך הדיון? כן/לא, אם כן, אנא תארו/י (ככל הניתן, רשמו ציטוט מדויק)

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

3. האם התקשורת נכחה באולם? כן/לא. אם כן, כמה כתבים/ות נכחו? _____

חלק ג' - לפניך מספר שאלות הנוגעות לדיון המשודר, אנא השבי עליהן בקצרה.

1. האם השופטים/ות התייחסו לנושא השידור הישיר בדיון? כן/לא. אם כן, איך (ככל הניתן, רשמו ציטוט מדויק)?

האם השופטים/ות נתנו הנחיות מיוחדות לצדדים הנוגעות לאופן התנהלות הדיון לאור השידור? כן/לא? אם כן, פרט/י?

האם השופטים/ות התערבו בשידור הישיר / הפסיקו את השידור הישיר באמצע? כן/לא. אם כן, פרט/י?

האם מי מהנוכחים התייחס באופן מפורש למצלמות (הרימו שלטים, דיברו אל המצלמות, הסתכלו על המצלמות, בחירה במקומות ישיבה לא שגרתיים בשל נוכחות המצלמות)? כן/לא. אם כן, אנא תאר תוך פירוט של מי (עו"ד/צד/קהל) ואיך זה בא לידי ביטוי.

האם לדעתך נוכחות המצלמות השפיעה בצורה כלשהי על אופן ניהול הדיון? (לדוגמה, האם השופטים דיברו בשפה פשוטה יותר, האם נתנו הסברים לצדדים ולקהל על ההליך, האם אפשרו לבעלי הדין להתבטא יותר בחופשיות או באריכות יותר מאשר בדיונים רגילים) אם כן, אנא פרט/י.

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

האם לדעתך נוכחות המצלמות גרם לשינוי בדינמיקה באולם (בין המשתתפים) לאור שידור
הדיון (ביחס לדיון לא משודר)?

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

נספח ה' – פילוח צפיות בדיונים המשודרים בוטיוב

מספר תיק	נושא	תאריך דיון	שידור חי	כמות הודעות צ'אט לייב	תגובות	כמות צפיות 24 שעות ראשונות	משך צפייה ממוצע 24 שעות ראשונות	האחוז שנצפה 24 שעות ראשונות	כמות צפיות מאז העלאה	משך צפייה ממוצע מאז העלאה	האחוז שנצפה מאז העלאה
2412/23	חוק הנבצרות (2)	28/09/23	יש	4,471	23	2,861	32:42	6.7%	42,699	31:48	3.6%
5658/23	עילת הסבירות	12/09/23	יש	18,874	86	12,479	27:03	4.6%	161,877	34:23	5.2%
2412/23	חוק הנבצרות (1)	03/08/23	יש	3,867	33	7,303	16:53	7.8%	39,200	21:11	7.3%
5158/21	אפשרותם של בני זוג מאותו המין לאמץ	02/08/23	יש	11	4	340	4:53	17.3%	1,985	7:53	18.3%
8121/22	עתירה למחויבות שב"ס לסל תרופות	31/07/23	יש	48	9	117	7:57	12.8%	1,254	8:27	12.4%
5119/23	עתירה למינוי ראש עיריית טבריה	30/07/23	יש	678	1	2,236	14:48	6.4%	25,894	18:09	5.7%
1930/22	עתירה מנהלית העוסקת בתמיכה במוסדות ציבור	28/06/23	יש	16	1	154	7:46	13.9%	1,351	6:39	11.7%
3227/20	שירות העותרות כלוחמות ביחידות מובחרות בצה"ל	27/06/23	גם וגם סרטון	28	0	582	8:20	11.3%	2,430	7:04	9.6%
8987/22	תיקון מס' 37 המשטרה לפקודת המשטרה	07/06/23	יש	600	0	868	17:37	5.2%	5,864	18:24	4.9%
8910/22	מינוי ח"כ בן גביר כשר לביטחון לאומי	03/04/23	יש	2,944	51	7,195	15:59	10.8%	30,466	19:25	11.0%
8948/22	מינוי דרעי לתפקיד שר	05/01/23	יש	1,502	66	6,583	23:02	7.2%	39,908	25:02	7.8%
3227/20	שירות העותרות כלוחמות ביחידות מובחרות בצה"ל	08/12/22	יש	-	5	229	10:43	15.8%	2,470	11:45	13.3%
1777/22	חוק האזרחות והכניסה לישראל	01/12/22	יש	16	1	347	16:43	5.4%	2,649	16:42	6.1%
5036/20	מחירי הקוטג' של חברת תנובה	28/11/22	יש	4	1	251	13:16	11.2%	1,812	14:22	11.9%

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

מספר תיק	נושא	תאריך דיון	שידור חי	כמות הודעות צ'אט לייב	כמות תגובות	כמות צפיות ראשונות 24 שעות	משך צפייה ממוצע 24 שעות ראשונות	האחוז שנצפה 24 שעות ראשונות	כמות צפיות מאז העלאה	משך צפייה ממוצע מאז העלאה	האחוז הנמוצע שנצפה מאז העלאה
6654/22	אישור ההסכם הימי עם לבנון	20/10/22	יש	659	8	2,061	23: 24	7.9%	13,096	20: 16	6.2%
6668/22	השתתפותה בבחירות של מפלגת בל"ד	06/10/22	יש	102	14	496	8: 54	16.4%	7,089	6: 52	14.8%
6568/22	בעניין השתתפותם בבחירות של שיקלי וסילמן	06/10/22	יש	1,534	12	2,639	24: 39	7.8%	17,274	22: 03	6.9%
5403/22	מינוי יו"ר הוועדה המייעצת למינויים לתפקידים בכירים (בעניין מני מזוז)	21/09/22	יש	23	21	1,161	15: 11	19.7%	3,864	11: 57	15.4%
4335/22	שינוי מתווה מצעד הגאווה במצפה רמון	29/06/22	יש	23	6	278	8: 09	12.0%	3,556	8: 51	9.0%
5405/21	פרשת "ישראל ביתנו"	27/06/22	יש	2	0	88	17: 40	6.1%	1,272	15: 20	5.2%
5405/21	פרשת "ישראל ביתנו"	26/06/22	יש	4	1	465	8: 35	2.9%	3,885	13: 34	3.0%
614/21	פרסום חומרים בנוגע לניהול משבר הקורונה בישראל	30/05/22	יש	-	1	171	4: 23	14.7%	1,470	7: 37	9.6%
2770/22	הריסת בית משפחת המחבל מהפיגוע בבני ברק	12/05/22	אין	-	7	-	-	-	1,004	9: 35	11.3%
2210/22	קיצור תורניות רופאים מתמחים בבתי חולים בפריפריה	13/04/22	אין	-	0	-	-	-	240	3: 52	15.5%
1765/22	מניעת כניסתם של אזרחי אוקראינה לישראל	20/03/22	אין	-	0	-	-	-	491	8: 25	9.3%
8277/17	שלילת אזרחות למחבלים	08/02/22	אין	-	1	-	-	-	1,437	14: 56	5.7%
5782/21	סבסוד מעונות לחרדים	10/11/21	אין	-	0	-	-	-	444	9: 37	9.3%
4988/19	מניעת ניתוקי חשמל לבעלי חובות לח"י	25/10/21	אין	-	3	-	-	-	995	14: 27	9.7%

מחלקת המחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

מספר תיק	נושא	תאריך דיון	שידור חי	כמות הודעות צ'אט לייב	כמות תגובות	כמות צפיות ראשונות 24 שעות	משך צפייה ממוצע 24 שעות ראשונות	האחוז הממוצע שנצפה מאז העלאה	כמות צפיות מאז העלאה	משך צפייה ממוצע מאז העלאה	האחוז הממוצע שנצפה מאז העלאה
5258/21	החלטת הוועדה המסדרת בכנסת בדבר הרכב ועדות הכנסת	09/08/21	אין	-	0	-	-	10.3%	383	17:34	-
1062/21	חיפוש בטלפונים במעמד צד אחד	27/07/21	אין	-	1	-	-	4.4%	550	16:29	-
6732/20	הארכת הסמכת השב"כ לעשות שימוש באיכונים למעקב אחר חולי קורונה	17/01/21	אין	-	0	-	-	5.7%	181	11:42	-
5555/18	חוק יסוד: הלאום	22/12/20	אין	-	0	-	-	3.6%	411	16:29	-
2905/20	חוק יסוד: הממשלה, תיקון מספר 8 והוראת השעה (ממשלת החילופים)	27/10/20	אין	-	0	-	-	3.8%	464	11:36	-
4960/18	שיעור אחוזי הגבייה מהפרמיה השנתית של חברות ביטוח	26/07/20	אין	-	0	-	-	4.9%	262	11:37	-
2592/20	ההסכם הקואליציוני שנחתם ביום 20.4.20 בין סיעת הליכוד לסיעת כחול לבן	04/05/20	אין	-	0	-	-	5.4%	306	24:51	-
2592/20	הטלת הרכבת הממשלה על ח"כ שהוגש נגדו כתב אישום	03/05/20	אין	-	0	-	-	3.4%	540	12:02	-
2109/20	איסוף ושימוש במידע טכנולוגי הנוגע לחולי קורונה על ידי השב"כ	16/04/20	אין	-	0	-	-	2.8%	534	8:10	-
2144/20 (שודר בדיעבד)	פקודת ביזיון - ביהמ"ש - התפטרות יו"ר הכנסת מתפקידו	25/03/20	אין	-	0	-	-	8.2%	524	7:06	-